

02
B51

ISSN 1811-900X

Polis

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Vol. 60 (2016) Nr. 1

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 60 (2016) Nr. 1

Director fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga);

Elena BUTUCEL (*Activități rețea, Manifestări culturale*);

acad. Mihai CIMPOI;

Iurie COLESNIC (*Bibliologi, bibliofili și colecționari*);

Tatiana COȘERIU (*Dezvoltare și servicii*);

Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române;

Elena DRAGALIN (Raleigh, NC, SUA);

dr. Iulian FILIP;

conf. univ. dr. Natalia GOIAN (*Cartea de specialitate*);

Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

Valeriu HERȚA (*Design*);

Tatiana ISCHIMJI (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Studii și cercetări*);

conf. univ. dr. George LATEȘ (Galați);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARU (*Tehnologii, Resurse, Traduceri*);

Vlad POHILĂ (*Editorial, Cultură și spiritualitate*);

dr. Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

Genoveva SCOBIOALĂ (*Imagine, Relații publice*);

prof. univ. dr. Ion STOICA (București);

conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU;

conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

prof. univ. dr. Dumitru URUSU (Odesa, Ucraina)

Secretariat:

Tatiana IOVU;

Valeriu RAȚĂ

Coperta:

Valeriu HERȚA

Machetare:

Ion VĂRLAN

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: 022 210 812; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;

www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

CUPRINS / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

EDITORIAL / EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ

STĂTIE

Vlad POHILĂ

Despre plăcerea de a prezenta publicului cititor o carte

About the pleasure to tell about a new book
Об удовольствии рассказать читателям
о новой книге 7

STUDII ȘI CERCETĂRI / STUDIES AND RESEARCHES / ИССЛЕДОВАНИЯ

Mariana HARJEVSCHI

Bucuria serendipității aduce idei

The serendipity brings new ideas
Новые идеи рождаются в радости 11

Lidia KULIKOVSKI

Orientare spre cultura serviciilor

The orientation to the services culture
Культура библиотечных услуг 15

TEORIE ȘI PRACTICĂ / THEORY AND PRACTICE / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Mariana HARJEVSCHI

Un dialog cu impact

A dialogue with impact
Плодотворный диалог 31

Elena BUTUCEL

Modernizarea bibliotecilor publice:
metode specifice în crearea serviciilor de
bibliotecăThe modernizations of public libraries:
methods of library services creation
Модернизация публичных библиотек:
специфические методы создания
библиотечных услуг 34

Mila ȘEREMET

Informații, deci înarmat!

Informed – armed
Знание – сила! 37

Tatiana ISCHIMJI / Tatiana ISCHIMJI

Библиотека им. Ицика Мангера –
сегодняBiblioteca „Ițic Mangher” – astăzi
„Ițic Mangher” Library today 41

Bogdan GHIURCO

Библиотека nu e cărți

The library is not only books
Библиотека – это не только книги 49

BILANȚ / REVIEW / ИТОГИ

Mariana HARJEVSCHI

2015 – anul unor realizări vizibile

2015 – the year of visible achievements

Достижения 2015 года 52

Lidia KULIKOVSKI

Activitatea științifică și de cercetare în
anul 2015 la BM „B.P. Hasdeu”Scientific activity and researches in 2015 at
the „B.P. Hasdeu” Municipal Library
Научная и исследовательская
деятельность в 2015 г. в МБ им. Б.П.
Хашдеу 55

OMAGIERI / ANNIVERSARY / ГОДОВЩИНЫ

Vlad POHILĂ

Cartea, ca un mod fericit de a dăinui în
profesie și în viața spiritualăA book as a happy way to survive in
profession and spiritual life
Книга, как счастливый шанс занять
достойное место в своей профессии
и в духовной жизни 62

Iulian FILIP

Lidia Kulikovski – destin și caracter

Lidia Kulikovski – destiny and character
Лидия Куликовски – судьба и характер . 66

Vitalie RĂILEANU

Cartea, Biblioteca și Omul – Lidia

Kulikovski
The Book, Library and Man – Lidia Kulikovski
Книга, Библиотека и Человек – Лидия
Куликовски 68

Valeriu RAȚĂ

Pentru totdeauna director de onoare

Honorary director of „B.P. Hasdeu” Municipal
Library
Почетный директор МБ – на все времена 70

ANIVERSĂRI / ANNIVERSARY / ГОДОВЩИНЫ

Valeriu CANȚER

La o aniversare: Academia Română –

semănătoare de lumină și înțelepciune

The Roumanian Academy – center of light
and wisdom
К юбилею Румынской Академии – очар
мудрости и света 75

Vlad POHILĂ

Ochiul care aduce emoții purificatoare

The magic eye of cameraman Mihai
Potârniche
Волшебное око журналиста-фотографа
Михая Потырнике 77

Valeriu RAȚĂ

Cu Eminescu în suflet și în gând

The poet Eminescu in soul and thoughts
Эминеску – в душе и в мыслях 79

VIAȚA FILIALELOR / LIBRARY'S BRANCHES
LIFE / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ

Valeriu RAȚĂ

Marele valorificator al folclorului
coregrafic maestrul Vladimir Curbet
și Ansamblul Național Academic de
Dansuri Populare „Joc”

The great choreographer, master Vladimir
Curbet and the National, Academic Folk
Dance Company „Joc”

Маэстро фольклорной хореографии и
Ансамбль народного танца «Жок» 84

Angela OLĂRESCU, Ivan DUMINICA

Un „Mărțișor științific” la Biblioteca
„Hristo Botev”

A scientific Mărțișor at the „Hristo Botev”
Library

«Научный Мэрцишор» в Библиотеке
им. Христо Ботева 89

Tatiana BRAICOV

Poezia face dragostea mai dragoste,
dorul mai dor, inima mai inimă...

The poetry exalts love, longing, heart...
Стихи возвеличивают любовь, тоску,
привязанность 93

MANIFESTĂRI CULTURALE / EVENTS /
КУЛЬТУРНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ

Valeriu RAȚĂ

27 martie 1918 – o zi istorică astrală
mereu vie în conștiința basarabenilor
The 27 of March 1918 – a historical day
living forever in the memory of Bessarabians
27 марта 1918 г. – исторический день
вечно живой в памяти бессарабцев 96

Margareta CEBOTARI

Iulian Filip, omul mereu însetat de
frumos, și-a „cîntărit” creația sa
Iulian Filip, the man always eager for
beautiful has estimated his creation
Жажущий прекрасного, поэт Юлиан
Филип «взвесил» свое творчество 100

Valeriu RAȚĂ

Două cărți noi își iau zborul spre inima
cititorului
Two new books are awaiting for its readers
Две новые книги ждут оценку
читателей 103

Tatiana BRAICOV

Prima întâlnire a scriitoarei Liliana
Corobca cu cititorii de la baștină
The first meeting of the writer Liliana
Corobca with readers at home

Первая встреча писательницы Лилианы
Коробка с читателями на родине 108

Angela OLĂRESCU

Lansarea cărții *Poetul dintre milenii* de
Renata Verejanu

The launch of the book *Poetul dintre milenii*
by Renata Verejanu
Презентация книги *Поэт на рубеже*
тысячелетий писательницы Рената
Вережану 110

LA COLEGII NOȘTRI / OUR COLLEAGUES / U
НАШИХ КОЛЛЕГ

Ionel CĂPIȚĂ

Ei, care țin focul aprins în vatră
Supporting the fire of spirituality
Поддерживающие огонь духовности . . 112

Angela ZATIC

Un bibliotecar fericit, o bicicletă și
democratizarea comunității
A happy librarian, a bicycle and the society
democratization
Счастливым библиотекарь, велосипед и
демократизация общества 113

Lidia SITARU

Bibliotecarii – călăuzele apicultorilor
spre standarde europene
Librarians are ready to help beekeepers
Библиотекари – в помощь
пчеловодам 117

Galina SACALIUC

De la bibliotecar la bibliotecar: reflecții
asupra educației nonformale a
bibliotecarilor
Reflections on non-formal education of
librarians
Размышления о неформальном обучении
библиотечарей 120

EMINESCIANA 2016 / EMINESCIANA 2016 /
ЭМИНЕСЧИАНА 2016

Mariana HARJEVSCHI

Ziua lui Eminescu și Ziua Culturii
Naționale
Memorial Day of the poet Mihai Eminescu
and Day of National Culture
День памяти поэта Михая Эминеску и
День национальной культуры 126

Alexandru MORARU

Mihai Eminescu: maraton poetic de
excepție
Mihai Eminescu: a poetry marathon
«Поэтический марафон», посвященный
М. Эминеску 127

Elena DABIJA

Fenomenul Eminescu
The phenomenon Eminescu
Феномен Эминеску 132

Galina MARTEA

Eminescu – identitate literară universală
cu rădăcini spirituale românești
Eminescu – universal identity with
Roumanian spiritual roots
Эминеску – писатель мирового
масштаба, сын румынского народа 135

**PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL / OUR
SPIRITUAL PATRON / НАШ ДУХОВНЫЙ
ВДОХНОВИТЕЛЬ**

Elena ȘENDREA

Descoperim și explorăm colecția
Hasdeulogie
Discovering and exploring Hasdeu
Collection
О коллекции книг и документов
писательской династии Хашдеу 137

Alexandru MORARU

Bogdan Petriceicu Hasdeu în lumina
unor noi cercetări istorice și filologice
Hasdeu in light of the new historical and
philological researches
Богдан Петричейку Хашдеу в свете
новых исторических и филологических
исследований 142

Octavian ONEA

A propus ori s-a opus B.P. Hasdeu
premierii *Teatrului* lui I.L. Caragiale? (I)
B.P. Hasdeu has proposed or rejected the
premiere of *Teatru* by I.L. Caragiale (I)
Предложил или отверг Б.П. Хашдеу премьеру
Театра (Teatru) И.Л. Караджале? (I) 147

**FILE DE ISTORIE / CHAPTERS OF OUR HISTORY
/ СТРАНИЦЫ НАШЕЙ ИСТОРИИ**

Maria TOACĂ

Noi n-am uitat de ce au ajuns românii la
Cotul Donului și la Stalingrad
We have not forgotten why did reached the
Romanians the Bend Don and Stalingrad
Мы не забыли почему румынские
войска дошли до Донской извилины и
Сталинграда 160

REMEMBER**Valeria MATFEI**

Petre Dulfu: marea bucurie a copiilor,
sincera curiozitate a adulților
Petre Dulfu: a great joy of children and a
sincere curiosity of adults

Румынский сказочник Петре Дулфу в
новом прочтении 163

DIALOGURI MAGISTRALE / CREATIVE DIALOGUE / ТВОРЧЕСКИЕ ДИАЛОГИ

Taine și destăinuirii despre litere și cuvînt
(*Consemnare: Andrei BURAC*)
Riddles and revelations about literature
Загадки и откровения о литературе ... 166

**OAMENI ȘI CĂRȚI / PEOPLE AND BOOKS /
ЛЮДИ И КНИГИ**

Dinu MIHAIL

Cine duce-n mîini o carte e un om și
jumătate
The book make the man powerful
С книгой поведешься –
ума наберешься 172

**BIBLIOLOGI, BIBLIOPILI ȘI COLECȚIONARI
/ LIBRARIUS, BIBLIOPHILES, COLLECTORS / БИБЛИОЛОГИ, БИБЛИОФИЛЫ,
КОЛЛЕКЦИОНЕРЫ**

Iurie COLESNIC

Un om al cărții – Iosif M. Parhomovici
A bibliophile – Iosif M. Parhomovici
Книголюб – Иосиф М. Пархомович 175

**PROCESUL LITERAR CONTEMPORAN /
CONTEMPORARY LITERATURE PROCESS /
СОВРЕМЕННЫЙ ЛИТЕРАТУРНЫЙ ПРОЦЕСС**

Un panoramic al aparițiilor editoriale
(VIII) (*Vitalie RĂILEANU*)
A panorama of the new publications (VIII)
Панорама издательских новинок (VIII). 179

**CARTEA DE SPECIALITATE / PROFESSIONAL
BOOKS / КНИГИ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ /**

Elogiu unui... elogiu (*Valeriu RAȚĂ*)
Thanks for the ... Thanks
Хвала о... хвале 189

**RECENZII ȘI CONSEMĂRI / REVIEWS AND
NOTES / РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ**

Basarabeni au multiple și surprinzătoare
talente (*Vlad POHILĂ*)
The Bessarabians have many unexpected
talents
У бессарабцев много неожиданных
дарований 196

Dezmembrarea României – un asasinat
social-politic încă nesancționat cum se
cuvine de istorie (*Mihai FLOAREA*)
The division of Romania as a political act of
terrorism, even unauthorized by history

- Рассчленение Румынии как политический теракт, еще не санкционированный историей201
- Album monografic apreciat la gradul superlativ (*Valeriu RAȚĂ*)
An excellent monographical album
Монографический альбом высочайшего класса206
- Poezia și redescoperirea mitică în noua monografie a Victoriei Fonari (*Vera CATANĂ*)
The poetry and the mythical rediscovering in a new monography by Victoria Fonari
Поэзия и раскрытие мифического в новой монографии В. Фонарь210
- Retrăirile suflotești ale unui poet din Basarabia (*Gheorghe PÂRLEA*)
Spiritual experiences of the poet from Bessarabia
Душевные переживания поэта из Бессарабии213
- IMPRESII DE LECTURĂ / IMPRESSIONS / O ПРОЧИТАННОМ**
- Prinos credinței strămoșești și plaiului natal (*Vlad POHILĂ*)
With respect to the right faith and native land
С почтением о правильной вере и о родном крае218
- Vladimir Halipli – scriitorul Marilor Iubiri (*Larisa UNGUREANU*)
Vladimir Halipli – writer of Great Love
Владимир Халипли – писатель Великой Любви220
- Tudor Palladi: o columnă de vise și stele sau Ancorarea în lumina cuvîntului (*Eugenia MANEA-CERNEI*)
About the creation of the poet and critic Tudor Palladi
Слово о творчестве поэта и критика Тудора Паллады224
- AVANPREMIERA UNEI CĂRȚI / PREVIEW / АВАНПРЕМЬЕРА**
- Iulian Filip – arhitectul cuvintelor între cuvinte... (*Vitalie RĂILEANU*)
Iulian Filip – the architect of words
Юлиан Филип – архитектор слов229
- NOTE POLEMICE / POLEMICS / ПОЛЕМИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ**
Lucian POSTU
Sfinții din cer și „sfinții” de lângă noi
Saints from heaven and “holy” next to us
Святые с небес и «святые», что рядом с нами232
- DEBUT LA BIBLIOPOLIS / DEBUT AT BIBLIOPOLIS / ДЕБЮТАНТЫ БИБЛИОПОЛИСА**
- Admirabilă sensibilitate și maturitate adolescentină (*Vlad POHILĂ*)
Admirable sensitivity and teen's maturity
Восхитительная чувствительность и тонкое восприятие творческого начала235
- Viziuni eseistice asupra vieții noastre (*Mariana DUMITRAȘ*)
Visions of our lives
Восприятия жизни глазами кишиневской лицеистки236
- IN MEMORIAM**
- „Doliu pentru cultură”: gînduri la moartea lui Umberto Eco
Mourning for culture: thoughts after the Umberto Eco death
Скончался великий писатель и мыслитель Умберто Эко239
- Plasticianul care a elaborat Stema de Stat a fost condus pe ultimul drum
The artist who drafted the State Emblem of the Republic of Moldova is dead
Художника, создавшего государственный герб, проводили в последний путь240
- MISCELLANEA**
- „Hora” lui Ion Bazatin la 50 de ani: un ansamblu folcloric de excepție (*Vasile ȘOIMARU*)
An exceptional folk group „Hora” at 50 years
К 50-летию фольклорного ансамбля «Хора»242
- Cum am devenit prieten cu Nicolae Sulac (*Dinu MIHAIL*)
As I made friends with the popular singer Nicolae Sulac246
- Как я подружился с народным певцом Николае Сулак
- Aleea Domnitorilor (*Angela OLĂRESCU*)
The Alley of Rulers
Аллея Господарей248

DESPRE PLĂCEREA DE A PREZENTA PUBLICULUI CITITOR O CARTE

Vlad POHILĂ

În toată această „poveste”, cel mai mult contează să ai o carte (sau mai multe) care să-ți placă, să te fi impresionat lectura ei / lor. După aceasta, vine și dorința de a o / a le prezenta sau recomanda și altora. Dar cum să o facem? se vor întreba unii, intrigați de acest subiect. Destul de simplu, dar, oricum, cu ceva efort, le-am răspunde noi. Modalități există, dacă nu 1001, și nici 101, atunci cu certitudine – extrem de multe, de ordinea zecilor.

Drept dovadă, fără un efort deosebit, vom enumera câteva din acestea:

a) împărtășind impresiile de lectură unui coleg, unui prieten – la telefon, la o întâlnire de serviciu, la o pauză de cafea etc.;

b) scriind despre cartea ce se vrea prezentată pe pagina din contul personal de pe Facebook;

c) pur și simplu, recomandînd-o, sumar, unui cititor venit la bibliotecă, dar care ezită ce să aleagă ceva pentru lecturi curente;

d) incluzînd-o într-o revistă bibliografică, cu *Noutăți editoriale* sau cu *Lecturi tematice* ș.a. din cele pe care bibliotecarii sînt obligați să le alcătuiască, din cînd în cînd, pentru uzul cititorilor;

e) în fine, scriind o consemnare, niște note (impresii) de lectură sau chiar o recenzie despre cartea sau cărțile cu pricina; așadar, redactînd o lucrare scrisă, cu scopul de a o da spre publicare unei reviste, poate – de a o citi la vreun post de radio – unde ai acces (și garanția că îți va lua în seamă efortul).

Indiscutabil, toate modalitățile sînt bune, cu impact, cu finalitate. Totuși, încli-

năm să credem că ultima metodă sau modalitate [vezi poziția e)] este cea optimă. Poate de aceea că e și cea mai rezistentă – „și în timp, și în spațiu”, ca să zicem așa. Cuvîntul rostit (în cazul unei prezentări de carte la radio sau la TV) îți asigură o anumită audiență – pe o zi, pe o săptămînă, o lună, posibil și ceva mai mult. Cuvîntul tipărit, însă – prezentările făcute în presa periodică sau nonperiodică ale unor cărți – îți oferă o șansă de a intra într-un circuit al atenției publice pe durată de ani, decenii etc.

Totodată, modalitatea numită de noi la punctul e) al enumerării de mai sus și chiar dintr-o imaginară listă mai lungă, este și cea mai dificilă. Nimic nu e ușor să scrii, dar să însăilezi o recenzie (ba chiar și o consemnare, o adnotare mai amplă, niște impresii de lectură) nu stă chiar în puterile oricui. Deși, să recunoaștem imediat – nu ne-am exprimat nici elegant, nici prea corect: în realitate, credem că, pînă la urmă, oricine ar scrie o prezentare / recenzie despre o carte ce l-a impresionat. Atîta doar că ar fi diferit efectul: unul ar scrie mai inspirat, mai mustos, altul – mai sec, mai rectiliniu; cineva ar scrie mai amănunțit, pe cînd altcineva ar face recenzarea mai concis și, posibil, mai superficial etc. Mult depinde și de inspirație, aceasta fiind, în ultimă instanță, expresia forței emoțiilor cu care ai citit cartea. Deși, poți risca mizînd exclusiv pe inspirație, tot stînd în așteptarea ei, de vreme ce un maestru ca Gustave Flaubert, autorul netrecătoarelor romane *Doamna Bovary* și *Educația sentimentală*, notă într-un jurnal: „Inspirația e o treabă bună,

însă dacă nu vine, nu-ți rămîne decît să te apuci de lucru.” Așadar, nu putem uita că totul implică și muncă, efort, consum de energie. Și mai depinde de experiență: cine scrie așa ceva în premieră, mai curînd s-ar expune mai multor riscuri de a simplifica lucrurile, de a mai comite cîte o gafă; în timp ce o persoană cu ceva „practică”, „stagiu”, „vechime” în domeniu ar pune în mișcare mai multe resorturi pentru a compune o lucrare completă și perfect lizibilă.

În general, un bibliotecar trebuie să știe a scrie o prezentare, recte, și o recenzie a unei cărți, avînd în vedere faptul că este pus adeseori în situația de a se referi – prin viu grai sau, uneori, și în scris – la un volum sau altul, în fața cititorilor, a colegilor, a „comisiilor de atestare” etc. Ni s-a părut inspirată, în context, recenta inițiativă a direcției BM „B.P. Hasdeu” de a convoca directorii / șefii filialelor pentru a face public, adică în fața colegilor de breaslă, cîte o prezentare a unei din cărțile incluse în Concursul de lectură *Bătălia cărților*, ediția din anul curent a acestei originale competiții.

Nu există principii sau metode rigide pentru a scrie o recenzie foarte bună sau măcar bună. Oricum, e bine să se știe acest adevăr: o recenzie este ceva mai mult decît o compoziție școlară, dar și infinit mai puțin decît o cercetare savantă. Chit că o recenzie bună întrunește și unele valențe ale cercetării sau studiului științific. Doar faci o analiză, etalezi o opinie (poate și mai multe), se prea poate – intri și în polemici, îți asumi o anumită responsabilitate elogiînd autorul, subiectul, maniera narativă, felul cum sînt alcătuite versurile sau construcția unei scrieri dramatice. Am spus și nu ne retragem aserțiunea că nu sînt principii sau metode unice, cu „rețete” clar, exhaustiv formulate și, mai ales, cu repercusiuni imediate, obligatoriu benefice asupra celui care vrea să învețe a scrie o recenzie. Totodată, însă, orice domeniu al creației

are și un suport teoretic; fapt ce poate fi confirmat de foștii și actualii studenți de la facultățile de jurnalism, de filologie sau de biblioteconomie. Noi ne referem însă la dorința de a scrie ceva, nu la necesitatea sau obligativitatea de a excela în profesie. Alta e că, pornind de la acest soi de amatorism, oricine poate atinge un nivel apreciabil de profesionalism, ba chiar – sînt cunoscute multe asemenea cazuri – poate ajunge și culmile măiestriei. Pînă atunci, însă, vă recomandăm să răsfoiți un manual de genurile preseii, unde trebuie să fie și un capitol consacrat metodei de a elabora recenzia unei cărți. Vă mai recomandăm să parcurgeți și un editorial al nostru, *Arta de a scrie pentru cititori* (BiblioPolis, 2007, nr. 4) – persoana dornică de a ști mai multe și de a se perfecționa, cu certitudine, va găsi și în aceste lucrări ceva util, dacă nu pentru ziua de astăzi, poate pentru cea de mîine.

Niște reguli nescrise ne sugerează că cel mai simplu e să scrii despre cartea (cărțile) unui autor cunoscut. Cel mai ușor e să scrii recenzia unei cărți care ți-a plăcut, te-a impresionat adînc, puternic – din aceleași reguli nescrise „cetire”. Iar pentru garanția unei calități ireproșabile a lucrării scrise (recenzie, consemnare, note de lectură) e bine să urmărim **o schemă**. Această schemă aproape că e obligatorie, doar locul recomandărilor poate fi schimbat. Așadar, mai întii e nevoie **să găsim un titlu** pentru scrierea noastră – nicio redacție nu are specialiști în acest domeniu, prin urmare, să nu lăsăm în seama lucrătorilor de la publicații sarcina de a vă găsi un titlu. Printre altele, în cazul recenziilor, titlul scrierii noastre poate fi chiar titlul cărții (cu posibile, mici, precizări), urmat de numele autorului, de exemplu: „20 de ani în Siberia”: *amintiri din gulag, de Anița Nandriș-Cudla* sau „Punct”: *antologie de versuri de Aureliu Busuioc*, sau „Vuietul munților”: *roman de (scriitorul japonez) Yasunari Kawabata* etc. Urmează **descrierea bibliografică** a cărții analizate

– aceasta poate fi și în cuprinsul textului, și la subsolul primei pagini de recenzie. Deși nu e obligatorie, este binevenită o cît de **succintă prezentare a autorului**. Par a fi absolut necesare anumite **referiri la conținutul cărții**: specia literară (sau genul literar) a / al lucrării recenzate; ce subiect tratează autorul, în ce epocă are loc acțiunea, cum se prezintă principalele personaje etc. În cazul unui roman voluminos, care poate „speria” eventualul (tînăr) cititor, e bine să facem mențiunea că scrierea se împarte în capitole, subcapitole, compartimente tematice ș.a.m.d. (chiar dacă acestea nu sînt numerotate, ci-s mai mult convenționale).

O șansă în plus de a atrage cititorii cărții pe care o recomandați e să spuneți, în cîteva fraze, **prin ce se deosebește această carte de altele** de același autor, din aceeași specie literară, printre lucrările cu același subiect etc. Aici, dar poate acolo unde ne referim la subiect, stil etc., am face bine **să ne ilustrăm opinia printr-un citat edificator** (mai captivant, mai reprezentativ pentru autor, poate mai incitant pentru tinerii cititori care adeseori se plictisesc prea repede, fără a intra în esența lucrurilor, alias a cărților). Nu vom uita – mai spre sfîrșitul recenziei – să spunem **cîteva cuvinte** (de obicei, bune) **și despre felul cum este ilustrată**; numele pictorului, cel al designerului, ca și cel al traducătorului (în cazul că recenzăm o tălmăcire) – acestea trebuie neapărat amintite – și din rațiuni de informare, dar și din rațiuni etice. Tot aici, ar fi binevenit **un citat despre carte** (sau despre creația autorului), aparținînd unei autorități în domeniu: critic literar, scriitor, traducător etc. În finalul absolut al recenziei vom formula **o impresie generală, succintă**, despre carte, însoțită de un îndemn pentru eventualii cititori. Convingeți-i să citească și ei acest volum, că nu vor regreta că au consumat timp și energie, dimpotrivă, vor avea de

învățat cîte ceva; că lectura le va procura o reală satisfacție estetică (morală, cognitivă etc.). Suplimentar, am putea adăuga niște cuvinte de mulțumire persoanei care v-a recomandat sau v-a ajutat să găsiți cartea recenzată.

Vom menționa că specia recenziei a fost cultivată de cei mai mulți scriitori clasici, fiind și astăzi una agreată nu numai de criticii literari, dar și de poeți, prozatori, dramaturgi și poate, mai ales, de esești. Recenziile i-au înălțat pe unii scriitori, de la debut spre maturitate: a se vedea, în acest sens, „cazul Ion Druță”, binecuvîntat la primele nuvele de către maestrul poeziei și al traducerii Igor Crețu. O prefață a lui Andrei Lupan, „transformată” dintr-o recenzie, a scos din anonim și din posibilă pieire *Piața Diolei*, cartea de debut a Leonidei Lari; altă scriere similară, de Aureliu Busuioc, îi servește și astăzi drept carte de vizită altei poete basarabene, chit că s-a stabilit mai de mult la Paris – Lorina Bălțeanu. Aruncînd o privire retrospectivă, să ne amintim că o succintă, dar călduroasă (și obiectivă) consemnare sau recomandare (așadar, tot un fel de recenzie!) a lui Iosif Vulcan, în revista *Familia*, din 1866, a consfințit debutul lui Eminescu în marea poezie, la fel cum un articol al lui Titu Maiorescu, scris peste niciun deceniu după I. Vulcan, avea să anunțe afirmarea pleneră a Luceafărului. Dimpotrivă, unele recenzii au încetinit sau au blocat chiar mersul în literatură al unor grafomani sau pasișatori (cu regret, nici pe departe a tuturor!). Din recenzii (suplimentate, desigur, de o titanică muncă de cercetare, inclusiv la arhivele din Biblioteca Academiei Române) s-a născut magistrala *Istorie a literaturii române de la origini pînă în prezent* de G. Călinescu (prima ediție, 1941). Mihai Cimpoi pare să fi parcurs un traseu similar la elaborarea unei replici „zonale” a capodoperei călinesciene – *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, cu mai multe ediții în

ultimele două decenii. Între acești doi faimoși istorici și critici literari (G. Călinescu, M. Cimpoi), am putea evoca încă vreo zece nume de maeștri români ai spiritului critic în literatură. Am face-o pentru a afirma, fără teamă de aproximații sau de erori, că de foarte multe ori, dacă nu întotdeauna, recenziile și speciile îngemănate sînt cele care „reglementează” procesul literar. Iar prin aceasta ele devin și niște furnizori de cărți solicitate acum sau care vor fi căutate într-un viitor apropiat de utilizatorii bibliotecilor noastre. Niște furnizori generoși, dar și obiectivi, poate incisivi uneori, dar demni de încredere.

Nu e deloc neglijabil faptul că și în sfera bibliotecară avem nume notorii ale unor autori de recenzii ce pot fi considerate fără rezerve niște scrieri-model: Ion Madan, Alexe Rău, Ion Șpac, Lidia Kulikovski, Claudia Slutu-Grama (inclusiv despre poezie), Silvia Ghinculov (preponderent despre cărți din domeniul economiei) ș.a. Ar fi de spus un cuvînt aparte despre cadrele didactice universitare din domeniul bibliologiei, cu lucrări solide, ca cele elaborate de Nelly Țurcan, Natalia Goian, Natalia Cheradi, Mariana Harjevschi, Vera Osoianu ș.a. Diferite ca abordare – după cum le dictează experiența și gradul de implicare – fiecare din aceste autoare lasă impresia că le stă în putere elucidarea oricărui subiect din tot mai vastul domeniu al bibliologiei. Și dînsa din cohorta profesorilor de biblioteconomie, dna dr. conf. univ. L. Kulikovski oferă, într-un impresionant flux continuu, modele de recenzii la cărțile de specialitate, devenind în bibliologie un analist fără prea mulți concurenți – și nu ne referim numai la Chișinău, dar și la București, Iași, Cluj-Napoca, Baia Mare, Timișoara... Au-

toarea noastră știe a conferi prestație nu numai subiectelor considerate majore în bibliologie, dar și unor teme aparent minore, căci are acest dar rarism: de a aborda, a analiza și a elucida cele mai surprinzătoare fațete ale activității bibliotecare și ale bibliografiei în ansamblu. Acest aspect al calității de cercetătoare și de autoare a Lidiei Kulikovski iese în evidență cu deosebire în ultimii ani, deși, credem, „totul a început mai de mult”, probabil de la teza de doctor, în care aborda un subiect cu totul insolit pe atunci, prin anul 2000: bibliotecile în serviciul persoanelor dezavantajate. Citesc întotdeauna cu plăcere analizele de cărți făcute de dl Ion Șpac – „așezate”, elaborate „gospodărește”, conform unor rigori clasice. Un cuvînt aparte merită a fi spus despre colegul nostru Valeriu Rață, cel care la *BiblioPolis*, dar și la tot mai multe alte publicații, apare în cîteva ipostaze: de cronicar al vieții culturale, de poet, dar și de recenzent. Mi-a fost dat să aud personal sincere mulțumiri exprimate lui Valeriu de la autori ale căror scrieri dînsul le-a analizat cu inspirație și profunzime, indiferent că autorul e de la Chișinău sau de la București, Arad, Botoșani sau Iași; indiferent că autorii abordează subiecte mai familiare sau cu totul insolite.

Încercați și Dvs. să scrieți recenzii, cronici de carte, impresii de lectură, pentru a le încredința revistei noastre, *BiblioPolis*, sau altor publicații ce vă stau la îndemînă. Astăzi veți scrie o recenzie, iar mâine veți dori să scrieți încă una, apoi încă și încă... Nu e simplu, dar e plăcut. E o sursă de bucurie, pentru Dvs., dar și pentru alții: autori, cititori, colegi, prieteni. De ce nu am profita (și) de această șansă pentru a ne face existența mai luminoasă?

BUCURIA SERENDIPITĂȚII ADUCE IDEI

Mariana HARJEVSCHI,
director general, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Abstract

Serendipity as a “fortunate happenstance” or “pleasant surprise” can play an important role in the search for truth, but is often ignored in the scientific literature because of traditional scientific behavior and scientific thinking based on logic and predictability. Author underlines that serendipitous events occurred in libraries can generate important ideas for various projects, activities in library. It is recognized and appreciated the unexpected situations, can tend to encourage librarians to observe and discuss unexpected events leading to new good ideas.

Keywords: *serendipity, innovative ideas, library services*

* * *

Identificăm și la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” o idee bună atunci când ne iese în cale. Un proiect, o activitate – pot deveni idei mărețe. Însă de unde vin totuși ideile bune? Ce fel de medii le fac mai sigură apariția? Cum generăm ideile fundamentale care ne propulsează activitatea? Chiar așa: de unde vin ideile bune? Steven Johnson, autorul unor foarte cunoscute cărți de popularizare a științei, ne demonstrează, într-un stil destul de convingător, că întrebarea corectă ar trebui să fie: „Ce fel de medii favorizează dezvoltarea unor idei bune?”

Scriu aceste rânduri inspirată din cartea *De unde vin ideile bune*, al cărei autor își pune aceste întrebări, iar răspunsurile pe care le-am descoperit sunt destul de convingătoare. Într-un stil contagios, Steve Johnson își folosește abilitățile cogniti-

ve în diverse domenii, de la neurobiologie sau urbanism până la cultura internetului, sfârșind prin a identifica **șapte modele-cheie**, care se află în spatele inovației autentice.

Plecând de la mult lăudatele sale narațiuni despre inovatori, cartea, pe lângă altele, se bucură de un mare succes la public, autorul examinând modul în care inovația poate fi accelerată în anumite împrejurări și în ce fel mediile fizice pot să afecteze și să stimuleze ideile mari. Ideea pe care am extras-o din cartea lui S. Johnson este că, beneficiind de toate instrumentele pe care le avem astăzi la dispoziție, gândirea inovatoare este accesibilă oricui – în mod special celor care știu cum să o cultive.

Prin această comunicare doresc să completez microsistemul de inovare din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” pentru a răspunde provocărilor pe care intuiesc că le întâmpină orice bibliotecar dezvoltând idei inovatoare, fie în cadrul Zilelor FedEx, fie acum, când începe forfota planificării pentru fiecare an. Ne dorim ca produsele inovatorilor să își găsească drumul din laboratorul unei biblioteci spre întreaga rețea instituțională. De aceea, mi-ar plăcea să știu că, într-un fel, pot contribui la construirea unei rețele inovatoare de biblioteci inovatoare și bibliotecari locali și conectarea Dvs. la rețeaua instituțională.

Gândul optimist de la care am pornit este că modelul lui Joel West, un alt autor contemporan, a demonstrat că pe măsură ce orașele devin mai mari, ele produc idei într-un ritm mai rapid. Orașele, similar webului, au fost întotdeauna motoare

ale inovației, deoarece din motive istorice și geopolitice acestea sunt medii propice pentru crearea, difuzare și adoptarea ideilor bune. Este recunoscută și cealaltă parte a monedei – în orașele mari, sunt în creștere multe lucruri mai puțin pozitive – impurificarea aerului, rata criminalității etc. Dar nu despre aceasta discutăm. Suntem o bibliotecă a unui oraș cu peste 600 000 de locuitori, așa că șansa de a produce idei este una din start benefică nouă.

Nu trebuie însă să ne dezamăgească **Regula 10 / 10** – în care se precizează că ni se solicită un deceniu pentru elaborarea unei idei și alt deceniu pentru ca aceasta să-și găsească o audiență de masă și să prindă contur. Aceași soartă a avut-o evoluția radioului, a telefoanelor celulare, computerelor personale, a dispozitivelor de navigare GPS etc. – toate au avut nevoie de un interval de 10 ani pentru a trece de la inovație la adoptarea în masă.

Modelul competiției creat la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este o ilustrare excelentă. Orice manual de economie spune că competiția dintre firme rivale conduce la inovații în produsele și serviciile lor. Dar când privim inovația din perspectiva zoomului larg, atunci competiția este mai puțin esențială în istoria ideilor bune. Ideile bune nu vor să fie de sine stătătoare, ele vor să se conecteze, să fuzioneze, să se recombine. Ele vor să se completeze una pe alta tot atât de mult pe cât doresc să intre în competiție.

Când au apărut primele orașe-centre comerciale, ele au lărgit rezervorul de minți care puteau să născocoască și să împărtășească idei bune. E un adevăr, susține S. Johnson, nu e vorba de faptul că rețeaua este mare, în sine, ci de faptul că indivizii devin mai deștepți pentru că sunt conectați în rețea. Astfel, există într-adevăr unele probleme minunat soluționate de gândirea colectivă: formarea cartierelor din orașe, iar Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

e tocmai benefică unei astfel de circumstanțe.

Autorul Koestler avea o mare încredere în forța creatoare care se ivește atunci când se ciocnesc diferite discipline intelectuale. Astfel că ideile survin în mințile oamenilor, dar acele minți sunt conectate la rețele exterioare care modelează fluxul de informații și inspirații din care sunt alcătuite ideile mari.

Intuițiile care nu se conectează sunt condamnate să rămână simple bănueli. Intuițiile încep cu o senzație vagă greu descriptibilă că există o soluție interesantă la o problemă ce încă nu a fost prinsă sau pusă și rătăcesc printre umbrele minții, făcând noi conexiuni și prinzând puteri.

Pentru majoritatea dintre noi ideile survin în cadrul și în preajma mediilor lor de muncă, cu o groază de presiuni cotidiene, distracții, responsabilități și constantă supervizare pe care viața de serviciu le implică foarte ades. Nu este așa că și noi trecem prin astfel de încercări? Autorul Jules Henri Poincaré zice că „ori de câte ori vă așezați, inovațiile se risipesc în vânt, dar când sunteți în picioare, ideile vin”. În timp ce plimbarea creatoare poate produce noi combinații serendipitoase între ideile existente în capetele noastre, putem să cultivăm serendipitatea prin modul în care absorbim idei noi din lumea exterioară.

Dicționarul Webster definește *serendipitatea* ca „*darul de a descoperi lucruri de valoare sau plăcute pe care nu le-ai căutat*”. Această definiție are câteva trăsături care te intrigă. Una dintre ele este că serendipitatea este socotită un fel de dar, ceea ce presupune că anumiți oameni îl au, în timp ce alții nu, că anumiți oameni sunt norocoși, și alții nu sunt. Eu cred în forța celor 355 de bibliotecari ai rețelei Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Începe să devină una dintre teoriile mele de bază faptul că harul, care se manifestă parțial prin „lucruri de valoare sau plăcute pe care

nu le-ai căutat”, este la dispoziția tuturor. Dar unii profită de el, iar alții nu.

Serendipitatea nu este doar o chestiune ce vizează un eveniment aleatoriu, nici nu poate fi percepută, pur și simplu, ca sinonim pentru „un eveniment fericit” (Ferguson, 1999; Khan, 1999) de „a afla lucruri fără a fi în căutarea acestora” (Austin, 2003) sau „o surpriză plăcută” (Tolson, 2004). *Noul dicționar al limbii engleze* definește serendipitatea ca apariția și dezvoltarea unor evenimente norocoase într-un mod satisfăcător sau benefic, înțelegerea posibilității ca orice eveniment care are loc în absența oricărui proiect evident (aleatoriu sau accidental), care nu este relevant pentru orice nevoie prezentă. Așa că inovațiile prezentate ca exemple de serendipitate au o caracteristică importantă: au fost făcute de persoane fizice care pot „vedea poduri acolo unde alții au văzut găuri” și conectează evenimente creative, bazate pe percepția unei legături semnificative.

Laureatul Premiului Nobel Paul Flory sugerează că invențiile importante nu sunt simple accidente. Știați că Bill Gates este celebru pentru că-și ia vacanțe anuale pentru lectură? În timpul anului el strânge în mod deliberat un morman de materiale pentru citit – multe dintre ele fără o legătură cu preocupările zilnice de la „Microsoft”, și apoi își ia liber pentru a plonja adânc în cuvintele pe care le-a pus deoparte.

Gândiți-vă la biblioteca noastră, la frunzărirea cărților, am deveni niște oameni foarte direcți – punem cuvinte-cheie într-un motor de căutare și găsim ceea ce căutăm. Este eficient, dar pentru cei care sunt în căutarea unei idei, poate fi plicticos. Pierdem ceva timp, dar ne îmbogățim – anume actul de a căuta pe rafturi, de a scoate câte o carte, al cărei titlu sau a cărei legătură frumoasă vă stârnește interesul. A căuta ceva și a fi surprins de ceea ce ai găsit – chiar dacă nu e ceea ce ai început a căuta – este una din cele mai mari plăceri

ale căutării unei idei, și până în prezent nu sunt alte software, zice S. Johnson.

Frunzărirea de „modă veche” a cărților conduce, într-adevăr, la descoperiri neplanificate. Însă grație naturii conectoare a hipertextului și a foamei exploratorii a blogosferei de a găsi lucruri noi este mult mai ușor să stăm în fața browserului și să le dăm peste ceva cu totul scilpitor, dar surprinzător, decât să ne plimbăm printr-o bibliotecă, scormonind cu privirea cotoarele cărților. Da, este în mult mai mare măsură o căutare decât a fost vreodată explorarea aleatorie a rafturilor din bibliotecă, scoțând cărțile a căror legătură ne place.

În aceasta constă ironia înțelegerii privind serendipitatea. Unul dintre motivele pentru care omul tinde să se împotrivească serendipității este că nu suntem pe deplin conștienți de prezența lui. Nu descoperim lucruri de valoare pe care nu le-am căutat pentru că nu recunoaștem valoarea acestuia atunci când o avem la dispoziție. Cu alte cuvinte, astfel de evenimente ni se întâmplă tuturor, dar deseori nu recunoaștem natura lor specială; considerăm astfel de evenimente lipsite de importanță și ca atare nu reușim să profităm la maximum de ele.

Probabil, ați realizat că cea mai grozavă invitație de a explora plăcerea unor idei la Biblioteca Municipală este participarea la Zilele FedEx@Hasdeu. Pe parcursul a mai mult de 20 de ani Biblioteca Municipală și-a creat cultura sa proprie de învățare, un sistem bine pus la punct de învățare organizațională la locul de muncă, se practică orice fel de învățare în scopul lărgirii perspectivei angajaților ei. Învățarea la BM este orientată spre căutarea excelenței, a inovației. Tot mai mult se oferă oportunități de învățare nonformală care aduc rezultate individuale și instituționale. Exprim mulțumiri și îmi doresc ca acest laborator – Zilele FedEx@Hasdeu – să continue pentru că e o metodă de învățare prin

care se colectează și se promovează ideile angajaților BM. A ști cum să promovezi ideile angajaților devine, astăzi, o competență-cheie, esențială pentru manageri. Această competență va separa managerii eficienți de cei ineficienți, bibliotecile dinamice de cele în stagnare.

Creierul nostru instituțional are și el un apetit pentru haosul creator care guvernează starea de vis. Mă gândesc uneori: cu cât e mai dezorganizat creierul nostru cu atât putem deveni mai creativi. Este contra simțului comun că noi tindem să atribuim sporul de inteligență din lumea tehnologiei tot mai precise. Și totuși, creierele noastre erup cumva într-o furtună de zgomot. Ele caută cumva acel zgomot ca să prospere, cel puțin după măsurătorile indicate de testele IQ. Știința încă nu are – deocamdată – explicație solidă a acestor stări de haos ale creierului, dar mulți consideră că această căutare a serendipității, care deseori este legată și de un zgomot care permite creierului să experimenteze noi legături, noi conexiuni aleatorii, iar în final noi idei creative.

Chiar și un romancier contemporan scrie că „nu trebuie să ajungeți în Serendip, denumirea veche a insulei Sri Lanka, plănuiind o cursă până acolo, ci trebuie să plecați cu bună-credință spre o altă destinație și să vă rătăciți serendipitos”.

Dar serendipitatea nu constă doar în căutarea de întâlniri neprevăzute din pur amuzament, aceasta este alcătuită din accidente fericite, cu siguranță, dar ceea ce le face să fie fericite este faptul că descoperirea pe care ați făcut-o este semnificativă. Serendipitatea completează o intuiție sau deschide o ușă a posibilului adiacent

pe care ați trecut-o cu vederea. Deci, ceea ce menționasem anterior, că serendipitatea implică frecvent schimbări interdisciplinare.

Provocarea pe care am încercat să o fac, firește, constă în a ști cum să vă creați medii care eventual pot avea grijă de aceste întâmplări serendipitoase pe toate scările: în spațiul privat al minții, în instituția pe care o conduceți și în direcțiile rețelelor informaționale. La prima vedere, ideea de a face să apară o descoperire întâmplătoare în propria minte uneori pare dificil. Însă un mod de a rezolva această problemă este de a ieși din găoace. Istoria inovației este plină de povești despre idei bune care le-au venit unora pe când făceau tura. Originalul moment *Evrika!* a avut loc la fel într-un loc destul de neordinar. În timp ce plimbarea creatoare poate produce noi combinații serendipitoase între ideile existente în capetele noastre, putem să cultivăm serendipitatea prin modul de a absorbi din lumea exterioară. Iar lectura rămâne un vehicul nedepășit de a transmite unele idei și perspective noi. Serendipitatea privată poate fi cultivată la fel de bine și prin intermediul tehnologiei.

Premisa că inovația prosperă apare atunci când ideile se pot conecta serendipitos și combina cu alte idei, atunci când intuițiile se pot ciocni cu alte intuiții, care pot umple cu succes golurile. În concluzie, putem menționa că ideile, create la nivel local, pot fi făcute publice asigurând un sistem de comunicare, creând o arhitectură pentru serendipitatea instituțională, precum se întâmplă la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Instituția noastră oferă ideilor bune noi modalități de a se conecta.

ORIENTARE SPRE CULTURA SERVICIILOR

(Rezultatele chestionării participanților la Cafeneaua publică „Transformăm activitatea în servicii”)

*Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI,
director, Departamentul studii și cercetări*

Abstract

The „B.P. Hasdeu” Municipal Library’s librarians are finding the way to excellent services, focusing on the service culture education. At the public cafe based on the topic „Orientation to service culture” the librarians discussed many topics approaches, typology, problems and implementation of services. In order to fortify the results of discussions the participants have completed a „Services tree” and a survey „Do you provide a good services to your users?”.

The survey has 10 questions (Anexe 1. Survey. Questions), taken from CILIP guidelines. The results express the status quo in the approach of services at the branches and at the network level, identify the difficulties and accepted practices, provide ideas that can serve as a basis for improving the status quo and make changes.

Keywords: *changes, new services, resistance, resilience, service culture, added value, audit of services.*

* * *

„Viața profesională, ca și viața în general, nu este un coridor drept și ușor de străbătut pe care să călătorim liberi și neștiințeriți, ci un labirint de culoare^{*}, prin care trebuie să ne căutăm calea, cercetând uneori și poteci întunecate. Dar prin credință, întotdeauna ni se va deschide o ușă, poate nu chiar aceea la care ne-am gândit, ci una care, în cele din urmă, se va dovedi cu adevărat bună pentru noi” (citată puțin parafrazat din A.J. Cronin, 1896-1981). Am

^{*} Culoar, pl. culoare, din fr. *couloir* – spațiu lung, îngust, delimitat, semiînchis; coridor.

ales din Archibald Joseph Cronin, romanțier scoțian, fizician, inspector medical, medic, al cărui roman *Citadela* era foarte solicitat și citit la BM „B.P. Hasdeu” și în filialele ei în anii ’70-’80 ai secolului trecut. Fizica și medicina i-au facilitat abilitățile de bun observator al legităților vieții și al comportamentului uman. L-am adus în actualitate pentru că noi, profesioniștii de la BM „B.P. Hasdeu”, ne aflăm într-o situație de labirint profesional – căutăm calea spre servicii, orientarea spre cultura serviciilor în activitatea noastră. Câteodată avem impresia că toată suflarea umană de la BM a înțeles că orientarea, mișcarea, mutarea spre servicii e inevitabilă. Altă dată ne pare că bibliotecarii conștientizează necesitatea schimbării, dar tergiversează, prin acțiuni și comportament, acceptarea ei. Parcă ar spune: „Dar mai așteptăm un pic, poate se va rezolva de la sine.” Ilustrație la această supoziție servește confesiunea sinceră a unui bibliotecar: „Nu avem planificate servicii noi pentru acest an, noi ne îndreptăm efortul pentru dezvoltarea serviciilor deja existente.”

Aici se reflectă și ezitarea, și neștiința. Termenul „dezvoltare” presupune schimbare, îmbunătățire. Orice îmbunătățire înseamnă schimbare, înseamnă adăugarea a ceva nou la cele existente – o altă abordare, un alt grup-țintă, un alt format de prestare, o altă cale de furnizare...

Schimbarea este inevitabilă – o știe toată lumea. Bibliotecarii, la fel, o știu, dar o tot amână, pe mai târziu. Când e vorba de schimbare oamenii se împart în două categorii; reticenți și rezilienți. Reticenții

se opun, se transformă în victime, inventează argumente, unii dintre ei devin chiar violenți (verbal și comportamental), încercând să convingă pe cei din jur că nu trebuie să ne schimbăm, că e bine așa, că schimbarea e pentru nebuni, că noi avem standarde, politici (cu 20 de ani în urmă elaborate) [precizarea noastră, în cunoștință de cauză], se străduiește să constituie „cluburi” de rezistență etc. Oricare ar fi acțiunea sau comportamentul, reticentului el generează efecte desinergetice într-o bibliotecă.

Rezilienții*, cei capabili să înfrunte schimbarea, sunt sinergeticii instituției. Sunt mulți la BM „B.P. Hasdeu”. La Cafenea-publică au participat 39 de persoane, 39 de chestionare au fost distribuite. Patru persoane și-au cerut permisiunea să plece, aveau activități planificate la bibliotecile lor. Din cei 35 de oameni rămași să completeze chestionarul, le-au returnat completate doar 23 de bibliotecari, ceea ce constituie 65,7% din anchetele distribuite. Concluzia de relevanță: putem considera rezultatele chestionării relevante (e trecut bine de 50%), dar, totodată, ne conduce la gândul că avem probleme cu atitudinea.

Întrebările au fost deschise. Bibliotecarilor li s-au solicitat răspunsuri narative. Însă doar în jur de 60 de procente din respondenți au și oferit răspunsuri narative. Mulți au răspuns cu „Da”, „Nu”, „Parțial” sau nu au răspuns. Pentru o mai bună urmărire, pentru o mai bună analiză răspunsurile au fost numerotate și categorisite în

* *Rezilient* – pl. *rezilienți*. Cuvântul nu face parte din limbajul obișnuit. Se referă la oamenii care sunt în măsură să-și revină în urma unor evoluții care pot părea copleșitoare; se referă la capacitatea de a face față unor schimbări continue și majore, de a-și reveni după eșecuri; capacitatea de a depăși greutățile, de a găsi un nou mod de a munci când cel vechi nu mai este posibil, precum și capacitatea de a face toate acestea constructiv și funcțional.

grupuri, în funcție de întrebare și răspuns. Astfel, avem la unele întrebări răspunsuri grupate în patru categorii, la altele în trei, iar la unele doar în două.

La prima întrebare – „Ai o strategie care să răspundă nevoilor comunității locale?” – doar 13 chestionare aveau text / narațiune ca răspuns, ceea ce constituie numai 56,5% din chestionare. Cinci respondenți au indicat *Strategia BM*. Răspuns corect, *Strategia BM este o strategie de orientare spre servicii*. Șapte respondenți au răspuns prompt „Da”, fără a clarifica: a BM sau a filialei...; doi au indicat că nu au o strategie; un participant nu a răspuns la întrebare; unul a scris: „Parțial”.

Începând cu nr. 6 până la 13 („Răspuns” din anexa 2) identificăm răspunsuri profesionale agramate. Un aspect îngrijorător – 61,5% au oferit răspunsuri agramate în raport cu întrebarea. Această situație relevă că de fapt nu avem educat / învățat un limbaj profesional, în cazul dat *un limbaj al serviciilor*.

În cadrul unei ședințe, din 2015, la Cafenea „Chindii profesionale”, cu genericul *Cultura serviciilor*, a fost efectuat un *Audit al culturii serviciilor BM „B.P. Hasdeu”*. Rezultatele măsurate în baza celor 12 piloni ai Culturii serviciilor au fost mai mult sau mai puțin devastatoare. Doar două răspunsuri pozitive: (1) Avem un limbaj comun al serviciilor și (2) Avem o viziune captivantă asupra serviciilor**. Restul, 10 poziții, a înregistrat situații negative.

Acum, după rezultatele chestionarului *Furnizezi servicii bune utilizatorilor tăi?*, cade și primul pilon, limbajul comun al serviciilor, chiar mai mult cade limbajul comun biblioteconomic. Concluzia generală la acest aspect este că departamentele responsabile de servicii nu-și fac datoria profesională, doar administrativă. Avem de muncit aici pentru schimbare.

** *Codul serviciilor BM „B.P. Hasdeu”, 2012.*

„Adăugați valoare, prin activitatea desfășurată, persoanelor / utilizatorilor și comunității?” – a fost a doua întrebare. Marea provocare a acestei întrebări nu a fost de a afla ce servicii cu valoare adăugată prestează bibliotecile, aceasta o aflăm ușor întrebând direct utilizatorul serviciilor. Mai degrabă s-a dorit să vedem, să sesizăm din răspunsuri ce înțeleg bibliotecarii prin noțiunea de valoare adăugată. Au răspuns pozitiv 17 persoane (74%). Ei adaugă valoare *prin activitățile desfășurate* (doi respondenți, fără a preciza care); *prin parteneriate cu comunitatea și cititorii* (5); *prin activități și servicii la cerere* (3); *prin activități cu publicul* (4), *prin intermediul tehnologiilor disponibile* (16); *prin promovarea lor* (a cui? a valorilor sau a serviciilor cu valoare adăugată?) *pe rețelele de socializare* (14). O mare parte de bibliotecari au răspuns evaziv: *Desigur, Cu siguranță!, Excelent; Convinși! Cred că da!* Sau, pur și simplu, *Da!*

Răspunsurile însă, trădează neînțelegerea sintagmei *valoare adăugată*. Respondenții, se vede din răspunsuri, nu cunosc ce servicii sunt (au, aduc...) valoare adăugată pentru că răspunsurile dintr-un cuvânt, considerăm noi, e o achitare de răspuns la o întrebare pe care nu o știu, nu o înțeleg. Răspunsurile 6-8: *„Da, bagajul de cunoștințe se umple datorită activităților desfășurate într-un domeniu”(???)*; *„Desigur, orice activitate desfășurată sau serviciu prestat soluționează problema utilizatorului (oare? – precizarea noastră), făcându-l să iasă din bibliotecă mai informat, mai capabil”* (oare putem măsura cu cât mai capabil sau mai informat „iese”?!); *„Desigur, deoarece sunt încorporate valorile pentru utilizatori”*; *„Cred că da. Postările pe blog, de exemplu, sunt vizualizate oricum”*, plângându-se mai departe: *„Deși utilizatorii online nu întotdeauna se implică în discuții, nu întotdeauna citeșc.”* După

cum vedem, au găsit vinovatul: utilizatorul care nu citește, nu se avântă în discuții.

Julie Biando Edwards, Melissa S. Rauseo și Kelley Rae Unger, autorii articolului *Comunitar centrate: 23 de motive pentru care biblioteca ta este locul cel mai important din comunitate*, aruncă o privire la unele dintre modalitățile specifice în care bibliotecile adaugă valoare comunităților, în care servesc ca centre culturale pentru utilizatori. Ei au clasificat serviciile bibliotecii publice în cinci, mari, categorii: **(1)** bibliotecile – constructori comunitari; **(2)** bibliotecile ca centre comunitare pentru diverse grupuri de populație; **(3)** bibliotecile ca centre de arte; **(4)** bibliotecile ca universități și **(5)** bibliotecile campioni pentru tineret. Sub fiecare dintre acestea sunt evidențiate moduri specifice în care bibliotecile servesc acestor capacități, sunt incluse exemple de servicii unice sau exemplare de bibliotecă care susțin ideea că bibliotecile sunt mai mult decât doar informații.

Întrebarea a treia: *„Ajungeți la membrii comunității, «greu de ajuns», care sunt în imposibilitate de a vizita sau nu doresc să viziteze biblioteca?”*, nu conține, în formulare, noțiunea / cuvântul *serviciu*, așa că au răspuns utilizând limbajul lor comun – *activități*. Ilustrație poate fi răspunsul nr. 4 *„Cu activitatea extramuros...”*, deși activitățile sunt prezente peste tot în răspunsuri. Un singur răspuns, nr. 7, spune clar: *„Da, avem servicii extramuros, prin care venim noi la utilizatori (grădiniță, școală, colegiu) sau direct acasă, la persoanele dezavantajate.”* Partea proastă a răspunsului e că grădinița, școala, colegiul nu sunt membrii comunității „greu de ajuns”. Dar considerăm răspunsul bun, pozitiv, pentru partea a doua, pentru precizarea *„sau direct acasă, la persoanele dezavantajate”*. Aici s-au acumulat 10 răspunsuri bune, printre care trei incomplete, gândindu-se că *Da* și *Normal* e satisfăcător ca răspuns. Un răspuns

ține din trecut (nr. 6) – a avut cândva un asemenea serviciu.

Răspunsurile respondenților la această întrebare le-am categorisit în patru grupuri. Primul grup conține răspunsuri ce trebuie considerate (cu scârț, făcând abstracție de limbaj – „activități”) ca bune. Grupul doi de răspunsuri (nr. 11 și 12) se referă la diseminarea informației prin rețelele de socializare, online. Răspunsurile nu sunt convingătoare pentru că, rupte din contextul acestei întrebări, pot constitui răspunsul universal la orice întrebare; nu este specificat nimic de persoane, grupuri „greu de ajuns”. Categoria a treia (nr. 13-19) sunt negative: *ne străduim, încercăm, uneori, cu greutate, nu atât de des, nu, lipsă de timp* etc. Sunt răspunsuri care identifică o atitudine: nu ajungem la ei pentru că „e greu de implementat...; ne trebuie receptivitate” (nr. 13); „nu-i putem motiva pe toți cei care nu doresc să viziteze biblioteca” (nr. 17); „avem «dispoziție proastă»” (nr. 19). Ultimul răspuns e devastator: în toate cele 365 de zile ale anului „avem dispoziție proastă”? Dar are dreptate: cu dispoziție proastă nu poți presta servicii de calitate, nu poți, în genere, lucra cu publicul!

Rata medie a răspunsurilor bune, corecte este de 43,5%, nici măcar 50%! Rata răspunsurilor negative e de 30,4%. Dar dacă considerăm și răspunsurile din categoria doi, nr. 11 și 12, și nr. 21 din categoria patru negative, pentru că sunt într-adevăr negative – răspunsurile indică faptul că nu au servicii de a atrage persoanele „greu de ajuns” sau nu au știut ce să răspundă – avem același scor de 43,5% răspunsuri negative. 3% au răspuns doar „Da”, simplu. E greu de crezut fără argumente. Avem nevoie de multă instruire de sensibilizare, de o strategie a bunei dispoziții în bibliotecă pentru a-i face să înțeleagă importanța serviciilor pentru activitatea bibliotecii.

Răspunsurile la întrebarea numărul 4, „Oferi ceea ce oamenii așteaptă în ter-

meni de locație, amplasare, accesibilitate, materiale, resurse, personal și activitate?”, le-am grupat în trei categorii. Prima include cinci răspunsuri ferme, dar nu toate complete, cu recunoașterea că „*este loc și de mai bine!*” A doua categorie de răspunsuri cuprinde șase răspunsuri cu *Da, dar...: aici este o problemă..., aici este limitată..., nu avem..., este problematică..., în limita posibilităților..., la solicitare..., 50% așteptările nu sunt satisfăcute, parțial..., ne străduim, încercăm...* Avem 10 răspunsuri cu dificultăți – de înțelegere și de prestare a serviciilor – ceea ce constituie 43,5 % din numărul răspunsurilor obținute. Dar are și o parte bună – căutând răspunsul, respondenții s-au evaluat, au recunoscut că au dificultăți, că au probleme, au fost sinceri, ca la spovedanie. Deci, sunt remediable. La categoria a treia au intrat răspunsurile „Da” fără exemple, fără argumente, ceea ce spune multe despre atitudinea celor care au răspuns. Au răspuns ca și cum au vrut să se absolve de sarcină.

Întrebarea a cincea, „Contribui la realizarea obiectivelor politicilor-cheie ale administrației publice locale (APL), din zona locală, ești în acord cu aspirațiile comunității locale, le cunoști?”, a obținut cele mai multe răspunsuri pozitive – 65,2%. Răspunsurile sunt consistente, cu exemple, argumente. Bibliotecarii conștientizează necesitatea unei relații bune cu APL, responsabilitatea instituției bibliotecare de a răspunde necesităților comunitare, știu, cunosc obiectivele APL locale și contribuie la realizarea lor. A fost înregistrat un singur răspuns „Nu”, iar trei respondenți nu au răspuns.

„Asiguri cea mai bună utilizare a resurselor pe care le primești?” – a fost întrebarea la care au răspuns scurt... 11 răspunsuri afirmative. Cu părere de rău, puțin dezvoltate. Nouă răspunsuri ezitante, evazive, din care nu poți extrage decât concluzia că nu știu..., că nu li s-a adresat niciodată o întrebare referitoare la faptul

cum asigură utilizarea resurselor pe care le primesc. Nu au găsit răspunsul. Și un răspuns, nr. 10, cu totul aberant: „*Încercăm să asigurăm accesul utilizatorului într-o măsură cât mai limitată din posesia bibliotecii, calculator și Wi-Fi, serviciile bibliotecii*”. Nu ne venea să credem, am citit de câteva ori răspunsul și... totuși, credem că e o greșeală gramaticală. Dar dacă nu este? Ce facem cu așa bibliotecari? Poate chiar directori de filiale sau departamente? Două persoane nu au răspuns.

„Oferti / furnizezi consiliere și orientare în probleme referitoare la bibliotecă Consiliului local (din zona în care biblioteca funcționează)?” a cumulat 12 răspunsuri afirmative / pozitive. Dintre care doar două (nr. 1 și 4) sunt răspunsuri demne de luat în vedere, de analizat, care furnizează informație relevantă la colaborarea, relația cu APL, la ceea ce poate biblioteca să le ofere.

Răspunsurile aride ca „*în măsura posibilităților*”, „*la solicitare*”, „*la necesitate*” ne permit să manipulăm cu răspunsurile în felul în care dorim – negativ sau pozitiv. Ca și cele cinci răspunsuri „Da”, care nu aduc nicio informație justificatoare. Luând în calcul că șase persoane nu au răspuns la această întrebare, două au răspuns „foarte rar”, două – „în măsura posibilităților”, numărul celor care nu conlucrează se ridică la 44%. E o cifră mare. Și încă un aspect ridică răspunsurile dacă le analizăm la pachet cu întrebarea a cincea – dacă nu comunică, nu discuți, nu oferi informații despre activitatea bibliotecii consiliilor locale cum conlucrăm și contribuim la realizarea obiectivelor lor? Sau contribuim fără ca ei să știe, fără să accentuăm ce valoare aduce biblioteca comunității?

La întrebarea „Ai un plan clar de dezvoltare a serviciilor?” nouă persoane au răspuns că au un asemenea plan, dintre care trei au răspuns cu „Da”, fără detalii.

Nu au un plan, la momentul actual, 11 biblioteci. Dar e îmbucurător faptul că ma-

joritatea au specificat că „*după Cafeaua de astăzi...*” îl vor elabora; alții au răspuns „e în parcurs de muncă”. Este și un răspuns șocant: „*Nu, nu facem planul pe parcursul apariției și oferirii serviciilor*” (nr. 14). Un indicator negativ e că tocmai patru nu au răspuns la întrebare – ori au fost prezenți oameni care nu știu ce se face în bibliotecă, ori au camuflat prin nerăspuns, lipsa unui plan de dezvoltare a serviciilor. Recunoaștem, e o întrebare derutantă pentru cei neinițiați.

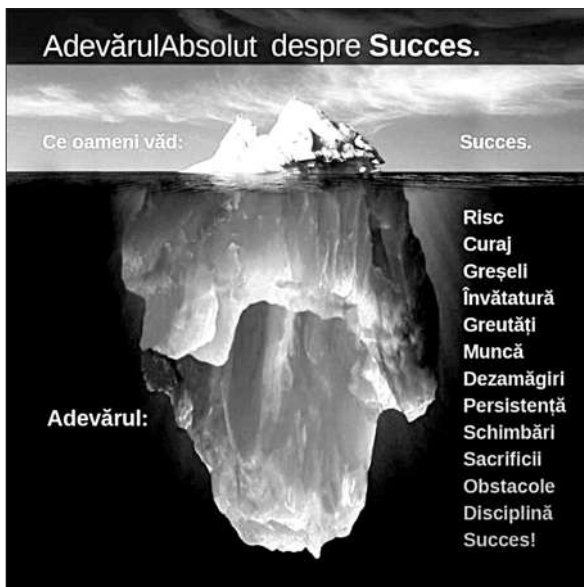
„Câte servicii noi prestează biblioteca ta? Enumeră primele cinci care-ți vin în minte...” este a noua întrebare a chestionarului. Nimeni nu a răspuns la prima parte a întrebării „Câte servicii noi prestează biblioteca ta?”.

Din răspunsurile la a doua parte a întrebării: „Enumeră primele cinci servicii care îți vin în minte...” am aflat... de ce?

Pentru că nu au mai mult de cinci servicii! O bibliotecă a enumerat nouă servicii; trei biblioteci au indicat șase servicii; șapte biblioteci și-au amintit câte cinci servicii; patru biblioteci au câte trei servicii; celelalte au indicat unul-două servicii.

O bibliotecă a răspuns: „Nu avem planificate servicii noi pentru acest an și ne îndreptăm efortul pentru dezvoltarea serviciilor deja existente.” În total, au fost identificate 86 de servicii, ceea ce nu e rău deloc. Vezi răspunsurile în anexele 2 și 3. Analiza lor a scos în evidență faptul că **bibliotecarii nu-și cunosc serviciile** sau le numesc *activități, cluburi, ateliere, proiecte, programe*. E nevoie, urgent, de un suport de instruire, a cărui elaborare să și-o asume departamentele de specialitate.

Ca să nu tragem concluzii negative, am trimis tuturor bibliotecilor lista serviciilor identificate din răspunsurile lor la această întrebare, cu rugămintea de a completa cu serviciile care nu și le-au amintit, la momentul completării – din grabă, din obo-

seală, din dispoziție rea. Lista îmbunătățită are adaosuri puține, dar au fost, o vedeți în anexa 3. Serviciile de bibliotecă includ servicii pentru utilizatori și serviciile interne furnizate de colegi altor colegi. Centrul Național de Excelență pentru Bibliotecari oferă servicii de instruire, servicii mentorat și coaching pentru formatorii rețelei BM „B.P. Hasdeu”. Departamentul studii și cercetări oferă, Departamentul „Memoria Chișinăului” oferă... Ultimul a fost unicul departament care a răspuns la rugămintea de a completa lista serviciilor identificate cu ce mai oferă ei.

Citind ultima întrebare „Monitorizezi, evaluezi performanța acestora, publici rezultatele?”, 11 biblioteci monitorizează, evaluează performanța serviciilor prestate. E bine, e 48%! Ce-i drept, nu-i suficient pentru buna desfășurare a serviciilor, nu e bine pentru o bibliotecă modernă, cum se vrea fiecare dintre cei care au răspuns.

10 biblioteci fac parțial monitorizarea și evaluarea rezultatelor serviciilor furnizate. Unii *încearcă*, alții *monitorizează*, dar nu *publică*, *analizează*, dar *publică rar*, *uneori mai uită* (nr. 11), *fac urmărirea desfășurării*

serviciilor periodice, la sfârșitul anului (nr. 10), *da și nu* (nu avem replică!). Doar o persoană a recunoscut franc că nu realizează asemenea activitate, la aceasta se aliniază și cele trei persoane care nu au răspuns la întrebare.

Atunci când o bibliotecă precum BM „B.P. Hasdeu” ajunge în fruntea domeniului său de activitate ținând ani buni această poziție, menținerea acestei situații impune progresul mai mult ca niciodată. Scările succesului, ne demonstrează viața și cercetătorii (Daniel Pink sau Ron Kaufman, de exemplu) „...nu sunt fixe, sunt ca niște scări rulante care urcă și coboară”.

Considerăm că acest exercițiu de evaluare și autoevaluare scoate în evidență adevărul: curajul și riscul, greșelile și învățatura, greutățile și dezamăgirile, obstacolele și responsabilitatea, persistența și atitudinea față de muncă. Ce începe ca fiind surprinzător devine în curând dorit și, după o vreme, e doar previzibil sau chiar minim*. Ne amintim, în context, de rezultatele chestionării desfășurată în cadrul Cafenelei Biblioteconomice „Chindii profesionale” cu tema *Cultura serviciilor***, din iunie 2015, la care am învățat tipuri și nivele de servicii (sub aspectul calității). Sunt șase niveluri de servicii: *incredibile, surprinzătoare, dorite, previzibile, minime, subminime* (sau, cum le numește Ron Kaufman, *criminale*). Bibliotecarii au fost sinceri atribuind 1% (chiar sub 1%, noi am rotunjit) la *incredibile*; câte 5% la *surprinzătoare* și *dorite* și 85%(!!!) la *previzibile*.

* Kaufman, Ron. *Cultura serviciilor superioare. Metodă confirmată prin care să încântați clienții, colegii și pe toți cei care vă ies în cale*. București: Publica, 2013, p. 262.

** Articolul integral, cu rezultatele comentate și concluzii vedeți în revista *BiblioPolis*, 2015, nr. 3, p. 12-18.

Nr. crt.	Nivele de servicii	% din numărul total de servicii prestate	Argumentele bibliotecarilor pentru justificarea scorului acordat
1.	Incredibile	1%	Nu avem mijloacele financiare, materiale suficiente și potențial uman pentru a presta servicii incredibile; serviciile incredibile necesită investiții mari
2.	Surprinzătoare	5% diferit la diferite filiale și se refera la activitatea culturală la care BM și filialele excelează	Aceleași argumente listate mai sus, plus necesitatea cultivării creativității bibliotecarilor și dezvoltării gândirii vizionare, nu suntem vizionari, nu cunoaștem tendințele de dezvoltare a domeniului și a lumii serviciilor
3.	Dorite	5%	De informare, culturale, lectură, tehnologie, implicarea utilizatorilor în activități ș.a.
4.	Previzibile	85%	Lectură, informare
5.	Minime	5 %	Filiale mici, puncte de lectură, funcționare part time
6.	Sub minim	0%	

A fost o autoevaluare sinceră și credem că toți au conștientizat că nu poți face schimbarea cu 85% de servicii *previzibile*. Asta poate fi și cauza scăderii fluxului de cititori în biblioteci. Nu vin pentru că știu că la bibliotecă vor găsi numai lectură și informare. Or, necesitățile ca și vremurile, ca și oamenii, se află în continuă schimbare.

Conjugând rezultatele acestor două exerciții sociologice obținem un tablou de ansamblu asupra furnizării serviciilor la BM, asupra percepției, înțelegerii, politicii și preocupării de servicii a BM, „B.P. Hasdeu” și a filialelor ei. Rezultatele pot servi ca bază pentru cartografierea serviciilor BM, lucru necesar în acțiunea de orientare spre servicii. Totodată, aceste rezultate au scos în evidență dificultăți, lacune, necesități pe care ar fi bine să le cuprindem într-un plan de instruire, numindu-le segmente vulnerabile în implementarea serviciilor și îndreptate, în regim de urgență, spre remediere mobilizând departamentele, serviciile de specialitate, managementul de nivelul trei (filialele).

Avem pe ce construi servicii noi, excelente, incredibile, surprinzătoare – avem o *Strategie* bună până în anul 2017, axată pe servicii; avem o viziune captivantă *Codul serviciilor*, avem dorință atât la nivelul de

vârf al managementului, cât și la nivelele de jos ale instituției.

ANEXA 1

Furnizezi servicii bune utilizatorilor tăi?

1. Ai o strategie care să răspundă nevoilor comunității locale?
2. Adăugi valoare, prin activitatea desfășurată, persoanelor / utilizatorilor și comunității?
3. Ajungi la membrii comunității, „greu de ajuns”, care sunt în imposibilitate de a vizita sau nu doresc să viziteze biblioteca?
4. Oferi ceea ce oamenii așteaptă în termeni de locație / amplasare, accesibilitate, materiale, resurse, personal și activitate?
5. Contribui la realizarea obiectivelor politicilor-cheie ale Consiliului municipal / local, zona locală, ești în acord cu aspirațiile comunității locale, le cunoști?
6. Asiguri cea mai bună utilizare a resurselor pe care le primești?
7. Oferi / furnizezi consiliere și orientare în probleme / chestiuni referitoare la bibliotecă Consiliului local?
8. Ai un plan clar de dezvoltare a serviciilor?

9. Câte servicii noi prestează biblioteca ta? Enumeră primele cinci care-ți vin în minte...
10. Monitorizezi, evaluezi performanța acestora, publici rezultatele?

ANEXA 2

Rezultate: Chestionar

Furnizezi servicii bune utilizatorilor tăi?

Întrebarea 1. Ai o strategie care să răspundă nevoilor comunității locale?

Răspuns:

1. Ne conducem după *Strategia BM*: Timpul impune schimbarea și ne obligăm să mergem în pas cu schimbarea promovând serviciile cerute de comunitatea în mediul al cărei ne aflăm.
 2. Lucrăm conform *Strategiei* elaborate de BM și luând în considerație interesele și necesitățile locale (școli, grădinițe, populația locală).
 3. *Strategia BM, Planul de activitate.*
 4. *Strategia BM – comună pentru toți!*
 5. *Strategia BM.*
-
6. Toată activitatea este în corespundere cu o strategie concretă de furnizare a serviciilor.
 7. Planificarea am făcut-o conform nevoilor comunității locale.
 8. În prezent e în elaborare. Lărgirea grupurilor-țintă și colaboratorilor, ONG-le și domeniilor de informare.
 9. Încercăm să aflăm care sunt nevoile comunității din preajma bibliotecii, dar, din păcate, nu este o strategie fixă concretă. Mai mult ne adaptăm cerințelor societății pe parcursul anului.
 10. Informarea comunitară și socializarea persoanelor cu CES?
 11. Sunt strategii care corespund nevoilor comunității locale.

12. Ideea este, trebuie de analizat toate etapele pentru a fi mai multe strategii...
13. Interogarea verbală; chestionare.

- Da – 7.
- Parțial – 1.
- Nu – 2.
- Nu a răspuns – 1.

Întrebarea 2. Adăugați valoare, prin activitatea desfășurată, persoanelor / utilizatorilor și comunității?

Răspuns:

1. Adăugăm valoare prin ceea ce facem de zi cu zi. La finisarea catalogului electronic valoarea va fi mare. Se vor folosi informațiile 24/24. Muncim la această prioritate.
 2. Prin activitățile desfășurate biblioteca și-a adăugat valoare.
 3. Da, deoarece efectuăm activități și servicii la cererea utilizatorului.
 4. Adăugăm prin activități cu publicul.
 5. Da, suntem în parteneriat cu cititorii și cu comunitatea.
 6. Da. Bagajul de cunoștințe se umple datorită activităților desfășurate într-un anumit domeniu.
 7. Desigur, orice activitate desfășurată sau serviciu prestat soluționează problema utilizatorului, făcându-l să iasă din bibliotecă mai informat, mai capabil.
 8. Desigur, deoarece sunt încorporate valorile pentru utilizatori.
 9. Cu siguranță! Convinși!
 10. Cred că da!
 11. Desigur! Excelent!
 12. Da – 5.
-
13. Cred că da. Postările pe blog, de exemplu, sunt vizualizate oricum. Deși utilizatorii online nu întotdeauna se implică în discuții, nu întotdeauna citesc.

14. Prin promovarea lor pe rețelele de socializare.
15. Da, sigur prin rețele de socializare, blog...
16. Prin intermediul tehnologiilor disponibile.

17. Uneori – 1.
18. Nu a răspuns – 1.

Întrebarea 3. Ajungeți la membrii comunității, „greu de ajuns”, care sunt în imposibilitate de a vizita sau nu doresc să viziteze biblioteca?

Răspuns:

1. Ajung uneori mai greu, alteori destul de bine. Din lipsă de personal e mai greu. Dacă se ia în vedere de persoanele cu dizabilități apoi nu ajungem. La cei cu dificultate de văz, mergem la grădinița specializată.
2. Prin comunicare cu membrii comunității, prin oferirea serviciilor necesare utilizatorilor vizitează biblioteca.
3. Servicii la domiciliu (pentru persoane dezavantajate).
4. Cu activitatea extramuros „Biblioteca vine la tine”.
5. Prin „Cartea vine la tine”; mergem la restanțieri acasă, facem invitații la activități (prin telefon).
6. Da, am avut împrumut la domiciliu (cartea la domiciliu) pentru cei „greu de ajuns”, dornici de lectură.
7. Da, avem servicii extramuros, prin care venim noi la utilizatori (grădiniță, școală, colegiu) sau direct acasă, la persoanele dezavantajate.
8. Ajungem normal, 50% bine.
9. Da, prin activități extramuros – 2.
10. Da, prin alte forme de activitate.

11. Furnizarea informației despre activitatea bibliotecii prin rețelele sociale și activități urbane.

12. În urma promovării blogului, cineva menționase precum că a „descoperit recent blogul și chiar îi place să-l urmărească”, persoana dată fiind din SUA.

13. Interesele membrilor comunității sunt greu de implementat, trebuie timp, receptivitate.
14. Fiecare om are nevoi, probleme. Le depistăm și încercăm să oferim informațiile necesare.
15. Ne străduim.
16. Ajungem, dar și cu greutate – 2.
17. Nu atât de des după cum ne-am dori, nu-i putem motiva pe toți cei care nu doresc să viziteze biblioteca.
18. Uneori...
19. Nu, lipsă de timp, dispoziție proastă, lipsa serviciilor tehnologice.

20. Da – 2.
21. Nu a răspuns – 1.

Întrebarea 4. Oferi ceea ce oamenii așteaptă în termeni de locație, amplasare, accesibilitate, materiale, resurse, personal și activitate?

Răspuns:

1. Da, ofer ceea ce oamenii așteaptă și la ce aspiră.
2. La cerere, la nevoile comunității apărute pentru moment oferim ceea ce oamenii așteaptă, dar este loc și mai de bine.
3. Da, o atmosferă modernă și inovantă.
4. Oferim amplasare, resurse informaționale, activități culturale.
5. Oferim utilizatorilor resursele, materialele și activitățile care, avem posibilitatea (după bibliotecă), îndreptăm utilizatorii la altă bibliotecă din rețea ce oferă serviciile neoferite de noi.

6. Aici este o problemă, deoarece deseori este limitată și din punctul de vedere al locației (nu avem sală de lectură specială pentru activități), materialele pentru organizarea evenimentelor sunt limitate, bibliotecarii nu sunt întotdeauna suficient de instruiți într-un domeniu sau altul, iar contactarea personalului din afară este uneori foarte problematică.
7. Oferim în limita posibilităților – 2.
8. La solicitare.
9. 50/50 – uneori așteptările lor nu sunt satisfăcute.
10. Parțial.
11. Da, atât personal, cât și în serviciu.
12. Încercăm – 2.
13. Ne străduim.

14. Da – 8.

Întrebarea 5. Contribui la realizarea obiectivelor politicilor-cheie ale APL, zona locală, ești în acord cu aspirațiile comunității locale, le cunoști?

Răspuns:

1. Da, contribuim. Nu întotdeauna suntem în acord cu aspirațiile APL. Cu aspirațiile comunității suntem în acord, fiind în slujba lor. Ceea ce cere comunitatea – ajutam, promovăm, sălile sunt deschise pentru dialoguri și activități culturale, de instruire și loisir.
2. Biblioteca face legătură ori conlucrează strâns în vederea desfășurării anumitor evenimente.
3. Conlucrăm cu Pretura Buiucani – aniversările bibliotecii, sărbători organizate de Secția cultură locală, 50 de ani ai sectorului Buiucani, mese rotunde pe subiecte de interes local, național, publicăm articole despre această conlucrare, oferim spațiul bibliotecii pentru evenimente locale organizate de Pretura sectorului.

4. Da, contribui la realizarea politicilor-cheie cu o zonă locală.
5. Promovăm valorile culturale ale zonei locale.
6. Evenimente comune în parteneriat, alegeri locale (biblioteca – secție de alegeri).
7. Aspirațiile comunității le cunosc și sunt receptivă la nevoile comunității.
8. Da, contribuim prin tot ce facem.
9. Contribuim și sunt de acord.
10. Zona locală, ținând cont de necesitățile comunitare.
11. Conlucrăm.
12. Da, dar parțial – 2.
13. Da – 7.

14. Nu – 1.

15. Nu au răspuns – 3.

Întrebarea 6. Asiguri cea mai bună utilizare a resurselor pe care le primești?

Răspuns:

1. Evident, asigur o instruire eficientă a utilizatorilor.
 2. Da, datorită resurselor pe care le avem, ajungem la anumite grupuri-țintă ale societății.
 3. Excelent!
 4. Desigur – 1.
 5. Da – 7.
-
6. Sperăm, mai avem de muncit.
 7. Încercăm să asigurăm – 3.
 8. Ne străduim – 3.
 9. Nu întotdeauna. Unele cărți solicitate se află la alte biblioteci, deși e normal să fie într-o bibliotecă și în alta nu.
 10. Încercăm să asigurăm accesul utilizatorului într-o măsură cât mai limitată din posesia bibliotecii, calculator și Wi-Fi, serviciile bibliotecii.

11. Nu – 2.

Întrebarea 7. Oferi / furnizezi consiliere și orientare în probleme referitoare

la bibliotecă Consiliului local (din zona în care biblioteca funcționează)?

Răspuns:

1. Da, problemele le aducem la cunoștință să le rezolvăm împreună: amenajarea spațiului adiacent; problema parcării automobilelor în fața bibliotecii; s-a realizat un proiect de remediere împreună cu arhitectul sectorului Botanica.
2. Da, în funcție de necesitate.
3. Da, avem susținere.
4. În primul rând, le spunem și avem susținere 100 %.
5. În măsura posibilităților mă implic în ceea ce cunosc și ce pot face.
6. Da, în măsura posibilităților – 2.
7. Da – 5.

8. Foarte rar – 2.

9. Nu – 6.

10. Nu au răspuns – 3.

Întrebarea 8. Ai un plan clar de dezvoltare a serviciilor?

Răspuns:

1. Plan avem, trebuie de gândit etapele pentru o realizare reușită a lui.
2. Desigur, depinde de prioritatea anului: scriitorii aniversați, cărțile jubiliare. Serviciile sunt suport pentru bibliotecă, chiar și pentru utilizator.
3. După „Cafeneaua...” de astăzi o să-l actualizăm și ordonăm.
4. O să-l mai revizuim...
5. Avem, după instruirea de astăzi o să le dezvoltăm, modernizăm.
6. Pentru cele noi, le vom stabili pe parcurs și în funcție de solicitare și posibilități.
7. Da – 3.
8. Nu avem un așa plan la momentul dat, dar după „Cafeneaua...” de astăzi cred că vom întreprinde măsuri mai eficiente pentru dezvoltarea serviciilor bibliotecii.

9. Îl vom face după instruirea de azi.

10. O să-l realizăm.

11. Nu. E în parcurs de muncă (elaborare).

12. Nu, dar ne vom instrui.

13. Încă nu.

14. Nu, facem planul pe parcursul apariției și oferirii serviciilor.

15. Nu prea.

16. În ziua de azi nu este.

17. Nu. Dar ne străduim să corespundă cerințelor comunității.

18. Probleme-nevoi ale societății = servicii.

19. Nu – 4.

Întrebarea 9. Câte servicii noi prestează biblioteca ta? Enumeră primele cinci care îți vin în minte...

Răspuns:

1. Clubul literar-artistic „Inspirație”; Atelierul creativ „Cărți mici pentru pici”; Servirea persoanelor dezavantajate la domiciliu; Servicii informaționale, OPAC (4).
2. Dialoguri intergeneraționale; Opera solicitată contează; Fantezie, dibăcie, creație; Artă și literatură; Dialog online (eminescologi, traducători); Biblioteca vine la tine; CAIE descoperă talente (6).
3. Trăistuța sănătății; Meșterițele; Teatrul de păpuși pe degete „Spiridușii”; „Picături poetice”; „Do Re Mi” (5).
4. Serviciul extramuros, serviciul estival; Jocul prin lectură „Povestea preferată” (2).
5. Învățăm să creăm Povești digitale; Sănătate pentru toți; Biblioteca propune calculatorul; „Să ne iubim Terra” (istoric); „Tinerii la Bibliotecă” (creativ) (5).
6. „Prietenii cărții”; „Terapia cărții”; „Mămici de weekend”; „Micii exploratori” (4).

7. Cursuri de studiere a limbilor engleză, franceză, germană (trei servicii diferite); Lectoriile biblice; „Modul sănătos de viață” (5).
 8. Temele pentru acasă; Atelier de creație pe teme dorite de utilizatori; elaborarea listelor bibliografice în parteneriat cu școala; Instruirea utilizatorilor pe tema *Căutarea în internet a informației* (4).
 9. Nu avem planificate servicii noi pentru acest an și ne îndreptăm efortul pentru dezvoltarea serviciilor deja existente.
 10. „Ora poveștii”; servicii de consultanță; servicii de incluziune (extramuros); servicii culturale; servicii tehnologice (5).
 11. Clubul „Și totuși viața e frumoasă”; „Dibăcie, fantezie și creație”; „Biblioteca vine la tine”; „Vreau să-mi citești”; activități extramuros (5).
 12. „Micii creatori”; „Decelușii”, activități extramuros (3).
 13. Tabără de vară; „Biblioteca vine la tine”; Clubul „Bartolomeu Anania” (istoric); Clubul „Tinerii istorici”; Clubul „La sfatul opincuțelor”; Atelierul „Mâini dibace” (6).
 14. Serviciul „BiblioSOS”; „Temele de acasă”; Biblioteca... (3).
 15. Serviciul „Modul sănătos de viață” (1).
 16. Traduceri de articole din limba spaniolă (1).
 17. Rezervarea cărților prin telefon; activități culturale după cerere; Instruirea „Căutarea pe internet”; Cărți din OPAC – rezervări, căutare; Căutarea literaturii după teme (5).
 18. „Adolescentul”; „Pinacoteca”; „Politețea de zi cu zi”; „Chișinăul pe unda istoriei”; „Caleidoscopul naturii”; „Laboratorul șahului”; „Ceaiul de la ora 4”; „Ludoteca”; „Bibliodădaca” (9).
 19. E-guvernare; „Modul sănătos de viață”; „Designul prezentărilor”; „Tema pentru acasă”; Catalogul electronic (5).
 20. Atelier de traducere (1).
 21. Excursii „Chișinăul evreiesc”, reviste bibliografice virtuale; video prezentări (3).
 22. Buletin bibliografic „Femei notorii de origine bulgară”; Excursia „Ucrainenii în cultura Chișinăului”; voluntariat; „Înverzim biblioteca împreună” (3).
- Întrebarea 10.** Monitorizezi, evaluezi performanța acestora, publici rezultatele?
- Răspuns:**
1. Da, monitorizarea e foarte importantă le publicăm în *Univers pedagogic pro* și participanții fac comanda pentru ei personal de acel ziar unde este publicitatea. Monitorizăm și pe rețelele de socializare a utilizatorilor.
 2. Serviciile au periodicitate și drept rezultat se plasează pe blog, rețelele de socializare. Renunțăm la ceea ce nu merge pornind de la analiza activității unui serviciu; pe măsura posibilităților plasăm pe blog, FB. Dar înainte, când planificam, invitam comunitatea locală la evenimentul dat.
 3. Da. Cu această ocazie informăm societatea despre evenimente, activitățile și serviciile prestate.
 4. Da, prin intermediul blogului, articole în reviste și ziare de specialitate.
 5. Da, FB, blog, YouTube, articole scrise în *BiblioPolis*, *Ecoul Eminescu*.
 6. Desigur.
 7. Prin rețelele de socializare.
 8. Prin intermediul tehnologiilor disponibile.
 9. Da – 3.
-
10. Urmărirea desfășurării serviciilor se face periodic și, la sfârșitul anului, se analizează impactul, importanța acestuia, feedbackul participanților,

se analizează ce a fost planificat și ce s-a desfășurat efectiv. Publicarea acestor rezultate se face într-un mod util utilizatorului, pe blog, pe rețelele de socializare, prin raportul de activitate.

11. Da, uneori mai uităm. Pe viitor venim la instruire. Vă mulțumim!
12. Încercăm.
13. Parțial – 3.
14. Monitorizez, analizez, dar nu public.
15. Analizăm, dar nu publicăm.
16. Analizez, monitorizez și public mai rar.
17. Da și nu.

18. Nu – 1.
19. Nu au răspuns – 3.

ANEXA 3

Servicii identificate în cadrul chestionarului

Furnizezi servicii bune utilizatorilor tăi?

Servicii culturale

1. Activități culturale la cerere.
2. „Opera solicitată contează.”
3. „Artă și literatură.”
4. Dialog online (eminescologi, traducători).
5. „CAIE descoperă talente.”
6. Teatrul de păpuși pe degete „Spiriduşii”.
7. „Picături poetice”.
8. „Do Re Mi”.
9. Pinacoteca.
10. „Ceaiul de la ora 4”.
11. „Dzień dobry, Polsko!”
12. Cenaclul „Ovidius”.
13. „Nocturna bibliotecilor”.
14. „Artterapia”.

Servicii de lectură

15. Jocul prin lectură „Povestea preferată”.
16. „Prietenii cărții”.

17. „Terapia cărții”.
18. „Ora poveștii”.
19. „Noi și cartea”.
20. „Ostașul cu cartea în mână”.
21. „Ora de lectură”.
22. Clubul literar „Să fim mai creativi”.
23. Clubul „Fialki po sredam”.
24. „Vreau să-mi citești”.
25. Rezervarea cărților prin telefon.
26. Cursuri de studiere a limbii engleze.
27. Cursuri de studiere a limbii franceze.
28. Cursuri de studiere a limbii germane.
29. Engleza în bibliotecă.
30. Traduceri de articole din limba spaniolă.
31. Boxa pentru returnarea cărților.
32. Imprimare.
33. Scanare.
34. Wi-Fi.
35. Cărți din OPAC – rezervări, căutare.

Servicii de incluziune socială

36. „Biblioteca vine la tine”.
37. Servicii de incluziune (extramuros).
38. „Educație prin carte și lectură”.
39. „O carte pentru tine”.
40. Proiectul *Calea ta spre succes* (pentru copiii din familii social-vulnerabile).
41. Servicii pentru copiii slabvăzători.
42. Biblioteca în Centrul de zi.
43. „Împreună cunoaștem mai mult”.

Servicii de incluziune digitală

44. Biblioteca propune calculatorul.
45. Servicii tehnologice.
46. E-guvernare.
47. Învățăm să cream Povești digitale.
48. Video prezentări.
49. Acces la internet.
50. Acces la *Bazele de date juridice*.
51. „Vreau să vorbesc” – elaborarea poveștilor digitale.
52. „Tânăr IT” (cunoaștem calculatorul).
53. Navigare pe internet și utilizare Skype.
54. Întrebă bibliotecarul prin Skype.
55. Reguli de utilizare a calculatorului.

56. Utilizarea tabletelor.
57. Reviste bibliografice virtuale.
58. Catalogul electronic.
59. ABC-ul calculatorului.
60. Reviste și expoziții virtuale.
61. Buletin informativ tematic.
62. Instruire: *Utilizarea catalogului electronic*.
63. Utilizarea *Bazelor de date juridice*.
64. Utilizarea internetului (pentru adulți).
65. Instruire: *Căutarea pe internet*.
66. Cărți din OPAC – rezervări, căutare.
67. Bibliograf virtual.
68. Consultant online.
69. Instruirea utilizatorilor pe tema *Căutarea pe internet a informației*.
70. Buletin bibliografic *Femei notorii de origine bulgară*.
71. Reviste bibliografice virtuale.
72. Catalogul electronic.
73. Computerul de la A la Z (pentru pensionari).
74. Cărți vechi și rare din colecția Filialei „Ovidius” (postări informaționale);
75. File vechi din calendarul Chișinăului.
- Servicii de sănătate**
76. „Modul sănătos de viață”.
77. Serviciul de sănătate „Modul sănătos de viață”.
78. „Trăistuța sănătății”.
79. „Sănătate pentru toți”.
80. „Picii-voinicii” (modul sănătos de viață).
81. „Vitamine pentru tine”.
82. Clubul „Pro sănătate”.
83. „Floarea sănătății”.
- Servicii informaționale**
84. Învățătura cititorilor: OPAC – rezervări, căutare.
85. Elaborarea listelor bibliografice.
86. Instruirea utilizatorilor pe tema *Căutarea pe internet a informației*.
87. Buletinul bibliografic *Femei notorii de origine bulgară*.
88. Reviste bibliografice virtuale.
89. Catalogul electronic.
90. Instruire: utilizarea *Catalogului electronic*, utilizarea *Bazelor de date juridice*, utilizarea internetului (pentru persoane mature).
91. Bibliograf virtual.
92. Consultant online.
93. Zile de informare.
94. „Întrebă bibliotecarul”.
95. Elaborarea buletinelor informaționale la cererea diferitor instituții.
96. Prezentarea informației la cerere pentru persoane fizice și instituții.
97. Elaborarea biobibliografiilor la cerere, în parteneriat.
98. Educarea culturii informației a utilizatorului.
99. Informarea utilizatorilor.
100. Elaborarea aparatului de căutare a informației.
101. Buletinul informativ *Intrări noi de carte evreiască*.
102. Mape tematice.
103. Utilizarea *Catalogului electronic*.
104. Reviste bibliografice virtuale.
105. Expoziții virtuale de carte și reviste bibliografice tematice.
106. Instruirea utilizatorilor mici la folosirea rubricii *Țara revistelor online* pe blogul filialei.
- Istorie locală**
107. Excursia „Chișinăul evreiesc”.
108. Excursia „Ucrainenii în cultura Chișinăului”.
109. „Chișinăul pe unda istoriei”.
110. Clubul iubitorilor de Chișinău.
111. Excursii prin Chișinău (proiect).
112. „Cunoaștem istoria locală” (blogul *Chișinău, orașul meu*, aplicația web *Să ne cunoaștem orașul*).
113. Activități culturale de promovare a patrimoniului local.
114. Personalități chișinăuene la aniversare.
115. Decada *Orașul meu* (Chișinău 580. Cunoaște-ți și iubește-ți orașul).

Meșteșugărit

116. „Meșterițele”.
117. Clubul „La sfatul opincuțelor”.

Ecologie / Natură

118. „Caleidoscopul naturii”.
119. „Micii ecologiști”.

Servicii extramuros

120. „Biblioteca vine la tine”.
121. Serviciul extramuros.
122. „Bibliopoșta”.
123. „O nouă zi, același prieten – cartea”.

Ateliere de creativitate

124. „Micii creatori”.
125. „Dibăcie, fantezie și creație”.
126. „Fantezie, dibăcie, creație”.
127. Atelier de creație pe teme dorite de utilizatori.
128. „Laboratorul șahului”.
129. Atelierul de hand-made, desen, modelaj, aplicație, croșetare „Vino să creezi și să te recreezi”.
130. Studioul de arte plastice „Hașraa”.
131. Atelierul de ceramică.
132. Studioul de dans „Kwantis”.
133. „FotoLab”.

Servicii pentru tineri

134. „Tinerii la bibliotecă” (creativ).
135. „Adolescentul”.
136. „Temele pentru acasă”.
137. Designul prezentărilor.
138. Învățăm să cream Povești digitale.
139. Utilizarea *Bazelor de date juridice*.
140. „Tânăr IT” (cunoaștem calculatorul și programele lui).
141. „Tinerii și cariera”.
142. „Erudit”.
143. Club „Bibliotecar – profesia pentru profesie”.
144. Clubul „Tinere talente”.
145. „Fac ce vreau, dar știu ce fac”.
146. Salonul „Arte Frumoase”.
147. „Caleidoscopul tinerilor”.
148. „Biblioteca promovează tinerele talente”.
149. Clubul „Tinerilor diplomați”.
150. Cenaclul „Sic cogito”

151. Campania de informare destinată adolescenților *Tu nu ești victimă!*
152. Întâlniri cu ziariști din Republica Moldova.

Servicii pentru copii

153. Jocul prin lectură „Povestea preferată”.
154. „Micii exploratori”.
155. „Micii europeni”.
156. „Ora poveștii”.
157. „Vreau să-mi citești”.
158. „Micii creatori”.
159. „Decelușii”.
160. „Să ne iubim Terra” (istoric).
161. „Temele pentru acasă”.
162. Învățăm să cream Povești digitale.
163. „Politețea de zi cu zi”.
164. „Laboratorul șahului”.
165. „Ludoteca”.
166. „Vizionăm și învățăm” (vizionarea poveștilor, filmelor).
167. „Curioșii”.
168. Teatrul cu păpuși pe deget.
169. „E bine să știm a vorbi și a scrie corect!”
170. „Temele pentru acasă”.
171. Teatrul de păpuși pe degete „Spiridușii”.
172. „Bibliodădaca”.
173. „Rocada mică”.
174. Ziua bibliotecii în grădiniță.
175. „Caleidoscopul copiilor”.
176. Clubul „Vreau să știu”.

Cluburi pe interese

177. „Să ne iubim Terra” (istoric).
178. Clubul „Bartolomeu Anania” (istorie).
179. Clubul iubitorilor de istorie.
180. Clubul „Tinerii istorici”.
181. Clubul „Știința pe înțelesul puștilor”.
182. Clubul „Creativ”.
183. Clubul cantautorilor.
184. Clubul odesiților din Chișinău.
185. Clubul pictorilor evrei.
186. Clubul „Pianul negru” (pentru amatorii de romanțe).

Tabere de vară

187. Tăbăra de vară.

- 188. „Biblioteca vine la tine”.
- 189. Tabăra de vară de creație și agrement.

Servicii pentru adulți

- 190. Învățăm să cream Povești digitale.
- 191. „Mămici de weekend”.
- 192. Servicii de consultanță juridică.
- 193. Clubul „Și totuși, viața e frumoasă”.
- 194. Clubul „Spațiu al prezenței civice”.
- 195. Utilizarea internetului (pentru adulți).
- 196. Clubul „Erudit” (pentru pensionari).
- 197. „Artterapie” (pentru viitoarele mămici).
- 198. Clubul femeilor prospere.
- 199. Serviciul de informare „Traficul de ființe umane”.

Servicii care nu se înscriu în categoriile de mai sus

- 200. Dialoguri intergeneraționale.
 - 201. Lectorii biblice.
 - 202. Serviciul „BiblioSOS”.
 - 203. Voluntariat.
- Servicii de instruire**
- 204. Servicii de formare și dezvoltare profesională.
 - 205. Instruire: Utilizarea *Catalogului electronic*.
 - 206. Utilizarea *Bazelor de date juridice*.
 - 207. Utilizarea internetului (pentru adulți).
 - 208. Împrumut din sala de lectură (în zile de odihnă).
 - 209. Laboratorul profesional „Asistență de specialitate studenților și masteranzilor de la USM (specialitatea – biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică).

UN DIALOG CU IMPACT

*Mariana HARJEVSCHI,
director general, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”*

Abstract

The article reveals findings and impressions after a study tour supported by Novateca program at the National Library of Romania and “M. Sadoveanu” Metropolitan Library from București. Author describes new services that have been implemented by both libraries. Among them: The “Sound of pages”, “The third space of democracy”, Digital Library, Shelf of Initiatives and many more.

Keywords: *modern library, innovation, National Library of Romania, “M. Sadoveanu” Metropolitan Library, Novateca program, Biblionet program.*

* * *

Dacă ar fi să întrebăm bibliotecarii din diferite biblioteci: cum trebuie să fie o bibliotecă modernă?, răspunsurile ar fi dacă nu unanime, apoi foarte asemănătoare. În top s-ar regăsi spații și infrastructură confortabile, varietate de resurse informaționale, bibliotecari creativi, tehnologii la cheie, servicii noi etc. Multiple ar fi opiniile, dar colegii și-ar împărtăși și mai multe despre oportunitățile pe care le poate oferi o bibliotecă modernă, provocările pe care le întâmpină managerii acestor biblioteci și multe altele. Acesta a și fost motivul pentru care Programul *Novateca* a considerat oportună susținerea unui grup de manageri de bibliotecă, printre care Claudia Balaban, director al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”, Elena Pintilei, director al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și subsemnata, de a vizita Biblioteca Națională a României și Biblioteca Metropolitană „M. Sadoveanu” din Bucu-

rești. Vizita ne-a demonstrat că prin intermediul dialogului poți avea performanțe, dar și experiențele văzute *de visu* pot avea un impact major asupra angajamentului personal și profesional, lucru care influențează, la rândul său, performanța activității desfășurate. Mai mult decât atât, discuțiile au un impact și asupra modului în care managerii evaluează propriile experiențe prin prisma unor modele deja testate.

Antrenați într-o vizită de trei zile, ne-am angajat să vedem experiențele colegilor din România, care au parcurs etapa de transformare prin aplicarea tehnologiilor informaționale prin intermediul Programului *Biblionet*, oferind astăzi diverse servicii inovative, spații vibrante și utile pentru comunitate. De la 27 până la 29 ianuarie 2016 am descoperit bibliotecari dedicați cu trup și suflet profesiei lor și biblioteci reorientate spre a contribui la dezvoltarea comunităților locale. Am întâlnit parteneri ai bibliotecii deschiși să colaboreze cu bibliotecile noastre pentru a ne facilita dezvoltarea, de asemenea, am văzut Bucureștiul – un oraș fermecător, în orice anotimp.

Fiind bibliotecar public, mi-am dorit să-mi focusez atenția asupra câtorva elemente, care să mă ajute să-mi consolidez viziunea asupra bibliotecii moderne, să-mi dezvolt idei pentru a le regăsi implementate în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, dar să și găsesc puncte comune de colaborare ca urmare a vizitei la colegii din România. O importanță majoră a avut conceptul „bibliotecă modernă”, care mi-a fost pe parcursul vizitei drept un motor de

a capta tot ce se încadrează în această sintagmă: spații, tehnologii, servicii noi, bibliotecari, parteneri, utilizatori și altele.

Facilitarea modernizării bibliotecilor publice a fost interpretată mereu ca dotarea acestora cu tehnologii informaționale. Printre cele 1500 de biblioteci din România – parte a rețelei *Biblionet* – sunt și Biblioteca Națională a României și Biblioteca Metropolitană „M. Sadoveanu”. Ambele biblioteci au reușit, prin tehnologii și servicii susținute de acestea, să se prezinte drept modele demne de urmat. Proiectul *Sunetul paginilor*, prin intermediul căruia Biblioteca Națională a României a dezvoltat cea mai mare instituție digitală pentru nevăzători din țară este cu adevărat unul de apreciat. Ca urmare a dotării magnificatoarelor de ecran până la softuri sofisticate, capabile să redea vocal sau să transpună în alfabetul Braille orice tip de informație, biblioteca a devenit, în totalitate, accesibilă pentru nevăzători. „Acest proiect a fost inițiat pentru că Biblioteca Națională a României a dorit să aducă deopotrivă cu ceilalți utilizatori și pe cei cu dizabilități, iar în momentul de față, orice persoană nevăzătoare sau slab văzătoare poate să consulte la Biblioteca Națională a României aproape toate documentele din colecții”, a menționat în cadrul ședinței dr. Adriana Boruna, coordonator de proiecte, Serviciul cercetare și dezvoltare din cadrul Bibliotecii Naționale a României. Pe lângă sediul modern, facilități și tehnologii noi, cu un fond de carte de peste 13 000 000 de unități bibliografice, acum biblioteca propune și oportunități adresate persoanelor nevăzătoare sau cu deficiențe de vedere. Rezultatul acestui proiect e că în cadrul sălilor de la Biblioteca Națională au fost instalate tehnologii prin care nevăzătorii sau persoanele cu deficiențe de vedere pot accesa documentele și cărțile, de la cititoare sau magnificatoare de ecran, televizoare cu circuit închis, softuri ce scane-

ază documentele, imprimantă Braille sau dispozitive de lectură. Astfel, am sesizat că acest proiect mizează tocmai pe integrarea persoanelor nevăzătoare într-un sistem care să le ajute să iasă din anonimat.

Ulterior, proiectele *Biblioteca Digitală Națională*, susținut de Biblioteca Națională a României, și, respectiv, *Biblioteca Digitală a Bucureștilor*, susținut de Biblioteca Metropolitană „M. Sadoveanu”, au transformat modelul tradițional al serviciilor de bibliotecă, bazat până la acel moment pe împrumutul edițiilor fizice pe care le dețin, promovând ideea că prin biblioteci digitale, care includ colecții cu conținut digital, le poți face disponibile pentru publicul larg. Invitația de a descoperi colecții din Biblioteca Digitală Națională este cu adevărat una impresionantă: incunabule, hărți vechi, partituri muzicale, manuscrise, fotografii, stampe, periodice românești vechi, ex-librisuri și multe altele.

Un proiect care fortifică utilizarea tehnologiilor și sporește cunoașterea impactului pe care îl pot avea acestea este cel susținut de Biblioteca Metropolitană – *IT pentru seniori*. În cadrul acestui serviciu, seniorii bucureșteni au la dispoziție sălile dotate cu computere oferite prin intermediul filialelor, unde pot învăța elementele de bază despre calculator, aplicațiile Microsoft, inclusiv tehnici de navigare pe internet, utilizarea poștei electronice, comunicarea prin Skype și altele. La fel, bibliotecarii invită seniorii să-și rememoreze amintirile la cursul de *Povești digitale*.

Derularea inițiativelor de transformare a bibliotecilor în centre comunitare vibrante sau spații civice active au fost îmbrățișate de ambele biblioteci care au realizat parteneriate cu ONG-uri, grupuri de cetățeni și / sau entități din sectorul privat. Astfel, proiectul *Al treilea spațiu al cetățeniei active*, inițiat de Fundația „Progres”, a dezvoltat un spațiu, în stil Hub, în cadrul Bibliotecii Naționale a României,

pentru a facilita participarea bucureștenilor la practicarea democrației. Diversele activități interactive oferă posibilitatea de a forma cetățeni activi, iar Hub-ul cetățeniei e tocmai platforma pentru schimb de idei și discuții libere. Spațiul cu acces gratuit, cu un design nonconformist, într-o atmosferă degajată, permite oricărui cetățean, dar și reprezentanților organizațiilor neguvernamentale, instituțiilor publice și întreprinderilor sociale, să învețe democrația prin organizarea evenimentelor, dezvoltarea proiectelor cu valoare adăugată pentru comunitate etc. tocmai aici la Hub-ul democrației. Dr. Camelia Crișan, managerul proiectului, menționa în cadrul discuției: „Acest proiect marchează o nouă etapă în viața bibliotecilor publice din România – acela de poziționare ca Hub-uri ale dezvoltării comunitare”.

Dezvoltarea serviciilor moderne și inovative, pentru diverse categorii de utilizatori, a fost și miza Bibliotecii Naționale din România, când a deschis o sală în stil de ludotecă în luna octombrie 2015. Am studiat acest spațiu numit sugestiv „Apolodor din Labrador” cu multă exaltare. Un spațiu neconvențional dedicat exclusiv preșcolarilor, a sporit pe de o parte implicarea comunității de a contribui la inițierea spațiilor civice, dar și a fortificat ideea că o Bibliotecă Națională trebuie să fie deschisă, inclusiv celor mici pentru a exersa actul lecturii, chiar și prin joc. Diversele activități educaționale sunt propuse pentru părinți și copii pentru a stimula creativitatea, cunoașterea, dar și pentru a-i încuraja să interacționeze și să socializeze.

Sub același slogan, de a crea un decor desprins din cărți, și Biblioteca Metropolitană „M. Sadoveanu” a reușit – printr-un proiect comunitar – să invite bucureștenii să descopere, să învețe, să citească, să se distreze la bibliotecă. Bunăoară, prin intermediul proiectului *Pisica pătrată*, inițiat de Alexandru Ciobotariu, un street-artist

care face benzi desenate, ilustrație, pictură, jucării urbane sau animație. Creând un personaj care a devenit emblematic pentru street-artul bucureștean, *Pisica pătrată* reprezintă o identitate bine marcată și este ușor de recunoscut. Iar la colecția de publicații periodice *Ion Heliade Rădulescu* din cadrul Bibliotecii Metropolitane, pe parcursul Nocturnii bibliotecilor, Alexandru Ciobotariu a creat o suită de benzi desenate, chiar la intrarea în bibliotecă.

Copleșită de diversele inițiative, colegii de la Biblioteca Metropolitană „M. Sadoveanu” au continuat să împărtășească experiențele din cadrul proiectului *Raftul cu inițiativă* realizat de Centrul Național de Resurse pentru Voluntariat în parteneriat cu Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR), implementat în perioada mai 2014 – iulie 2015. Acest proiect a implicat și Filiala „Ion Creangă”, care a reușit să diversifice oportunități de implicare prin voluntariat a multor cetățeni de orice vârstă în beneficiul comunităților pe care le deservesc. Astfel, biblioteca a desemnat un spațiu pentru tineri, oferindu-le posibilitatea să-l ajusteze conform necesităților, devenind în final o bibliotecă dinamică, deschisă tuturor vârstelor și grupurilor sociale, creând totodată și programe de voluntariat. Datorită Proiectului *Raftul cu inițiativă* a fost realizată o colecție de modele privind programele de voluntariat în biblioteci, de inspirație internațională, care ar putea servi ca un bun punct de plecare în dezvoltarea de programe proprii destinate voluntarilor”, a menționat Ioana Crihană, directorul executiv al Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România. Spre final, colegii din cadrul Bibliotecii Metropolitane și-au împărtășit noutatea despre noul lor proiect, creat pentru copii cu vârste între trei și șase ani – *Ora de povești*. Ca urmare a unui brainstorming între bibliotecari, s-a decis ca în prima sâmbătă

din fiecare lună, simultan, 16 din cele 31 de filiale ale Bibliotecii Metropolitane din București să se transforme într-un loc de spus povești. Copiii vor petrece câte o oră creativă într-o filială aproape de casă, ascultând povești din colecția bibliotecii în lectura unor tineri scriitori, actori, cântăreți sau bloggeri. Anca Râpeanu, a relatat că prin acest proiect de rețea „Biblioteca va ajuta pe copii să-și dezvolte imaginația și creativitatea, le va crea deprinderi de ascultare și le va mări capacitatea de concentrare. Copiii vor percepe lectura ca pe un lucru pozitiv în viața lor, își vor îmbogăți vocabularul, vor fi încurajați să se exprime, își vor dezvolta curiozitatea și își vor petrece timpul într-un mod plăcut, amuzant, distractiv”.

Câteodată, cele mai simple soluții pentru a iniția un serviciu în cadrul bibliotecii le ai la îndemână – fie spațiu, fie resurse –, dar e nevoie totuși de o idee mai altfel ca totul să devină personalizat

și realizat. Uneori un dialog cu colegii de breaslă, un exemplu, care să te mobilizeze că se poate, te fac să pui teoria în practică. Așa că exprim sincere mulțumiri pentru colegii programului *Novateca* care au facilitat vizita de studiu: Margaretei Ursu, manager de parteneriate, și lui Artiom Maistru, manager al programului *Impact*. La fel și colegilor din România, Claudia Șerbănuță, directorul Bibliotecii Naționale a României, și Anca Râpeanu, directorul Bibliotecii Metropolitane „M. Sadoveanu”, care au făcut ca această vizită să fie una utilă. Îmi pun speranța că ideile realizate în practică și de care am luat cunoștință în cadrul acestei vizite, vor prinde aripi, în mod special cele legate de accesibilitatea spațiului de bibliotecă pentru diverse categorii de utilizatori, digitizare a patrimoniului local, extinderea oportunităților de interacțiune cu comunitatea, precum și de dezvoltare a serviciilor inovative bazate pe tehnologii.

MODERNIZAREA BIBLIOTECILOR PUBLICE: METODE SPECIFICE ÎN CREAREA SERVICIILOR DE BIBLIOTECĂ

*Elena BUTUCEL,
director adjunct, BM „B.P. Hasdeu”*

Abstract

The concept of modern library is oriented to discovering of new forms of services, new ways of developing, formation, recreation, that increase the rating of libraries in community and attract new segments of users. The evolution of information technologies allows the libraries to develop special services and abilities. The services launch includes the developing of competencies, abilities. The most important elements of library services are information, alphabetization, education

and culture. Now, the public library become a framework for realization of community services.

Keywords: *library, community, services, user needs.*

Într-o comunitate, biblioteca are un important rol social, trecând ușor de la informare tradițională la informare electronică. Este firesc faptul că trebuie să ținem pasul în același ritm cu evoluția tehnologiilor prin organizarea și oferirea spațiilor diverse, să răspundem pro-

voărilor utilizatorilor, să ne adaptăm la cerințele lor tot mai variate. Numai în acest fel biblioteca va fi recunoscută ca o instituție vie și activă în comunitate. De asemenea și bibliotecarul de azi trebuie să conștientizeze că nu mai este suficient să fi un bun specialist în domeniu, dar trebuie să aibă grijă permanentă pentru dezvoltarea de noi competențe cu orientare spre diversitate.

Obiectivul strategic al Ministerului Culturii din RM este transformarea bibliotecilor publice în centre comunitare. Pentru realizarea acestui obiectiv un suport atât financiar, cât și educațional îl oferă un partener redutabil care este Reprezentanța din Republica Moldova a Fundației IREX Programul *Novateca* și care zilnic activează întru dezvoltarea bibliotecilor publice. Într-un timp destul de scurt acest program a investit mult în instruirea profesională, în vizite de documentare, dotare cu TI în susținerea proiectelor inedite, încurajând bibliotecarii să-și iubească profesia, să se simtă importanți pentru comunitate. Azi, din ce în ce mai mult se vorbește despre biblioteci, de ce oare? Pentru că exact în bibliotecă se întâmplă multe lucruri neobișnuite. Pentru că întreaga societate de mult aștepta o schimbare în bibliotecă. De aceea noi implementăm servicii noi, moderne, ce sunt puncte forte pentru bibliotecile publice și au un impact deosebit asupra comunității.

Biblioteca Publică devine azi cadrul formal de realizare a serviciilor pentru comunitate. Cele mai importante elemente ale serviciilor oferite de bibliotecă sunt cu referire la informare, alfabetizare, educație și cultură. Atunci când ne propunem să oferim servicii pentru comunitate începem de la crearea deprinderilor de lectură la copiii din cea mai fragedă vârstă, susținem procesul educațional la toate nivelurile (individual, autodidact, instituțional); oferim posibilitatea pentru dezvoltarea

creativității, imaginației atât la copii, cât și la tineri; încurajăm socializarea și exprimarea copiilor; oferim diversitate culturală; de asemenea, oferim accesul la informația comunitară; analizăm ce grupuri de interese avem; le dezvoltăm și deprinderi de utilizare a calculatorului.

Pentru realizarea acestor deziderate trebuie să ținem cont de câteva obiective foarte importante în alegerea unui serviciu de bibliotecă. Primul și cel mai important este analiza necesităților comunității pe care o servim. Le putem obține în urma sondajelor sociologice, interviurilor, chestionarelor, chiar și a observațiilor directe ale personalului de bibliotecă în contact cu utilizatorul. O altă metodă de investigație este dialogul permanent cu liderii responsabili de domeniile prioritare pentru comunitate, cum ar fi autoritățile publice locale, organele de poliție, profesori, medici, preoți etc. Atunci când avem o analiză deja formată a nevoilor, se clarifică problemele și oportunitățile unei comunități, atunci și putem întemeia relații puternice între oameni și organizații, putem găsi parteneri de încredere. Astfel, reușim să creăm servicii utile iar biblioteca să devină veriga trainică a comunității. Numai așa vom avea șanse reale de a atrage un număr impunător de utilizatori cu diferite necesități.

La asigurarea calității serviciilor noastre capătă o importanță deosebită identificarea partenerilor, voluntarilor, care ne ar pune la dispoziție multiple posibilități, idei noi și chiar le-ar putea realiza pentru beneficiul comunității. Adevărate generatoare de idei pot deveni ONG-urile, ele sunt destul de creative și deschise spre colaborare. Cu un partener potrivit poți face minuni și biblioteca devine mai vizibilă și atractivă în societate. Succesul este maximal la alegerea partenerului atunci când acesta își găsește segmentul de legătură între ceea ce propunem și specificul acti-

vității lui. Este important ca și el să obțină unele beneficii ca rezultat al colaborării cu biblioteca.

Un alt moment, foarte important în organizarea și dezvoltarea de noi servicii, este să analizăm minuțios situația și să aflăm de ce resurse dispunem, cum putem face rost de ele, dacă avem personal calificat, ori e nevoie de instruire. Deci, ne măsurăm forțele, încercăm și căutăm resurse financiare fie de la buget, fie prin proiecte, fie prin contracte. Dar, se mai întâmplă uneori ca bugetul să fie restricționat și atunci ar putea să fie stimulată creativitatea și imaginația noastră, dezvoltând unele activități care să aducă utilizatorii spre o participare mai activă la procesul cunoașterii. O bibliotecă unește societatea în timpuri incerte. Un specialist bun reușește să atragă multiple beneficii pentru instituție, să atragă comunitatea de partea lui și să realizeze produse comune de mare succes. Desigur că primul gând ne duce la autoritățile publice locale, unde vom merge cu un mesaj bine structurat, cu argumente bine definite și indicatori reali, astfel încât să se facă bine simțită greutatea beneficiilor pentru comunitate.

Odată ce ne-am propus serviciul și l-am implementat, devine o necesitate stringentă de monitorizare și evaluare sau analiză a datelor atât calitative, cât și cantitative pentru a determina care este randamentul serviciului, să vedem dacă am obținut ceea ce ne-am propus, dacă avem un feedback pozitiv. Evaluarea ne ajută la îmbunătățirea calității serviciilor, ne arată eficiența activităților, dar contribuie și la extinderea altor servicii.

Trebuie să menționăm că nu vom avea durabilitatea și calitatea necesară, dacă nu vom ține cont și de promovare. Aceasta este un element esențial pentru a aduce la cunoștință noutatea celor interesați, prin toate căile de acces – cele tradiționale, dar și cele on-line. Trebuie să facem cât mai

mult zgomot în societate pentru a fi auziți, pentru a informa deplin, până în cele mai mici detalii despre ceea ce se întâmplă în comunitate.

Cred cu certitudine că dacă urmăm aceste etape, reușim să oferim servicii utile și necesare comunității. Dar noi, de regulă, unele servicii le propunem prin intuiție, fără a face o analiză scrupuloasă a stării de lucruri, deoarece ni se pare prea lung traseul metodelor specifice ori suntem convinși că cunoaștem foarte bine necesitățile comunității. Atunci rezultatele pot fi diferite (foarte bune ori foarte slabe). Ținând cont că în mare parte în biblioteci activează doamne, a căror intuiție este foarte bine dezvoltată, s-ar putea să nu avem eșecuri. Dar acestea se întâmplă când mergem pe modelul psihologic comprehensiv numit intuiție și conduși de inspirație. Doamna doctor Lidia Kulikovski afirmă că: „O bibliotecă fără inspirație e ca și o mașină fără motor, Inspirația dă bibliotecii forța necesară pentru a înfrunta crizele, pentru a se reinnoi, pentru a se dezvolta și întări, prin inovații permanente”. Deci, în realizarea pașilor de succes amintiți mai sus avem nevoie totuși de cei trei „i”: *intuiție, inovație, inspirație*.

Obiectivele bibliotecii dintotdeauna rămân a fi orientate spre descoperirea a noi forme de servicii în activitate, noi metode de dezvoltare, instruire, divertisment, ceea ce ar contribui la creșterea ratingului bibliotecilor în comunitate și la atragerea a noi segmente de utilizatori. Evoluția tehnologiilor informaționale permite bibliotecilor să dezvolte servicii speciale pentru diferite categorii de utilizatori, să dezvolte anumite abilități. Credem, ba chiar suntem ferm convinși, că biblioteca este punctul de plecare de unde comunitatea își poate extrage soluții pentru rezolvarea problemelor, fie de ordin personal, fie de orice altă natură: administrativă, publică, educațională, de

angajare în câmpul muncii, de petrecere a vacanței etc.

Reiterăm gândul că în contextul exploziei informaționale de astăzi, biblioteca publică trebuie să își redefinească misiunea și atribuțiile pentru a răspunde în mod pozitiv cerințelor tot mai diverse ale utilizatorilor. Impactul noilor tehnologii

ale informării și comunicațiilor conduce la crearea unor servicii moderne, care presupune echipament performant, acces la internet și personal calificat. Să nu ratăm momentul de a beneficia de toate acestea din plin, cu toate elementele necesare pentru a atinge performanțele și valorile spre care noi, bibliotecarii, tindem zi de zi.

INFORMAT, DECI ÎNARMAT!

*Mila ȘEREMET,
șef serviciu, Filiala „Transilvania”*

Résumé

Cet article reflète un thème d'actualité – la formation des habitudes de comportement responsable dans la circulation routière, transports en commun et des situations exceptionnelles pour les enfants.

Mots-clés: piétons, usagers de la route, les feux de circulation, route, trottoir, chaussée, signe de route, mouvement de l'agent, la station, accident, croix, marquages routiers, voies, rue, accident, la police, l'assistance médicale d'urgence, le service de gaz, le service d'incendie, piste cyclable; sécurité routière.

* * *

Tema abordată este de o însemnătate vitală, mai cu seamă pentru tînăra generație. Fiecare dintre noi, fie adulți, fie copii, știm și cunoaștem despre existența regulilor de circulație, securitate la trafic. Dar le respectăm oare? Copiii noștri conștientizează întotdeauna pericolul inevitabil în cazul încălcării lor? În mare parte, nu.

Zece procente dintre victimele accidentelor rutiere sunt copii. Acest fapt ne-a pus în gardă și am hotărât că ar fi binevenit pentru sectorul Ciocana să realizăm un proiect. Din aceste considerente, la 16 octombrie 2015, Filiala „Transilvania” a BM „B.P. Hasdeu” a demarat proiectul *Atenție la trafic!*, în parteneriat cu Școala primară

nr. 83 „Grigore Vieru”, cu participarea elevilor clasei a II-a, îndrumați de diriginta dna Regina Stolearencu și Inspectoratul Național de Patrulare, delegat Uliana Catan, inspector superior.

Ne-am planificat și am realizat cinci întâlniri, cu cinci ateliere de lucru pe parcursul anilor 2015-2016: ***Eu și strada; Hai la drum, dar nu oricum!; Un gest mic din partea ta, o satisfacție pentru toți!; Preveniți și reușiți!; Să exmatriculăm violența!***

Pe parcursul proiectului am organizat și următoarele expoziții tradiționale: *Fii informat! Fii în siguranță!; Respectându-i pe cei din jur, te respecti pe sine!; Strada – prieten sau dușman?; Învățăm să circulăm!; Viața are prioritate!* Temele fiecărui atelier au avut diferite tematici, metode de discuții, lectură, înscenări, jocuri, energizato. Nelipite au fost modelarea și desenul...

La primul atelier, *Eu și strada*, am familiarizat participanții cu proiectul *Atenție la trafic!* modelând zebra și aranjând trecerea pentru pietoni. Prin înscenarea poeziilor: *Reguli de circulație*, autor Iurie Miron, și *Trecere pietonală*, autor Claudia Partole, urmate de un joc de cunoaștere: *Descoperă cuvântul ascuns*, în urma căruia copiii și-au îmbogățit vocabularul cu ghicitori ce conțineau noțiuni de bază cum ar fi: participanți la trafic, pieton, stradă, semafor, trecere

pietonală (zebra)...; joc interactiv: *Reguli de comportament în stradă*; înscenarea poeziei *Cartea de vizită a pietonului exemplar*.

Al doilea atelier, cu tema *Hai la drum, dar nu oricum*, a fost cu surpriză – apariția agentului rutier, Uliana Catan, de la Inspectoratul Național de patrulare. A fost o activitate utilă, cu multe învățăminte pe viitor, dar și distractivă – cu jocuri interactive, însoțit de gala semafoarelor. Evaluarea a fost făcută de invitata noastră cu iscusință, cu mult tact, ceea ce a plăcut mult copiilor.

Pe parcursul atelierului ne-am străduit să implicăm toți copiii pentru a evita lacrimile și supărările care erau pe cale să se dezlănțuie, fiindcă toți voiau să fie primii, răspunzând concomitent. Ne-am străduit să facem o înțelegere, ca pe parcursul atelierului să participe toți copiii, dar pe rând. A fost interesant, captivant și distractiv mai ales când erau micuții puși în diverse situații ca, de exemplu, jocul *Jucăria interzisă*. Am adunat pe pietonală diverse jucării: minge, trenuleț, cubușoare, păpuși etc., cu condiția ca să rămână doar acel obiect cu care se poate să te joci pe trecerea de pietoni. Un băiețel a ales bicicleta, motivând că este un mijloc de transport. În final, totuși l-am convins prin stabilirea câtorva reguli de comportare în stradă, prin intermediul jocului *Reguli de compor-*

tament în stradă și al plimbării prin *Parcul de înțelepciune populară: Paza bună trece primejdia rea; Cel ce nu ascultă nicio sfătuire curând se căiește; Bagă în casă un mărăcine decât un oricine; Prietenul la nevoie se cunoaște; Graba strică treaba; Mai bine să lași copiii creștere bună decât aur; Unde nu e cap, vai de picioare; Înțeleptul învață din pățania altuia; Nu contează câte știi, ci cum le știi.*

Următorul atelier – a avut subiectul *Un gest mic din partea ta, o satisfacție pentru toți*. Cu acest generic s-a desfășurat cel de-al treilea atelier al proiectului *Atenție la trafic!* Pentru a ne dezmoști un pic ne-am plimbat cu trenuțul buclucaș, în care urca doar cel care cunoștea cel puțin o regulă de conduită în transportul public. Am avut la dispoziție troleibuze aglomerate, tramvaie, microbuze, trenuri de metrou, avioane și tractoare, trenuri și vapoare...

Lectura predictivă cu povestea lui *Ionel Năzdrăvănel* a declanșat mai multe discuții și argumentări referitor și la compartimentul: *Strada – prieten sau dușman?* Dar este foarte bine să nu uităm că, orice s-ar întâmpla în stradă, vinovați suntem noi, participanții la trafic. Nu strada este vinovată, ea are regulile ei care trebuie respectate. Împreună cu dna Uliana Catan am demonstrat tehnici de protejare a bunurilor noastre în transportul public, în stradă,

la domiciliu strigând cuvintele salvatoare: „Poliția, ajutor!”

Prevenți și reușiți a fost cel de-al patrulea atelier. Foarte bine s-au descurcat participanții noștri și la compartimentul *Telefoane de alertă*, enumerând următoarele numere: **1188** – *Informații*; **901** – *Pompierii*; **902** – *Poliția*; **903** – *Asistența medicală urgentă*; **904** – *Serviciul gaze*. I-am atenționat pe cei prezenți că în curând vom avea un serviciu nou, **112** – *Sistemul național unic de apel*, care va redirecționa apelul după necesitate – de exemplu, la forțele speciale sau la asistența medicală urgentă, poliție, pompieri, gaze, în funcție de situație.

Iar despre semnalul SOS nu se știa nimic. De aceea, am considerat că va fi util ca micii noștri pietoni să dispună și de această informație cunoscând abreviată SOS – semisigla, în limba engleză: *Save our souls*, în română: *Salvați sufletele noastre*.

Utilizarea semnalului SOS a fost introdus pentru prima dată în Germania, ca parte a unui set de reglementări naționale de radio, începând cu 1 aprilie 1905. Este recunoscut ca un semnal de alarmă vizuală, format din trei flach-uri scurte de lumină trei lungi cu repetare, sau SOS, scris.

Faptul că poate fi citit și de la stânga la dreapta, precum și cu susul în jos, a devenit important pentru recunoașterea vizuală, dacă e privit de sus.

Comunicarea *Fii informat! Fii în siguranță!* ne-a fost utilă în desfășurarea acestui atelier din care am adunat multă informație bună și de calitate pentru participanții noștri. În final, am împodobit brăduțul în culorile de brand ale proiectului *Atenție la trafic!*, roșu, galben și verde, agățând și fulgii multicolori confecționați de copii. Iar pentru că au fost atât de activi, le-am înmănat ordine. Pentru a ne distra un pic, am format trei echipe pentru a călători virtual cu avionul, trenul și automobilul ținând cont de avantajele și dezavantajele fiecărui transport în parte. Rutele: Chișinău–Madrid, Chișinău–Paris, Chișinău–Veneția. Rezultatele au fost următoarele la avantaje: avionul este cel mai rapid, admiră lumea, munții din zborul de pasăre; cu trenul te poți odihni în pat în timp ce călătorești, poți să-ți faci mulți prieteni; automobilul este mai practic, te oprești unde dorești, poți vizita cele mai pitorești locuri... Dezavantajele: în avion – rău de înălțime, se astupă urechile, biletul e prea scump;

în tren – miros neplăcut, zgomot, prea multă lume, spațiu mic; în automobil – puține locuri, drumuri înzăpezite. După punctajul acumulat prioritate a căpătat automobilul.

Și pe această durată de timp nu s-a uitat că comportamentul civilizată al călătorilor este unul din factorii care contribuie la buna desfășurare a transportului în comun. Impactul a fost înțeles prin expresia dnei profesoare „A fost un atelier foarte colorat și util”, precum și prin sclipirile jucăușe din ochii copiilor.

Ultima ședință a proiectului *Atenție la trafic!* a avut genericul *Să exmatriculăm violența*. Oaspeți au fost picii curioși de la grădinița nr. 30 din sectorul Ciocana, care ne-au copleșit prin întrebările puse, iar mai cu seamă prin răspunsurile lor privind siguranța propriei vieți (copii de patru-cinci anișori au fost jos pălăria).

Concursul de ghicitori a adus mult zâmbet și voie bună pentru toată lumea:

– „Nu au grai, dar ne vorbesc, / De-acidente ne păzesc / Și e bine, bine tare / Să le știe fiecare” (*Semaforul*).

– „Are nume de animal, / Care seamănă cu-n cal, / Dar nu-i cal vărgat, să știți... / Cum îi zice / Hai ghiciți!” (*Zebra*).

– „La răscruce stă postat, / Are sceptru de-mpărat / De-al lui semn ascultă toți / Și bunici, dar și nepoți” (*Agentul de circulație*).

Pe lângă diplome, permis de pieton și licurici reflectorizanți, copiii și-au îmbogățit portofoliul cu reguli esențiale de circulație, pliante, posterul *Traversează cu minte* și următoarele *Recomandări preventive*:

- pentru deplasări alegeți întotdeauna traseele cunoscute;
- circulați civilizată și evitați conflictele;
- în cazul în care aveți probleme, adresați-vă primului polițist întâlnit;
- traversați strada doar pe trecerea de pietoni;
- înainte de aceasta, asigurați-vă uitându-vă în stânga și în dreapta pentru a vedea dacă nu vine vreo mașină;
- nu traversați strada în fugă;
- jucați-vă cât mai departe de șosea.

Vocabular rutier: pieton, participant la trafic, semafor, drum public, zebra, trotuar, parte carosabilă, indicator, acostament, intersecție, agent de circulație, stație, accident rutier, traversare, marcaj rutier, bandă de circulație, stradă.

Materialele utilizate: 30 – indicatori de circulație rutieră, 24 semafoare, două păpuși moi, iepure, lup.

Impact: Expoziții: 5 / 63 de cărți; vizualizări – 3600; comentarii – 10; participanți – 54 (dintre care 28 de pici de la grădinița nr. 30 în calitate de oaspeți la ultimul atelier); parteneri – 2 (Școala primară „Grigore Vieru” și Inspectoratul Național de Patrulare); poveste digitală – 1.

Concluzie: Acest proiect cu caracter educativ va fi o călăuză în prezent și pentru viitor, copiilor în stradă, transport public... Îi va ajuta să se protejeze de accidente, să fie corecți și informați la trafic, doar respectul regulilor de circulație conduc la conștientizarea faptului că **viața are prioritate.**

БИБЛИОТЕКА ИМ. ИЦИКА МАНГЕРА – СЕГОДНЯ

*Татьяна ИСКИМЖИ,
главный библиотекарь, Библиотека – культурный центр им. И. Мангера*

Abstract

What is the I. Mangher Library-culture center today – after 25 years from the day of its opening? What is its mission, functions, and what kind of services the library provides to users? This article answers these questions.

Keywords: *library mission, public library function, library services, library structure, museum, clubs, I. Mangher Library-culture center.*

* * *

Кажется только вчера было 4 февраля 1991 года. Вроде бы обычный зимний день, но вместе с тем это был знаменательный день для национального возрождения самосознания евреев Республики Молдова. В этот день при помощи руководства Муниципальной библиотеки им. Б.П. Хашдеу и при поддержке Американского комитета Джойнт впервые свои двери открыла Еврейская библиотека имени Ицика Мангера.

С тех пор прошло 25 лет. Срок не большой, но и не малый. За этот период в жизни библиотеки произошло много событий и изменений. Пришло и, к сожалению, «ушло» много сотрудников, волонтеров и друзей библиотеки, которых до сих пор помним мы и наши

читатели. Хочу назвать их поименно: Сара Шпитальник, Наталья Потемкина, Наталья Сосновская, Ихил Шрайбман, Марина Шрайбман, Зиновий Столяр, Елена Абрамович, Жанна Храмцова, Алла Уварова... Но, вместе с тем, жизнь продолжается.

Как же выглядит Библиотека – Культурный центр им. И. Мангера сегодня? Основная **миссия** Библиотеки заключается в предоставлении всем пользователям свободного доступа к информационным ресурсам, создании условий для сбора, сохранения и ретрансляции новым поколениям документальной памяти еврейского народа, обеспечении различных библиотечно-библиографических услуг, направленных на организацию и функционирование еврейского информационно-культурного пространства. Миссия реализуется через **функции**, основными из которых являются:

- формирование наиболее полного собрания документов на различных носителях по еврейской тематике, еврейских авторов и на еврейских языках (идиш, иврит), особенно краеведческого харак-

- тера, и предоставление их пользователям;
- сохранение еврейского национального культурного наследия, предоставление его пользователям и передача новым поколениям (с 2000 года в библиотеке функционирует отдел редкой книги, фонд которого составляет более 1500 экз. томов и особо редкие издания переведены на электронные носители);
 - распространение информации о фонде различными формами и методами, создание электронной базы данных и предоставление библиотечного, справочно-библиографического и информационного обслуживания пользователей;
 - осуществление выставочной, издательской деятельности, проведение культурно-просветительских и образовательных мероприятий;
 - научно-исследовательская деятельность (тематика: *Евреи Молдовы: деятельность евреев в культуре, науке и экономике Молдовы в XX веке*, календарь памятных дат *Евреи в мировой культуре и истории, Еврейский Кишинёв, Потерянный мир бессарабского местечка*);
 - подготовка библиографических и биобиблиографических указателей, методических пособий (издано 72 наименования);
 - методическая деятельность (на протяжении многих лет библиотека является методическим центром для еврейских библиотек стран СНГ и Р. Молдовы, издает методические пособия, организует методические семинары для библиотекарей, не имеющих библиотечного образования);
 - сотрудничество с другими организациями в сфере культуры, науки и образования.
- На сегодняшний день фонд библиотеки насчитывает более 64 000 единиц хранения, из которых около 25 000 документов еврейской тематики и на еврейских языках (иврит, идиш). Посещаемость составляет 96 400. Услугами библиотеки пользуется более 33 000 пользователей, включая виртуальных.

Библиотека оказывает целый ряд услуг пользователям:

- свободный доступ к широкому диапазону документов в самых разных форматах (книги, периодика, видео и аудио документы, электронные книги, CD-ROM, базы данных, в том числе, данных интернет, и др.);

- выдача документов во временное пользование в читальных залах и на абонементе;

- доступ к традиционным и электронным каталогам;

- оказание справочной и консультационной помощи в поиске и выборе конкретных документов и других источников информации;

- оказание библиографических услуг (составление календаря памятных дат, библиографий, биобиблиографий, буклетов, книжных закладок, списков литературы);

- оказание информационных услуг (составление информационного бюллетеня *Новые поступления еврейской книги*, Дни информации и др.)

- предоставление информации о деятельности еврейской общины Р. Молдовы, общин СНГ, о жизни евреев в других странах мира; истории, традиции еврейского народа, современном положении Государства Израиль;

- организация и поддержка электронного каталога по *Иудаике*, блогов *Ebraica, Knafaim*;

- обучение пользователей информационным технологиям;

- проведение культурно-массовых мероприятий;

- организация книжных выставок, книжных фестивалей;

- проведение экскурсий по библиотеке.

Библиотека активно участвует во всех проектах и программах Муниципальной библиотеки им. Б.П. Хаш-

деу, таких как: *Кишинев читает книгу, Bătălia cărților (Битва книг)*, *Trolleybook* и других. Ежегодно проводит Фестиваль еврейской книги, который в этом году пройдет уже в 20-й раз.

В 1996 году, получив статус Культурного центра, Библиотека разработала и внедрила целый ряд нетрадиционных форм работы, которые, различным способом подключают к книжной культуре население. Среди них:

- музей культурного достояния евреев Р. Молдовы (функционирует с первого дня открытия библиотеки);

- программа *Еврейский Кишинев* (индивидуальные, групповые и виртуальные экскурсии, лекции);

- программа *Пош Ходеш*;

- программа *Dar din dar (Из дара в дар)*;

- центр духовной адаптации детей с ограниченными возможностями;

- центр информации по правовому воспитанию подростков;

- программа *Твой путь к успеху*;

- программа *Библионяня*;

- летний детский творческий лагерь;

- студия изобразительного искусства «Гашраа»;

- детская студия керамики «Я в мире»;

- кукольный театр «В мире сказок»;

- творческая студия «Цлилим»;

- шахматный кружок;

- *Компьютер от А до Я* для пенсионеров;

- ансамбль еврейского танца «Макор»;

- вокальный ансамбль «Халом»;

- танцевальная студия «Kwantis».

В библиотеке работает восемь клубов по интересам:

- клуб еврейских художников;

- клуб «Фиалки по средам»;

- клуб кишинёвских одесситов;

- клуб «Эрудит»;
- клуб «Коллекционер»;
- клуб „Să fim mai creativi”;
- клуб авторской песни «Товарищ гитара»;
- клуб «Здоровый образ жизни».

В библиотеке функционируют два отдела: обслуживания взрослых, отдел детской литературы и пять секторов.

Отдел обслуживания включает:

Читальный зал. В открытом доступе читального зала находится самая большая коллекция в Р. Молдове – более 12 000 книг по иудаике, в которую входят еврейские энциклопедии, произведения авторов по истории, религии, традиции еврейского народа, художественные произведения еврейских авторов, изданные в Израиле, Румынии, России, Молдове, Украине, Беларуси и других странах на румынском, русском языках. Представлены так же периодические издания – газеты и журналы, включая израильскую прессу на русском языке; постоянно действующие книжные экспозиции: *Еврейский год месяц за месяцем, Ицик Мангер, Катастрофа европейского еврейства, Мир еврейской книги, Еврейские писатели Молдовы, Шаббат, Забытое местечко Кишинев.*

Отдел организует творческие встречи с писателями, издателями, презентации и премьеры книг, проводит экскурсии по библиотеке – культурному центру, еврейским кварталам Кишинева и местечкам Молдовы на русском, румынском, английском языках, а так же оказывает консультативную помощь по вопросам еврейской истории, культуры и традиции бессарабских евреев.

Абонемент для взрослых предоставляет выбор книг и периодических изданий на идише, румынском и русском языках, по всем отраслям знания, включая книги по иудаике, которые

находятся в зоне свободного доступа и выдаются на дом. Большим спросом пользуются произведения современных израильских авторов, еврейских писателей Молдовы, книги по еврейской тематике.

На абонементе ведется единая учетная база данных пользователей библиотеки – культурного центра в программе SIGA.

Отдел организует выставки, проводит цикл бесед и лекций по теме *Мир еврейской книги* как в стенах библиотеки, так и за её пределами.

При абонементе действует программа *Dar din dar» (Из дара в дар)*, в рамках которой происходит добровольный и бесплатный обмен книг между читателями и библиотекой.

Сектор литературы на иностранных языках. Более 4000 книг на английском, иврите, французском, немецком и др. европейских языках, включая более 1000 томов по иудаике, находятся в зоне свободного доступа и выдаются на дом или для работы в читальном зале, оборудованном аудио и видеоаппаратурой.

В распоряжении пользователей большой выбор справочной литературы, толковые и двуязычные словари, учебники по английскому языку и ивриту, аудио и видеокассеты в помощь изучающим иностранные языки. Организуются и проводятся выставки, обзоры, классы по изучению иностранных языков с привлечением преподавателей-волонтеров.

Сектор искусств. Специализированный фонд состоит из альбомов и книг по живописи, архитектуре, музыке, театру, фотографии, периодических изданий, нотных партитур, графических материалов, электронных книг, грамзаписей, включая записи на идише, иврите, аудио и видеокассеты, CD еврейской

музыки, танцев, художественных фильмов, архив видеоматериалов, отражающих современную жизнь еврейской общины Р. Молдовы и библиотеки. Осуществляется как выдача документов на дом, так и обслуживание в небольшом читальном зале.

Отдел организует и проводит литературно-музыкальные вечера, *Часы музыки*, циклы лекций по еврейской музыке, по творчеству еврейских композиторов и исполнителей, собирает местные бессарабские клезмерские мотивы.

Отдел детской литературы. В зоне свободного доступа находятся более 5000 книг для детей до 12 лет, детские журналы на румынском и русском языках, идише и иврите. Красочно оформленные и оборудованные с учетом возрастных особенностей пользователей, помещения отдела являются одновременно читальным залом, игровой комнатой и классом для занятий по интересам. Опытные библиотекари и библиографы, имеющие также педагогическое образование, организуют выставки, проводят библиографические обзоры, беседы, тематические утренники, спектакли, ведут программы *Час сказки* и *Час рассказа*.

Программы является связующим звеном в работе с еврейскими детскими садами, школами и семьями, помогают библиотекарю и родителям приобщить детей к чтению, развить их воображение и навыки самостоятельной работы с книгой, используя самые разнообразные формы работы: устный рассказ, инсценировки, кукольные спектакли, мультипликационные фильмы, иллюстрации к рассказу, игры, песни, танцы, сочинения.

В библиотеке хранятся книжки-малютки, открытки, плакаты, нарисованные и написанные детьми, серия муль-

типликационных фильмов, сделанных детьми и переведенных на электронные носители. Лучшие литературные произведения детей в разные годы публиковались в детских развлекательно-познавательных журналах *Кешет (Радуга)* и *Кохавим (Звездочки)*.

С самого начала своей деятельности Библиотека работала в **проектах и программах**, что продолжается и по настоящее время.

Музей культурного наследия евреев Р. Молдовы основан краеведом Исидором Пилатом и был открыт одновременно с Библиотекой им. И. Мангера в 1991 году. В 2005 году при финансовой поддержке Французского Альянса музеев был реорганизован, и основным направлением работы Музея стала тема культуры, литературы и искусства евреев Р. Молдовы.

Главная цель создания Музея – сохранить и донести до потомков те культурные ценности, которые характерны еврейскому населению, жившему и проживающему на территории Р. Молдовы. Работа Музея идет по пяти направлениям: организация коллекций; консервация экспонатов; выставочная работа; исследовательская работа; просветительская работа.

Посетителям представлены постоянно действующие экспозиции: *Редкая еврейская книга, Дар души благородной* (книги с автографом авторов), *Писатели – евреи Молдовы*, а также тематические выставки экспонатов и книжные выставки, связанные с памятными датами писателей-евреев Молдовы. Проводятся индивидуальные и групповые экскурсии.

Еврейская редкая и старая книга занимает в тематике музея центральное место. Фонд редких книг состоит из пяти коллекций и насчитывает более 1500 экземпляров. Это книги на иди-

ше, на иврите, на русском языке, книги с автографом автора и книги-малютки. Среди наиболее редких экземпляров – религиозная литература (свитки и книжные издания *Торы*, разрозненные тома *Вавилонского Талмуда*, изданные в Польше, Австрии и Германии в конце XVIII – начале XIX веков, издания Махзоров и Сидуров), светская литература (энциклопедии, произведения еврейских писателей, книги с автографами авторов: Феликса Канделя, Ихила Шрайбмана, Иосифа Балцана, Мари Рольникайте, Паулины Анчел). Многие из книг представляют собой уникальные образцы издательского искусства: кожаные переплеты, теснение золотом, оклады и инкрустация из слоновой кости и серебра. Большинство редких изданий было передано библиотеке местными жителями и представителями международных еврейских организаций. В 2001 году началась работа по переводу наиболее редких книг на электронные носители.

Программа *Рош Ходеш*. Каждый месяц в соответствии с древней традицией и заповедью *Торы* библиотека празднует *Рош Ходеш*, проводит лекции о событиях месяца, организует дис-

куссии, выставки и интеллектуальные игры, издает буклеты, информационные листки, календари памятных дат. Программа *Рош Ходеш в еврейской библиотеке* работает совместно со всеми программами как внутри библиотеки и культурного центра, так и программами других еврейских организаций.

Программа *Книга и библиотека в духовной адаптации детей-инвалидов*. В рамках программы осуществляется библиотечно-библиографическое обслуживание еврейских детей в реабилитационном центре, интернатах, библио-терапевтическое обслуживание потребителей с ограничениями в жизнедеятельности. Цель этого проекта – посредством книги и библиотеки помочь детям, у которых имеются социальные и физические препятствия, преодолеть комплексы, способствовать их реабилитации, вовлекая их в различные виды творческой деятельности. Претворяя этот проект в жизнь, сотрудники библиотеки выступают в роли волонтеров. Методика работы с детьми построена по принципу играя, познавая. Большой победой в работе с детьми-инвалидами стало создание детьми

при участии библиотекарей сказки под названием *Уроки феи*. Сказка издана на трех языках: русском, румынском и английском с рисунками одного из подопечных Реабилитационного центра «Мотивация».

Центр правовой информации для подростков *Закон для тебя*. Распространение правовых знаний в среде подростков и их родителей, повышение уровня их доверия к законодательной системе – основные задачи открытого в 2008 году информационного центра. В рамках программы собрана коллекция книг и документов, касающихся прав ребенка в самом широком смысле. Регулярные консультации и лекции специалистов в области детского и юношеского права: психологов-криминалистов, прокуроров, адвокатов, способствуют профилактике правонарушений среди несовершеннолетних.

Программа *Библионяня* – это возможность привести в библиотеку ребенка в возрасте от года до пяти лет и оставить его под присмотром детского библиотекаря, специалиста по дошкольному воспитанию и психолога, которые играют с малышом, занимаются с ним рисованием и лепкой, читают вслух, учат стихи, буквы и цифры, показывают и обсуждают мультфильмы. Родители могут получить консультацию детского психолога и врача педиатра – волонтеров.

Летний детский творческий лагерь. С 1994 года каждый июнь месяц Библиотека организует Летний детский творческий лагерь. За эти годы выросло уже целое поколение детей, которые получили возможность развить свои творческие способности, приобщиться к еврейской культуре, внести свой вклад в её развитие. Особенностью творческих лагерей является их тематическая направленность. В центре всей

работы летних творческих лагерей всегда становится книга.

Проект *Твой путь к успеху* функционирует с конца 2014 года для социально-культурной реабилитации детей из социально-незащищенных семей и детей-сирот. В проекте участвует 28 подростков, с которыми каждое воскресенье проводятся различные мероприятия: мастер-классы, часы рассказа, беседы, литературно-музыкальные вечера и др.

Программа *Компьютер от А до Я для пенсионеров* несколько лет подряд собирает людей «золотого» возраста, которые хотят изучить и пользоваться информационными технологиями для получения информации при помощи компьютера, связи с близким, родными и друзьями через интернет, скайп и социальные сети.

Творческие мастерские и студии. Студия изобразительного искусства «Гашраа» детская студия **керамики**, студия «Цлилим», кукольный театр «Теремок сказок», ансамбль еврейского танца «Макор», танцевальная студия „Kwantis“, вокальный ансамбль «Халом» дают возможность маленьким и взрослым пользователям библиотеки развивать свои творческие способности, правильно организовать свободное от работы и учебы время, внести свой вклад в развитие еврейской культуры.

Клуб еврейских художников ежемесячно организует встречи художников, персональные выставки, семинары и мастер-классы по вопросам еврейского искусства.

Клуб «Фиалки по средам» создан в 2012 году и объединяет любителей петь, сочинять и рассказывать, а также тех, кто любит послушать музыкальные классические произведения, поэзию, прозу. Участники клуба собираются на свои заседания ежемесячно.

Клуб кишиневских одесситов занимает особое место в полиэтнической деятельности библиотеки – культурного центра, объединяя людей разных национальностей, движимых любовью к Одессе и Кишиневу, культурному и языковому ареалу, который вот уже на протяжении двух столетий делят жители этих городов. Регулярные встречи один раз в месяц проходят в атмосфере юмора, музыкальной и литературной истории, личных воспоминаний участников.

Клуб «Эрудит». Основная цель клуба – популяризация истории, культуры, традиции еврейской диаспоры Молдовы. В рамках клуба проходят встречи с известными еврейскими личностями, проводятся презентации книг, лекции. Заседания проходят каждые две недели.

Клуб „Să fim mai creativi” объединяет подростков и молодежь 15-18 лет. Цель клуба – развитие любви к литературе, к книге, творческих способностей. Формат заседаний клуба – часы рассказа, дискуссии, диспуты, мастер-классы, библиографические обзоры литературы.

Клуб авторской песни «Товарищ гитара» собирает членов клуба и всех

любителей авторской песни на свои заседания каждые две недели. Прослушивание бардовских песен, исполнение собственных авторских произведений, встречи с профессиональными исполнителями авторской песни и видными деятелями бардовского искусства ждет Вас на заседаниях клуба.

Клуб «Здоровый образ жизни» – один из молодых клубов, целью которого является продвижение здорового образа жизни, модели здорового питания и сохранения здоровья, особенно людей третьего возраста. Занятия проходят в виде лекций и дискуссий.

Клуб «Коллекционер». Самый молодой клуб, организованный в 2016 году, собрал «под своим крылом» коллекционеров марок, нумизматики, значков и различных предметов.

Все мероприятия, проводимые в библиотеке отражаются на страницах блогов <http://ebraika.tk> (для взрослых) и <http://knafaim.tk> (для детей), а еще там вы познакомитесь с новинками еврейской литературы, поступившей в библиотеку, памятными датами еврейского календаря, получите информацию об

известных и малоизвестных евреях Молдовы и много другое.

В библиотеке трудятся 15 высоко квалифицированных специалистов и

помогает нам большой отряд волонтеров.

BIBLIOTECA NU E CĂRȚI

*Bogdan GHIURCO,
președinte al Filialei Iași a Asociației Naționale
a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România*

Abstract

It is believed that libraries mean books and almost never – people. In 2016 it isn't public relations courses or workshops offered by professional association and library formation centre.

The most closest is the specialized course Techniques of public communication, offered by the National Association of Public Libraries and Librarians from Romania (ANBPR). Public relations are learned. The author presents several ways in which they could develop a training or a series of professional works.

Keywords: *library, public relations, training, training center.*

* * *

În momentul de față, biblioteca înseamnă cărți și aproape deloc oameni. Că este așa ne putem lămuri aruncând o privire asupra felului în care este alcătuită oferta de formare pentru bibliotecari: la nivelul anului 2016, nu există niciun curs sau atelier de relații cu publicul în oferta asociațiilor profesionale sau a centrelor de formare din biblioteci. Cel mai apropiat de așa ceva este cursul de specializare *Tehnici de cunoaștere și comunicare cu segmentele de public*, oferit de Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecarilor Publici din România (ANBPR), dar nu cred că s-a înscris cineva la el în ultimii ani, în condițiile în care nu se dă diplomă recunoscută la final.

La fel de grăitor pentru mine este, fără a construi o vină din asta, și conținutul cărților și tratatelor de biblioteconomie publicate la noi în țară. De zeci de ani, în ele găsești informații despre istoria cărții, despre colecții (evidență, gestionare, catalogare etc.), despre informatizarea bibliotecilor și... cam atât.

Mai mult, niciuna dintre asociațiile profesionale naționale nu are o secțiune dedicată relațiilor cu publicul. Codurile de conduită, acolo unde sunt adoptate, se preocupă mai mult de fidelitatea bibliotecarului față de instituție (lucru din care eu înțeleg altceva, dar, mă rog, poate sunt defect). Iar Bibliotecii Naționale a României, și dacă ar vrea să facă ceva în sensul acesta, îi lipsesc oamenii, fiindcă se confruntă de mult cu un deficit de personal de specialitate și printre funcțiile sacrificate a fost cea de îndrumare metodologică.

Nu mai spun de câte ori am auzit, din momentul angajării mele, acum 11 ani, fraza: „El / ea este (sau nu este) făcut(ă) pentru public.” Ca și cum a da tu primul *bună ziua* (cum face angajatul de la „Orange”) sau a întâmpina utilizatorii dincolo de biroul la care se formează coada (cum face managerul de bancă) ar fi niște chestiuni înscrise în ADN, pe care doar cercetătorii britanici le pot modifica, prin foarte complicate operații asupra genomului uman. Or, tocmai asta e ideea. Relațiile cu publi-

cul se învață. Iată câteva direcții în care s-ar putea dezvolta o ofertă de formare profesională sau o serie de lucrări de specialitate.

(Re)gândirea statutului de utilizator

În vreme ce în alte părți (vezi: <http://publiclibrariesonline.org/2015/03/customers-or-patrons-how-you-look-at-your-librarys-users-affects-customer-service>), bibliotecarii își pun probleme de-a dreptul taxonomice despre cum ar fi mai bine să se numească persoana care le folosește serviciile: patron, client, utilizator, vizitator sau membru (fiecare cu nuanțe la care nu m-aș fi gândit), la noi încă se mai dezbate (pe alocuri) dacă să-l primești pe om cu 15 minute mai devreme, deși nu ai deschis încă pentru public și mai ai cărți de intercalat sau mai știi eu ce. Felul în care îi privesc pe utilizatori determină totul în relația cu ei!

La 26 de ani de la prăbușirea, cel puțin oficială, a unui regim și a unui stil de viață, nu mai avem nicio scuză în a nu trata utilizatorul drept ceea ce este: persoana care ne finanțează existența, atât ca instituție, cât și ca indivizi. Pentru mulți, poate că asta nu mai este deja o problemă, dar țin s-o amintesc, fiindcă am avut recent surpriza, în două instituții de stat (altele decât biblioteca publică, deci trei în total), să întâlnesc funcționari de la biroul cu publicul care nu știau literalmente că banii lor vin din buzunarul nostru, al fiecăruia. Ei credeau (și nu este o figură de stil) că bugetul unei instituții pică din cer, eventual cu binecuvântarea șefului ierarhic, dar nimic mai mult de atât, fiindcă asta a fost cultura organizațională în care s-au dezvoltat și au învățat „meserie”. Se poate să fie doar o coincidență că am întâlnit astfel de cazuri, dar calculul probabilităților mă contrazice.

Iar dacă utilizatorii „normali” mai sunt tratați cum mai sunt, în schimb despre

așa-numiții „boschetari” n-am întâlnit nici odată vreo procedură sau măcar un paragraf pe undeva, care să oblige bibliotecarii să înțeleagă că așa cum medicul nu are voie să-i alunge sau să-i jignească, nici noi nu avem acest drept. Ba mai mult, este de datoria noastră să contribuim la îmbunătățirea vieții lor prin serviciile noastre, fie ele și altele decât împrumutul de carte. Suntem, vrem, nu vrem, serviciu de utilitate publică, gratuit!, și, datorită acestui lucru, cei fără adăpost și persoanele cu probleme (sociale, economice, familiale) ne vor căuta întotdeauna. Ar trebui să fie o onoare că putem ajuta astfel de oameni. Și nu o corvoadă.

Brutal spus, utilizatorii sunt *bisniful* nostru. Asta fără a ține cont (așa cum enumerăm câteodată mecanic) de sex, vârstă, religie, statut economic etc. și indiferent chiar de faptul dacă știi ori sunt interesați să citească. Nevăzătorii, preșcolarii, analfabeții și cei dezinteresați de cultură sunt tot *ai noștri*. Trebuie să învățăm să-i servim, fiindcă niciun alt serviciu public gratuit nu-i poate rezolva: școala se adresează doar unui anumit segment de vârstă, spitalele te găzduiesc numai când ești bolnav, biserica doar dacă ești enoriaș sau, ca să fim răutăcioși, dacă ai destui bani.

Singura instituție mai democratică decât biblioteca este doar cimitirul.

(Re)gândirea serviciilor... încât să aibă în centrul (designului) lor omul (cetățeanul)

Pe scurt (că altfel mi-ar lua un tratat), asta înseamnă servicii care să economisească timpul utilizatorului, să îl ajute să *navigheze* cu ușurință prin complexitatea ofertei bibliotecii, să ofere un raport corect între cheltuiala publică și serviciul primit și să creeze un ambient plăcut și civilizat în care el / ea să petreacă oricât timp are chef.

Depersonalizarea relației cu utilizatorul, dar, totodată, exact reversul

În instituțiile de stat, succesul în relația cetățeanului cu funcționarul este, de regulă, unul pe plan personal. Te cunoști cu cel de la ghișeu / birou / serviciu, atunci ai șanse mai mari ca problema ta să capete o rezolvare sau măcar să termini mai repede și să bați la mai puține uși.

Sunt în continuare stupefiat de fiecare dată când cineva mă sună personal să-i fac rost de-o carte, de parcă permisul de bibliotecă s-ar obține la fel de greu ca cel de zbor. Și culmea este că nici nu pot să-l îndrum politicos pe om spre *Înscrieri*, pentru că ar crede că vreau să mă descotorosesc de el. Or, acest lucru trebuie să înceteze. Nu știu cum s-ar putea face asta fără un transfer neuronal în masă, dar știu când. Răspunsul este: cât mai repede!

E momentul istoric ca problemele să nu se mai rezolve personal, ci procedural. Asta pe de o parte. Pe de altă parte, trebuie realizat exact contrariul. Serviciile trebuie personalizate. Mai bine zis, umanizate. Dar nu în varianta în care o ciocolată strecurată pe birou îți face rost de cartea împrumutată unui profesor-colaborator

acum trei ani sau te scutește de amenda pentru întârziere. Ci printr-o atitudine și ținută profesională, în care abordabilitatea este regula, competențele de comunicare sunt căpătate în procesul de formare profesională și cerute la angajare, iar conflictul, chiar și atunci când devine inevitabil, este tratat strategic și într-o manieră care-i afectează cât mai puțin pe cei din jur și îi scutește de urmări grave pe cei implicați.

Revenind la titlul articolului meu, am s-o mai spun o dată: biblioteca publică înseamnă oameni, nu cărți. Iar în relațiile cu publicul, accentul trebuie să cadă pe public, și nu pe relații (în sensul de cumătrii).

O carte fără un om s-o deschidă cu plăcere nu este decât o bucată de lemn. La propriu.

„Bibliotecile proaste construiesc colecții. Cele bune, servicii. Iar bibliotecile mari construiesc comunități.” Nu-mi aparține (este un citat din R. David Lankes, profesor la Universitatea Syracuse și specialist în biblioteconomie). Dar e concluzia cu care vreau să închei, fiindcă nu văd alta mai frumoasă, mai dătătoare de inspirație și mai potrivită pentru responsabilă muncă pe care o depunem noi, bibliotecarii.

2015 – ANUL UNOR REALIZĂRI VIZIBILE

Mariana HARJEVSCHI,
director general, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Nu există un loc mai atractiv decât bibliotecile, iar rețeaua de filiale a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – ca o instituție-cheie din Chișinău – a reușit pe parcursul anului ce s-a scurs să fortifice argumentul. Serviciile, proiectele, inițiativele propuse în anul 2015 au fost dezvoltate și lansate să susțină ideea ambițioasă că chișinăuienii pot deveni parte din familia bibliotecilor publice.

Prioritățile stabilite de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” au condus instituția spre a deveni un nod de conexiune pentru diferite categorii de utilizatori, o sursă de inspirație pentru inovație, oportunități de integrare și multe altele. Anul 2015 a fost excelent pentru demararea unor acțiuni importante, inclusiv pentru desfășurarea proiectelor de lectură, a inițiativelor de instruire, a serviciilor noi, a acțiunilor culturale și altele.

Onorantă pentru bibliotecă a fost obținerea premiului pentru *Inovație și contribuție la educația copiilor și adolescenților*, oferit de Fundația EIFL. În cadrul conferinței *Next Library*, care a avut loc în perioada 11-15 septembrie în orașul Aarhus, Danemarca, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a ridicat trofeul pentru inovație. Premiul EIFL a recompensat biblioteca și comunitatea pentru serviciul *Trolleybook*, acesta fiind apreciat drept un proiect inovator ce a schimbat atitudinea chișinăuienilor, în mod special a tinerilor și copiilor, față de lectură și bibliotecă. Ca urmare, biblioteca a primit și un premiu de 1500 dolari SUA, pe care i-a folosit pentru extinderea serviciilor elec-

tronice, precum și pentru oportunitatea de a expune serviciul inovativ la scară internațională.

Stabilită drept direcția majoră de implicare și canalizare a eforturilor, în 2015, prioritatea *Conexiune și integrare locală* a adus succese în evoluția și dezvoltarea *Catalogului online* al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Această prioritate a permis un salt de 30% a numărului de unități bibliografice în catalogul electronic, mărind cu mult extinderea accesului utilizatorilor bibliotecii la colecțiile sale.

În același context al priorităților anului 2015, biblioteca a aderat la inițiativa lansată la nivel național – *Anul promovării valorilor europene*. Diversitatea de evenimente a oferit oportunități utilizatorilor bibliotecii de a cunoaște mai bine valorile europene. *Săptămâna Europei* a cuprins diverse activități care au finalizat printr-un vast *Spectacol literar-muzical în limbi ale statelor din Europa* susținut de utilizatorii, partenerii și prietenii bibliotecii, creând o adevărată sărbătoare, etalându-și talentele prin muzică, poezie, teatru și dans, dând dovadă de o cunoaștere profundă a culturilor și limbilor țărilor europene. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a stimulat interesul chișinăuienilor pentru valorile europene, a dezvoltat creativitatea și gustul pentru expresia artistică, organizând, totodată, concursul de eseuri *Despre Europa în 500 de cuvinte*. În acest fel tinerii au fost invitați să-și expună și să-și argumenteze viziunea proprie despre viitorul imediat și / sau mai îndepărtat al Chișinăului – capitală europeană.

Biblioteca Municipală a căutat mereu acțiuni, modele, strategii pentru a (re)anima interesul pentru lectură. Astfel, pe lângă programele de ora poveștilor sau de lecturi, lansări și prezentări de carte, oferte cu liste de lecturi, biblioteca a aderat la Concursul de lectură *Bătălia cărților* – un proiect inițiat de către Biblioteca Județeană „O. Goga” Cluj. Ne-am dorit să avem parte de aceeași bucurie de a vedea mai mulți utilizatori pasionați de lectură, de același mister ce îi domină atunci când se află în lumea cărților. Fascinați de impactul acestui proiect, am aderat dorindu-ne să promovăm lectura operelor naționale și universale pentru copii și adolescenți care, alături de lectură, vor însuși o serie de competențe precum înțelegerea textelor literare, capacitatea de a reflecta asupra acestora, de a formula opinii, argumente și interpretări proprii vizavi de cele citite. Numărul extins de chișinăuieni care au intrat în competiție – 355 de copii și 292 de adolescenți – a confirmat dorința redescoperirii lecturii ca o plăcere. Rămâne doar să ne orientăm eforturile de a reveni la lectură, mai ales privind lucrurile cu un pragmatism necesar într-o epocă atât de tehnologizată, deoarece doar 40 de adolescenți și 54 de copii au urmat cerințele finale ale concursului.

Programul *Chișinăul citește o carte*, care a dat dovadă de durabilitate, ajungând, astfel, la cea de-a 13-a ediție, a avut un impact benefic pentru un număr considerabil de cititori, contribuind la cunoașterea valorilor autohtone literare de ultimă oră. Însă o nouă formulă a fost aplicată acestui program de lectură – transformarea de la *Chișinăul citește o carte* la *Chișinăul citește*, care a dorit să exploreze noi abordări în promovarea lecturii pentru a spori numărul de participanți la programul dat, precum și a dorit să demonstreze că locuitorii urbei găsesc în lectură o plăcere, alături de tehnologiile contemporane. Dorința de a

menține entuziasmul pentru citit al adulților a propus distinct în continuare trei titluri de carte pentru adulți, adolescenți / preadolescenți și copii. Sper, din toată inima, ca programul *Chișinăul citește* să poată genera interes și să atragă spre bibliotecă cât mai mulți chișinăuieni.

Un proiect de anvergură, în 2015, a fost redeschiderea Bibliotecii-filiale „Târgoviște”. E o bibliotecă din inspirație – am fost gânditori, visători. Ne-am dorit să revitalizăm biblioteca. Ne-am echipat cu instrumente de ultimă oră pentru a implementa concepte concrete. În Biblioteca „Târgoviște”, ne-am dorit pe lângă felul în care utilizatorii vor dori să o vadă, vor dori și să simtă, să contemple, să interacționeze etc. Ne-am dorit să vedem un spațiu care să inspire și care să ne ofere elementul surprizei după următorul colț. Astfel, în cadrul Bibliotecii „Târgoviște” putem vedea un design multicolor, jocuri de linii, spații luminoase etc. Elementul de a fi în același spațiu, dar și diferit totodată, a stat la baza noului concept al Bibliotecii „Târgoviște”.

O abordare inovatoare în domeniul instruirii a fost inițiată de către Departamentul studii și cercetări organizând Cafeneaua biblioteconomică „Chindii profesionale”. Această inițiativă a fost lansată cu scopul de a încuraja implicarea mai activă în activitatea științifică și de cercetare, pentru obținerea cunoștințelor și abilităților necesare organizării acestor preocupări. Departamentul a propus echipei bibliotecii un ciclu de instruire nonformală de învățare în comun prin formatul lejer de cafea profesională orice idee nonconformistă. Prin intermediul acestei activități departamentul a dorit să ofere un mediu ce consolidează relațiile dintre angajații bibliotecii și le valorifică cunoștințele și abilitățile practice, în livrarea serviciilor pentru utilizatori. Subiectele inovative – precum *Branding pentru biblioteci*, *Eșec*, *Biblioteca serviciilor profesionale*, *Biblioteca modernă*,

Biblioteca-incubator, Tipologia serviciilor în biblioteca publică, Biblioteca vie – au suscit interesul în cadrul celor 10 ședințe care au inclus dezbateri profesionale, ateliere, lecții de design interior și maker space, însumând în total 35 de ore de instruire, invitând peste 233 de bibliotecari instruiți și implicați, inclusiv din bibliotecile raionale, universitare, școlare. În același ritm, Departamentul a reușit să mențină linia inovării în cadrul Săptămânii creativității și inovației, care a fost organizată pentru prima dată, implicând bibliotecile-filiale.

Într-un format original, biblioteca a invitat chișinăuienii la 15 ianuarie, de ziua nașterii marelui Poet național Mihai Eminescu, în contextul Zilei Naționale a Culturii, organizând pentru prima dată activitatea comunitară *Citim Eminescu!* Doritorii de a participa la un maraton de lectură publică au avut oportunitatea de a citi versuri sau pasaje din proză, să recite, să cânte versurile marelui Eminescu sau să asculte, în interpretarea altora, creații eminesciene. La această inițiativă comunitară au luat parte peste 1000 de admiratori ai creației eminesciene printre care scriitori, diplomați, profesori, lectori, publiciști, critici, actori, ziariști, ostași carabinieri, bibliotecari, studenți, elevi, copii, utilizatori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Activitatea bibliografică a fost una dintre inițiativele care a fructificat cercetarea în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Implicarea asiduă a angajaților bibliotecii, dar și a filialelor, a dat posibilitate să apară mai multe lucrări bibliografice, printre care: *Iulian Filip între cărțile și părțile sale: cântar prealabil; Două fenomene ale culturii naționale: Maestrul Vladimir Curbet și Ansamblul „Joc”; Serghei Pojar: cronicarul vieții muzicale a Moldovei; „Tim-pul” l-a scos în cale: Constantin Tănase; Un astru pe firmamentul umorului și satirei românești: Ion Diordiev; Valentina Butnaru: nici iluzii, nici deziluzii; Vasile Badiu: școa-*

la unei „surprinzătoare forțe spirituale”; С книгой по жизни. Сара Шнуртальник; Alexandru-Horațiu Frișcu: biobibliografie; Lector in libris: scriitori basarabeni despre lectură, carte, bibliotecă: o antologie = Писатели Бессарабии о чтении, книге, библиотеке: антология.

Deși este vorba de o abordare aplicată de diverse instituții, anul 2015, a fost interesant și prin organizarea în scopul promovării de către Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a Săptămânii ușilor deschise. Acest program s-a desfășurat concomitent în toate filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, accentul fiind pus pe promovarea serviciilor de rețea, astfel încât biblioteca să fie percepută de către comunitate ca o instituție consolidată, ce participă activ în viața socială, culturală a orașului Chișinău. Succesul acestei activități de rețea a cuprins 1670 de chișinăuieni care au reușit să obțină permis de bibliotecă, a inclus peste 300 de activități cu peste 8000 de participanți. Astfel, în cadrul Săptămânii ușilor deschise chișinăuienii au descoperit patrimoniul literar, precum și varietatea de servicii oferite și multe altele.

Mesajul istoriilor de succes elaborate de colegii din cadrul filialelor au fortificat mesajul cifrelor. În topul celor mai populare postări pe rețelele sociale au intrat și poveștile digitale, create de bibliotecarii instruiți în cadrul cursului specializat organizat la Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari. Aducând în vizor activitatea filialelor, serviciile inovative, promovarea lecturii și programele de lectură, ele au servit drept suport informațional și didactic la organizarea activităților, astfel fiind stimulată creativitatea și îmbunătățite abilitățile digitale, necesare atât de mult astăzi.

Anul 2015 a fost unul destul de optimist din perspectiva colaborării la nivelul rețelei municipale, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” fiind delegată de a fi parte a

rețelei Programului *Novateca* prin coordonarea bibliotecilor publice din orașele, satele și comunele municipiului Chișinău. Astfel, prin aderarea la acest program, bibliotecile participante au beneficiat de oportunitățile de modernizare prin dotarea cu tehnologii informaționale moderne, bibliotecarii și-au fortificat abilitățile bibliotecarilor prin diverse instruirii, având toate beneficiile de a derula inițiative de transformare a acestora în centre comunitare vibrante. Spre finalul anului 2015 Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a fost anunțată că este eligibilă pentru aplicarea în cadrul diverselor proiecte privind achiziția de tehnologii moderne, precum și de instruirii nonformale inovatoare proprii nevoilor unei biblioteci moderne.

Însă, în anul de dare de seamă, activitatea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” a fost puternic influențată de starea financiară generală din R. Moldova, inclusiv de

impactul evaluării comisiei de audit din cadrul Primăriei Municipiului Chișinău care a suscitată activitatea managerială, provocând diverse acțiuni, precum: revizuirea și re-proiectarea structurii organizatorice a bibliotecii, excluderea neconformităților privind cheltuielile destinate întreținerii și funcționării bibliotecilor-filiale, evaluarea achizițiilor publice, analiza nomenclatorului de servicii prestate de către biblioteci etc.

Sper că prin lecturarea acestui raport veți percepe ambițiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” de a avea un oraș cu locuitori mai inteligenți. Cu toate că eforturile echipei implicate care au fost și sunt considerabile, iar resursele financiare din ce în ce mai mici, toate acestea ne-au consolidat și ne-au fortificat pentru a demonstra că biblioteca trebuie să rămână kilometrul zero al comunității.

ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ ȘI DE CERCETARE ÎN ANUL 2015 LA BM „B.P. HASDEU”

*Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI,
director, Departamentul studii și cercetări*

Rezultatele activității științifice în anul de referință demonstrează că suntem la aceeași dimensiune și intensitate de consolidare a culturii științifice, culturii cercetării, inovării și menținerii Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” în rândul bibliotecilor cu cele mai multe studii și cercetări elaborate și publicate, cu cele mai multe inovații tehnologice și conceptuale implementate. BM și filialele au abordat diverse subiecte în studiile, cercetările, activitățile organizate; au abordat și aplicat o diversitate de forme și metode – cercetări bibliografice, literare și biblioteconomice, studii de caz, cercetări sociologice; ca activități științifice au practicat simpozi-

oane, conferințe, lecții publice, prelegeri, dezbateri, mese rotunde. S-au produs studii, lucrări, activități științifice, articole științifice, proiecte.

Anul 2015 a fost un an științific rodnic:

- au fost publicate **28** de volume cu conținut științific;
- raportăm **194** (cu 97 mai mult ca în 2014) articole științifice scrise de angajații BM;
- în condiții financiare de criză revista *BiblioPolis* a apărut (**patru** numere) ajungând la volumul **59**;
- a apărut buletinul *Mihai Eminescu*, serie nouă, **patru** numere, în două volume (ajungând la volumul **13**);

- un aspect pozitiv înregistrat în 2015 a fost sporirea vizibilității, promovării foarte active a rezultatelor și activităților științifice în mass-media;
- începând cu a doua jumătate a anului am desfășurat o activitate fructuoasă de valorificare a patrimoniului hasdeuean, a colecției *Moștenire – cărți vechi și rare*, deținute de BM;
- pentru prima dată s-a organizat *Săptămâna creativității și inovației* în rețeaua BM „B.P. Hasdeu”;
- s-a implementat o nouă metodă de instruire nonformală pentru inovație – Cafeneaua biblioteconomică „Chindii profesionale”;
- a continuat practicarea metodei inovative de culegere și valorificare a ideilor angajaților BM *Ziua FedEx@Hasdeu*;
- pe inovație au fost centrate conferința profesională și colocviile de vară la BM.

Cercetările asumate pentru 2015 au declanșat o amplă activitate de documentare și studiu la tematica următoarelor lucrări care, după cum s-a dovedit, a necesitat mult mai mult timp decât s-a programat: *Managementul evenimential pentru bibliotecari, Metode de cercetare în infodocumentar* (DSC); *Revista „Luminătorul”, bibliografie analitică* („Maramureș”); *Ucrainenii în literatura și cultura Republicii Moldova*, vol. II („L. Ukrainka”); *Bulevardele, străzile, piețele municipiului Chișinău*, enciclopedie (Departamentul „Memoria Chișinăului”), *Dicționarul enciclopedic al doctorilor în drept din Republica Moldova* (BPD), biobibliografiile *Ion Vatamanu și Nicolae Esinencu*, lucrări care vor fi publicate în 2016. A fost finisat doar manualul *Organizarea informației*, vol. I, de N. Goian (DSC).

Au văzut lumina tiparului volumele de exegeze critico-bibliografice: *Ion Ciocanu, 75 de ani, monografie critico-literară* („O. Ghibu”); *Nicolae Bilețchi. Romanul și*

contemporaneitatea. Problema constituirii genului romanesc („O. Ghibu”); *Lector in libris. Scriitori basarabeni despre lectură, carte, bibliotecă: o antologie bilingvă*, de Ivan Pilchin („O. Ghibu”), *Teatrul lui Dumitru Matcovschi*, de L. Ungureanu („Târgoviște”), *Eugen Cioclea în dioptria criticii și studiilor literare* („O. Ghibu”), „*Timpul*” *I-a scos în cale: Constantin Tănase* („Transilvania”), *Serghei Pojar. Cronica muzicale a Moldovei* („M. Lomonosov”), *Сара Шнуртальник. Четыре жизни: Воспоминания. С книгой по жизни. Биобиблиография* („I. Mangher”) ș.a.

În total au fost editate 33 de volume, dintre care 28 de titluri (85 %) se atribuie genului științific.

Revista de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis* – instrumentul BM „B.P. Hasdeu” de comunicare științifică profesională – a publicat rezultate ale activității științifice și de cercetare susținute de bibliotecarii ei la rubricile *Studii și cercetări, Teorie și practică, File de istorie, Cartea de specialitate; Recenzii și consemnări, Impresii de lectură*. În cele patru numere apărute în 2015 au fost publicate 158 (în 2014 – 243) de materiale de biblioteconomie, științe ale informării, istorie, cultură, literatură etc., dintre care 125 (190 în 2014) cu caracter științific (studii, rezultatele cercetărilor, articole teoretice, recenzii, sinteze, comentarii pe marginea lucrărilor și activității de comunicare a științei) ceea ce constituie 80,1% față de 78,1% în 2014. Detaliierile per fiecare număr al *BiblioPolis*-ului sunt reflectate în tabelul nr. 1.

Scăderea cu 65 a numărului de articole științifice și cu 47 a numărului total de articole publicate față de anul 2014 se explică prin decizia de a micșora numărul de pagini per volum, de la 280-300 până la 250, din motive financiare.

Topul vizibilității angajaților BM pe paginile *BiblioPolis* s-a constituit în felul ur-

Tabelul nr. 1. Articole publicate în revista *BiblioPolis* în anii 2015 și 2014

Nr. revistei	Total articole în 2015	Total articole științifice	Total articole / științifice 2014
1 (56)	53	34	64 / 47
2 (57)	52	30	61 / 48
3 (58)	44	36	64 / 52
4 (59)	47	25	54 / 43
Total	196	125	243 / 190

mător: Vlad Pohilă – **16** prezențe (Serviciul editorial); Valeriu Rață – **17** articole (Serviciul editorial); Vitalie Răileanu („O. Ghibu”) – **12**; Mariana Harjevschi (directorul revistei) – **nouă**; Lidia Kulikovski (director

DSC) – **10** (+ două traduceri), Maria Pilchin – **trei** (Departamentul studii și cercetări); Victoria Fonari – **patru** (Biblioteca Centrală); Iurie Colesnic – **cinci** (Departamentul „Memoria Chișinăului”); Lidia Grosu – **trei**

Tabelul nr. 2. Vizibilitatea filialelor, departamentelor în paginile revistei *BiblioPolis* / vizibilitatea în presa scrisă

Nr. crt.	Departamente, filiale	Prezențe în <i>BiblioPolis</i>	Total prezențe / articole științifice în presa scrisă
1.	Studii și cercetări	15	33
2.	„Memoria Chișinăului”	8	8
3.	Dezvoltare și comunicare	4	4
4.	Editorial	33	41
5.	„Alba Iulia”	2	3
6.	de Arte „T. Arghezi”	3	5
7.	Biblioteca Centrală	14	18
8.	Biblioteca Municipală	2	6
9.	CAI Eminescu	5	15
10.	„O. Ghibu”	18	31
11.	„Maramureș”	2	3
12.	„A. Mickiewicz”	1	2
13.	„Ovidius”	5	5
14.	„L. Rebreanu”	4	5
15.	„Ștefan cel Mare”	4	5
16.	„Târgoviște”	4	5
17.	„Târgu-Mureș”	1	0
18.	„Transilvania”	6	8
19.	„L. Ukrainka”	2	2
Total		133 (68 %), din totalul de 196	204 (44%), din totalul de 466

Tabelul nr. 3. Activități științifice pentru public

Tipuri	Cantitatea	Participanți	Participanți per eveniment
Simpozion	8	503	63
Conferință	70	4714	67
Colocviu	11	404	37
Lecție publică	232	5913	25
Masă rotundă	99	3164	32
Total activități științifice	420	14 248	45, media participării per eveniment

(„L. Rebreanu”); Liliana Juc – **patru** („Târgoviște”). Angajații BM au publicat în total **86** (în 2014 – 135) articole atribuite genului științific. Revista *BiblioPolis* a publicat **39** (în 2014 – 88) de articole științifice ale unor autori străini.

Vizibilitatea structurilor BM, prin prezența lor cu articole în paginile revistei *BiblioPolis* și prezenta lor cu articole științifice în presa scrisă se prezintă în tabelul 2.

Anul 2015 nu a înregistrat titluri fundamentale biblioteconomice, decât manualul *Organizarea informației* de N. Goian (DSC), *Ghid de modernizare a bibliotecii publice* de L. Kulikovski (DSC), *Elogiu lecturii: editoriale din revista „BiblioPolis” (2003-*

2015) de Vl. Pohlă. Tematicile biblioteconomice au fost abordate în **54 de articole** (din totalul de **86 de articole științifice**) ale angajaților BM.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este un spațiu atractiv pentru cercetările studenților. În baza activității BM au fost realizate trei teze de master. Cea mai frumoasă și de calitate realizare a fost teza de master a masterandei Elena Golban *Auditul inovațional la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, prezentată public la „Chindii profesionale” și publicată în BiblioPolis, nr. 2 din 2015.*

Articolele științifice, cu tematici biblioteconomice, ale angajaților BM, au fost pu-

Tabelul nr. 4. Activități științifice cu publicul per filiale

Filiala / Activități științifice	de Arte „T. Argezi”	BC	BPD	CAIE	„O. Ghibu”	„I. Mangher”	„Ovidius”	„Târgoviște”	„Transilvania”	„M. Lomonosov”
Simpozion	1	1		1	4				1	
Conferință	1	25	1	5	11	2	5	2	10	2
Lecție publică	10	15	12	2	2	14	3	1	1	140
Colocviu	7	1	1	1	1		4			
Masă rotundă	6	10	3	14	4	2		5	4	6
Congres				1						
Total	25	52	17	24	23	18	12	8	16	148

blicate în revistele de specialitate sau editate de instituții infodocumentare din țară și străinătate: în revista de biblioteconomie și știința informării *BiblioPolis*; *Septentrionales* (BJ Baia Mare), *Revista ABRM*, *Studia Universitatis. Seria „Științe sociale”* (Chișinău) etc. Comentariile, eseurile, cronicile, impresiile de lectură au fost tipărite în publicații literare, culturale din țară și străinătate.

În anul de referință au fost organizate sau găzduite simpozioane, conferințe, colocvii, lecții publice și forme științifice mai mici ca mese rotunde și dezbateri.

Activitățile științifice s-au bucurat de un interes sporit din partea publicului – la conferințe au participat 67 de persoane, în medie per eveniment. Primele trei poziții confirmă concluzia noastră. Participarea publicului la activitățile științifice e mai mult decât la alte forme de activitate cu publicul. Bibliotecile care au excelat la organizarea activităților științifice sunt reflectate în tabelul nr. 4.

Prodigios și-a continuat activitatea de cercetare literară și bibliografică, și în 2015, Laboratorul de cercetări literare și bibliografice „Onisifor Ghibu”. Rezultatele Laboratorului s-au materializat în cinci lucrări elaborate / finisate dintre care trei au fost editate (anexa *Lucrări editate de BM „B.P. Hasdeu”*).

Departamentul studii și cercetări a monitorizat, constant, feedbackul la activitatea științifică. În anul 2015 BM nu a obținut niciun premiu de la ABRM. Dar Concursul Național al ABRM *Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și științelor informării* s-a referit la activitatea științifică pentru anul 2014, activitate care a fost gratificată cu premii de la alte instituții – Uniunea Scriitorilor, Primăria Municipiului Chișinău, instituții literare din România. Producția anului 2015 va fi evaluată în martie-aprilie curent.

Feedbackul activității științifice se regăsește nu numai în premiile obținute,

dar mai ales în numărul de recenzii sau impresii de lectură pe marginea lucrărilor publicate sau a materialelor despre activitățile științifice organizate de BM. În anul de referință lucrările editate de BM au fost subiecte la **19** emisiuni TV, **45** de emisiuni radio, **69** de prezențe în presa electronică și au înregistrat **32** de prezențe în presa scrisă. Anul 2015 poate fi considerat și anul intensificării promovării rezultatelor și activităților științifice în mass-media tradițională și cea virtuală.

Activitatea DSC, activitatea științifică în domeniu, rezultatele unor studii, cercetări, ale revistei *BiblioPolis* au fost activ promovate pe pagina de Facebook *Departamentul studii și cercetări*. Pagina are **1170** de urmăritori. Rezultatele sunt satisfăcătoare, dar nu cunoaștem datele altor departamente care au pagini.

Tabelul nr. 5. Eficiența paginii Facebook *Departamentul studii și cercetări* în 2015

DSC	2015
Vizite	321 283
Like-uri	3486
Comentarii	203
Descărcări	360

Anul de referință înregistrează un număr de **196** de articole (în 2014 – **97** de articole) care reflectă rezultatele cercetării și ale activităților științifice și care se regăsesc publicate sau au fost ascultate prin comunicări la București, Iași, Berdeansk, Bistrița-Năsăud, Baia Mare, Focșani, Chișinău, în limbile română, rusă, engleză, ucraineană și alte limbi regăsindu-se în *Gând Românesc*, *Revista Argeș*, *Negru pe alb*, *Scriptor*, *Sud-Est cultural*, *Zona literară*, *Lucefărul de dimineață*, *Metaliteratură*, *Contrafort*, *Copiii noștri*, *Teatru*, *Literatura și arta*, *Экономическое обозрение*, *Независимая Молдова* ș.a.

Dintre cele 196 de articole 23 (în 2014 – 14) sunt recenzii sau prezentări ale lucrărilor științifice editate de BM; 14 articole se referă la activitatea desfășurată de Departamentul studii și cercetări; patru articole despre Săptămână creativității și inovației; 9 se referă la conținutul sau la alte aspecte privind „Chindiile profesionale”; două despre *Ziua FedEx@Hasdeu*; 89 reflectă (în 2014 – 34 de prezențe) activitățile științifice organizate de BM și filiale; 20 despre participările angajaților noștri la conferințe cu comunicări.

Numărul mare de articole nu aduce însă satisfacție vizavi de varietatea și actualitatea subiectelor abordate în articolele angajaților BM:

- doar șapte articole abordează tematica **serviciilor noi**: Filiala „A. Mickiewicz” (un articol), Filiala de Arte „T. Arghezi” (un articol), DSC (cinci articole). E foarte puțin dacă raportăm la efortul instruirii și orientării bibliotecarilor către implementarea serviciilor noi ca modalitate de revigorare a ofertei bibliotecare publicului, ca modalitate de atragere a utilizatorilor (cel puțin efortul DSC);
- subiectul **proiecte** se întâlnește doar în cinci articole: Filiala „Ovidius” – un articol, Filiala N. Titulescu – un articol, și în trei articole semnate de DSC;
- subiectul **cercetare, activitate științifică** se regăsește în opt articole (DSC – două, „Ștefan cel Mare” – două, „A. Mickiewicz” – unul, „L. Ukrainka” – unul, „O. Ghibu” – două, DC – unul).
- **utilizatorii** ca abordare se limitează la două articole (N. Trofim și S. Javelea, dar marginal sau ca ceva conex cu cercetarea abordată);
- **inovații** – patru articole (DSC);
- **modernizare** – un articol (DSC).

Restul articolelor se referă la activitățile științifice organizate, la valorificarea rezultatelor științifice, la comunicarea științei.

În anul de referință DSC a încurajat permanent cercetarea, studiul, inovarea activității. Pentru prima dată în istoria BM a fost elaborat un instrument de încurajare și motivare individuală a cercetătorilor BM *Bonusul anual pentru știință*. Pentru activitatea anului 2014 *Bonusul* a fost decernat Bibliotecii „O. Ghibu”, directorului Vitalie Răileanu, care a contribuit substanțial la cercetare și a organizat cele mai multe activități științifice de anvergură.

Altă inițiativă de încurajare și motivarea cercetării este organizarea, pentru prima oară în istoria BM, a Concursului pentru cea mai reușită lucrare elaborată de bibliotecarii BM. Se va acorda pentru activitatea anului 2015.

Departamentul studii și cercetări a organizat activități de instruire a bibliotecarilor în scopul încurajării implicării lor mai active în activitatea științifică și de cercetare, obținerii cunoștințelor și abilităților necesare organizării acestor preocupări. Am propus angajaților un ciclu de instruire nonformală de învățare în comun prin formatul lejer de Cafenea biblioteconomică „Chindii profesionale”, în care se prindea din mers, se intuia, se oferea și se accepta orice concept nou, orice idee trăsnită (inovativă!) ce implica participare, solidaritate, sprijin, ajutor. BM este o instituție care valorifică, susține și încurajează procesul continuu de învățare. Pentru susținerea acestei direcții a fost lansată Cafeneaua biblioteconomică care s-a vrut și a devenit acel mediu care întărea echipa BM „B.P. Hasdeu” și îi făcea pe bibliotecarii ei mai valoroși pentru BM și pentru utilizatorii ei. Susținerea și încurajarea abilităților de a-și împărtăși mesajul, ideile, proiectele, punctele de vedere ale altor angajați s-a aflat în centrul activităților la „Chindiile profesionale” care, într-un

an, au devenit un ritual de progres profesional, un ritual al noului, al inovației la BM.

Alt teritoriu al inovației, devenit și el ritual, a fost *Ziua FedEx@Hasdeu*, scopul căreia a fost provocarea reală a angajaților la inovarea activității, încât să facă din idei esența activității lor, orientat să încurajeze interacțiunea în echipa BM „B.P. Hasdeu”. Oricine cunoaște sintagmele care stau la baza viziunii *FedEx@Hasdeu*: „idei”, „pozitivitate”, „în 24 de ore”. La cele două ediții ale *FedEx@Hasdeu* au participat 12 bibliotecii-filiale care au venit cu 23 de idei, propuneri de proiect, proiecte realizate; la a doua au fost 15 participanți. Contribuția lor a fost de 32 de idei, proiecte, dintre care unele au derulat imediat și au fost implementate cu succes (filialele „A. Mickiewicz”, „L. Rebreanu”, de Arte, „T. Arghezi”, „Transilvania”, CAIE, N. Titulescu ș.a.).

Impactul acestor inițiative de încurajare și suscitare a interesului pentru inovare și modernizare a fost mare:

– (1) inovarea a fost pe agenda BM anul întreg (din 11 ianuarie până în 29 decembrie);

– (2) inovarea activității prin implementarea *Zilei FedEx@Hasdeu* și formatul Cafenelei biblioteconomice „Chindii profesionale” a cimentat integritatea și încrederea echipei;

– (3) participanții au obținut mai mult decât simple cunoștințe despre inovație, servicii inovaționale, tendințe în biblioteconomie, ei au trăit experiențe memorabile, au perceput aceste două inițiative ca pe o poveste frumoasă, ca pe un spațiu în care găseau momente „Oau!”, un spațiu în care nu existau subiecte „tabu”, limite, reguli, un mediu transparent, în care cu entuziasm, bucurie ofereau feedback.

Concluzii și recomandări

Cercetarea, după rezultatele înregistrate în 2015 și raportate la rezultatele

anului 2014, rămâne același semn distinct al activității BM „B.P. Hasdeu” de prezervare a prezentului și valorificare a trecutului chișinăuian, de căutare a căilor de inovare a activității și elaborare a instrumentelor pentru inovare. Numărul, în creștere, al temelor cercetate, al tipurilor de lucrări științifice, al activităților științifice, valoarea articolelor științifice publicate în *BiblioPolis*, numărul mai mare de articole științifice scrise de angajații BM confirmă această afirmație. Cele expuse, evidențiate, identificate, ilustrate și analizate ne orientează spre acțiuni inovative pentru a ține constant interesul cultivat pentru cercetare, pentru experiment, inovare a activității.

Planul de acțiuni pentru anul 2016 al Departamentului studii și cercetări e alcătuit să asigure, în continuare, dimensiuni și adâncimi evolutive activității științifice și proceselor de inovare a conceptelor de activitate a BM axându-se pe:

– (1) inovarea și eficientizarea coordonării, monitorizării, consilierii activității de cercetare la nivelul de rețea a BM;

– (2) încurajarea și motivarea activității științifice în structurile BM (departamente, servicii, filiale);

– (3) consolidarea și dezvoltarea continuă a culturii cercetării și inovării atribuind mai multă atenție asupra modului în care angajații BM înțeleg conceptul de activitate științifică, a conceptului de inovare a activității la BM și educarea culturii științifice, a cercetării și culturii inovației noilor veniți prin activități speciale organizate de DSC;

– (4) organizarea activităților de mentoring, coach-ing în filialele care nu înțeleg pe deplin rolul și locul activității științifice și inovației în munca lor;

– (5) modelarea legăturii între activitatea științifică, activitatea de inovare cu activitatea de zi cu zi a bibliotecarilor prin activitățile de instruire organizate de DSC.

CARTEA, CA UN MOD FERICIT DE A DĂINUI ÎN PROFESIE ȘI ÎN VIAȚA SPIRITUALĂ*

Vlad POHILĂ

Ca și oricare alt domeniu, biblioteconomia include, în linii mari, două categorii de slujitori: înainte-mergători și angajați „comuni”, ziși și „de rutină”. Diferența dintre aceste grupuri convenționale rezidă în faptul că, dacă cei din a doua categorie se împacă (iar unii se și complac) cu rutina, cu mersul obișnuit al lucrurilor, apoi reprezentanții primei categorii își trec zilele printre cărți cu pasiune, cu maximă dăruire, dar și cu zbulcium, cu neastâmpăr, marcate de mereu noi viziuni creatoare și abordări inovative (uneori, și trăsnite); de aspirația de a face totul ca în bibliotecă ziua de mâine să fie altfel decât a fost cea de ieri.

Dna Lidia Kulikovski reprezintă strălucit categoria întâi – trebuie să recunoaștem, nu prea numeroasă, de angajați ai sistemului bibliotecar. Este, la modul absolut, un model fascinant de înainte-mergător în biblioteconomia și bibliologia basarabeană.

Recunoscut specialist în biblioteconomie, bibliografie, bibliologie; conferențiar universitar, doctor în științe pedagogice; Lidia Kulikovski este un nume de referință în managementul biblioteconomic din Republica Moldova. S-a născut la 8 martie 1951 în s. Nicoreni, r-nul Drochia, într-o familie de țărani gospodari. Licențiată a Facultății de Bibliografie și Biblioteconomie

* La baza articolului de față se află schița biobibliografică „Lidia Kulikovski”, elaborată pentru Calendar Național-2016, unde a și fost publicată (CN-2016, Chișinău: BNRM, 2015, p. 142-144).

din cadrul Universității de Stat a Moldovei (1973), din același an activează în domeniu. A deținut diferite funcții în cadrul BM „B.P. Hasdeu” (pe atunci – Biblioteca Orășenească „Jdanov”, 1973-1980). În 1980 este numită director la Biblioteca raională Cahul, ca peste trei ani să revină în rețeaua de biblioteci a Chișinăului.

În martie 1990 este aleasă director general al BM „B.P. Hasdeu”, funcție pe care a deținut-o până în iunie 2013. Urmează doctorantura la Universitatea de Stat – Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, specialitatea Bibliologie și asistență informațională. În 2003 devine doctor în științe pedagogice; în același an i se acordă titlul de conferențiar universitar. Din 2013 până în prezent este director al Departamentului studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”, concomitent – specialist inovații în biblioteci la IREX / Novateca Global Libraries in Moldova.

Deosebit de prodigioasă este activitatea de cercetare și de autoare a Lidiei Kulikovski. A scris peste 350 de studii și cercetări, bibliografii, articole de sinteză, eseuri etc., inclusiv nouă volume de autor. A îngrijit și a coordonat numeroase lucrări, la multe fiind și alcătuitoare, prefațatoare sau postfațatoare (peste 150 de volume), mai recent și traducătoare. Scrie în limbile română, engleză, rusă; mai și traduce din acestea, precum și din spaniolă.

A avut o serie de stagii, schimb de experiență (Polonia, SUA – New York, Israel – Ierusalim, Finlanda – Helsinki etc.); la di-

ferite foruri de specialitate, în diverse țări, a prezentat rapoarte și comunicări. În același timp, L. Kulikovski este un energic organizator și participant activ al multor seminare internaționale și naționale în RM. A participat ca inițiator, organizator sau moderator la diverse manifestări științifice (colocvii, congrese, simpozioane) și culturale, atât din R. Moldova și din România, cât și din zeci de țări relativ apropiate sau cu totul îndepărtate.

Dr. L. Kulikovski este director-fondator al revistei de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis* (din 2002), colaborează la numeroase publicații de specialitate din Chișinău, București, Cluj-Napoca, fiind membră în colegii de redacție și / sau consilii științifice ale revistelor *Magazin bibliologic* (BN RM), *Simposia professorum* (ULIM), *Biblioscintia* (Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a AȘM), *Biblioteca* (Biblioteca Națională a României), *Lector* (Focșani), *Libraria* (Târgu-Mureș), *Lectura* (Cluj-Napoca), *Septentrionalis* (Baia Mare) ș.a.

S-a manifestat și prin activitatea de formator în cadrul Școlii de Biblioteconomie a Asociației Bibliotecarilor din RM, lector formator pentru bibliotecare, diverse servicii, seminare, module etc. (2001-2012); formator Novateca (2014); formator la Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari, BM (2014 – prezent).

Lidia Kulikovski este îngrijitoare a unui număr foarte mare de bibliografii, biobibliografii, a altor publicații similare, în total – peste 150 de volume. De asemenea, este autorul ideii cercetării unor subiecte și editării unui număr impresionant de lucrări, multe vizând diverse aspecte ale istoriei, prezentului, vieții cotidiene a Chișinăului, dar nu numai. Cu trecerea anilor, își diversifică uimitor tematica lucrărilor

scrise, aprofundează mult subiectele abordate, își desăvârșește admirabil concepția și stilul. Fiind și o cititoare proverbial de avidă, dânsa ține să se familiarizeze cu absolut tot ce este peren sau nou în literatura de specialitate, „devorând” tomuri editate în România, SUA, Franța, Rusia etc. Rar specialist în bibliologie la noi care să fie la curent cu cele mai noi teorii și concepțe din domeniu, cu tendințele în continuă schimbare din sfera științifico-pragmatică a bibliologiei.

În spatele unei aparente lejerități a elaborării lucrărilor scrise de L. Kulikovski, se află o muncă migăloasă – și de salohor, și de giuvaiergiu – asupra cuvântului, frazei, gândului, ideilor, sintezelor, sugestiilor, concluziilor. Lidia Kulikovski reprezintă, neîndoios, un model de bibliotecar-cercetător științific, fiind concomitent un talentat autor în expunerea roadelor cercetării – în studii, sinteze, articole, recenzii etc.

Studiile de specialitate ale dnei L. Kulikovski promovează, credem, la noi, în R. Moldova (iar într-o măsură considerabilă – și în întreg spațiul bibliologic românesc) cele mai originale și mai fecunde idei, ana-

lize, sinteze și sugestii, în ultimele două decenii. În context, dr. Lidia Kulikovski este o vrednică discipolă a faimosului profesor Ion Stoica de la București, care, de altminteri, adeseori și-a exprimat nu numai aprobarea, dar și încântarea pentru studiile și cercetările ei.

Recenziile, consemnările, impresiile de lectură elaborate în scris, comentariile făcute la diverse lansări de carte sau omagieri adeseori pot fi asimilate unor analize demne de pana unui critic și istoric literar cu pregătire temeinică, cu har, inspirație și pătrundere în esențe.

Ar mai fi de remarcat că Lidia Kulikovski este o neîntrecută autoare de portrete de bibliologi – înaintași (atât români, cât și străini) și, mai ales, contemporani. Serialul de schițe biobibliografice (dar și psihologice, și cu frumoase însemne ale beletristicului) este, categoric, unic în bibliografia basarabească actuală. Nimeni încă dintre angajații sistemului bibliotecar de la noi nu a întrunit mobilizarea, inspirația și generozitatea de a zugrăvi atât de mult și atât de măiestrit portrete ale colegilor de breaslă. La acestea se adaugă și un șir de schițe și eseuri despre scriitori, artiști, în-

vățați, pur și simplu, oameni talentați sau creativi ai vremurilor noastre.

Munca de bibliolog a Lidiei Kulikovski e greu de conceput în afara inițierii și realizării cu succes a unei serii de proiecte, unele în premieră absolută în sfera noastră. Unul dintre primele a fost intitulat *Servicii de bibliotecă pentru minoritățile naționale* (1990-1993). În cadrul acestui proiect au fost organizate și deschise: Biblioteca evreiască „I. Mangher”, 1991; Biblioteca ucraineană „Lesia Ukrainka”, 1991; Biblioteca găgăuză „M. Ciachir”, 1992; Biblioteca rusească

„M. Lomonosov”, 1992; Biblioteca bulgară „Hristo Botev”, 1993; Biblioteca polonă „Adam Mickiewicz”, 2011. Un proiect de importanță deosebită pentru cultura națională a republicii noastre este cel intitulat *Ctitorii comune* (1991-2007). Grație acestuia, din 1991 încoace au fost deschise filialele „Transilvania”, „Onisifor Ghibu”, „Târgu-Mureș”, „Târgoviște”, „Alba Iulia”, „Ovidius”, „Ștefan cel Mare”, „Maramureș”, „Liviu Rebreanu” – în total, nouă biblioteci de carte românească. Este enorm într-un spațiu în care, până pe la 1990 literatura din România era practic interzisă și unde, cu regret, nici în anii următori autoritățile nu s-au debarasat definitiv de penibile „ticuri românofobe”. Dar cât de mult a contribuit tocmai acest proiect de vis, inițial, la culturalizarea populației, la trezirea și consolidarea conștiinței identitare, la păstrarea limbii române, a fascinației pentru creația artistică națională și universală – va putea-o evalua la justa viitoare numai viitorul, mai apropiat sau mai îndepărtat. Datorită proiectului *Basarabiana*, au putut fi retipărite volume de valoare greu estimabilă pentru domeniu: Draganov D. *Ucionania, literaturnaia i hudojstvennaia Bessara-*

bia, 1993; David A. *Tipăriturile românești în Basarabia sub stăpânirea rusă*, 1993; N. Moghileanski. *Materiali dlia ukazatelia literaturî po Bessarabii*, 1994 etc.

De un real succes se bucură proiectul **Biobibliografiile personalităților marcante ale Chișinăului**. Sub auspiciile acestui proiect au apărut biobibliografiile consacrate unor personalități precum: Glebus Sainciuc, Ion Vatamanu, Ion Dron, Agnesa Rosca, Ion Hadârcă, Mihai Cimpoi, Titus Știrbu, Leo Butnaru, Dionisie Tanasoglu, Nicolae Băieșu, Alexandru Gromov, Eugen Doga, Ion Ciocanu, Iurie Colesnic, Petru Cărare, Serafim Saka, Alecu Russo, Aurel Scobioală, Ianoș Țurcanu, Ion Bejenaru, Vladimir Rusnac, Victor Dumbrăveanu, Ion Cuzuioac, Ninela Caranfil, Andrei Burac, Galina Furdui, Ion Proca, Alexandru Donos, Aurel Scobioală, Vlad Pohilă, Vasile Șoimaru, Aureliu Busuioc, Eliza Botezatu etc.

Activitatea prodigioasă a Lidiei Kulikovski este apreciată de forurile de specialitate și culturale, de instituții guvernamentale prin acordarea unor prestigioase distincții și premii. Este *Lucrător emerit al culturii* (1987), deține medalia *Meritul Civic* (1996), ordinul *Gloria Muncii* (2010). În ultimii ani i s-au acordat: Premiul *Petre Andrei* – pentru cercetare (Universitatea „Petre Andrei” din Iași); Premiul Mare – pentru cercetare (Salonul Internațional de carte, 2010); Premii ale Salonului Internațional de carte din Chișinău, organizat de BN RM; Premiul Mare (în repetate rânduri) al Asociației Bibliotecarilor din R. Moldova – pentru monografii și manuale în domeniu; Premiul *Sergiu Grossu* al Editurii „Museum” din Chișinău etc. Este laureată a publicației independente *Timpul* (2008), care a consacrat-o ca *Omul săptămânii* (2009, 2011). Laureată a săptămânalului Uniunii Scriitorilor din Moldova *Literatura și arta*, compartimentul eseu (2010). Numele și faptele

Lidiei Kulikovski figurează în importante surse enciclopedice, inclusiv în unele în care orice bibliotecar ce și-a consacrat viața cărții, lecturii, cititorilor, și-ar dori să fie consemnat aici: **Calendar Național**, editat de BN RM (prezentată la trei ultime aniversări „rotunde”); **Buluță, Gheorghe. Bibliologi români: Dicționar / Gh. Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu.** – Târgoviște: Ed. Bibliotheca, 2011; **Țarălungă, Ecaterina. Dicționarul identității românești: Personalități.** – București, 2011 etc.

Cât de înaltă e cota prețurii, de către comunitate, dar și recunoștința colegilor și discipolilor, a personalității și activității dnei Lidia Kulikovski, s-a învederat poate cel mai pregnant în vara anului 2013, când dânsa a decis să abandoneze postul de director general al BM „B.P. Hasdeu” – funcție ce o înfrumuseța, dar cărei doamna directoare putuse să-i confere și frumusețe, și gravitate, și cordialitate... – câte altele încă! Această plecare a fost percepută de mulți subalterni, colegi, prieteni ai bibliotecii ca o dramă personală, simțind o pierdere greu recuperabilă, o durere sufletească pentru care se poate găsi iarba de leac doar odată cu trecerea vijelioasă a anilor. Însă dr. Lidia Kulikovski nu a lăsat definitiv Biblioteca Municipală aflată sub steaua genialului B.P. Hasdeu, doar și-a încetinit pasul la domeniul cercetării, concomitent diriguind Proiectul „Novateca”, menit să amerioreze starea bibliotecilor noastre din provincie. Așadar, tot în preajma cărților a rămas, tot la lumina lor își deapănă existența. Rămâne în continuare o prezență vie, agreabilă și dorită la cele mai importante inițiative, evenimente și manifestări din viața instituției. Eforturile de două decenii la cârma BM ale dnei L. Kulikovski sunt fructificate și dezvoltate de o discipolă ce nu poate fi decât demnă de profesoara sa...

LIDIA KULIKOVSKI – DESTIN ȘI CARACTER

Julian FILIP

Când mă entuziasmează un om împlinit, am pornirea copilărească să-l vorbesc și cântăresc, împărțându-mi această stare cu un cerc de prieteni deosebiți. De cele mai dese ori aceste bucurii îmi provin din partea celor care scriu – poezii mai ales – și din partea celor care pot vorbi frumos și adevărat.

Aventura mea în birocrăție / administrație mi-a facilitat înțelegerea unor constituții mai complexe, purtătoare nu doar a crucii proprii.

O, cercul martorilor pe care mi-i implic în aceste cântăriri / evaluări a firilor alese devine un pic mai larg – în spațiu și în timp. Le vorbesc prietenilor și colegilor încă în viață. Dar le verific și cu autorități din alte dimensiuni...

Cum se aleg aceste firi? Cum devin? Că e un noroc și pentru personalitatea respectivă – că trăiește *din plin!* Dar e și norocul *celorlalți*, majoritatea dintre care nici nu-și pun problema umerilor potrivite sub *crucea* tuturor. (O, motivul *crucii* tuturor – ce frumoasă eternă dezghiocare!)

Aceste firi ilustrează polemica veche (de când e lumea omului gânditor) despre *bunurile vieții omeneste*. S-o luăm de la Aristotel, care le împărțea „în trei clase: cele din afară, cele sufletești și cele trupești”. Arthur Schopenhauer, care a păstrat de la Aristotel „numai treimea împărțirii”, consideră că „deosebirile în soarta muritorilor se pot întemeia pe trei fundamente: 1) ceea ce este cineva...; 2) ceea ce are cineva...; 3) ceea ce înfățișează sau reprezintă cineva” (*Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, Chi-

șinău, Editura Enciclopedică „Gheorghe Asachi”, 1994, p. 11).

E de accentuat că omul de cele mai multe ori are iluzia că împlinirea lui înseamnă *să aibă*. Iar *prestigiul* în fața celorlalți înseamnă a doua amăgire... Polemica mai spectaculoasă e între *avere* și *păreră*. Pe când cel mai important lucru e *ceea ce ești* și realizarea acestui bun, acestui fundament.

Părintele Arsenie Boca intervine în polemica lungă cât omenirea cu o notă îmblânzitoare a verbelor esențiale *a avea* și *a fi*: *până la o jumătate de drum dai din ceea ce ai, iar de la o bucată de drum dai din ceea ce ești*.

Poetul și dramaturgul francez Alfred de Vigny implică o categorie de altă polemică (pe care vom evita s-o drămăluim aici): *Destinul conduce jumătate din viața unui om. Pe cealaltă o conduce caracterul*.

Despre Lidia Kulikovski am scris repetat, dar am vorbit-o de mai multe ori, încer-

când, de fiecare dată, să nu mă prea repet. De data aceasta cred că am dat lovitura cu parada ilustră de susținători / martori.

Pe partea destinului vine norocul ereditarului și a al provocărilor din mediul unde ți se afirmă *sinele*. Mare lucru genetica și psihologia. Aici revin la norocul să te naști într-o familie în care chiar ești așteptat, iar familia să fie din Nicorenii Drochiei.

Nordul Basarabiei are câteva ambiții incontestabile: să fii între cei vorbiți de bine, iar între aceștia să-i ai în vizor pe cei *mai căpoși*, cu care să te întreci (declarat ori tainic). E motivul *modelelor* (care poate fi vorbit mai elevat și mai pe îndelete, dar aici să se rețină esențialul).

Am remarcat-o pe Lidia Kulikovski în condiții reale de *luptă* și în relații necruțător de concrete, în care existau două variante – să fie relație între șef (eu adică) și subaltern (ea) ori să fim coechiperi. E o manifestare de democrație alegerea Lidiei Kulikovski să-mi zică și azi *șefu* și trecerea mea peste *asta*, ca să ajungem să reluăm un dialog multianual în limbaj de proiecte, programe, vise (parte din care realizabile ori deja realizate).

Cărturăria nicorenencei drochiene e un spectacol la scenă deschisă, în măsura

în care a știut să fie în pas cu limbajele moderne și tehnologiile performante în domeniu, iar ca să-și găsească repere pentru aceste escaladări, a bătut drumuri lungi prin țările unde aceste limbaje și tehnologii funcționează din plin, sunt la ele acasă.

E modul de viață al Lidiei Kulikovski relația cu cartea și cu noutatea complexă din jurul cărții. E destinul ei, cu certitudine.

Dar împlinirea i-a vârful-o caracterul. Sincer vorbind, beneficiul meu de la relația noastră a fost mai mare – aveam certitudinea că la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” e un om la locul lui, pe care te poți bizui, și alergam mai îndelung în celelalte dimensiuni ale complexeii gospodării spirituale / culturale ale capitalei, unde ducătorii de cruce mai erau căutați.

La Primărie lumea cu deciziile mai era (!) refractară la noutățile tehnologice în domeniul culturii, considerându-le un lux nepermis în tranziția noastră cronică.

Aici am descoperit-o pe Lidia Kulikovski, ajunsă mai devremior decât alții la limbajele moderne și eficiente ale proiectelor, posesoară a unui caracter de luptător pe distanță lungă. Prin proiecte realizate de echipa Domniei Sale și prin promovarea acestora Biblioteca Municipală s-a mo-

dernizat pas cu pas, oferind paradigma modernă a performanței și chiar a supraviețuirii (în confruntarea cu celelalte ispite moderne, pe de o parte, și cu lipsa de dinamism administrativ, pe de altă parte).

Experiența profesorală a răsplătit-o cu un poligon, unde a cunoscut și și-a racolat coechiperi – din ce în ce mai tineri. Factorul uman și cel tehnologic de permanentă *ultimă prospețime* i-au hărăzit o fierbere permanentă în formule experimentale, proiecte și concursuri atractive, care o prind foarte bine la... *patret*.

Transmiterea *puterii* directoriale e de model pentru celelalte teatre, unde mo-

tivul *scaun* (al puterii) ajunge la deformări tragicomice de toată tristețea. Promovând-o anterior pe Mariana Harjevschi în postul de director al Bibliotecii Publice de Drept, având posibilitatea s-o observe într-o rețea de directori de filiale, a transmis *puterea* (crucea!) Marianei, rămânând în echipă (la Departamentul studii și cercetări), dar răspunzând și momelii programului *Novateca*, proiect de modernizare a rețelelor de biblioteci publice din întreaga republică.

Splendidă împlinire viața cărturarei Lidia Kulikovski, uluitor și luminos destin.

CARTEA, BIBLIOTECA ȘI OMUL – LIDIA KULIKOVSKI

Vitalie RĂILEANU

Cu certitudine, Lidia Kulikovski este Omul Cărții și al Bibliotecii... Ținem să evidențiem această rară calitate pentru că lumea nouă, a acestui început de mileniu trei, a început a se rătăci, uită să fie înțeleaptă.

M-am întrebat, făcând aceste notițe, cum i-aș putea defini efortul de pedagog, mentor, de cercetător științific al Domniei

Sale și m-am oprit la două cupluri de noțiuni: devotament și perseverență, abnegație și consecvență. Am încercat să-i schițez profilul de Om al Cărții și al Bibliotecii prin prisma acestor noțiuni corelative.

În primul rând, aș dori să subliniez cultura înaltă a vorbirii sale, cultura convingerii, cultura vocii și a dicției, dacă vreți. Mulți ar avea motive s-o invidieze, pentru

că, atunci când Domnia Sa ține un discurs, informația prezentată emană *cărturărie* și lumină, energie, forță și talent. Este, după mine, calitatea cea mai de preț a unui Om de cultură contemporan.

Lucrând alături de Domnia Sa, am observat un lucru minunat: fără a se mișca *ostentativ* printre colegi, Lidia Kulikovski cucerește asistența grație unui dinamism natural și a unui crez știut, priceput și promovat doar de dumneai (sic!).

Când vorbește, e academică ca și atunci când își scrie monografiile sau își așterne pe hârtie maximele, recenziile, studiile ori notele despre management. Am observat că are o voce specifică, o voce care te convinge să iei aminte la cele conferențiate – voce colegială.

Lidia Kulikovski își are un loc al său în istoria Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, dar și la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a USM, obținut prin muncă și studii.

Lidia Kulikovski este unul dintre pușini, dar foarte pușinii Oameni de cultură care își asumă responsabilitatea, chiar și riscul, uneori, să mai vorbească azi, la simpozioane, conferințe, în presă despre deosebita importanță a bibliotecilor. Timpul o să-și spună cuvântul...

Lidia Kulikovski și astăzi, ca la începutul carierei sale, se pregătește minuțios pentru fiecare prelegere, pentru fiecare *training* sau seminar. Are convingerea fermă, pe care de asemenea o susține în fața colegilor săi, fie de la Biblioteca Municipală, fie de la catedră, că, pentru a-și spori mereu gradul de competență, un manager, un profesor universitar, un Om de cultură trebuie, în primul rând, să se documenteze cât mai riguros din mai multe surse. Numai judecând și activând din această perspectivă poți ajunge atât pentru sine, cât și pentru colegii de breaslă un generator de idei, de descoperiri, de inovații, de bucurii – toate acestea izvorăsc

din felul de a fi al Omului Cărții și Bibliotecii – Lidia Kulikovski.

Când dacă nu astăzi înțelegem foarte bine că viața nu ne este dată să filosofăm, ci ne este dată să muncim spre binele tuturor.

„Dacă dorești să te bucuri de roadele muncii tale, să o faci cu plăcere și cu simțul răspunderii față de ceea ce crezi că este pentru tine chemare”, ne amintea Distinsa Doamnă la unul din seminarele sale. Pentru apreciatul Om de cultură Lidia Kulikovski munca nu este o pedeapsă, ci o fericire.

Premisa de la care am pornit, în tentativa de a contura un portret al Doamnei Lidia Kulikovski, este că dumneai întrunește trăsăturile esențiale ce definesc specia adevăratului Om de cultură, categoria de cea mai înaltă probă. Și aici trebuie să mărturisesc că, de nenumărate ori, cu referire la universu-i de cunoștințe și aptitudini pe care le stăpânește, s-a afirmat că e o *Personalitate aparte*, aflată mereu în mișcare și-n căutare. Ne-am convins în repetate rânduri de adevărul acestui fapt – laborioasă, insistentă în desfășurarea demersului investigativ (...) e Omul care merge

hotărât până în pânzele albe, în căutarea argumentului semnificativ, a mărturiei relevante, a verigii – lipsă din șirul de probe concludente.

Urări de bine încununat de rodul febril și prețios al activității Dumneavoastră, stimată Lidia Kulikovski.

PENTRU TOTDEAUNA DIRECTOR DE ONOARE

*Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar*

Dacă ne-am exprima lapidar, eleganta doamnă conf. univ. dr. Lidia Kulikovski este o personalitate unică în felul ei, o manageră performantă, un nume de referință, una dintre cele mai de văză specialiste în sfera biblioteconomică din republica noastră. După spusele academicianului Mihai Cimpoi, „ea este, în acest sens, directoarea directorilor / directoarelor, profesoara viitorilor specialiști în biblioteconomie și sfetnica cea mai doctă a cititorilor / utilizatorilor”.

S-a născut în luna lui Mărțișor la Nicoreni, r-nul Drochia, în familia țăranilor gospodari Leonid și Nina Ataman. După absolvirea școlii medii din satul natal, dă

admiterea la Facultatea de Biblioteconomie și Științe ale Informării a Universității de Stat din Moldova. Fiind calificată cu note foarte bune, devine specialist în biblioteconomie. La început activează în diverse funcții în provincie, apoi se transferă în capitală. Din 1990 este aleasă de întreg colectivul BM „B.P. Hasdeu” în funcția de director general, pe care o deține aproape 24 de ani, iar din 2013 conduce Departamentul studii și cercetări de la aceeași instituție și, totodată, este specialist în inovații la IREX, programul *Novateca*.

În anii 2000-2004 a deținut funcția de președinte al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova. Deopotrivă cu activitatea științifică desfășoară și o fructuoasă muncă didactică, fiind conferențiar universitar la USM, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Catedra de biblioteconomie și asistență informațională, unde ține cursurile: *Biblioteconomie generală, Servicii informaționale pentru persoane dezavantajate, Sociologia cărții și lecturii, Managementul proiectelor pentru biblioteci, Incluziunea socială, Colecții de bibliotecă, Administrarea activității de bibliotecă* ș.a.

La momentul oportun, dna L. Kulikovski s-a orientat destul de bine în schimbările ce se cereau făcute. Astfel, în vederea satisfacerii intereselor spirituale ale conaționalilor săi și avînd sprijinul unor consilii județene din România, a deschis la Chiși-

nău nouă biblioteci de carte românească: „Transilvania”, „Onisifor Ghibu”, „Ovidius”, „Țirgoviste”, „Țirgu-Mures”, „Alba Iulia”, „Maramureș”, „Liviu Rebreanu” și „Ștefan cel Mare”. A fondat și șase biblioteci cu carte în limbile minorităților naționale de la noi: „Mihail Lomonosov”, „Lesia Ukrainka”, „Ițic Mangher”, „Hristo Botev”, „Mihail Ciachir”, „Adam Mickiewicz”. Trebuie să menționăm că, în 1989, în BM, aveam doar opt procente de carte românească (și acelea cu alfabet chirilic), astăzi ne bucură faptul că am ajuns la 75 la sută de carte românească. BM este locul unde chișinăuienii pot găsi informația de care au nevoie, pot învăța, naviga pe internet, explora și exploata ceea ce s-a făcut și se face pentru ei – servicii, activități, inovații etc., iar aceasta în mare măsură e meritul L. Kulikovski.

Nu vom descoperi America dacă vom afirma că L. Kulikovski este o autoritate de necontestat, cunoscută și apreciată pe măsură nu numai la Chișinău, în Republica Moldova și România, dar și în forurile europene de profil ale UNESCO și ale Consiliului European. În interes de serviciu a vizitat Biblioteca Congresului din SUA, Biblioteca Națională a Chinei, Centrul „Georges Pompidou” din Paris, Biblioteca Națională a Da-

nemarcei („Diamantul Negru”), precum și faimoase biblioteci municipale din România, Ucraina, Rusia, Finlanda, Grecia, Israel și alte state. De pretutindeni s-a întors cu numeroase cărți, materiale, idei, inițiative, cunoștințe, pe care le-a implementat ulterior în rețeaua de biblioteci din Chișinău, schimbând radical imaginea acestor instituții de cultură. Iar despre multe locuri și biblioteci din lume, pe care a avut ocazia să le viziteze, va scrie în mai multe ziare și reviste la care colaborează.

În 2003 susține teza de doctor în științe pedagogice cu tema *Evoluția serviciilor de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate în contextul democratizării societății*. A inițiat editarea – sub auspiciile BM „B.P. Hasdeu” – a unor (bio)bibliografii consacrate creației și vieții unor oameni iluștri din domeniile literaturii, artei, științei din republică și nu numai. În prezent este autoare a circa 20 de cărți de autor (studii și cercetări, bibliografii, monografii, manuale etc. inclusiv în colaborare), aproximativ a 400 de articole de sinteză, eseuri, interviuri, prefețe, postfețe etc. De cele mai multe ori L. Kulikovski apare ca responsabilă de ediție, coautoare, redactor științific, prefațatoare, interlocutoare etc.

Enumerăm în cele ce urmează cele mai reprezentative volume la care a fost autoare sau la care a avut atribuție dr. L. Kulikovski (o facem în scopul de a ilustra spectrul de probleme de care este preocupată protagonista noastră): *Clasificarea zecimală universală: manual didactic pentru studenții secției de biblioteconomie* (coautoare, 1995); *Prestarea serviciilor de bibliotecă destinate persoanelor dezavantajate: ghid* (1999); *Pro senectute: ghid pentru persoane înaintate în vîrstă și bibliotecari* (2001); *Mihai Cimpoi. Biobibliografie* (2002); *Evoluția serviciilor de bibliotecă pentru persoane dezavantajate în contextul democratizării societății : autoreferatul tezei de doctor în pedagogie* (2003); *Servicii de bibliotecă pentru persoanele dezavantajate. Istoric. Prezent. Tendințe* (2004); *Iurie Colesnic. Biobibliografie* (2005); *Accesul persoanelor dezavantajate la potențialul bibliotecilor: manual pentru bibliotecari* (2006); *Cartea, modul nostru de a dăinui: contribuții la dezvoltarea domeniului biblioteconomic: interviuri, management, instruire, biblioteci-bibliotecari, asociația, miscelaneu* (2006); *Biblioteconomie: studii, cercetări, recenzii, prefețe, eseuri, interviuri* (2008); *Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” – bibliotecă inovantă* (autoare de proiect, 2009); *Manual de identitate* (coordonator, 2009); *„BiblioPolis”. Monografie bibliogra-*

fică (2002-2012) (2012); *50 de ani de învățămînt biblioteconomic în Republica Moldova: studiu monografic și bibliografic* (2012); *Contribuții biblioteconomice (teoretice și practice): culegere de articole* (2012) ș.a.

Este autoare a multor proiecte de cercetare bibliografică și biblioteconomică, coordonator național al proiectelor europene *Pulman, Calimera* ș.a. A inițiat fondarea cluburilor *Biblioteca mov, Chindii profesionale*, precum și *Zilele FedEx@Hasdeu* (o metodă nonformală de învățare prin care se colectează și se promovează ideile angajaților) etc.

De asemenea, este directoarea fondatoare a publicației *BiblioPolis* – revistă de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură (din 2002), care rămîne pînă în prezent cea mai apreciată de specialiști și poate cea mai valoroasă publicație a domeniului infodocumentar. Colaborează la numeroase publicații de specialitate din RM și România, fiind membră în colegii de redacție și / sau consilii științifice ale revistelor *Magazin bibliologic* (BN RM), *Simposia Professorum* (ULIM), *Biblioscintia* (BȘC „Andrei Lupan” a AȘM), *Biblioteca* (BN a României), *Lector* (Focșani), *Libraria* (Tîrgu-Mureș), *Lectura* (Cluj-Napoca), *Septentrionalis* (Baia Mare) ș.a.

Fiind la curent cu tot ce se scrie în domeniul bibliologiei, biblioteconomiei și științelor informării de la noi și în lume, scrie competent, în cunoștință de cauză și cu har (deoarece nu poate să rămînă indiferentă față de ce se petrece în jur!) despre starea de facto din sistemul biblioteconomic și, în genere, din cultura noastră, despre colegi de breaslă, bibliologi, scriitori, oameni de știință români și străini, despre cărți ce captează interesul publicului și despre multe altele. Cere de la toți *professionalism și competență în ceea ce fiecare face la locul său*

de muncă. Aceste calități și capacități i-au dat posibilitate să pună bazele unei instituții de prestigiu din RM. Astfel, BM „B.P. Hasdeu” a devenit o instituție de frunte a Sistemului Național de Biblioteci, fiind astăzi o bibliotecă recunoscută ca o unitate biblioteconomică, culturală și științifică cu un grad înalt de performanță.

Exigențele L. Kulikovski au fost întotdeauna mari, doar a trebuit să se adapteze rapid cerințelor timpului și să meargă numai înainte, să fie pretutindeni și la toate prima. Cu certitudine, urmele lăsate de L. Kulikovski pe ogorul cultural al RM trebuie valorificate, studiate, fixate în cărți și manuale în așa fel ca să rămână posterității un model de slujire fidelă profesiei pe care a ales-o dumneaei pentru toată viața.

Din fericire, conf. univ. dr. L. Kulikovski nu a putut să nu fie în vizorul autorităților locale și republicane. Munca fără preget dedicată bibliotecii a fost apreciată după merit. Este Lucrător Emerit al culturii (1987), a fost distinsă cu medalia *Meritul Civic* (1996) și ordinului *Gloria Muncii* (2010). Deține Premiul *Biblos* (Asociația Bibliotecarilor din RM și Departamentul cultură al Primăriei Municipiului Chișinău), Premiul european *Managerul secolului XXI*

(2001). De asemenea, este laureată a mai multor saloane de carte.

Are harul oratoric, talentul de a aduna oamenii în jurul său, are și un farmec deosebit în felul său de a comunica cu colegii, mereu vorbindu-le despre problemele breslei, dar și intră ușor în dialog cu vizitatorii (cititorii / utilizatorii) bibliotecii și, în genere, atît cu oamenii de cultură, cu personalități de excepție, cît și cu simpli cetățeni de pretutindeni, la care apreciază amabilitatea, sensibilitatea, bunăvoința, creativitatea, râvna, zelul, umorul și toate calitățile ce înnobilează ființa umană.

BM „B.P. Hasdeu” are un trecut frumos, la fel, sperăm noi, dar și dna L. Kulikovski, că îi va fi și viitorul, în ciuda celor care zic că bibliotecile nu vor supraviețui, iar cartea va dispărea. Cu profesioniști, promotori și inovatori ca dumneaei altfel nici nu poate să se întîmple. Drept confirmare cităm din articolul *Biblioteca în contextul lumii viitoare: tendințe și schimbări de scene*: „Pentru a înfrunta viitorul, pentru a rămîne printre roboți, nanotehnologie, pentru a rămîne în acel acces global promis, bibliotecă ca și domeniul în general trebuie să analizeze: perspectiva utilizatorilor (va mai avea cineva nevoie de noi?); perspectiva

tehnologică (vom fi în stare, capabili să avem rețele persuasive peste opt ani așa cum promet futurologii, dar și acces global, editare online, interfețe inteligente în biblioteci?); perspectiva relațiilor, parteneriatelor (cum ne va afecta nanotehnologia, educația virtuală, biocomputerile, identitatea bibliotecii etc.?).” Vedeți pînă unde îi merge gîndul de îngrijorare (poate chiar și de teamă) pentru soarta, viitorul bibliotecii, cărții și lecturii? Desigur, pentru ca bibliotecile, cartea, lectura să rămîină pe linia de plutire apărătoarea noastră propune și soluții... în alte articole și studii de specialitate. Cine este interesat de aceasta le poate găsi cu ușurință...

În programul L. Kulikovski nicio zi nu este asemănătoare una cu alta. Dacă nu e aici, e dincolo, dacă nu e dincolo, e în altă parte. De fiecare dată are a face cu oameni și caractere diferite și îi reușește să creeze o atmosferă de muncă normală, sănătoasă, uneori chiar excelentă – toate acestea sînt grație firii sale neconflictuale și tendinței de a se simți bine în orice ipostază. O caracteristică neobișnuită la prima vedere, așa spune chiar specială, este și că L. Kulikovski are încredere în tinerii specialiști, îi încura-

jează să persevereze, să manifeste atitudini, sentimente demne pentru numele de bibliotecar. Deseori managerii, specialiștii sînt provocați la competiție, la furnizarea, exprimarea unor idei, propuneri care pot fi și incomode sau greu de a fi realizate în practică. Pentru aceasta îi respectă pe cei care dau dovadă de caracter ferm, demnitate, străduință, statornicie în convingeri și în atitudini. La rîndul lor, colegii binevoitori și prietenii adevărați îi simt bătăile de inimă avîntată, pasionată și o susțin, o încurajează în toate inițiativele ei uneori cu totul deosebite, ieșite din comun. Ca orice om viu, credem că are și momente care o indispun (mai ales în condițiile crizei prin care trecem), dar nu le scoate la suprafață.

Și în familie e la fel de liniștită și de calmă, deoarece Victor, soțul dumneaei, o susține și o ajută în treburile casnice ca să-i diminueze din greutatea ce o apasă pe umeri. Poate chiar acasă se simte cel mai bine avînd grijă de gospodărie, dar mai ales de florile din grădină. Restul timpului e ca și la serviciu: lectură și scriere, chiar și în zilele de weekend – lectură și scriere... Iată numai că cele două fice s-au stabilit cam departe cu traiul, după ce și-au luat zborul din cuibul părintesc... Mereu le duce dorul...

La aniversarea din Mărțișorul anului curent, îi dorim dnei conf. univ. dr. L. Kulikovski un car de sănătate, că-i mai bună decît toate, să fie plină de energie și inspirație, să nu îi dispară niciodată dorința arzătoare de a trăi frumos, de a crea lucruri și stări deosebite, de a realiza cele mai năstrușnice idei... Să fie la fel de liberă ca vîntul, la fel de strălucitoare ca stelele și soarele, la fel de frumoasă și veselă ca florile, la fel de caldă la suflet ca anotimpul primăverii ce readuce la viață toată suflarea de pe pămînt.

La mulți ani, draga noastră pentru totdeauna director de onoare!

ANIVERSĂRI

LA O ANIVERSARE: ACADEMIA ROMÂNĂ – SEMĂNĂTOARE DE LUMINĂ ȘI ÎNȚELEPCIUNE

*Academician Valeriu CANȚER,
președinte al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare*

Aniversarea Academiei Române – 150 de ani de la fondare – este marcată pe 1 aprilie la București și în alte centre academice și universitare din țară. Evenimentul respectiv ne bucură, la fel, și pe noi, cei de la Chișinău, dar și pe românii din teritoriile altor state, care locuiesc acolo în virtutea vitregiilor istoriei sau mai nou – ca rezultat al migrațiunii de muncă. În context, vom aminti că Academia Română, în formula ei de astăzi, a pornit de la Societatea Literară Română, creată la 1 aprilie 1866, însă la prima sa adunare generală din august 1867 ea a decis să se numească în continuare *Societatea Academică Română*, confirmată ca atare prin decret domnesc. În Statutul adoptat se menționa: „*Se instituie o Societate Academică Română sub protecția Guvernului și sub patronatul națiunii române,*

cu scopul de a conlucra la înaintarea literelor și științelor între români.” Evoluția acestei societăți științifice continuă: în martie 1879 a fost adoptată legea prin care Societatea Academică Română a fost declarată Institut Național cu deja cunoscută nouă, tuturor, denumire Academia Română.

Despre realizările acestui for științific de-a lungul anilor în domeniul cercetării și culturii s-ar putea de vorbit mult. Esențial este că astăzi Academia Română se bucură de autoritate în societate în calitate de cel mai înalt for de știință, litere și arte al țării, de stâlp al națiunii și promotor al valorilor civilizatorii europene. Cu certitudine putem afirma că Academia Română a fost unul din pilonii europenizării României, contribuind fundamental la lansarea valorilor științifice și culturale naționale în

circuitul internațional. Cu sprijinul și suportul comunității academice, România a ajuns membru al Uniunii Europene.

Recent, Academia a elaborat *Strategia de dezvoltare a României* în următorii 20 de ani, dovedind și prin această lucrare de proporții că trasează calea țării bazată pe cunoaștere spre viitor. Dar cea mai importantă realizare este că *Academia a devenit for de unire a tuturor românilor* și-i reprezintă prin membrii ei titulari, membrii corespondenți și membrii de onoare. La momentul actual îmi vin în memorie numele a doi basarabeni celebri care au fost aleși în calitate de membri ai Academiei Române, apreciați în țară și pe mapamond. E vorba de **Nicolae Donici**, născut la Dubăsarii Vechi – unul din cei mai mari astronomi români, personalitate recunoscută pe plan internațional, în special, datorită numărului record de observații ale eclipselor de Soare. În 2014, Academia Română și Academia de Științe a Moldovei au organizat manifestări științifice la București și la Chișinău, consacrate aniversării a 140-a de la nașterea savantului. Cea de a doua personalitate care a intrat în istoria cercetării din România, ca creator al școlii de tehnica tensiunilor înalte, este profesorul inginer **Gleb Drăgan**, născut în comuna Tătar Copceac, lângă Comrat, membru titular și președinte al Secției de Științe Tehnice a Academiei Române până în ultima clipă a vieții sale.

După declararea independenței de către Republica Moldova, Academia Română a fost în permanență alături de comunitatea științifică și universitară, deschizând larg ușile institutelor ei pentru cercetătorii din Republica Moldova. A susținut cercetarea de la noi prin încheierea unui Acord de colaborare cu Academia de Științe a Moldovei, prin proiecte de cercetare, burse de

doctorat și postdoctorat. Aceste relații de cooperare științifică și frăție de neam continuă. Este substanțială contribuția Academiei Române la edificarea componentelor spirituale și culturale în mediul științific și universitar și nu numai.

La această dată aniversară, putem constata cu certitudine că unul din proiectele de edificare a țării și consolidare a națiunii române – Academia Română – s-a realizat cu succes. România de azi are, prin acest for științific suprem, o platformă inteligentă și înțeleaptă de propulsare a țării spre viitor. Prin edificarea rețelei naționale de institute de cercetare, Academia Română a dezvoltat cadrul instituțional și profesional de efectuare a cercetării științifice și inovării – principalele activități creatoare de cunoaștere și generatoare de progres economic și social, după cum se stipulează în *Legea cercetării* din România. În toți acești 150 de ani, membrii Academiei Române au fost un exemplu de consacrare actului de creație, de promovare a cunoașterii și valorilor naționale și pentru aceasta societatea trebuie să le fie recunoscătoare.

De Ziua Academiei Române, aducem sincere felicitări membrilor ei, tuturor cercetătorilor din laboratoare, institute, universități, care pun valoare pe știința academică și tradițiile ei, le urăm sănătate și inspirație în actul creativ. Să aibă cât mai multe și importante realizări în dezvoltarea științei, culturii și a tehnologiilor, ca, în ansamblu, Statul Român să devină mai prosper, iar poporul lui – mult mai fericit! Dorim cu toată sinceritatea ca membrii comunității academice din România să fie în continuare semănători de lumină și înțelepciune în marea familie a neamului românesc!

La mulți ani și dăinuire în secole, dragi colegi!

OCHIUL CARE ADUCE EMOȚII PURIFICATOARE

Vlad POHILĂ

Deși meseria de fotograf în Basarabia poate fi sincronizată cu cea din Rusia, Polonia, Germania, Țările Baltice sau chiar din patria fotografiei, Franța, arta fotografică națională este la noi relativ tânără. Vorba e că o meserie nu dă naștere întotdeauna sau obligatoriu unor opere de artă. Apoi, dacă profesia are slujitori preponderent, masiv, dacă nu exclusiv pe niște străini, oricât de măiestrite ar fi lucrările acestora, este dificil, probabil chiar imposibil să vorbești despre o componentă națională.

Având în vedere aceste raționamente, putem atribui artei fotografice veritabile din R. Moldova o vechime de jumătate de secol, cel mult 60-70 de ani.

Orice licean mai silitor știe cine a stat la leagănul poeziei, prozei, dramaturgiei, muzicii culte, a picturii sau sculpturii naționale. Cu totul alta e situația în ceea ce privește arta fotografică de la noi – aceasta rămâne pentru cei mai mulți o „nebuloasă”, iar „pionierii”, „nașii”, întemeietorii ei, sunt cunoscuți, în cel mai bun caz, de câțiva doctori în studiul artelor sau în istorie.

Nu vom risca să prezentăm aici o listă a maestrilor ce au pus temelia școlii naționale de artă fotografică. Ne asumăm, în schimb, riscul de a numi, de a prezenta și evidenția pe unul dintre ei: maestrul Mihai Potârniche cu atât mai mult, cu cât dumnealui, dincolo de merite deosebite în domeniu, în primele zile ale anului curent a fost sărbătorit la cea de-a 65-a aniversare. Mai mult: cu 15 ani în urmă, am îndrăznit să lansăm afirmația că M. Potârniche s-a impus, încă din anii '70 ai secolului trecut, ca un lider al școlii naționale de artă fotografică. Acum reiterăm acea opinie, încercând să ne dovedim dreptatea printr-un sumar portret biografic și de cre-

ație, scriere ce ar putea trezi interesul unui număr mai mare de admiratori ai magnificelor opere vizuale surprinse și apoi etalate de maeștri fotografi.

Cunoscut și apreciat artist fotograf, publicist, Maestru în Artă din Republica Moldova, laureat al Premiului Național al Republicii Moldova în domeniul artelor, Mihai Potârniche s-a născut la 4 ianuarie 1951, în satul Păhârnicieni din județul (acum, raionul) Orhei. Face studii la Colegiul Național de Viticultură și Vinificație din Chișinău, absolvindu-l în 1970.

Debutază ca reporter foto la ziarul raional *Munca pașnică* din Strășeni (1970). După satisfacerea serviciului militar (la Kiev, Ucraina), se angajează, în aceeași calitate, la săptămânalul *Cultura* (ulterior, *Literatura și arta*). Aici, pe parcursul anilor 1972-1977, a beneficiat de îndrumările, de bunăvoința și de gustul artistic a două personalități: Victor Teleucă, redactorul-șef al publicației, și Dumitru Trifan, pictorul-caricaturist al redacției. Au fost ani decisivi pentru formarea ca publicist și artist fotografic a lui M. Potârniche, încât, dintr-un autodidact în domeniu, în deceniile următoare devine cap de școală națională în arta fotografică, aceasta fiind pe atunci dominată cu strictețe de alojeni care nici nu concepeau prezența în fața lor a unui băștinaș.

Recunoașterea viziunilor și talentelor artistice ale lui M. Potârniche are loc pe mai multe căi: lucrările sale sunt inserate în tot mai multe publicații periodice de la Chișinău, dar și din alte orașe mari din URSS; participă la expoziții de grup ocazio-

nale (din 1970), apoi și tematice; ilustrează cărți de autori valoroși din republică; i se acordă primele distincții pentru măiestrie fotografică; pregătește pentru tipar albume fotografice; este solicitat pentru a participa cu fotografii la expoziții internaționale etc.

Alte repere ale biografiei de muncă a lui M. Potârniche: fotoreporter la cotidianul *Moldova socialistă* (1977-1979); la agențiile de știri ATEM și TASS (1979-1988); la revista *Femeia Moldovei* (1988-1990); la revista *Moldova* (1990-1997); șef al Departamentului „Fotomoldpres” al Agenției Informaționale de Stat „Moldpres” (1997-2004); fotoreporter la revista *Moldova* (2004-2006); fotograf liber profesionist (2006-2009). Din ianuarie 2010 activează ca director al Departamentului „Fotomoldpres TV” al Agenției Informaționale de Stat „Moldpres”, concomitent fiind și redactor artistic al revistei *Moldova* etc.

M. Prepețiță este autorul unor apreciate cărți de autor (albume cu fotografii artistice, uneori și documentare); director de imagine, designer și autor de fotografii în volume de alți autori, bibliografia sa însumând peste 50 de volume. S-au bucurat de elogiile specialiștilor, de recenzii favorabile

și de lansări impresionante cărțile de autor: *Noroc, satule!* (1982); *Bun găsit, lume, iată-mă-s și eu!* (1982); *Acasă. Amintiri...* (1991); *Acasă. Portretele pământului* (2006); *Acasă. Ardere. Frământ. Renaștere* (CD, 2006); *Acasă. Revenire* (2011); *Cronica Basarabiei. 1918-1944. Mărturii din presa timpului și imagini de epocă* (2012); *Republica Moldova: Ghid turistic* (2013); *Antologia fotografiei basarabene* (2014) ș.a.

Fotografii de Mihai Potârniche au dat nuanțe specifice unor importante volume de Grigore Vieru, Spiridon Vangheli, Ion Druță, Iulian Filip etc.; cărților dedicate memoriei unor personalități reductabile ale culturii Basarabiei ca Maria Cebotari, Maria Bieșu, Ion și Doina Aldea-Teodorovici ș.a. O valoare documentar-istorică deosebită o au lucrările cu imagini de-ale maestrului consacrate personalității și glorioasei domnii a lui Ștefan cel Mare, primului Parlament democratic de la Chișinău (1990-1993), primului Președinte al Republicii Moldova dl Mircea Snegur; unor orașe cu un rol deosebit în istoria națională, cum ar fi Iași sau Chișinău.

Un caracter de unicat îl au cărțile: *Cronica Basarabiei 1918-1944. Mărturii din presa timpului și imagini de epocă* (2012); *Republica Moldova: Ghid turistic* (2013); *Antologia fotografiei basarabene* (2014); *Moștenire și moștenitori* (2014) etc. Sunt edificatoare aprecierile pe care le dau creației lui M. Potârniche în mass-media specialiștii în materie și unii colegi de breaslă: „**creator de nuvele-imagini**” (Spiridon Vangheli), „**fotografal națiunii**” și „**autor al unui gen nou – al artei fotografice pe pânză**” (Nicolae Dabija) etc. (citează apud: Tudor Stavilă. *Maestru nepereche al artei fotografice contemporane // Antologia fotografiei basarabene*, Chișinău, 2014).

Recurgând la o metaforă a poetului academician N. Dabija, vom spune că, atunci când ia în mână aparatul de foto-

grafiat, M. Potârniche pune în acțiune un al treilea ochi, un ochi magic datorită căruia observă ce nu văd alții. Câteva secunde de încordare, o mișcare a degetului arătător pe un buton și iată-l că înveșnicește acest segment vizual pe peliculă. Astfel, apar, ulterior, în reviste ilustrate sau în săli de expoziție chipuri, stări, fapte – unele realiste, altele, îngemănate cu fantasticul, care mai dinamice, care mai încremenite. Ochiul magic al lui Mihai Potârniche devine un generator de emoții adânci, puternice, iar în ultimă instanță – și purificatoare, într-o epocă în care jur-împrejur e atâta tină, încât purificarea devine o condiție de primă necesitate pentru un modus vivendi normal, decent, omenesc.

Până în prezent, Mihai Potârniche are în palmares peste 50 de expoziții personale, găzduite de săli din importante centre culturale precum: Chișinău și Bălți; Odesa și Kiev (Ucraina), Baku (Azerbaidjan), Almatî (Kazahstan); București, Iași, Oradea, Piatra Neamț, Vaslui; Varșovia, Bruxelles, Lisabona, Paris ș.a. De neuitat au rămas în biografia de creație a artistului expozi-

țiile organizate: la Palatul Consiliului Europei, Strasbourg (1995, 2001); în pivnița unui mare producător francez de vinuri, lângă or. Die (1996); la Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, Chișinău (2001, 2006, 2011) ș.a.

De-a lungul anilor, cu deosebire în ultimele două-trei decenii, Mihai Potârniche a adunat un impresionant palmares, din care vom reține doar o parte: laureat al Confederației Jurnaliștilor din CSI (1993); Maestru în Artă al Republicii Moldova (1993); laureat al Premiului Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2013); Ordinul de Onoare (pentru întreaga activitate de artist fotograf – 2015); Premiul Național al R. Moldova (pentru întreaga activitate în domeniul artei fotografice – 2015).

Este membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1972), membru al Uniunii Artiștilor Fotografi din Moldova (1995). Din primii ani ai noului secol și mileniu începe a expune alături de artiștii plastici profesioniști, iar în anul 2005 este titularizat membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova.

CU EMINESCU ÎN SUFLET ȘI ÎN GÎND

*Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar*

Treptele din cariera de activitate a Elenei Dabija la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” sînt de la bibliotecară pînă la director de filială. În anul 2000 administrația BM, în frunte cu fostul director general dna Lidia Kulikovski, trebuia să ia o hotărîre într-o cîtva deosebită: să selecteze dintre colaboratorii bibliotecii un specialist pe care să-l numească șef al proaspătului înființat Centru Academic Internațional Eminescu. Norocul avea să cadă atunci – după cum vă dați seama – pe Elena Dabija, șefa unei

filiale pentru copii din sectorul Botanica. Dna E. Dabija la început nu a acceptat această funcție destul de responsabilă (după cum i s-a părut și într-adevăr este!), dar pînă la urmă dovezile concludente ale administrației au învins-o. Timpul însă a arătat că nici administrația, nici Elena Dabija nu au dat greș.

Centrul Academic Internațional Eminescu (CAIE) s-a deschis în Anul Eminescu, evenimentul a fost prilejuit aniversării a 150-a de la nașterea celui mai mare poet și

publicist român. Unul dintre inițiatorii deschiderii acestei instituții unice în felul său din întreg spațiul românesc a fost academicianul Mihai Cimpoi, un mare cunoscător al creației genialului înaintaș al neamului nostru. Cu străduința lui și susținerea din partea Primăriei Municipiului Chișinău, cu sprijinul Uniunii Scriitorilor din R. Moldova, dar și din România, a fost găsită clădirea corespunzătoare (bdul Dacia 20), iar doamna E. Dabija urma să conducă toate activitățile ce aveau să se desfășoare aici iată de acum mai mult de un deceniu și jumătate. În prezent CAIE – instituție de cultură cu profil științific și biblioteconomic – asigură acces tuturor chișinăuienilor la opera clasicului literaturii naționale și universale Mihai Eminescu, valorifică și promovează opera, viața și activitatea lui prin diverse acțiuni de cercetare și manifestări culturale. CAIE, dirigit sub bagheta iscusită a Elenei Dabija, la ora actuală se află în fruntea filialelor cu cei mai performanți indicatori ai productivității muncii de bibliotecar. Și credem că toți colaboratorii în acești ani au avut o satisfacție deosebită activând la această subdiviziune a BM. Desigur, au fost și unele probleme și nereușite, dar pînă la urmă CAIE a fost pus pe picioare rezistente și Chișinăul astăzi se poate lăuda cu reușitele bibliotecarilor care pe drept cuvînt fac uneori minuni. Un merit incontestabil în această privință îl are, desigur, neîntrecuta prin ingeniozitatea sa, inteligenta și simpatica doamnă Elena Dabija.

Sînt convins că succesele obținute aparțin întregii echipe care își onorează sarcinile cu multă pasiune. Dar nu trebuie să uităm că zi de zi fiecare colaborator a fost și este axat pe o muncă exigentă, conștiincioasă, de multe ori meticuloasă, iar E. Dabija este motorul care transformă acest clocot de energie creatoare în ceva splendid, în lucruri de care rămîn surprinși și, în același rînd, se bucură toți cei pasionați de Eminescu care pășesc pragul

acestei case a înțelepciunii și cunoașterii. Acționînd numai împreună, cu dragoste de profesie și de patrimoniul național, universal și eminescian, o mîină de profesioniști în frunte cu E. Dabija, formînd un nucleu solid, a reușit să realizeze o listă de activități chiar destul de impunătoare: inovații și tehnologii moderne, cercetare și editare de publicații de profil (inclusiv, buletinul *Mihai Eminescu*), servicii online, prezentări în rețelele de socializare, ne-numărate documente înregistrate și consultate, diverse articole și emisiuni publicitate în mass-media, programe culturale inedite, participare activă la diverse foruri profesionale, proiecte necunoscute mai înainte, colaborări și parteneriate fructuoase, întîlniri cu personalități remarcabile dintr-un șir de țări, schimb de experiență și deplasări de serviciu peste hotare – din lipsa spațiului nici nu putem să le enumerăm pe toate.

Pentru a fi în pas cu timpul și cu schimbările provocate de viața cotidiană, E. Da-

bija nu a avut în acești ani clipe care să nu o frământă, să nu se gîndească cum să pună la cale, cum să îndrepte pe un făgaș corect și de neîntors dezvoltarea înaintea a CAIE. La manifestările culturale, pe care E. Dabija le organizează cu mult fast, sînt invitați scriitori, jurnaliști, actori, artiști plastici, interpreți de muzică populară și ușoară, critici și istorici literari, savanți și oameni de cultura din Republica Moldova, România, Ucraina, Rusia, Azerbaidjan, Franța, Italia, Suedia, Turcia, Macedonia, China etc. Un răsunet deosebit îl au congresele eminescologilor, care în anul curent vor ajunge la cea de-a cincea ediție. De asemenea, E. Dabija are grijă să organizeze lecții pentru gimnaziști și liceeni, precum și sărbători pentru preșcolari.

Ne bucură faptul că dna directoare de la CAIE este un autor permanent al revistei noastre de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis*, editată sub egida BM „B.P. Hasdeu”. Astfel, pe parcursul anilor dumneaei a publicat în această revistă de prestigiu a societății bibliotecare de la noi articole cu care fiecare lucrător din sfera infodocumentară ar putea să se mîndrească: *Zilele spiritului românesc la Centrul Academic Internațional Eminescu* (2002); *Invitație la lectură: lecturi eminesciene* (2003); *Eminescu (din nou) în portugheză, Liceenii alolingvi doresc să-l cunoască pe Eminescu* (2004); *Cunoaștem Chișinăul și CAIE* (2005); *Steaua noastră de veghe* (2007); *Eminescu-i vremea care vine!, Mihai Eminescu – sens, timp și devenire istorică* (2008); *Mihai Eminescu – poetul visător* (2009); *„În mine bate inima lumii”, Mihai Eminescu al vremii noastre* (2010); *De la mic la mare, îndrăgostiți de Lucefăr* (2011); *„A-l cunoaște pe Eminescu, a-l face cunoscut lumii...”* (2012); *Cartea Eminescu mereu deschisă, Eminescu al vremii noastre*, (2013); *Eminescu-i nemurire!* (2014); *„Vreme trece, vreme vine...” sau Amintiri plăcute din viața unei bibliotecare pe parcursul a*

15 ani de activitate, Unitatea culturii universale în reprezentarea lui Eminescu (2015); *Fenomenul Eminescu* (2016). Acestea, dar și alte scrieri care au fost împărțiate în ediții periodice din afara instituției noastre, îi fac cinste și o onorează. Altă bibliotecară care să-l prezinte atît de amplu (dar, principalul, cu tot sufletul!) pe Lucefărul poeziei românești nu am cunoscut, deocamdată, cel puțin. Nu putem trage altă concluzie decît că într-adevăr dumneaei este totdeauna cu Eminescu în suflet și în gînd. Pentru aceasta, pot să spun, colega noastră de serviciu merită toată lauda și recunoștința.

Desigur, meritele dumneaei au fost observate de autorități și, pe parcursul anilor, îmbrățișînd funcția de bibliotecar și purtînd în viață crucea unui om al culturii, E. Dabija s-a învrednicit de titlurile: Cel mai bun bibliotecar din Republica Moldova (2002, 2005); Cel mai bun manager al anului (2003, 2009); i s-au conferit Ordinul „Steaua României” în grad de Ofițer (2000), medalii, diplome de onoare, de merit și de excelență din partea factorilor de decizie și de la numeroase instituții cu care colaborează CAIE, inclusiv de la BM „B.P. Hasdeu”, pe care E. Dabija o iubește la fel de mult ca și pe propriul ei copil care este – după cum ați văzut din cele relatate mai sus – Centrul Academic Internațional Eminescu.

Ultima frază nu este una spusă la întîmplare, deoarece am scăpat din vedere (cer scuzele de rigoare) să menționez mai înainte că E. Dabija, începînd cu anul trecut, mai are o sarcină dificilă de îndeplinit: colectivul BM „B.P. Hasdeu” i-a încredințat funcția de președinte al Comitetului sindical al instituției. Iar aceasta, după cum știe fiecare din noi, nu e de glumă să ai în adăos grija atîtor persoane și atîtor caractere deosebite deodată... Dar iată că protagonistă noastră a luat în serios îndrăzneala noastră și se descurcă de minune cu această activitate de factură administrativă.

Totuși, în activitatea sa E. Dabija accentul îl pune pe dezvoltarea în continuare a CAIE, care unește cunoscătorii și amatorii creației lui Eminescu, atât din Republica Moldova și România, cât și din alte țări ale lumii. Astfel, în ultimul timp s-au deschis filiale în România, Italia, Portugalia, Franța pentru conaționali care locuiesc după hotarele țării, dar care nu doresc să își uite rădăcinile. CAIE a adunat o colecție bogată: de la edițiile de pe timpul poetului pînă la CD-uri și DVD-uri cu înscrisuri de filme, spectacole, declamații ale artiștilor renumiți; de la culegerea în 23 de volume a manuscriselor lui pînă la cărțile viu colorate pentru cititorii cei mai mici; de la studii ale oamenilor de litere pînă la culegeri de scrieri, pe lîngă română și în rusă, engleză, turcă, chineză etc. De o popularitate deosebită se bucură suvenirele, medaliile jubiliare, timbrele, portretele lucrate manual, tablourile pictate de profesioniști, dar și desenele copiilor. Nu în zadar E. Dabija afirmă: „Creația lui Eminescu este multilaterală și foarte actuală. Deschizi orice pagină a unei culegeri de poezii sau publicistică și te uimești – parcă ar fi scrise în zilele noastre. Se referă și la politică, și la econo-

mie, și, desigur, la relațiile dintre oameni. Orice alineat este ca o prezicere. Avem ce învăța și din punct de vedere lingvistic, și pe planul de percepere a lumii înconjurătoare, deoarece – chiar și pentru a privi natura și a vedea frumusețea ei – trebuie să ai talent.”

Putem spune deci că E. Dabija este specialistul de la BM care ține mîna pe puls la tot ce se petrece în țară și în lume, legat de numele geniului culturii românești care este Mihai Eminescu. Dumneaei e o fire visătoare, dar și muncitoare, și, cu certitudine, înțelege că schimbările de ultimă oră din societatea noastră o fac să fie la înălțime și în prima postură, dar și în cea de-a doua. Principalul e că are cui să vină în întîmpinare, adică celor dornici de a-l cunoaște pe Eminescu, dornici de a sesiza cu toți porii frumusețea creației lui. Dorim ca și pe viitor E. Dabija să-și realizeze multiplele sale obiective pe care le are în plan și cu fermitate să țină piept solicitărilor comunității chișinăuene, poate și dincolo de aceasta.

La ceas aniversar, cînd adaugă o nouă floare la al anilor buchet, îi urăm, cu deosebită prețuire și afecțiune, kolegei noastre Elena Dabija multă sănătate, energie,

inspirație, voie bună și noroc în toate. Dorim să fie la fel de stimată și iubită atât la serviciu, cât și în cercul familial, să aibă parte de mii de surprize plăcute în fiecare zi pe care i-o dăruiește Domnul cel de Sus. Și, desigur, să fie fermă în legătură cu deciziile luate și să nu permită nimănui să o abată de la idealurile sale, să țină mai departe în mâini sigure conducerea CAIE, să nu îi sece niciodată pasiunea și dragostea de muncă la bibliotecă, ci să se bucure de cele realizate și să se afle printre cărți și printre oamenii care iubesc cuvântul scris și lectura, mulți, adeseori, dînd preferință Operei eminesciene.

Iar după această înșiruire de propoziții îmbălsămate o rog pe distinsa directoare să se delecteze cu următoarele versuri, care, sperăm, o vor impresiona, poate o și vor impresiona:

Faceți cunoștință, recomand...

Elenei Dabija

Biblioteconomia este
Cel mai drag obiect la studiat,
A putut ca urcă înspre creste,
Să planeze ca într-o poveste

Doar pe vectorul determinat.

La Hîrcești, Ungheni, ea și visase,
Ce profesie își va lua...

Inimii atunci se adresase,
Spovedindu-se că mult îi place
Lîngă cărți aproape să tot stea.

Astfel, după Universitate,
Ea și cartea sînt între copii,
S-a dat deci în totalitate,
Învățîndu-i ca „să dea din coate”,
Și să scape de tristeți, stihii.

A urmat o altă provocare:
Să conducă un focar-izvor
Și de spirit, și de o suflare
Românească – pînă astăzi care
Îi dă viață nouă și onor.

Eminescu – geniul din stele –
Cucerește sufletul ei blînd...
Ea, cu ochi ca două floricele,
Se descurcă bine-n toate cele,
În programe dense debutînd.

Iată-i trece de hotare slava,
Crește și mîndria unui brand,
Poate să închege și voroava,
Totdeauna să respingă pleava,
Faceți cunoștință, recomand...

MARELE VALORIFICATOR AL FOLCLORULUI COREGRAFIC MAESTRUL VLADIMIR CURBET ȘI ANSAMBLUL NAȚIONAL ACADEMIC DE DANSURI PĂPULARE „JOC”

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

La sfârșitul primei săptămîni a lunii lui Făurar, pe 5 februarie a.c., la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” a fost lansat volumul istorico-bibliografic *Două fenomene ale culturii naționale: Maestrul Vladimir Curbet și Ansamblul „Joc”*. Manifestarea culturală a fost prilejuită aniversării a 85-a a Artistului Poporului din Republica Moldova Vladimir Curbet, director artistic și prim-maestru de balet al Ansamblului Național Academic de Dansuri Populare „Joc”, precum și aniversării a 70-a a acestui colectiv cu renume internațional. Bibliografia, elaborată de Filiala de Arte „Tudor Arghezi” este o ediție îngrijită de Mariana Harjevschi, dr. în științe ale comunicării, director general al BM „B.P. Hasdeu”, au contribuit la editare: conf. univ. dr. Lidia Kulikovski – coordonator; Angela Olărescu, Natalia Ciorbă – alcătuitoari; Taisia Foiu – redactor bibliografic; Vlad Pohilă – lector. Studiile introductive sînt semnate de Monica Babuc, ministru al culturii; acad. Mihai Cimpoi, critic și istoric literar; acad. Nicolae Dabija, scriitor și publicist; Tudor Colac, doctor în etnologie; Antip Țărălungă, etnocoolog, Maestru în Artă; scriitorii Iulian Filip, Serafim Belicov, Tudor Palladi, Ion Anton, Nicolae Roibu. Valoarea informațională a lucrării, care cuprinde peste o mie de descrieri bibliografice cu referire la viața și activitatea acestor două perle

ale culturii naționale, este amplificată de includerea în cuprins a aprecierilor date de cunoscute personalități din domeniul culturii, secvențe din presa mondială despre Ansamblul „Joc” și Maestrul Vladimir Curbet, lista turneelor internaționale, apariția și dezvoltarea Muzeului Ansamblului „Joc”, dedicații în versuri pentru Maestrul Vladimir Curbet și Ansamblul „Joc”, distincții: ordine, medalii, diplome, premii, titluri acordate.

Cine nu știe cine este Vladimir Curbet și ce reprezintă Ansamblul „Joc” condus de dumnealui? Credem că fiecare dintre noi. Cu toate acestea, readucem în memoria cititorilor revistei noastre unele date, care, după cum am menționat, sînt cunoscute de toată lumea. Ansamblul „Joc”, colectiv emerit din Republica Moldova, este laureat al concursurilor naționale și internaționale. A fost înființat la 23 august 1945 și a reușit să se afirme pe parcursul anilor ca o veritabilă instituție de valorificare și promovare a celor mai valoroase tradiții, datini, ritualuri și obiceiuri naționale, fiind un adevărat mesager al artei și culturii autohtone în străinătate. Pe parcursul celor 70 de ani de activitate, au fost montate opt programe concertistice (circa 85 de dansuri), fiind prezentate peste 7800 de spectacole (circa 3800 în 65 de țări ale lumii) în fața unui public de peste 17 milioane de

spectatori. Ansamblul a purtat cu mândrie și demnitate nestinsa făclie a artei populare naționale, artă de un cald și vibrant mesaj de prietenie cu toate popoarele.

Începând cu anul 1957, în fruntea Ansamblului „Joc” se află talentatul coregraf-șef și director artistic Vladimir Curbet, laureat al Premiului de Stat, cavaler al Ordinului Republicii, pasionat etnograf și folclorist, neobosit valorificator al dansului și muzicii populare, artist de formație enciclopedică, care la 19 septembrie 2015 a împlinit onorabila vîrstă de 85 de ani de la naștere și 57 de ani de activitate prodigioasă în cadrul Ansamblului „Joc”. Pe parcursul anilor maestrul Vl. Curbet a știut să culeagă cele mai frumoase flori de dans, muzică, port național de pe plaiurile Moldovei, aranjându-le cu multă inspirație și fantezie și ridicându-le la nivel de spectacole, la nivelul adevăratelor perle coregrafice, păstrând în formele lor artistice stilul și maniera de interpretare, muzica, costumele și spiritualitatea poporului în toată autenticitatea lor. Datorită acestei activități de creație a maestrului Vl. Curbet, Ansamblul „Joc” a cunoscut o ascensiune permanentă și s-a bucurat de autoritatea națională și internațională. Iată doar câte-

va din bijuteriile muzical-coregrafice care au asigurat colectivului o faimă recunoscută în întreaga lume: *Hora mare*, *Bătuta*, *Hora fetelor*, *Brîul*, *Sîrba*, *Răzășeasca*, *Moldoveneasca*, *Mărunțica*, *Crăițele*, *Călușarii*, *Suita sărbătorească*, *Nunta moldovenească*, suitele *Carpații*, *Legenda Mărțișorului*, poemul muzical-coregrafic *Drăgaica* ș.a.

Nu putem să nu amintim și cărțile scrise de Vl. Curbet – *Dansul popular moldovenesc* (1969), *La vatra horelor* (1973), *Promotori ai artei populare* (1979), *Tot cu cîntul mă mîngîii* (1984), *Așa-i jocul pe la noi* (1985), *La gura unei peșteri de comori* (1994), *Grai și tradiții ne-au unit* (2000), *Valori perene românești* (2003), *La vatra jocului străbun* (2005), *Țara horelor și doinelor* (2007) – care denotă o mare pasiune și dragoste față de tot ce este frumos și peren la poporul nostru.

Maestrul-coregraf **Antip Țarălungă**, conducătorul artistic al Ansamblului de dansuri populare „Comoara”, cercetător științific la Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM și președinte al Uniunii Coregrafilor din Republica Moldova, moderînd evenimentul de lansare a bibliografiei *Două fenomene ale culturii naționale: Maestrul Vladimir Curbet și Ansamblul „Joc”*, a acordat

cuvîntul de deschidere dnei dr. **Mariana Harjevschi**, care a relatat că lucrarea este o realizare frumoasă prilejuită aniversărilor maestrului Vl. Curbet și Ansamblului „Joc”. Dansul este o expresie de dăinuire a poporului nostru, iar aceste două fenomene îngemănate ale culturii naționale îi conferă republicii noastre o identitate la care unele popoare doar visează. Bravo lor că au reușit să valorifice tezaurul nostru folcloric ce putea să se piardă fără urme în noianul trecutului istoric. M. Harjevschi a mai menționat: „Meditînd asupra parcursului istoriei îndelungate, bibliografia *Două fenomene ale culturii naționale: Maestrul Vladimir Curbet și Ansamblul «Joc»*, denotă cu precizie evoluția acestui colectiv care a trecut mereu prin transformări, reflectând dezvoltarea dansului popular, păstrând elementele autentice, specifice, irepetabile, ce demonstrează fără echivoc perenitatea artei populare, a însuși spiritului poporului nostru. BM «B.P. Hasdeu», prima dintre instituțiile menite să o facă, valorifică, prin instrumente și mecanisme specifice activității bibliografice, roadele muncii inspirate a unui strălucit colectiv artistic, sub îndrumarea unui Maestru cu care s-ar putea mândri orice națiune.

Transpunerea biografică și bibliografică a unui brand de țară, precum este Ansamblul «Joc», dar și a unui talent precum este Vladimir Curbet, conferă instituției noastre un spirit profesionist, demn de a valorifica pasiunile și talentele native.”

Monica Babuc, ministru al Culturii, a spus că de fapt șirul evenimentelor culturale consacrate aniversării a 85-a a Artistului Poporului din Republica Moldova Vladimir Curbet și a aniversării a 70-a a Ansamblului Național Academic de Dansuri Populare „Joc” continuă de acum cîteva luni la rînd. Vl. Curbet, dirijînd eficient și cu îndemînare colectivul de dansatori a înscris pagini de aur în istoria culturii noastre. Fenomenele Vl. Curbet și Ansamblul „Joc” nu sînt o întîmplare: au muncit cu toții în condiții dificile, dar au ajuns la culmi de spiritualitate de neatinse.

Acad. **Nicolae Dabija**, scriitor și publicist, a început luarea sa de cuvînt cu o strigătură, pe care o învățase la țară cînd era copil, participînd alături de părinții săi la horele satului. Pe atunci astfel de strigături nu erau o raritate în satele basarabene. Dar la un moment dat, cu părere de rău, acele mărgăritare folclorice au dispărut (știm ce se cînta și se dansa în perioa-

da socialismului „dezvoltat” la discotecii!). Sîntem recunoscători lui Vl. Curbet, Ansamblului „Joc” că au păstrat identitatea noastră națională și prin dansuri, pe care acești magicieni le-au readus pe scenă și am devenit cunoscuți în lume (ce păcat că acum doar matrapazlîcurile hoților fac să se știe despre noi). „Dansurile acestor fete frumoase și băieți chipeși sînt ca niște rugăciuni, care te readuc la viață, nu în zadar se zice că moldovenii «gîndesc cu picioarele». Mă închin în fața lor că ne dau sănătate, dau sănătate tradițiilor și obiceiurilor populare. Îi rog și în continuare să păstreze și să transmită generațiilor viitoare aceste comori”, a încheiat N. Dabija, rugînd-o pe dna M. Babuc, ministrul culturii, să insiste ca Guvernul RM să-și revadă prioritățile și să pună accentul pe adevăratele valori ale culturii noastre.

Acad. **Mihai Cimpoi**, critic și istoric literar, eminescolog, la portretul de mai sus al celor „două fenomene ce se contopesc prin rezistență în cultură” a adăugat amintiri de prin anii '60 ai secolului trecut, cînd era redactor la revista *Nistru*, iar Vl. Curbet îi prezenta articole demne de pana unui scriitor sau publicist („era un folclorist recunoscut, un cercetător care studia dansul destul de serios, mergea la sursă pe teren, la fața locului, prindea din mers ritmul jocului pe care îl descoprea la sat”).

Conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski**, directorul Departamentului studii și cercetări de la BM „B.P. Hasdeu”, a mărturisit că i-a plăcut să lucreze la această carte. „Munca a durat aproape un an de zile. Bibliografia este o lucrare teoretică, științifică, dar o poți citi și ca pe o poveste, deoarece însuși Vl. Curbet este plin de teoria și știința dansului, totodată este ca un părinte, vizionarul Ansamblului «Joc» – a știut ce să facă și unde să ajungă, a avut intuiția de a crea un sistem vivace în care se îmbină armonios dansul și muzică populară... Deci, avem doi protagoniști ai cărții (și, respec-

tiv, două capitole ce formează o simbioză naturală), în care este cuprinsă viața și anii de glorie ai ambilor. S-a ajuns la o astfel de performanță, mulțumită încăpățînării, în sensul pozitiv al cuvîntului, a acelor care s-au hrănit permanent din înțelepciunea populară. Ne place totul ce au făcut acești entuziaști, ei sînt o oglindă a poporului nostru temperamental. Vl. Curbet este și un condeier pasionat – a scris mult, dar cel mai mult a scris despre ceea ce-i este cel mai drag, desigur, despre Ansamblul «Joc», creînd o galerie întregă de portrete ale dansatorilor. «Jocul» nu poate fi abordat univoc, cu siguranță, pentru că ne transmite mult mai multe lucruri decît vedem noi, spectatorii de rînd, cei care îi privim de la o parte. Se întîmplă aceasta grație faptului că maestrul Vl. Curbet este un mare valorificator al comorilor ascunse sub nu știu cîte straturi ale uitării. Anume Domnia Sa ne-a făcut și pe noi să iubim dansul popular și să ne mîndrim că avem o bijuterie de neprețuit în tezaurul folclorului românesc”, a spus L. Kulikovski, aducînd la cunoștința publicului și cîteva date bibliografice ce țin de statistică: bibliografia însumează peste 230 de surse despre viața și activitatea maestrului, peste 70 de portrete de lăutari, peste 20 de articole despre dirijorii orchestrei, peste 30 de articole publicate în lucrări de referință, ca enciclopedii, dicționare etc., 75 de interviuri oferite de Vl. Curbet, peste 600 de articole despre Ansamblul „Joc”, în total 1046 de surse – mărturii scrise, publicate, filmate, înregistrate ce creionează un portret colectiv al acestor două fenomene, totodată două profiluri portretistice distincte. La sfîrșitul volumului sînt incluse indexurile: *Index de nume*, *Index de titluri*, *Index de dansuri*, *Index de subiecte*, *Index geografic*, *Index de limbi*, *Index de cîntece și melodii*, *Index de ediții periodice* care vor ajuta cititorul să găsească cu ușurință informația ce îl interesează despre

Ansamblul „Joc” și conducătorul artistic al acestuia Vl. Curbet.

Poetul, dramaturgul, prozatorul și folcloristul **Iulian Filip** („care ne poate vorbi despre protagoniștii noștri pînă la miezul nopții”) a pus accentul pe stilul de conlucrare a maestrului Vl. Curbet cu autoritățile și pe problemele școlirii tinerei generații de la noi. Poetul și criticul literar **Tudor Palladi** a reiterat că bibliografia dată reprezintă o dare de seamă în fața frumosului, prin aceasta noi cinstim magnificul creator și valorificator de dansuri populare, dar și fiii și ficele acestui neam căruia îi place voia bună, veselia și, de ce nu, gluma și umorul. T. Palladi a recitat poezia *Revenire la vatră*, care a constituit un omagiu adus maestrului venerat. Publicistul **Nicolae Roibu** a vorbit despre Vl. Curbet și Ansamblul „Joc” ca despre două fenomene unice, singulare și mărețe. Cu părere de rău, maestrul nu are la ora actuală o persoană care să-i ia locul, după cum nu o are nici Ion Druță, nici Eugen Doga, nici alții ca ei. N. Roibu a istorisit două întâmplări cu haz despre protagonist (una petrecută în Tașkent, capitala Uzbekistanului, iar alta în capitala Portugaliei – Lisabona). Apoi, mulțumindu-i maestrului pentru contribuția adusă culturii noastre, i-a dăruit cartea sa *Artiști și țărani*.

Prezentatoarea de concert a Ansamblului „Joc”, **Alexandra Bublîțchi**, a salutat cu multă căldură audiența selectă și a povestit cum acest colectiv a devenit vestit, odată cu preluarea conducerii de către Vl. Curbet în anul 1957 („Jocul” a devenit altul, priviți fotografiile de atunci și faceți comparație), alte secvențe din viața colectivului (de exemplu, despre participarea la Festivalul *Cerbul de aur* de la Brașov, la care Ansamblul a fost invitat de onoare, despre evoluările la Palatul Congreselor din Kremlin, Moscova, care, de obicei, încheiau spectacolele). „Toți se minunează de horele, sîrbele, bătutele jucate de noi,

precum și de doinele, melodiile interpretate la vioară, trompetă, nai... De fiecare dată, cînd plecăm în turnee, aduceam un repertoriu nou de dansuri. Prin «Joc» noi sîntem cunoscuți în lume, iar Vl. Curbet a fost și rămîne îndrăgostit de acest copil al său, pe care îl dădăcește pînă în prezent. Membrii mai tineri ai colectivului de azi trebuie să fie mîndri că fac parte din Ansamblul «Joc» și să-i țină minte pe cei care au fondat și au clădit această minune”, a spus A. Bublîțchi, urîndu-i maestrului și colectivului din care face parte mulți ani de viață și succese în continuare pe tărîmul cultural din republica noastră.

Din partea Direcției cultură a Primăriei Municipiului Chișinău, a luat cuvîntul dna **Vera Gurievschi**, care a transmis sărbătoritului felicitări (exprimate și de primarul general al municipiului dl Dorin Chirtoacă și șefa Direcției cultură dna Lucia Culev) cu ocazia aniversării, afirmînd că Primăria va susține (de altfel ca și pînă acum) toate inițiativele și proiectele „Jocului”, deoarece acesta este o carte de vizită a Chișinăului. Menționînd valoarea și prinosul lui Vl. Curbet în cultura națională, V. Gurievschi i-a înmînat un buchet bogat de flori.

Cuvîntul de încheiere l-a avut maestrul **Vladimir Curbet**, care a mărturisit că întotdeauna a făcut numai ceea ce îi place spectatorului, cînd îl vede pe acesta vesel, cu zîmbetul pe față parcă și dumnealui întinerește. În cariera sa maestrul a avut și perioade mai grele de parcurs, și mai ușoare, a întîlnit și oameni care l-au criticat, și din cei care l-au lăudat pentru merite, dar a trecut peste toate cu demnitate. Mulțumind administrației BM „B.P. Hasdeu” pentru sărbătoarea de suflet, care i-a încălzit inima, Vl. Curbet a spus că cel mai mult dorește la toată lumea sănătate, mai multă bucurie, fericire și noroc. Ne-a îndemnat să prețuim frumosul din jurul nostru (natura și arta), să avem grijă de copiii noștri, ei să învețe în școli bune, căci de aceasta depin-

de foarte mult viitorul pe care ni-l dorim să fie luminos.

Sala a aplaudat frenetic melodiile interpretate la nai de **Marin Gheras** și la acordeon de **Ghenadie Brașoveanu**, precum și dansurile populare aduse în scenă de membrii **Ansamblului Național Aca-**

demic de Dansuri Populare „Joc”. Toți au rămas satisfăcuți de o prestație întru persistenta menținere a artei populare pe plaiurile basarabene. Să avem grijă ca ea să nu dispară niciodată din vizorul nostru. În asta să ne ajute Dumnezeu!

UN „MĂRȚIȘOR ȘTIINȚIFIC” LA BIBLIOTECA „HRISTO BOTEV”

*Angela OLĂRESCU,
șef, Filiala „Hristo Botev”;*

*Ivan DUMINICA,
doctor în istorie, cercetător științific,
Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM*

Simpozionul Basarabia și eliberarea Bulgariei

La 4 martie 2016 în incinta Filialei „Hristo Botev” a BM „B.P. Hasdeu”, s-a desfășurat o manifestare științifică, care a reunit savanți bulgariști din Republica Moldova. Genericul simpozionului științific a fost **Basarabia și eliberarea Bulgariei**, fiind dedicat celor 138 de ani de la eliberarea Bulgariei de sub dominația Imperiului Otoman. Evenimentul cultural a fost organizat de către Filiala „Hristo Botev” în parteneriat cu Societatea Științifică a bulgariștilor din RM. În cadrul conferinței s-a abordat problema rolului basarabenilor la eliberarea Bulgariei. Această temă are conexiune cu un eveniment important – sărbătoarea oficială a Bulgariei de pe 3 martie –, când toată comunitatea bulgară de pretutindeni sărbătorește Ziua eliberării Bulgariei. În fiecare an în această zi comunitatea bulgară din Chișinău depune flori la monumentul voluntarilor bulgari, căzuți pe câmpurile de luptă ale războiului ruso-turc din anii 1877–1878.

Lucrările simpozionului au fost deschise cu un cuvânt de salut din partea Angelei

Olărescu, directorul Bibliotecii „Hristo Botev”, care a menționat importanța faptului că biblioteca în ultimii ani a devenit un centru unde cercetătorii bulgari își prezintă rezultatele investigațiilor lor științifice. Oaspete de onoare, Valeri Nikolov, atașat cultural al Ambasadei Republicii Bulgaria în Republica Moldova, a subliniat că simpozionul este un eveniment științific important pentru comunitatea bulgară datorită căruia tinerii bulgari își vor cunoaște trecutul și faptele eroice ale conaționalilor lor.

A urmat partea oficială a conferinței. Moderatorul a fost dl Nicolai Cervencov, doctor habilitat în istorie, președintele Societății Științifice a bulgariștilor din RM. De asemenea, d-lui a prezentat comunicarea *Eliberarea Bulgariei și rolul Basarabiei*. Savantul a făcut o trecere prin filele istoriei ale timpului și a arătat rolul bulgarilor basarabeni în eliberarea patriei sale mame de unde au venit părinții lor. A specificat că pe fronturile războiului ruso-turc din 1877–1878 au luptat circa 10 mii de basarabeni. A menționat, de asemenea, cât de important a fost aportul populației locale în aprovizionarea militarilor, care se duceau la război.

DI Ivan Zabunov, doctor în istorie, conferențiar, președintele Societății bulgare „Renaștere” – „Văzrajdane”, a abordat tema *Chișinăul și eliberarea Bulgariei*. El a subliniat că anume aici, în centrul gubernial, au fost dislocate patru formațiuni militare țariste, în care erau incluși și bulgari basarabeni. A fost menționat că în Chișinău marele revoluționar bulgar Hristo Botev și-a desfășurat activitatea național-revoluționară. Nu a trecut cu vederea nici aportul *Societății pentru răspândirea cunoașterii de carte printre bulgari* (în frunte cu Ivan Kaleandji), din rândul căreia au ieșit mulți reprezentanți de vază ai mișcării de eliberare a Bulgariei. Savantul a subliniat că despre rolul important al Chișinăului în istoria Bulgariei vorbește faptul că aici împăratul rus Alexandru II, la 12 (24) aprilie 1877, a declarat război Imperiului Otoman și de aici voluntarii s-au pornit să elibereze Bulgaria.

A urmat comunicarea dlui Ivan Dumitru, doctor în istorie, cercetător științific la Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM, cu tema *Eliberarea Bulgariei în istoriografia moldovenească*. Autorul a caracterizat lucrările istoricilor din Republica Moldova, care au abordat diferite aspecte ale pregătirii și realizării eliberării Bulgariei. În acest

sens au fost menționate lucrările lui Constantin Poglubco, Nicolai Cervencov, Ilia Budac, Ivan Zabunov, Lilia Stepanova și alții. Cercetătorul a atras atenția și la problemele care trebuie încă cercetate, de exemplu: activitatea revoluționarilor bulgari în Basarabia și relațiile lor cu narodnicii moldoveni, biografiile bulgarilor basarabeni – voluntari în armata rusă, precizarea locurilor unde erau desfășurate bătăliile, aportul basarabenilor de alte origini etnice în eliberarea pământurilor bulgărești.

Comunicarea *Reflectarea eliberării Bulgariei în literatură*, prezentată de dna Elena Rațeeva, doctor în istorie, conferențiar, Universitatea de Stat din Taraclia „Grigore Țamblac”, a pus în evidență lucrările scriitorilor, poeților și prozatorilor care au scris și scriu despre eliberarea Bulgariei. Aflăm că această temă este pe larg abordată nu numai în literatura bulgară, dar și în cea română, precum și în proza și poezia altor popoare. În special, s-au făcut referințe la creația lui Vasile Alecsandri, care în unele poezii reflecta războiul ruso-turc din anii 1877-1878.

Nadejda Cara, doctor în filologie, conferențiar, șef al grupei „Etnologia bulgarilor” de la Institutul Patrimoniului Cultural

al AȘM a prezentat comunicarea *Colecția de carte a Bibliotecii „Hristo Botev”, cu tematica eliberării Bulgariei*. Autoarea a menționat principalele ediții pe această temă. În special, a fost atrasă atenția la culegeri de studii, care în ultimii ani se editează de Societatea Științifică a bulgarilor din RM: *Русско-турецкой войне 1877–1878 гг. – 125 лет* (culegere, red. resp. N. Cervencov, Chișinău, „S.Ș.B.”, 2003, 132 p.); *Бессарабия и освобождение Болгарии* (red. resp. N. Cervencov, Chișinău, „S.Ș.B.”, 2004, 128 p.). Aceste cărți sunt actualmente un suport pentru elevii și studenții interesați de tematica dată. Totodată, a fost atinsă problema completării fondului bibliotecii cu cărți noi.

La închiderea lucrărilor simpozionului moderatorul Nicolai Cervencov a făcut o totalizare și a mai menționat că este de datoria fiecăruia dintre bulgariști de a promova istoria și cultura bulgară din Basarabia.

Parteneriatul între bulgarii din Polonia și Republica Moldova

La 16 martie curent, în incinta Bibliotecii „Hristo Botev” s-a desfășurat masa rotundă: *Parteneriatul între bulgarii din Po-*

lonia și Republica Moldova, manifestare științifică ce a reunit bulgariști din instituțiile și asociațiile obștești din Republica Moldova și Polonia. În cadrul ei au fost abordate subiecte legate de relațiile științifice între cercetătorii bulgariști din ambele țări. Lucrările mesei rotunde au fost deschise de Angela Olărescu, șefa bibliotecii, care a vorbit publicului despre bibliotecile minorităților etnice din Chișinău, atrăgând atenția, în special, la istoria bibliotecii comunității poloneze „A. Mickiewicz”. Au fost subliniate relațiile strânse de parteneriat între Biblioteca „Hristo Botev” și Biblioteca „A. Mickiewicz”, care fac schimb de informație. Totodată, s-a vorbit despre planuri privind unele expoziții comune de carte. A urmat comunicarea dlui Nicolai Cervencov, doctor habilitat în istorie, profesor universitar (Societatea Științifică de Bulgaristică din Republica Moldova). Savantul a vorbit despre aportul societății pe care o conduce la sprijinirea istoricilor și etnologilor polonezi care vin să facă cercetările referitor la bulgarii basarabeni. De exemplu, colegii polonezi sunt consultați privind trecutul bulgarilor din Basarabia, punându-le la dispoziție materialele de arhivă și la solicitare ei sunt îndrumați să

viziteze satele bulgare din sudul republicii noastre.

Oaspetele din Polonia dl Petăr Sotirov, profesor la Universitatea „Maria Curie-Sklodowska” din Lublin, a vorbit despre tradițiile de bulgaristică pe care le au și le dezvoltă ei. A prezentat revista științifică *Chirilo-metodiana*, pe care o editează o dată în an la Catedra de limbi slave. În acest sens, dumnealui i-a făcut o invitație dlui N. Cervencov ca să facă parte din colegiul de redacție al acestei reviste științifice. Totodată, a făcut apel către bulgariștii moldoveni pentru a participa la conferințele anuale de balcanistică care se desfășoară la Universitatea pe care o reprezintă. La rândul-i dl N. Cervencov a invitat bulgariștii din Polonia să participe cu comunicări la conferința *Relațiile moldo-bulgare*, organizată de către societatea pe care o conduce.

Dna Maria Pâslaru, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, rector, Universitatea de Stat „Grigore Țamblac” din Taraclia, a prezentat unele date conform cărora și în rândul studenților bulgari ai instituției pe care ea o reprezintă crește deosebit de mult interesul referitor la trecutul Poloniei. Ca rezultat, se pregătesc referate pe tema *Istoria Europei de Sud-Est*.

Cercetătorul științific Ivan Duminica, doctor în istorie, Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei, a vorbit despre cercetările referitor la bulgarii basarabeni, care se desfășoară în orașul Poznan, Polonia. În acest sens, s-a

atras atenția la activitatea istoricului Yerzy Hatlas, Biblioteca de pe lângă Universitatea „A. Mickiewicz” din Poznan, care în ultimii cinci ani este implicat activ în studierea vieții cotidiene a bulgarilor din R. Moldova și Ucraina. Cercetările sale au fost expuse într-o monografie științifică editată în limba poloneză (2014), cartea fiind apreciată la nivel înalt și premiată de către Ministerul Culturii din Bulgaria.

Kamila Kwiatkowska, profesor invitat de la Universitatea de Stat din Moldova, a comunicat despre procesul de predare a limbii poloneze la instituțiile superioare de învățământ din Chișinău. Dânsa și-a exprimat speranța că în viitor printre studenții ei se vor regăsi și etnici bulgari, dat fiind faptul că limba bulgară și polonă sunt foarte apropiate făcând parte din grupul limbilor slave. La sfârșit, Nadejda Cara, doctor în filologie, conferențiar universitar la Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei, a subliniat importanța cercetărilor de sociolingvistică bulgară, care se desfășoară la Universitatea „Maria Curie-Sklodowska” și a împărtășit din experiența proprie de folosire a cărților și revistelor de la Catedra limbii slave în cercetările sale.

Masa rotundă s-a încheiat cu un acord comun de aprofundare a relațiilor dintre bulgariștii din ambele țări. În acest sens, a fost stabilit ca pînă la sfârșitul anului să se efectueze schimburi de cărți, vizite reciproce și conferințe comune.

POEZIA FACE DRAGOSTEA MAI DRAGOSTE, DORUL MAI DOR, INIMA MAI INIMĂ...

*Tatiana BRAICOV,
masterandă, Facultatea de Litere, USM;
șef oficiu, Biblioteca „Onisifor Ghibu”*

Poezia deține capacitatea unică de a surprinde spiritul creativ al minții umane. Prin intermediul ei sunt transmise în modul cel mai eficient și creativ valorile spirituale ale diverselor culturi. Iar traducătorii reușesc să transmită o parte din esența poeziilor transpuse numai cu condiția ca ei înșiși să fie poeți, chiar și atunci se obțin, mai degrabă noi poezii, decât copii identice. Robert Graves spunea: „Poezia înseamnă ceea ce se pierde prin traducere.”

Să fii poet nu înseamnă să scrii zeci de poezii, ci să înveți a respira cu inima, a asculta sufletul, a simți, a iubi. „Poezia e în-săși viața, e umbra și lumina care catifelează natura și dă omului senzația că trăiește cu planetele lui în cer”, ne spunea poetul Tudor Arghezi.

În fiecare început de primăvară, la 21 martie, este sărbătorită *Ziua mondială a poeziei*. Marcarea acestei zile este menită să încurajeze o revenire la tradiția orală, la susținerea recitalurilor de poezie, pentru a restabili un dialog între poezie și celelalte arte, precum teatrul, dansul, muzica și pictura, confirmând astfel afirmația lui Delacroix: „Nu există nicio altă artă fără poezie.”

Cu această ocazie, atât în instituțiile culturale din Chișinău, cât și în alte localități din țară, au fost organizate diverse evenimente culturale. Iar bibliotecile, imaginate de Jorge Luis Borges ca un paradis, s-au străduit, în primul rând, să (re-)aducă poezia aproape de inimile cititorilor. Deoarece poezia este cel mai apreciat gen literar, iar cărțile de versuri sunt cele mai îndrăgite cărți ale unei biblioteci.

Mai mult decât analizele critice, mai mult decât comentariile literare, orice

scriitor își dorește ca poeziile sale să fie lecturate. De aceea, Biblioteca „Onisifor Ghibu” a organizat un recital de poezie în colaborare cu elevii Liceului Teoretic „Vasilie Vasilache”. Directorul bibliotecii, poetul Vitalie Răileanu, a accentuat rolul poeziei și i-a încurajat pe elevii prezenți să scrie versuri pentru că rimele sunt o matematică a sufletului, un mod de a învăța să simți, să iubești, să trăiești. Atât bibliotecarii, cât și elevii au recitat sau au recitat poeziile îndrăgite din M. Eminescu, V. Alecsandri, T. Arghezi, Gr. Vieru, L. Blaga, A. Codru, Ana Blandiana, Leonida Lari etc.

Un adevărat festival al poeziei a fost organizat și în incinta Sălii de festivități a Preturii Buiucani, unde oameni de artă, bibliotecari, tineri liceeni și studenți au avut posibilitatea să se bucure de armonia îmbinării versurilor cu muzica. Invitați la eveniment au fost mai mulți poeți, care și-au destăinuit o parte din sufletul lor lecturând câteva versuri.

Poetul Ianoș Țurcanu, întrebat în ce mod își scrie versurile, a răspuns poznaș: „De fiecare dată când vreau să scriu, iau cuvintele, le transform în mâțe, le arunc în aer și, cele care rezistă, căzând în picioare, devin poezie.” Și fiindcă primăvara e legată în mod inevitabil de sentimentul nobil al dragostei, poetul a recitat o scurtă și originală poezie: „*Se întâmplă – / întârzii, / se întâmplă – / deloc nu mai vii. / Și iată / ce am hotărât: / te mai aștept / viața asta / și atât!... (Atât)*.”

Pe o notă sentimentală a continuat și poetul Iulian Filip, care a recitat poezia *Tot felul de aripi*: „*La 9000 de metri înălțime / sfâșietor mi-e dor să fiu cu tine...*” În tot ce

crează, comunicând verbal și pictural, Iulian Filip însuflă dragoste, căldură, ocrotire și bunăvoință. „Poezia este un fel de muzică pe care trebuie să o asculți și să o simți”, ne spune Iulian Filip.

Poetul Nicolae Spătaru, „pelerin rătăcit în propriul destin”, cum se autocaracterizează într-un poem, a declamat *Poemul singur*: „îmi bat poemul la mașina de scris / și vocalele consoanele (ce bine că am / renunțat la timp la semnele de punctuație!) / se depun în straturi groase / pereții tavanul abia se ghicesc // geamul nu se mai vede / ușa abia se distinge / camera devine din ce în ce mai mică / tot mai mică / îmi bat poemul la mașina de scris / până lucrurile din jurul meu / devin un tot întreg: / pereți cuvinte fereastră cuvinte ușă / tavan cuvinte mașină de scris birou / cuvinte cărți cuvinte cuvinte / acum în zadar ar încerca cineva / să facă o delimitare / între lucrurile din odaie / și mine.”

„Poezia e cea care adaugă viață vieții, a mărturisit poetul Vitalie Răileanu. Ea marchează sufletul românului încă de la acel prim *nani, nani*, cântat de mama în copilărie. Și cum să nu scrie poezii cel care a crescut ascultând poveștile cu Făt-Frumos, a memorat balada *Miorița*, versurile lui Blaga, Eminescu, Arghezi? Suntem un neam

născut și crescut prin poezie, de aceea nu putem să nu promovăm acest frumos – Poezia.”

Toți cei prezenți la eveniment s-au bucurat de audierea câtorva versuri nepublicate încă ale lui Vitalie Răileanu. Versuri marcate de personalitatea poetului, de amintirea mării, ploii, dragostei: „*mă înfioară presentimentul mării în amare amintiri... / prin unele renunțări trec astăzi / și aceste zboruri solare de erodii / la marginea-ndoielii / în ieri / se reîntorc târziu / corăbiile serii cu sare-amară pe pupă // de o săptămână nu ne mai căutăm / în ceața celor care așteaptă / troleibuzul nr. 24... / am uitat că aș fi putut sta / sub arborii din parc / sau în porturile mari / pe care tu nu le-ai / văzut / încă... / revin tăcerile... / poate ne vom regăsi mai singuri cu săruturi amare / spre Nordul nostru / palizi într-un exod solemn / va fi să ne întoarcem din largul uitării și despărțirii / într-un amurg... / celor ce nu așteaptă corăbiile vechi de lemn libian / pustii le vom trimite din cel din urmă burg / pe unde am trecut / presentimentul mării / ega-le insomnii / corăbii lungi / de vise / curând / vor reveni” (Exod).*

Poezia, nostalgia, metafora sunt parte din viața poetului Vitalie Răileanu: „*plouă neîncetat de câteva zile / probabil că aș*

arată potopul / revărsat în picături mari / care spală / și singurătatea din noi."

Distingem în poezia sa metafore inedite precum: „Grădina Publică / regina unei toamne întârziate / înfășurată într-o plapumă de ceață / ca într-un minunat sul chinezesc / pictat în tuș negru”, iar imaginea ploii ca o pasăre este absolut originală: „ploaia și-a strâns aripile / de două ori / a încercat să zboare / și n-a reușit.” „Să vă plouă doar cu poezie”, ne urează Vitalie Răileanu.

Un recital-colaj al poeziilor scrise de Dumitru Crudu și dedicate tatălui poetului a sensibilizat publicul prezent la sărbătoare până la lacrimi: „tatăl meu uneori dormea în cimitir, / culcat lângă mormântul mamei / ziua în amiaza mare, vara, / pe covorul de iarbă verde / și soră-mea îmi spunea lasă nu-i tulbura somnul, / lasă să-și împlinească somnul / o să se trezească atunci când o / să-

și refacă puterile...”; „ieri după-amiază tatăl meu încă mai era în viață / pe la ora trei a discutat cu petre. / pe la ora cinci a strigat-o pe stela. // dar eu abia azi am ajuns la flutura / când el deja murise. // am îngenuncheat în fața trupului său adormit / și am simțit că-mi vorbește / fără să-mi spună nimic [...] / să nu-mi spuneți că acesta-i sfârșitul.”

Atunci când îți faci din viață o poezie, viața este cu mult mai frumoasă, bucuriile sunt mai profunde, dragostea este mai dragoste, dorul mai dor, inima mai inimă, copilăria mai însorită, bătrânețea mai înțeleaptă, iar greutățile devin mai ușor de trecut! Cel mai frumos mijloc de delectare este, desigur, lecturarea sau audierea unei poezii. Vă dorim în acest început de primăvară să vă lăsați învăluți de ritmurile și armonia versurilor!

27 MARTIE 1918 – O ZI ISTORICĂ ASTRALĂ, MEREU VIE ÎN CONȘTIINȚA BASARABENILOR

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

În ajunul împlinirii a 98 de ani de la Unirea Basarabiei cu Patria-Mamă – România –, pe 22 martie 2016, la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”, Asociația Istoricilor din Republica Moldova și Clubul Istoricilor din Republica Moldova a organizat o manifestare consacrată acestui eveniment, care s-a desfășurat sub genericul *De la trecutul istoric la perspectiva istorică*.

În cadrul manifestării culturale au fost prezentate două comunicări: *Realizarea Unirii Basarabiei cu România, 27 martie 1918*, prezentată de dr. Ion Negrei, istoric, om politic, vicepreședinte al Asociației Istoricilor din Moldova, și *Problemele actuale ale reîntregirii Neamului Românesc*, expusă de dr. hab. Anatol Petrencu, istoric, prof. univ. la Universitatea de Stat din Moldova, director al Institutului de Istorie Socială „ProMemoria”. Festivitatea a continuat cu câteva lansări: a siteului *inforo.md*, prezentat de Viorel Buzdugan, președinte al Fundației pentru Educație din Republica Moldova, a expoziției cartografice *Evoluția spațiului geografic românesc*, descrisă amănunțit de prof. dr. Sergiu Matveev, conferențiar la Catedra arheologie și istorie antică a Universității de Stat din Moldova, și a romanului *Fintîni fără ciatură*, de Dina Ciocanu. Scriitorul și jurnalistul Vlad Pohilă, redactor-șef al revistei *BiblioPolis*, și de data aceasta a fost pe post de moderator.

În Sala cu coloane a Bibliotecii Centrale au fost prezenți oameni politici, personalități ale artei, științei și culturii, simpli cetățeni atît din Republica Moldova, cît

și din România: Ion Hadârcă, poet, publicist și om politic; Alexandru Moraru, istoric; George Damian, jurnalist de la București; Constantin Rusanovschi, inginer din Onești, jud. Bacău; Boris Movilă, redactor de carte, publicist, scenarist și traducător; Valeria Dascăl, scriitoare, publicistă; Vioreca Goraș-Postică, profesoară; Paulina Nour, jurist; Ana Vilcu, pensionară, Vasile Vizitiu, pensionar ș.a. Unii din cei prezenți în sală au luat cuvîntul în dezbateri ori au pus întrebări conferențiarilor.

Istoricul Ion Negrei a vorbit despre perioada anilor 1917-1918, cînd Imperiul Rus s-a dezintegrat și a apărut o situație favorabilă ca popoarele din componența lui să-și decidă de sine stătător destinul lor. Astfel, pe 3 martie 1917, la Chișinău a fost înființat Partidul Național Moldovenesc sub conducerea lui Vasile Stroescu, om politic român basarabean, filantrop, membru de onoare al Academiei Române, care promova cultura națională nu numai în Basarabia, dar și în Regatul României și mai ales, în Transilvania, care se afla sub stăpînirea austro-ungară. PNM avea obiectivul de a crea o dietă provincială numită Sfatul Țării. Prima întrunire a Sfatului Țării a avut loc în ziua de 21 noiembrie 1917, în funcția de președinte a fost ales Ion Inculeț, în cea de vicepreședinte – Pan Halippa, iar secretar a devenit Ion Buzdugan. Acest organ legislativ a fost ales în mod democratic și a fost reprezentativ pentru toate etniile conlocuitoare din Basarabia din acea perioadă. S-a luat în vedere și criteriul de reprezentare a structurilor administrative,

criteriul păturilor sociale, reprezentanții fiind și din partea societăților culturale. La data de 2 decembrie 1917 Sfatul Țării a proclamat oficial Republica Democrată Moldovenească. La sfârșitul lunii decembrie, armata rusă, aflată în retragere prin Basarabia în cadrul Primului Război Mondial, a început să jefuiască și să terorizeze populația civilă băștinașă, fruntașii basarabeni fiind prizonieri de către organizațiile pro-comuniste. În aceste condiții, la 22 decembrie 1917, Sfatul Țării a cerut guvernului român – aflat la Iași – să trimită armata, care se mai afla pe front, să restabilească ordinea publică din RDM. În urma tratativelor, trupele aliate, conduse de generalul român Ernest Broșteanu și generalul francez Henri Berthelot, au trecut Prutul și în ziua de 10 ianuarie 1918 au reușit să elibereze Chișinăului de jefuitori, iar în câteva zile ulterioare a fost eliberată întreaga Basarabie. La 24 ianuarie 1918, Sfatul Țării proclamă independența Basarabiei, dar în curând apar pretenții teritoriale din partea Ucrainei, care și ea s-a proclamat independentă. În aceste condiții, Sfatul Țării începe să manifeste intenții de unire cu România. Până la urmă, pe 27 martie 1918, membrii Sfatul Țării au votat, în interesul tuturor

locuitorilor, Unirea Basarabiei cu România (86 de voturi pro, 36 – abțineri, trei – împotriva, 13 deputați au fost lipsă). Astfel, Basarabia a fost prima dintre provinciile istorice care – în anul 1918 – s-a unit cu România. Peste câteva luni au urmat această inițiativă însușită de patriotism și celelalte provincii românești – Ardealul, Crișana, Banatul, Maramureșul și Bucovina. Astfel, spre sfârșitul anului 1918, a fost creată România Mare. Timp de 22 de ani, Unirea cu România a ferit Basarabia de războiul civil rus, de tragediile colectivizării, ale „holodomorului” (foamete organizată), ale „terorii roșii” dezlănțuită de organele Securității de Stat ale Uniunii Sovietice, precum și ale deportărilor în gulaguri la mii de kilometri depărtare de meleagul natal. Cu regret, efectele Unirii au fost anulate la 28 iunie 1940, când URSS-ul a anexat din nou Basarabia, în baza Pactului secret Ribbentrop-Molotov. Consecințele acestei înțelegeri monstruoase nu sînt lichidate pînă în prezent.

În alocuțiunea sa, istoricul Anatol Petrencu a vorbit despre calvarul, soarta nefastă prin care a trecut Basarabia după ocuparea ei de către URSS, la început pe 28 iunie 1940, apoi, din nou, în vara anului

1944. S-au amintit deportările, înfometarea organizată, asasinările în masă, deznăționalizarea forțată, promovarea unei ideologii comuniste agresive față de națiunea română – iată care au fost suferințele prin care au trecut basarabienii pe parcursul a mai mult de patru decenii de ocupație sovietică. Chiar și după proclamarea Independenței, pe 27 august 1991, Republica Moldova nu este capabilă să rezolve problema Transnistriei, să stopeze migrația în masă a băștinașilor, să asigure un nivel de viață decentă tuturor locuitorilor ei, iar partidele politice nu ascultă cerințele maselor largi ale populației.

Reputatul istoric susține că reîntregirea Republicii Moldova cu România este singura soluție viabilă pentru viitorul mai încrezut și mai sigur atât al românilor, cât și al tuturor etniilor conlocuitoare în teritoriul dintre Prut și Nistru, ajuns atât de neprielnic în zilele de azi.

Președintele Fundației pentru Educație din Republica Moldova, dl Viorel Buzdugan, a prezentat un proiect nou de media – portalul informațional panromânesc *inforo.md*. Colaboratorii lui își propun să reflecte viața socială, culturală, spirituală, economică și politică a românilor din Re-

publica Moldova, România, țările limitrofe acestora, în care locuiesc comunități importante de români, precum și din diaspora. Saitul *inforo.md* se va axa pe reflectarea evenimentelor, colectarea și publicarea știrilor originale din teritoriile în care locuiesc români, având ca scop principal promovarea imaginii României și instituțiilor românești în Republica Moldova, în celelalte comunități amintite mai sus, precum și facilitarea accesului cetățenilor României la viața publică din Republica Moldova și apropierea românilor atât de pe ambele maluri ale Prutului, cât și din alte comunități românești.

Conferențiarul Sergiu Matveev a prezentat expoziția cartografică *Evoluția spațiului geografic românesc*, ce constituie un set de hărți, tipărite cu susținerea Fundației „Syllabus” și a SRL „Eurodidactica”. Hărțile satisfac cele mai exigente cerințe ale sistemului educațional.

În încheierea manifestării culturale, scriitoarea Dina Ciocanu a lansat romanul *Fântâni fără ciutură* (Chișinău, 2015). Volumul zugrăvește viața câtorva generații de basarabieni pe parcursul a mai bine de șase decenii și a calvarului prin care au trecut aceștia după ocuparea Basarabiei de

către tancurile sovietice în 1940. La baza romanului au stat materialele documentare ale soțului autoarei, adunate în volumul de cercetări *Represaliile politice pe cîntarul justiției*, care, la rîndul său, a fost fundamentat pe dosarul de deportare al bunicului Petru Ciocan și pe dosarul de revendicare a bunurilor confiscate de la familia lui (trimiterile la documentele legislative țin, în mare parte, anume de aceste cercetări).

Romanul Dinei Ciocanu, constituie o veritabilă arhivă de date și are multe personaje. Nea David, Vlaicu, Sofia, Alexandra ș.a. sunt personajele principale: unii au fost deportați, alții încearcă să se împace cu greutățile vieții de zi cu zi. În cele 352 de file de suflet și viață este cuprinsă o istorie a unui neam viguros, este o poveste a unor oameni, care transmit din generație în generație dragostea față de limbă, de tradițiile populare și de tot ce e frumos pe lume. Acest fapt confirmă și mesajul autoarei imprimat pe coperta a patra a cărții: „Legile sînt create pentru a ne garanta libertatea. Or, sîntem liberi în măsura în care ele ne-o permit. În măsura în care echivalează cu calitatea legii. Genocidul românilor din stînga Prutului a avut la bază ignorarea tuturor legilor: ale naturii și ale societății umane. Genocidul este o parte a istoriei care trebuie depozitată ca memorie în conștiința posterității, altfel aceasta riscă să devină goală în interior și meschină. Memoria e profesorul de cea mai mare valoare al unui neam, ca acesta să dăinuie ca NEAM. Trecutul ne ajunge mereu din urmă și ne bate pe umăr.”

Cei prezenți în Sala cu coloane a Bibliotecii Centala au avut ocazia să se familia-

alizeze și cu o expoziție de cărți intitulată *98 de ani de la Unirea Basarabiei cu România – 27 martie 1918*. Au fost expuse spre atenția vizitatorilor mai multe volume pe tema dată, printre care se numără: *Geneza Unirii și Apostolul Unirii – Pantelimon Halippa* de Iurie Colesnic; *Unirea Basarabiei cu România* de Ion Țurcanu; *Testament pentru urmași* de Pantelimon Halippa și Anatolie Moraru; *Sfatul Țării: itinerar și Integrarea Basarabiei în cadrul României (1918-1923)* de Gheorghe E. Cojocaru; *Lacrimile românilor basarabeni* de Rodion Cuciureanu; *Dreptul românilor asupra Basarabiei după unele surse rusești* de Anton Crihan; *Basarabia – pămînt românesc* de George Ciorănescu ș.a.

Evenimentul cultural ce s-a desfășurat la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” a fost un bun prilej pentru a omagia fapta vizionară, salvatoare și demnă de urmat a înaintașilor noștri, de a medita asupra realizărilor de astăzi ale Republicii Moldova și asupra perspectivelor ce ar putea schimba în bine această tristă stare de lucruri. Peste doi ani vom marca 100 de ani de la săvîrșirea Unirii Basarabiei cu România. Să ne pregătim de pe acum în vederea marcării acestui eveniment excepțional din istoria noastră contemporană, care pînă nu demult a stat într-un con de umbră, iar acum apare tot mai mult atît în centrul atenției opiniei publice de pe ambele maluri ale Prutului, cît și din întreaga lume. Deci, să ne întărim rîndurile... Astăzi avem nevoie ca niciodată de solidaritatea românilor de pretutindenii...

IULIAN FILIP, OMUL MEREU ÎNSETAT DE FRUMOS, ȘI-A „CÂNTĂRIT” CREAȚIA SA

Margareta CEBOTARI,
bibliotecar principal, Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”

Artist cu un larg diapazon cultural de exprimare a talentului său creator de frumos, Iulian Filip a acceptat provocarea de a aduna la un loc lucrările sale, pentru a se contura un „portret” al felului său de a fi poet, dramaturg, folclorist, eseist, publicist, traducător, coautor, grafician, editor, antologator etc. Astfel, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” a conceput și a tipărit un volum care însumează talentul său polivalent – catalogul *Iulian Filip între cărțile și părțile sale: cântar prealabil* (Chișinău, 2015). Catalogul prezintă 145 de titluri de carte, din care 75 sunt de autor, fiind dotat cu mai multe indexuri auxiliare: *Index de nume; Index de titluri de autor și coautor; Index de titluri ale cărților îngrijite, selectate, traduse și comentate de Iulian Filip; Index de titluri ale cărților ilustrate și desenate de Iulian Filip; Index de autori de desene și ilustrații; Index de edituri.*

Lansarea acestei apariții editoriale, într-o atmosferă creativă și un decor excepțional, a avut loc în Sala cu coloane albe a Bibliotecii Centrale a BM „B.P. Hasdeu”, într-o frumoasă zi de Făurar, pe la chindii.

Ne-am dorit, prin această lucrare bibliografică – sub formă de *Catalog* atât al volumelor artistice de autor, cât și al celor antologate, prefațate, selectate, traduse, comentate și ilustrate – să descoperim lumii întregi talentele creatorului Iulian Filip, a remarcat Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, moderatoarea evenimentului. Parcurgând acest volum, cititorul se va informa și va admira, savurând impecabila prezentare grafică a imaginilor copertei fiecărei cărți, creativitatea și originalitatea scriitorului Iulian Filip, a ținut să mai specifice dna Mariana Harjevschi, aducând mulțumiri echipei de creație a volumului conceptualizat de

conf. univ. dr. Lidia Kulikovski. Catalogul a fost realizat de Departamentul dezvoltare și comunicare, Departamentul „Memoria Chișinăului”, redactor bibliografic și realizatorul indexurilor auxiliare – Claudia Tricolici; lector – Valeriu Rață; machetare, design și copertă – Tatiana Iovu.

Lansarea volumului a fost o adevărată sărbătoare, publicul dăruind din plin aprecierea și admirația sa creației scriitorului Iulian Filip, plasat de organizatori sub o feastră „virtuală”, deschisă spre un minunat peisaj natural, fiind înconjurat de expoziția creativă a cărților sale, completată de un anturaj rustic: scoarță-covor, broderii și dantele tradiționale poporului nostru. În mod simbolic, pe un cântar adevărat a fost expusă lucrarea lansată, contrabalanța fiind un alt element, des utilizat de scriitor în creațiile sale – mărul, simbolul cunoașterii.

Dr. Tamara Cristei, profesor universitar, comoderatoarea cenaclului literar „Miercurea pe la chindii”, inițiat de Iulian Filip la Liceul Academiei de Științe a Moldovei, a adus la cunoștința publicului importanța, pentru elevii lor, a frumoaselor ședințe care au loc în liceu. Numele scriitorului Iulian Filip fiind deja emblematic pentru liceeni, el a devenit un ghid al lor în edu-

carea artei de a fi adevărați cetățeni de valoare ai țării în care s-au născut. Cele mai îndrăgite versuri liceenii au ales pentru colajul literar-artistic ce a urmat, realizat în colaborare cu Pavel Cerbușcă, director adjunct pentru educație al acestui liceu, și Maria Harea, pedagog social, și prezentat de ei cu mult talent.

Un alt grup de elevi din clasele primare, de la Școala de Arte „Valeriu Poleacov”, sub conducerea cunoscutei actrițe Angela Tofan, profesoară de artă scenică, au realizat câteva înscenări din dramaturgia pentru copii, prin care scriitorul Iulian Filip îi îndeamnă la fapte bune. Cu câtă grație și plăcere au interpretat ei aceste roluri, se vedea din plin!

După cum afirmă deseori Iulian Filip, în spatele fiecărui vers stă o provocare a unui prieten al său, a anunțat publicul în continuare dr. Mariana Harjevschi, prezentând scriitorii, aflați în sala bibliotecii, care au avut a spune un cuvânt de apreciere despre colegul lor de breaslă și cartea lansată.

„Iulian Filip, vine cu o bogăție a lui, pe care foarte generos știe să o împărtășească lumii. Pornind de la miniatural poate ajunge la universal în versurile sale, oricând ne transferă într-o lume poetică feerică, el

lasă urme bune în tot ce face”, a ținut să remarce scriitorul Ion Hadârcă, venind și cu aprecieri la *Catalogul* editat de BM „B.P. Hasdeu”, fapt ce va contribui la o mai largă cunoaștere a lor și, poate, va fi un „cap de serie” pentru noi ediții bibliografice.

Fiind și unul din autorii studiilor introductive ale cărții lansate, scriitorul Vasile Romanciuc a venit cu un cuvânt de felicitare atât pentru protagonist, cât și pentru colectivul BM „B.P. Hasdeu”, pentru conceptul și realizarea acestei cărți-portret, în care ne întâlnim cu un Iulian Filip în toată complexitatea lui. În opinia lui Vasile Romanciuc scriitorul Iulian Filip nu are timp pentru risipit, nu are timp pentru vorbe – el este un om al cuvântului, un om al faptei concrete, care „muncește cu har dumnezeiesc îmbelșugat, având un palmares impresionat: cărți de poezie și proză, piese de teatru, cărți pentru copii, culegeri de folclor, traduceri, manuale ș.a.”.

Despre Iulian Filip și cărțile sale se poate vorbi mult și concret, el fiind omul marcat de o mare dorință de a crea, de a iubi, a trăi din plin viața – a fost aprecierea dată de bunul său prieten, scriitorul Ianoș Țurcanu. Iulian Filip are poezii pentru toate vârstele, de aceea cărțile lui nu se

prăfuesc pe rafturile bibliotecilor sau ale librăriilor. La fel, Ianoș Țurcanu a apreciat și *Catalogul* lansat, calificând-o drept o carte folositoare pentru bibliotecari, profesori, istorici literari, cititori de toate vârstele etc.

Aurelian Silvestru, scriitor, pedagog, director al Liceului de Inventică „Prometeu-Prim”, admiră faptul că Iulian Filip mereu citește, se informează, învață ceva – apoi creează cu spor în toate: literatură, pictură, muzică – deoarece are ce spune lumii și o spune pe înțelesul tuturor. Acest fapt se datorează și talentului polivalent dat omului de la Dumnezeu, mai consideră Aurelian Silvestru.

Pasiunea pentru frumos te devorează, uneori sunt și situații de criză, atunci, strigă prin culori în creațiile sale picturale, a remarcat Iulian Filip în cadrul vernisajului expoziției sale de tablouri, cu genericul *Luminile și umbrele Acaselor...*

Echipa BM „B.P. Hasdeu” a pregătit atât pentru poetul și folcloristul Iulian Filip, cât și pentru publicul din sală o frumoasă surpriză – invitând cu un recital de cântece populare ansamblul etnofolcloric „Țărăncuța”, din satul Bardar, r-nul Ialoveni, care au venit cu mare drag pentru creația acestui scriitor. Costumele populare, purtate

cu mândrie de frumoasele membre ale acestui ansamblu, au armonizat perfect cu ambianța etnofolclorică a bibliotecii din această zi.

Care dintre scriitori poate cu ajutorul operei sale să unească oamenii într-o singură suflare patriotică? Răspunzând la această întrebare, scriitorul Iulian Filip a reiterat unele gânduri ale sale vizavi de importanța creației marelui poet al poporului român – Grigore Vieru, despre importanța creației poetice în viața oamenilor, mai ales în viața copilului. De aceea, a și inițiat proiectul *Copiii scriu cu Iulian Filip*. El a scris primul rând al unei viitoare poezii, iar copiii au continuat versul. Cele mai

bune poezii au fost selectate și editate. Astfel vede scriitorul Iulian Filip implicarea oamenilor de creație în educarea patriotică a generației tinere. În fine, creația ne poate ajuta să depășim pragurile grele ale vieții, ne poate ajuta să devenim mai buni.

În finalul evenimentului poetul Iulian Filip a adus un frumos dar celor prezenți, citind versuri noi, care urmează a se așterne în filele altor cărți. Iar noi, bibliotecarii BM „B.P. Hasdeu”, vom avea grijă să aducem aceste cărți în colecțiile tuturor filialelor, pentru a fi citite, studiate, promovate, bibliografiate în noi ediții. Îi dorim cu drag lui Iulian Filip un *La mulți ani* de creație și o sete interminabilă „de frumos”.

DOUĂ CĂRȚI NOI ÎȘI IAU ZBORUL SPRE INIMA CITITORULUI

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

În miez de iarnă, pe 22 ianuarie 2016, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” au fost lansate două cărți noi – și ambele admirabile –, pe care cititorul avizat din republica noastră nu poate să le treacă, pur

și simplu, cu vederea. Avem convingerea în acest deziderat, că ele vor suscita interesul destinatarilor, deoarece este vorba de **culegerea de articole *Raptul Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herța din***

28 iunie 1940 (editurile „Cartea Juridică” și „Serebia”, Chișinău, 2015) și de **albumul fotografic Ansamblul folcloric „Hora”. 50 de ani de istorie în imagini** (Editura „Serebia”, Chișinău, 2015) de dr. în economie **Vasile Șoimaru**, conferențiar universitar la ASEM, publicist și maestru fotograf.

În deschiderea manifestării culturale dna dr. **Mariana Harjevschi**, director general al BM „B.P. Hasdeu”, a salutat ascultătorii care au găsit timp după o săptămână dificilă, plină de evenimente politice răsunătoare, să asiste la un eveniment, ce alină sufletul și trezește un sentiment de demnitate națională. În sală au fost prezenți scriitori, jurnaliști, bibliotecari, dansatori ai vechii și noii componente a Ansamblului folcloric de dansuri populare „Hora”, precum și istorici, politicieni, autori ai studiilor incluse în volumul de sinteză *Raptul Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța din 28 iunie 1940*.

Scriitorul, jurnalistul și omul de cultură **Vlad Pohlă**, care a moderat această întâlnire de suflet, petrecută în inima capitalei noastre – Chișinău, la Biblioteca Municipală ce poartă cu mândrie numele scriitorului și savantului Bogdan Petriceicu Hasdeu, a menționat că în vizorul cititorului sînt

puse două cărți diferite ca mesaj și conținut, a căror apariție se datorează lui Vasile Șoimaru, veșnic tînărul sufletist, mereu plin de generozitate și de solicitudine.

Volumul *Raptul Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța din 28 iunie 1940* este întru cîtva mai deosebit, deoarece la elaborarea lui a lucrat un colectiv, coordonatorul căruia a fost, după cum s-a menționat mai sus, dr. Vasile Șoimaru, iar îngrijirea este semnată de dr. Mihai Tașcă, Ilie Popa și dr. hab. Anatol Petrencu. Editarea s-a efectuat sub auspiciile Institutului de Studiul Arhivelor; Fundației Culturale „Memoria”, Filiala Argeș; Institutului de Istorie Socială „Pro Memoria” și Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” în cadrul proiectului *Românii din jurul României*, coordonat, de asemenea, de dr. V. Șoimaru. Lucrarea cuprinde materialele Conferinței științifice internaționale *75 de ani de la anexarea de către URSS a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 28 iunie 1940*, desfășurată la Chișinău pe 12 și 13 iunie curent, în incinta Bibliotecii Centrale a BM „B.P. Hasdeu”, și însumează următoarele cinci capitole: *I. Premisele anexării, raptul și politicile URSS în teritoriile ocupate; II. Urmările raptului teritorial pentru România*

și pentru populația aservită de sovietici; III. *Anexiunea sovietică în memoria colectivă și în dreptul internațional*; IV. *Tragedia deportărilor*; V. *Reflectarea lucrărilor conferinței (articole, recenzii) și o Addenda*. Toate studiile sînt prevăzute cu rezumate în engleză, după toate rigorile academice. Deci, după cum se vede din cele relatate, avem în fața noastră o carte solidă, cu studiu introductiv, ce spune doar adevărul, reflectînd cel mai tragic an al României contemporane – 1940. Marcarea celor 75 de ani de la săvîrșirea raptului de către URSS a teritoriilor românești a fost – din păcate – trecut cu vederea atît de autoritățile oficiale ale Republicii Moldova, cît și de cele din România. Aceasta a făcut să exceleze doar detractorii.

Cea de-a doua surpriză – albumul fotografic *Ansamblul folcloric „Hora”. 50 de ani de istorie în imagini* –, de fapt, este un omagiu adus dansatorilor și muzicanților, care au excelat și au fost distinși în mod deosebit în domeniul dansului și cîntecului popular într-o perioadă deloc ușoară, cînd valorile culturale naționale erau luate în seamă doar la modul „etndecorativ” de către autoritățile colosului sovietic – URSS. Chiar de la înființare, în 1965, colectivul

formației a dat dovadă de tenacitate și perseverență, cucerind inimile spectatorilor nu numai din republica noastră și alte republici-surori din cadrul URSS, ci și dintr-un șir de țări mai mult sau mai puțin îndepărtate de locurile natale: Italia, Canada, SUA, Franța, Japonia, India, Portugalia, Bulgaria, România ș.a. Imaginile fotografice (circa 300 la număr) sînt din arhiva personală a autorului, precum și din cele ale familiilor Ion Bazatin, Ion Stratulat, Constantin Rusnac, Ludmila Troșin, Mihai Grigoriev, Alexandru Pihuț ș.a. Toate împreună, adunate între copertile unei ediții executată în condiții poligrafice excelente, fotografiile reflectă măreția, dar și drama cultural-artistică (parțială) a artiștilor basarabeni pe parcursul celor 50 de ani de existență a unui colectiv de dansatori într-o țară excesiv de ideologizată, apoi în una care se află într-o tranziție interminabilă spre economia de piață. Cu toate acestea, ansamblul a rezistat tuturor vicisitudinilor vremii, iar în prezent se află la fel de tînăr și plin de vigoare ca la începuturi, propagînd în lume – printr-un repertoriu variat – omenia prin dans, splendidele melodii populare, irepetabilul port românesc... De asemenea, în album este evidențiat

rolul deosebit al conducătorilor care au îndrumat acest colectiv minunat să parcurgă o distanță la care mulți colegi de breaslă numai visează. Deci, este expresia recunoștinței și a admirației pentru munca deloc ușoară a unor oameni dedați cu trup și suflet dăinuirii artei populare, în parte, și a românismului, în general. Mulți dintre membrii ansamblului – ajunși astăzi la o vîrstă onorabilă – sînt în continuare fideli dansului popular (iar familia Vasile și Maria Șoimaru se află printre ei!) și nu uită din cînd în cînd să intre în horă cu cei care le-au preluat ștafeta.

* * *

Conf. univ. dr. **Vasile Șoimaru**, căruia îi aparține ideea apariției acestui album, a menționat că concertul Ansamblului folcloric de dansuri populare „Hora”, care a avut loc în ajun la Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”, a fost un eveniment excepțional, dovadă că ansamblul în care a fost și el cîndva dansator, este vivace, tînăr ca altădată și poate atrage publicul prin perlele culese din arealul basarabean și prezentate într-o interpretare nouă, inedită, cu toate că unele dintre ele sînt în variatele de acum 30-40 de ani. Formația „Hora” a fost și este o sursă de educație prin dansul popular autentic și un mijloc de promovare a folclorului muzical. Ansamblul, s-a confesat V. Șoimaru, i-a purtat noroc – aici și-a întîlnit dragostea, pe Maria, viitoarea, actuala lui soție, care la fel era dansatoare și care nu a părăsit rîndurile acestui colectiv social-pînă în prezent.

A luat cuvîntul și **Constantin Rusnac**, compozitor, secretar general al Comisiei Naționale a Republicii Moldova pentru UNESCO, care a cîntat trei ani în orchestra ansamblului în perioada de înființare a lui. Dumnealui e de părere că avem o comoară de neprețuit. Pe parcursul celor 50 de ani ansamblul activează aproape în aceeași componență, unii membri ai lui au de acum o vîrstă înaintată. Ansamblul „Hora” este o carte de vizită a republicii noastre – iată imaginea adevărată a țării. Guvernanții trebuie să investească mai multe mijloace în domeniul culturii și, în genere, în învățămînt, dar nu să scrie lozinci fără conținut de luptă contra corupției. Ansamblul a fost și este o școală care ne învață cum trebuie să dansăm, cum să cîntăm cîntecele noastră populare (viitorul politician Gheorghe Ghimpu povestea că a venit să danseze în Ansamblul „Hora” numai să nu se piardă, să nu dispară cumva din patrimoniu dansurile populare, costumele, mișcările lor neobișnuite, deseori necunoscute pentru publicul larg). Deci, memoria este cea mai bună trăsătură de caracter a poporului nostru.

Ludmila Troșin, rusoaică, a învățat limba română, și ea fostă dansatoare a

Ansamblului „Hora”, a dezvăluit celor prezenți la eveniment cum i s-a împlinit un vis din tinerețe de a fi membră a unui colectiv artistic cu care a cutreierat țări ca Italia, Japonia, SUA, Canada, Bulgaria ș.a. Dumneaei mai păstrează în arhiva personală afișe, programe în original din anii '60 ai secolului trecut, precum și nenumărate fotografii. Sînt o amintire vie a unei tinereți agitate, fără astîmpăr.

Ion Stratulat, fost primar de Orhei, a comunicat că a făcut parte din prima echipă de dansatori, atunci cînd ansamblul încă nu avea un sediu permanent, dar studenții de la universitate și institute se înscriau cu mare dragoste în rîndurile acestei formațiuni. Astfel, în 1968 erau deja 12 perechi de dansatori. I. Stratulat a rugat să nu uităm de cei care ne-au învățat să iubim dansurile și melodiile populare, dorindu-i Ansamblului „Hora” mulți ani creativi pe viitor. V. Șoimaru a creat un album care este un impediment în calea uitării, merită toată lauda toți cei care au contribuit la tipărirea unei astfel de capodopere, a mai menționat vorbitorul.

* * *

Referitor la cartea *Raptul Basarabiei...* prof. univ. dr. hab. **Anatol Petrencu**, om de știință și politician, în comunicarea sa a reiterat condițiile și situația care s-a creat în Basarabia pînă și după anul de tristă pomină 1940. De asemenea, a elucidat consecințele cuceririlor URSS (foamea provocată în mod special, vînătoarea intelectualității și a celor mai buni gospodari ș.a.) pentru populația băștinașă, consecințe care se mai păstrează pînă astăzi. Toate insuccesele noastre de a ieși din simulacrul prezent își trag rădăcinile de la pactul Molotov-Ribbentrop și raptul teritoriilor românești din 1940 de către URSS.

Petre Dinescu, fost magistrat la Tribunalul Vîlcea, România, a mărturisit cum

a scris, studiind arhivele de stat, studiul *Județul Vîlcea și refugiații din Basarabia și nordul Bucovinei în perioada imediat următoare ultimatumului sovietic și cedărilor teritoriale din luna iunie 1940*. După aceasta dumnealui a continuat să colecteze materiale (încă din 15 dosare) și intenționează să prezinte un studiu mai amplu.

Dr. în drept **Nicolae Osmochescu**, profesor universitar la Facultatea de Drept a USM, diplomat, autorul studiului *Noi tendințe în doctrina rusă de drept internațional privind raportul „drept internațional” – „drept național”*, a vorbit și despre albumul Ansamblului „Hora”, și despre volumul ce stigmatizează raptul Basarabiei, nordului Bucovinei și ținutului Herța. A fost ca dumnealui a trebuit să îmbrățișeze și profesia de jurist, și dansul popular deopotrivă. În parte s-a referit la viziunea modernă a Rusiei față de Pactul Molotov-Ribbentrop și la (in)activitatea politicianilor de azi („parcă nici nu avem clasă politică!”) atît din Republica Moldova, cît și din România privitor la această problemă dificilă. Lui V. Șoimaru – care este un generator interminabil de idei frumoase – îi transmite felicitări pentru cele două realizări excepționale ce ne caracterizează ca națiune.

Un grup restrîns din actualii **membri ai Ansamblului „Hora”** au prezentat în fața spectatorilor dansurile populare *Hora de la Cimișlia și Țărăneasca de la Reni*.

Pe un panou special montat au putut fi vizionate fotografii ce reflectă istoria de cinci decenii a *Ansamblului folcloric de dansuri populare „Hora”*, autor al unora dintre ele este dr. **Vasile Șoimaru** – protagonistul manifestării ce a adus în atenția cititorilor BM „B.P. Hasdeu” două cărți noi întru confirmarea dăinuirii românismului pe plaiurile basarabene.

Foto: Vasile ȘOIMARU

PRIMA ÎNTÂLNIRE A SCRITOAREI LILIANA COROBCA CU CITITORII DE LA BAȘTINĂ

Tatiana BRAICOV,
bibliotecară, Filiala „Onisifor Ghibu”

Ziua de 24 februarie 2016 a fost pentru Biblioteca „Onisifor Ghibu” una de excepție și aceasta se datorează nu doar faptului că în această zi ne bucurăm de frumoasa sărbătoare a dragostei – Dragobete, ci și pentru că e o adevărată sărbătoare a sufletului; ea a avut loc, exact în aceeași zi, în Sala Nuciferă a bibliotecii noastre. Mă refer la așteptata întâlnire a cititorilor din Chișinău cu scriitoarea basarabeană Liliana Corobca, care, din fericire, și-a creat deja un (re)nume și peste hotarele țării, din nefericire însă, până la 24 februarie 2016 nu avusese ocazia de a se întâlni cu cititorii din patrie.

Ne bucură foarte mult faptul că Biblioteca „Onisifor Ghibu” a fost gazda (re)lansării volumului semnat de Liliana Corobca – *Kinderland* (Editura „Polirom”, Iași, 2015). Este un volum inclus în programul *Chișinăul citește*, un program prin care sunt recomandate cititorilor chiși-

năueni, volume ce cu adevărat merită a fi lecturate.

La eveniment au participat scriitori și critici literari precum: Mircea V. Ciobanu, Emilian Galaicu-Păun, Lucia Țurcanu; directorul general al BM „B.P. Hasdeu” Mariana Harjevschi, precum și alte personalități din Chișinău.

Cu respect pentru scriitoare și cu aprecieri pentru roman a vorbit criticul literar Mircea V. Ciobanu: „Faptul că Liliana Corobca este un istoric literar perseverent, nu a dăunat, cătuși de puțin, calității sale de prozatoare. Ea și-a început activitatea ca un *dicționar în literatură* și a reușit să resimtă și să redea într-un roman tragedia migrării peste hotare a societății basarabene. *Kinderland* este o carte de o scriitură surprinzătoare pentru publicul postmodern.”

Directorul general al BM „B.P. Hasdeu” Mariana Harjevschi, a recunoscut că a fost impresionată de romanul *Kinderland*, în

special, deoarece este axat pe o problemă socială puternică: abandonul copiilor impuși să se maturizeze prea timpuriu.

Scriitorul Emilian Galaicu-Păun a avut doar cuvinte de laudă pentru romanul Liliane Corobca, apreciind selecția vocilor narative: „...prin intermediul vocii personajului principal, Cristina, naratoarea păstrează ingeniozitatea unei copile, având, totodată, și o percepere lucidă asupra realității. Ea privește realitatea, metaforic vorbind, printr-un microscop, printr-un binoclu, dar și printr-un caleidoscop. Are o putere extraordinară de a ficționa, îngroașă niște culori, despică firul în patru, păstrând o tristețe adâncă pe tot parcursul narațiunii, de parcă lumea ar fi privită printr-o *lacrimă-lupă*.” Impresionează și polifonia vocilor, un cor de voci ca niște triste clinchete de clopoței se aud din carte, afirmă Emilian Galaicu-Păun.

Într-un discurs emoțional și emoționant, criticul literar Lucia Țurcanu a remarcat faptul că, prin romanul *Kinderland*, Liliana Corobca creează un *antimit* al copilăriei. În universul *Amintirilor din copilărie* ale lui Ion Creangă, deși multe peripeții se termină cu lacrimi, există axa „mamă”, care este o busolă în viața copiilor. În *Kin-*

derland busola dispăre, dispăre axa. E o carte a degradării lumii, iar copiii care apar în prim-plan, dar și în planul secund, amintesc de tragedia din *Împăratul muștelor* de William Golding. Deși pe alocuri există umor, acesta e mai degrabă un fel de *râsu-plânsu*, afirmă Lucia Țurcanu.

Toate referințele critice au fost, desigur, binevenite, dar cel mai așteptat moment a fost comunicarea autoarei Liliana Corobca. „Sunt impresionată de un public atât de numeros, mereu am încercat să-mi imaginez cum va fi această primă întâlnire cu cititorii din patrie”, a remarcat scriitoarea. Deși, într-adevăr, romanul *Kinderland* poate fi citit de către tineri și adolescenți, și în acest scop au fost excluse, la cea de-a doua ediție, unele scene mai dure, totuși ea rămâne a fi o carte pentru maturi, în primul și în primul rând.

Participanții la eveniment s-au dovedit a fi curioși și au pus autoarei diverse întrebări. Cu o deschidere spre cititori și cu sinceritate, Liliana Corobca a mărturisit unele aspecte ale procesului prin care a trecut romanul până a ajunge a fi tipărit. A recunoscut, de asemenea, că multe momente din carte au fost trăite de ea însăși, de exemplu, necazul cu motanul, moartea

rândunelelor, întâlnirea cu mistrețul *mitologic* ș.a.

La finele evenimentului, toți cei prezenți, au avut parte de un recital excepțional din scrisorile de dragoste adresate de Mihai Eminescu Veronicăi Micle, realizat

de talentații studenți ai Colegiului de Muzică „Ștefan Neaga” din capitală.

Scritoarei Liliana Corobca îi urăm ca întâlnirea din 24 februarie 2016 să fie o sursă de putere și motivație pentru noi *opere literare*, pentru noi activități cu impact pozitiv asupra societății.

LANSAREA CĂRȚII *POETUL DINTRE MILENII DE RENATA VEREJANU*

Angela OLĂRESCU,
șef, Filiala „Hristo Botev”

Ziua Mondială a Poeziei a fost sărbătorită de cititorii Filialei „Hristo Botev” într-un mod inedit: cea mai voluminoasă antologie de poezii a Renatei Verejanu, *Poetul dintre milenii*, volum ce a văzut lumina zilei chiar în preajma acestui eveniment, a fost lansată cu sala arhiplină. În marea lor majoritate, cei care s-au bucurat de această întâlnire cu Poezia au fost profesorii și elevii de la Liceul Teoretic „G. Meniuc” și de la Liceul Teoretic „M. Sadoveanu”, licee din sectorul Rîșcani al capitalei cu care Biblioteca „Hristo Botev” are o colaborare rodnică.

În deschiderea evenimentului Angela Olărescu, șefa bibliotecii, a menționat că Biblioteca „Hristo Botev” devine locul unde iau amploare activități culturale de anvergură, la aceasta contribuind poezii care vizitează biblioteca, dar și spiritul lui Grigore Vieru de când bulevardul îi poartă numele. Renata Verejanu nu este la prima vizită la biblioteca noastră, unde a și fost lansată ediția a treia a Festivalului Internațional de Poezie, protagonista căruia este poeta. Iar acum, în fața cititorilor săi, poeta a venit să lanseze cea de-a patra antologie de poezii, cartea *Poetul dintre milenii*.

„Poeta Renata Verejanu este o fire energică, și-a continuat gândul șefa bibliotecii, un poet luptător, care a reușit

să ridice probleme sociale la nivel estetic, cu metafore profunde, filozofice, care uneori nu sunt înțelese din prima citire și e necesar un efort al cititorului pentru a pătrunde diferite etape ale profunzimii acestor poeme. În acest volum antologic poeta ne prezintă atât poeme scrise în stil clasic, cât și în stil modern. Deși, cum susține acad. M. Cimpoi, „modernismul poetei Renata Verejanu e în înseși metaforele sale inedite.”

Poeta a destăinuit celor prezenți și foarte atenți că scrie poezie, de regulă, noaptea, pînă spre dimineață, cînd e o liniște totală în jur și sufletul poetei se contopește cu cosmosul. Scritoarea fiind convinsă că cele mai frumoase metafore ale sale, care par a fi niște proverbe, niște maxime, niște cugetări – sunt scrise cu ajutorul Puterii Divine. Nu este întâmplător faptul că scriitoarea a editat volumul *În lumea Renatei Verejanu. Maxime și cugetări*, recurgînd la propriile versuri. Poeziile sale au fost traduse în 28 de limbi (franceză, engleză, germană, turcă, chineză, bulgară ș.a).

Poeta afirmă că, odată cu lansarea biobibliografiei *Poetul metaforei în flăcări – Renata Verejanu* de către Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (prin Filiala „Transilvania”), cu desfășurarea Conferinței și-

înțifice *Poeta Renata Verejanu – promotora valorilor naționale în procesul educației tinerei generații*, la Institutul de Filologie al AȘM, și cu editarea la Iași în colecția *Opera omnia* (Editura „Tipo Moldova”) a volumului antologic *Ofrandă omeniei* (volum reținut la o editură zece ani și apărut în grafie chirilică în 1989), a încheiat o etapă a carierei sale literare. Se cerea lansarea unei noi etape, idee susținută de Academia Europeană a Societății Civile prin lansarea *Festivalului Internațional de Poezie – Renata Verejanu*, proiect foarte original, care se desfășoară timp de jumătate de an (1 martie – 1 septembrie) din 2014.

Cartea *Poetul dintre milenii* are 600 de pagini (format A4). Volumul cuprinde poezii din secolele XX și XXI. Fiecare poezie din această carte are un mesaj, care necesită pătrundere, înțelegere și, desigur, apreciere. Autoarea a amestecat înadins poeziile scrise recent cu poeziile scrise acum trei-patru decenii, pentru a-l lăsa pe cititor singur să aprecieze care poezii sunt actuale și care nu. Poeta a recunoscut cu multă durere că, ultimele 50 de cărți au un tiraj mic deoarece le editează pe cont propriu. Dar speră că acest gol enorm – lipsa cărților sale în bibliotecile din republică – să fie acoperit cât de curînd.

La întrebările sincere ale elevilor (Ce v-a făcut să scrieți poezii? Aveți timp și pentru cei dragi? Care poezie vă place cel mai mult? Cînd vă vine inspirația? ș.a.) poeta a răspuns, invocînd istorioare întregi din fondul bogat de amintiri al vieții sale.

Prezentă la lansare, dna Ana Pagur, conducător artistic al Ansamblului Etnofolcloric „Văglence” a menționat că este aici, la această lansare de carte, deoarece apreciază mult poezia Renatei Verejanu, pe care o cunoaște de decenii, deoarece a colaborat la diferite proiecte implementate de scriitoare în calitatea sa de lider al unei rețele de ONG-uri active.

Cantautorul Valeriu Mocanu, dăruind poetei un buchet de flori în culorile tricolorului românesc, a dezvăluit că lucrează la înregistrarea unui cîntec pe versurile Renatei Verejanu, *Colind de la mama*, dar pînă la finalizare a interpretat cîntecul fără însoțire muzicală, oricum fiind aplaudat îndelung. Conform tradiției, toți cei prezenți la lansarea originalei antologii *Poetul dintre milenii* i-am urat Renatei Verejanu – poetă, publicistă militantă pentru democrație și pentru triumful ideilor naționale – sănătate și să fie mereu activă, precum o cunoaștem, în speranța că vom asista curînd și la lansarea primelor volume de opere alese.

EI, CARE ȚIN FOCUL APRINS ÎN VATRĂ

Ionel CĂPIȚĂ

De-a lungul anilor nu o singură dată mi-am dus pașii prin orașelul Briceni și am trecut pragul diferitor instituții ce activează aici, dar așa s-a întâmplat că niciodată n-am ajuns la Biblioteca Publică Raională și, recunosc, n-am știut până mai ieri în care parte a urbei se află, deși despre activitatea rodnică a acestui templu spiritual, condus timp de o viață de dna Tatiana Ludcovscaia, eram la curent din mass-media. Dar, spre bucuria mea, n-a trebuit să-ntreb din om în om unde se află *Casa Cărții*, ci chiar primul întâlnit mi-a spus: „Mergeți pe strada centrală în sus și o să vedeți o clădire frumoasă, acoperită cu țiglă roșie – este ceea ce căutați.”

Nu zăbavă, m-am pomenit în fața unui edificiu căruia i se potrivește ca o mânășă numele: *Centrul de Cultura „Casa Cartii”*. A fost destul să-i trec pragul, ca tot atunci să-mi dau seama că ceea ce luminează aici e Biblioteca Publică Raională, care ocupă suprafața de peste 2000 m² și numără circa 150 mii de titluri de carte. N-a fost nevoie de mult timp ca să mă conving că Biblioteca Publică Raională Briceni este un centru de informare și documentare important, care asigură toate sferile de activitate din nordul republicii. Dispune de: sala de lectură pentru adulți, sală de lectură pentru copii, două servicii relații cu publicul la domiciliu, sală de restaurare a publicațiilor, un Centru informațional public pentru comunitate și un Serviciu de carte română, temeiul căruia a fost pus de către Biblioteca Județeană Bacău „I. Sturza”. În bibliotecă se organizează și se desfășoară diverse manifestări, atât la nivel local, cât și raional.

Sufletul acestui templu este totuși colectivul de adevărați profesioniști, aleși

parcă pe sprânceană de doamna Tatiana Ludcovcaia, directoarea instituției, ea însăși fiind o rază de lumină în a Neamului grădina... Credeți-mă că acolo unde este suflet, unde se lucrează cu trageră de inimă, acolo se obțin și rezultate pe potrivă. Păcat doar că acești oameni, semănători de lumină, nu sunt apreciați și nici remunerați după valoarea lor, în această republică.

Ceea ce, de asemenea, nu se încadrează în limitele normalului e și faptul că din fondul de carte, aflat în bibliotecile raionului (în jur de 360 mii de unități), aproximativ 141 mii sunt în limba română și doar 99 mii sunt cu alfabet românesc. Aceasta se întâmplă în raionul Briceni, unde din cei 63 mii de locuitori, **10,3% sunt** ucrainenii, **1,2%** – ruși, **1,0%** – alte minorități și ceilalți se consideră moldoveni / români.

Deficitul de carte românească este simțit și în Biblioteca Publică Raională, îndeosebi după ce au fost deschise ușile unei școli cu predare în limba română. Aceasta e realitatea: până nu demult copiii moldovenilor de aici erau obligați să studieze doar în școli cu predare în limba rusă. La acea oră, desigur, cartea în limba română nu era la mare căutare. Acum acest colectiv, condus de doamna Tatiana Ludcovscaia, face tot ce-i stă în putere pentru a armoniza activitatea Bibliotecii Publice Raionale și a satisface cât mai plener cerințele tuturor celor interesați de Carte. Astfel își aduce obolul la creșterea nivelului de cultură a diferitor categorii de beneficiari, inclusiv copii, și, totodată, la dezvoltarea suportului informațional documentar pentru formarea specialiștilor în economie, drept, arte, literă, istorie, filozofie, agricultură, ecologie.

De serviciile Bibliotecii beneficiază peste 85 de organizații și instituții de învățământ din raion (licee, școli, școala tehnico-profesională, școli specializate în arte și muzică). Desigur, dacă acest stat ar avea o altă atitudine, cuviincioasă, responsabilă față de instituțiile de cultură – alta ar fi și finanțarea acestui domeniu, alta ar fi dotarea tehnică a bibliotecilor, muzeelor, caselor de cultură... Datele statistice din 2015, la capitolul înzestrare tehnică, denotă o realitate prea puțin îmbucurătoare: instituția în sine dispune de 21 de computere, dintre care 12 calculatoare obținute dato-

rită Programului *Novateca*, implementat în R. Moldova cu susținerea Fundației „Bill & Melinda Gates” în cooperare cu Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltarea Internațională (USAID). Din numărul total de biblioteci existente în raionul Briceni (32) doar 16 dețin computere mulțumită, iarăși, Programului *Novateca*.

Uitându-mă cu drag și admirație la colaboratorii, mai tineri și mai în etate, ai Bibliotecii Publice Raionale Briceni, am putut citi în ochii lor... doar speranță. Încă mai speră... Ei, care țin focul aprins în vatră...

UN BIBLIOTECAR FERICIT, O BICICLETĂ ȘI DEMOCRATIZAREA COMUNITĂȚII

*Angela ZATIC,
șef, Biblioteca sătească, Bravicea, Călărași*

Profilul bibliotecarului

Dacă auziți întâmplător de la cineva despre un bibliotecar fericit pe bicicletă și cu un ziar în mână, să știți că este vorba despre mine, Angela Zatic din satul Bravi-

cea, raionul Călărași. În cadrul acestei prezentări voi împărtăși cu Dvs. experiența fascinantă pe care o trăiesc zi de zi împreună cu consătenii mei, cu ajutorul cărora edificăm ziarul local *Curierul de Bravicea* și

care așteaptă cu nerăbdare să vadă la colțul străzii bicicleta, devenită deja simbol, care le aduce ziarul acasă.

Necesitatea unui ziar

Dar să o luăm de la început. Odată cu scumpirea semnificativă a ziarelor, sătenii din Bravicea au tot mai puține posibilități pentru abonare la presa periodică. Pe de altă parte, majoritatea periodicelor au devenit excesiv de dependente de patroni și reflectă mai mult opinia acestora. De asemenea, tot mai multe ziare tind să reflecte viața politicianilor, vedetelor sau sunt în goană nebună după știri senzaționale. Omul obișnuit cu aspirațiile și nevoile lui nu-și mai găsește loc pe paginile revistelor și ziarelor. Aceste nemulțumiri ale cetățenilor față de mass-media se discutau sporadic cu diferite ocazii în comunitate. Într-o bună zi eu le-am zis colegilor din bibliotecă și apoi și celor de la școală: „Dacă nu mai suntem mulțumiți de presa centrală, haideți să facem noi ziarul satului nostru. Noi îl vom elabora și vom scrie în el tot ce am vrea să citim.” Ideea a prins rapid contur și am decis să creăm un grup de inițiativă care să se ocupe de colectarea ideilor pentru dezvoltarea ziarului local.

Workshop

Am dat șfară în țară, adică în tot satul că avem nevoie de 16 voluntari care ne-ar ajuta să evaluăm necesitățile și aspirațiile consătenilor vizavi de un potențial ziar al satului. Mare ne-a fost uimirea, dar și satisfacția când 23 de persoane și-au manifestat dorința de a ne ajuta. Am conștientizat atunci că facem un lucru util comunității, fapt ce ne-a încurajat. Am organizat un atelier de lucru de două zile pentru acești voluntari în cadrul căruia s-au abordat elementele jurnalismului de calitate și etapele constituirii unui ziar local. Au participat reprezentanți ai tutu-

ror instituțiilor, actori comunitari, inclusiv trei reprezentanți ai Primăriei: secretarul interimar, specialistul pentru reglementarea regimului funciar, percepătorul fiscal. În cadrul atelierului am dezvoltat și un chestionar pe care să-l adresăm cetățenilor pentru a afla opinia lor referitoare la structura, conținutul, designul ziarului. Chestionarul a fost aplicat pe un eșantion de 50 de respondenți cu vârste între 10 și 70 ani. Complementar au fost realizate multiple interviuri și discuții cu cetățenii pentru a afla doleanțele lor mai specifice față de viitorul ziar. Am stabilit rubricile pentru ziar: *Editorial, Social, APL, Educație, Sănătate, Economie, Agricultură, Cultură, Sport, Ecologie, Personalități ale satului, Articole din presa vremii, Cu mâna pe condei, Sfaturi utile, Anunțuri* etc.

Lucrul la ziar și bicicleta

În baza informațiilor acumulate de cetățeni și în baza informațiilor referitoare la organizarea unui ziar am realizat împreună cu alți colegi designul primului număr al ziarului *Curierul de Bravicea*. Am început să lucrăm intens asupra completării conținutului rubricilor, articolelor, fotografiilor. Lucram cu multă pasiune și dăruire, deși ne venea uneori destul de greu să alegem informația adecvată, să scriem articolele. Între timp am conștientizat că o să ne confruntăm cu dificultăți la distribuția ziarului. Va trebui să ne deplasăm la distanțe mari, dar timp avem foarte puțin, deoarece toți avem obligații de serviciu. Ne-am gândit că o bicicletă ar soluționa problema apărută. În acest context am decis să participăm la concursul de granturi mici anunțat de Programul *Novateca*, finanțat de Fundația „Bill și Melinda Gates” și implementat de „IREX Moldova”. Am realizat un miniatelier de elaborare a propunerii de finanțare. Am adus argumente de ce avem nevoie de o bicicletă pentru a îmbunătăți accesul cetățenilor la informații și de a

amplifica interesul acestora față de bibliotecă și serviciile noi de bibliotecă. Am aflat cu multă bucurie că propunerea noastră a fost selectată pentru finanțare. Acest moment a servit ca un stimulent suplimentar în motivarea noastră pentru a elabora un ziar de calitate. Am lucrat de zor ca să imprimăm primul număr al ziarului *Curierul de Bravicea*.

Lansarea oficială a ziarului

Am organizat și o lansare oficială a ziarului la care am invitat colaboratorii, voluntarii, autorii articolelor, funcționarii de la APL, reprezentanți ai instituțiilor educaționale din sat. La eveniment au venit și mulți pensionari. Primul număr a fost distribuit inițial celor prezenți la lansare. Ulterior, un sătean a luat bicicleta obținută din proiectul finanțat de programul *Novateca* și s-a deplasat prin sat ca să distribuie ziarul celor care l-au solicitat. A fost o mare bucurie pentru oamenii care nu au mai văzut de ani de zile poștaș pe la casele lor. Numai că de această dată poștașul era voluntarul bibliotecii, iar ziarul era ziarul satului, tipărit tot cu ajutorul bibliotecii. Astfel biblioteca devine nucleul informațional al comunității.

La distribuirea ziarului, voluntarii pe bicicletă întrebau opinia cetățenilor referitoare la conținutul și designul următoarelor numere. Aceste informații erau aduse la bibliotecă, unde erau minuțios prelucrate de voluntarii care pregăteau următorul număr al ziarului. Astfel, ziarul a devenit unul cu adevărat popular, deoarece era în mare parte conceput la sugestiile populației și conținea informații de care populația avea nevoie și le citea cu multă satisfacție. Pas cu pas numărul simpatizanților ziarului sporea, iar imaginea noastră ca dezvoltatori de ziar se îmbunătățea. Am devenit chiar un fel de vedete locale. Consătenii mă dezmierdau cu adresarea „doamna jurnalistă”, „doamna redactor” etc.

Biblioteca și transparența APL

Pentru a da o valoare mai accentuată ziarului, am stabilit o bună colaborare cu Primăria din localitate pentru a motiva funcționarii să plaseze în ziar informațiile care erau așteptate de cetățeni. Astfel, am convins primarul să publice în ziarul nostru bugetul comunității pentru anul 2016. Ideea a fost una inovatoare, curajoasă și ulterior s-a bucurat de succes. Pentru prima dată cetățenii au avut posibilitatea să se pronunțe asupra bugetului comunității. De asemenea, Primăria a acceptat să publice și alte documente ce țin de transparența decizională a APL. Pentru a reflecta mai bine evenimentele de la primărie, de la ședințele consiliilor locale, colaboratorii bibliotecii au început să fie invitați la întrunirile funcționarilor din primărie și la ședințele consiliilor. Astfel, s-au produs primele efecte de democratizare generate de apariția ziarului nostru. Efectele respective au fost bine apreciate și de consăteni.

Opinii

Pensionarul Constantin Boțan a declarat că „biblioteca prin intermediul ziarului local rupe gardurile de după care nu se văd bugetele administrației locale”. Astfel, imaginea APL s-a îmbunătățit semnificativ și s-au diminuat mult zvonurile răutăcioase la adresa APL. Și colaboratorii APL au înțeles că transparența le aduce multiple beneficii de imagine. Drept rezultat, colaboratorii primăriei au venit cu rugămintea către bibliotecă de a contribui la diseminarea mai dinamică a succeselor aleșilor locali prin intermediul rețelelor sociale și al blogului bibliotecii. În urma acestor servicii reciproce, APL a decis ca la ședințele consiliului să fie invitați toți șefii instituțiilor bugetare din comunitate. Astfel, fiecare conducător a putut participa în discuții referitoare la gestionarea bugetelor alocate instituțiilor respective. Ideile centrale ale acestor dezbateri le publicam în ziarul nos-

tru. Noi suntem destul de mândri de faptul că am reușit să realizăm aceste schimbări democratice în comunitatea noastră. O bibliotecă și un ziar au schimbat în bine lucruri care ani de zile generau confuzii și neînțelegeri sau conflicte între diferite instituții sau conducători ai instituțiilor.

Elena Lapteacru, vânzătoare, a declarat: „*Până la apariția ziarului local, nu știam nimic despre activitatea Primăriei, ce decizii se adoptau, care erau anunșurile. Astăzi ne bucurăm că suntem informați corect prin intermediul ziarului local și nu credem dezinformărilor și bârfelor.*”

Ne bucură foarte mult feedbackul obținut de la consătenii noștri. Irina Batcu, profesoară de limba engleză (tânăr specialist), departamentul *Sănătate*, menționează: „*Pentru mine munca de voluntar la redactarea ziarului local este o activitate care-mi aduce atât satisfacție personală, cât și creșterea dorinței de a-mi aduce aportul la dezvoltarea și informarea comunității în care trăiesc. Deși obișnuiesc să scriu pe un blog personal, unde pot să scriu despre absolut orice îmi trece prin cap, redactarea unui articol presupune mai multă implicare, responsabilitate și dăruire de sine. Mi-ar plăcea mult ca ziarul nostru să fie citit de cât mai mulți locuitori ai satului care în final să fie nu numai informați, dar și dornici de a participa la diversele campanii sociale promovate de ziar și de a se implica activ în viața socială a localității.*”

Iată și părerea Ludmillei Țărnă: „*Prin intermediul ziarului vocea noastră, a femeilor, se face auzită, iar noi putem participa la procesul de luare a deciziilor, ne putem implica în viața socială a comunității.*”

Varianta electronică a ziarului

Noi, ca inițiatori și redactori ai ziarului, am decis să implicăm mai activ și societă-

tea civilă. Astfel, am acordat spațiu pentru promovarea activităților Clubului femeilor, care activează tot grație bibliotecii locale.

Pentru a face mai accesibil ziarul am decis să nu rămânem în urma publicațiilor naționale și să realizăm și o variantă online. Împreună cu voluntarii am reușit să facem acest lucru într-un timp relativ scurt. Acum ziarul este disponibil și în variantă online la adresa curierulbrav.ucoz.ro. Acest lucru a fost foarte mult apreciat de consătenii noștri care se află la munci peste hotare. Prin intermediul ziarului online ei află noutățile din sat, își expun opiniile față de evenimentele locale sau vin cu propuneri concrete pentru APL, bibliotecă, alte instituții. Astfel, biblioteca a devenit un conector comunitar care coagulează spiritul de apartenență la comunitate și converge energiile constructive ale tuturor consătenilor noștri, oriunde s-ar afla ei pe Terra.

Epilog

Stimați colegi, cam astea sunt realizările despre care am dorit să vă informăm: o bibliotecă activă, o bicicletă primită în cadrul proiectului de la *Novateca*, multă creativitate și pasiune conduc în mod cert la democratizarea comunității, la sporirea imaginii APL și a bibliotecarilor, la o simplă fericire umană a cetățenilor care primesc acasă ziarul dorit de ei. Sperăm ca această inițiativă să găsească și alți susținători și îndemnul nostru ar fi: „Bibliotecari din toată lumea, mergeți pe o bicicletă cu un ziar propriu, în fruntea întregii comunități!” Îndemnul nostru este valabil și pentru voluntarii care se implică în difuzarea cărților – fie că o fac mergând pe jos, fie cu mașina, fie... cu bicicleta!

BIBLIOTECARII – CĂLĂUZELE APICULTORILOR SPRE STANDARDE EUROPENE

*Lidia SITARU,
șef, Secția metodică, Biblioteca Raională, Orhei*

Asociația Apicultorilor din raionul Orhei a devenit recent liderul incontestabil al modernizării apiculturii din Republica Moldova. Mai mult decât atât, Asociația este considerată și cel mai ambițios centru de racordare a apicultorilor din R. Moldova la standardele europene de calitate prin diversificarea modalităților de producere, de comercializare și valorificare constructivă a produselor de apicultură. Noi, colaboratorii Bibliotecii publice „A. Donici”, care este și Centru de Formare Regională a Programului *Novateca*, finanțat de Fundația „Bill și Melinda Gates” și implementat de „IREX Moldova”, suntem deosebit de mândri de faptul că anume noi am contribuit semnificativ la acest proces inovativ, care apropie apicultorii noștri de standardele europene în domeniu. Prezentarea noastră vine să scoată în evidență meritul semnificativ al bibliotecii în acest proces inovativ de importanță națională. De asemenea, sperăm ca experiența noastră să fie preluată și de alte biblioteci, mai ales de bibliotecile din zonele rurale. Cunoaștem faptul că în Ucraina, și în special în Carpați, este o tradiție seculară de producere a mierii și poate prin această prezentare vom identifica și noi unele oportunități de cooperare între bibliotecile care au parteneriate cu apicultorii.

În cadrul prezentării ne vom referi la modul în care am identificat dificultățile cu care se confruntă apicultorii, la identificarea necesităților lor de formare, la modul în care biblioteca noastră a contribuit la perfecționarea profesională a apicultorilor, la modul în care biblioteca a deschis noi oportunități pentru apicultori și la as-

pirațiile de asigurare a durabilității inovațiilor menționate. Deci, să vedem pas cu pas cum am realizat acest succes de modernizare.

Pentru societate apicultura are o importanță primordială atât prin aportul ei la menținerea echilibrului ecologic și biologic în natură, cât și prin produsele directe ale stupului. Apicultura este practică în R. Moldova din pasiune de circa 4500 de apicultori de diferite profesii și categorii profesionale. În raionul Orhei sunt oficial înregistrați 117 apicultori, 75-80 mii familii de albine, în anul 2015 ei au colectat 50 tone de miere. În baza acestei informații se poate crea o imagine iluzorie despre apicultură – apicultura este o ramură necesară și prosperă în zona de Codru, centrală a R. Moldova, unde este amplasat și raionul Orhei. Cu aceste idei iluzorii ne-am dus la expoziția cu vânzare de miere organizată de Asociația Apicultorilor din Orhei în cadrul Hramului or. Orhei. Din discuțiile cu apicultorii am constatat că ei se confruntă cu un șir de dificultăți în producerea și mai ales în comercializarea mierii. Astfel, am aflat că în ultimul timp s-au modificat moliile și vătămătorii care afectează albinele. Apicultorii nu prea știu cum să facă față noilor provocări. Apicultorii întâmpină dificultăți semnificative și la comercializarea mierii. Piața este invadată de fel de fel de produse contrafăcute sau produse aduse din China care sunt mai ieftine comparativ cu produsele autentice ale apicultorilor. Este regretabil, dar consumatorii nu prea pot face diferența dintre un produs autentic și un produs contrafăcut în domeniul apiculturii. Din aceste considerente, api-

cultorii sunt nevoiți să scadă prețurile sau chiar să micșoreze cantitatea de produse. În privința exporturilor, apicultorii noștri stăteau prost de tot. Ei nici nu știau care sunt procedurile de inițiere a pregătirii mărfurilor pentru export, care sunt standardele pe care trebuie să le respecte, care sunt procedurile de certificare și atestare a produselor. Analizând toate necazurile apicultorilor, am constatat că în mare parte ele sunt cauzate de informarea modestă a apicultorilor cu tendințele moderne în apicultură, de lipsa de abilități de a-și promova produsele, de lipsa de abilități de a informa consumatorii despre avantajele propriilor produse, lipsa totală a competențelor de a utiliza tehnologiile moderne în promovare. Astfel, colaboratorii bibliotecii au ajuns la concluzia că pot ajuta apicultorii să îmbunătățească situația.

Am propus Asociației Apicultorilor să delege opt persoane, inclusiv o persoană din raionul vecin, Rezina, pentru a iniția un program de formare cu ei. Am realizat o ședință de clarificare a situației cu acești apicultori. Am analizat cu multă atenție dificultățile cu care se confruntă ei și am trasat împreună un plan de formare pentru apicultori. Astfel, a fost inițiat SNB „Apicultorul modern”. Ulterior, bibliotecarii, împreună cu cel mai tânăr apicultor din Orhei Eugen Turcin, au elaborat un curriculum special pentru acest grup, curriculum care a fost realizat în incinta Centrului Regional de Formare edificat în biblioteca noastră cu suportul programului *Novateca*.

Prima etapă a formării a constat în dezvoltarea competențelor apicultorilor de a folosi TI. Am început cu folosirea computerului și dezvoltarea competențelor în utilizarea programului *Word*. Un deosebit interes au manifestat apicultorii față de sesiunile dedicate internetului. Ei au învățat cum să găsească informațiile referitoare la protejarea albinelor de maldii și vătămători, la recomandările de

sporire a productivității albinelor. În cadrul acestor activități am analizat împreună cu apicultorii care sunt standardele moderne pentru produsele de apicultură și în mod special standardele pentru exportul mierii în UE. Apicultorii au conștientizat că au foarte mult de lucru pentru a moderniza ramura lor și de a racorda practica lor la exigențele contemporane. În scopul facilitării acestui proces, apicultorii au decis să organizeze un forum online specializat pe domeniul de apicultură. În acest scop, bibliotecarii au ajutat apicultorii să deschidă site-ul www.nectaris.md și să învețe să gestioneze acest site. Prin intermediul site-ului, apicultorii au deschis forumul online. Prin intermediul forumului apicultorii făceau schimb de informații referitoare la domeniul lor profesional. Cel mai discutat subiect pe forum era legat de îngrijirea și protejarea albinelor. De asemenea, fiecare participant și-a deschis conturi de email, Skype și Facebook.

Ulterior, bibliotecarii au dezvoltat pentru apicultori un modul referitor la modalitățile moderne de marketing. Apicultorii au fost instruiți cum să analizeze necesitățile consumatorilor, cum să răspundă la cererile de pe piață, cum să promoveze activ produsele lor și cum să educe consumatori fideli ai produselor respective. Apicultorii au fost învățați cum să folosească computerul și internetul pentru un marketing mai eficient. Site-ul apicultorilor a fost îmbogățit cu posibilități de achiziționare sau comandare online a accesoriilor de apicultură. De asemenea, pe site a fost inclusă oportunitatea de comercializare online a produselor de apicultură. Complementar, fiecare participant la programul de formare a fost învățat cum să-și promoveze individual produsele sale prin intermediul Facebook, prin expedierea scrisorilor informative către consumatori prin email, prin conversații directe cu diferiți consumatori prin Skype. Astfel, promova-

rea apicultorilor a început să se realizeze atât la nivelul Asociației prin intermediul site-ului *www.nectaris.md*, cât și individual prin intermediul rețelelor de socializare.

Ca efect al celor realizate vizibilitatea și influența apicultorilor a sporit considerabil. Au sporit și veniturile apicultorilor, de exemplu, apicultorii Ion Brăilă, din s. Seliște, și Ana Melnic, Rezina, în anul 2015 au realizat produse de apicultură în valoarea de 2000 euro.

Pentru consolidarea succeselor partenerilor noștri am decis să le oferim și un scurt training ce s-ar referi la fortificarea Asociației și la realizarea unor activități de advocacy pentru ca apicultorii să fie capabili să-și apere drepturile sale legitime și să obțină suportul legitim din partea autorităților, să diminueze obstacolele birocratice cu care aceștia se confruntau la oficializarea produselor, să diminueze abuzurile controalelor la care erau supuși din partea mai multor structuri ale APL. De asemenea, în cadrul acestui modul, împreună cu apicultorii am dezvoltat și anumite strategii ce ar ajuta Asociația apicultorilor să minimizeze efectele negative cauzate de invadarea pieței cu produse contrafăcute sau cu produse importate pe căi ilicite. Bibliotecarii au recomandat Asociației să certifice produsele lor la Agenția de Stat pentru protecție intelectuală pentru a obține dreptul de proprietate industrială. Astfel, produsele lor vor avea un grad mult mai avansat de protecție pe piață și va fi mult mai ușor de completat procedurile pentru a obține dreptul de a exporta produsele în UE. Procesele respective sunt în plină derulare și sperăm ca apicultorii să obțină în curând beneficiile deduse din statutul respectiv. Alinierea la standardele europene a apicultorilor devine un beneficiu pentru întreaga comunitate din Orhei. Noi vom avea produse certificate din punctul de vedere al calității, vom fi siguri că aceste produse nu prezintă peri-

cole pentru sănătate, corespund normelor ecologice europene, astfel deja își certifică produsele cinci apicultori, inclusiv două persoane din raionul vecin, Rezina.

Pentru a contribui mai mult la îmbunătățirea imaginii Asociației Apicultorilor, a reține atenția mai multor cetățeni la produsele și serviciile Asociației, a susține procesele de promovare a produselor apicole, pe data de 1 martie 2015 am organizat ceremonia de absolvire a primei promoții a serviciului de bibliotecă „Apicultorul modern”. În cadrul ceremoniei am organizat și o mică expoziție cu accesorii și produse de apicultură la care au avut acces toți utilizatorii bibliotecii. Absolvenții primei promoții au primit certificate de absolvire cu succes a cursurilor de formare de care erau deosebit de mândri și bucuroși. La rândul său Asociația a exprimat mulțumiri bibliotecii pentru aportul enorm în modernizarea apiculturii din raion și și-a manifestat intenția de a colabora și în continuare cu biblioteca în domeniul formării apicultorilor. Președintele Asociației Apicultorilor din raionul Orhei, dl Ion Brăilă, a menționat că, grație colaborării cu biblioteca, la Asociație au mai aderat trei apicultori din mediul rural și doi din mediul urban, care până acum nu știau despre existența Asociației.

Parteneriatul cu Asociația Apicultorilor a fost extrem de benefic și pentru biblioteca noastră. Astfel, noi am obținut competențe de colaborare cu o categorie de cetățeni care anterior nu prea erau vizitatori frecvenți ai bibliotecii. Bibliotecarii formatori și-au dezvoltat competențe de a elabora curriculumuri nonstandarde, dedicate unei alte categorii sociale decât bibliotecarii. Acest fapt i-a pus pe bibliotecarii în situația de a-și îmbunătăți propriul nivel profesional, de a achiziționa noi competențe de dezvoltare curriculară, de facilitare a activităților formative cu apicultorii, de diseminare a succeselor

obținute de beneficiarii cursurilor noastre, de marketing al serviciilor de bibliotecă și de diseminare a succeselor obținute la implementarea succeselor respective. Am lucrat foarte mult la aceste capitole. De un deosebit folos ne-au fost competențele achiziționate de noi în cadrul programelor de formare realizate de programul *Novateca*, finanțat de Fundația „Bill și Melinda Gates” și implementat de „IREX Moldova”. Mai mult decât atât, am dezvoltat o sesiune de informare despre serviciul „Apicultorul modern”, pe care am prezentat-o în cadrul reuniunilor metodice raionale și a celor organizate de *Novateca*. Grație acestor eforturi, serviciul integral sau diferite elemente ale acestuia au fost preluate de mai mulți bibliotecari din țară.

Un succes deosebit au obținut bibliotecarii din orașul Edineț, care au reușit să preia aproape integral experiența noastră și astfel au asigurat succese spectaculoase în apropierea apicultorilor din raionul Edineț la standardele europene în domeniul dat împreună cu apicultorii din raion. Sperăm ca la această inițiativă să adere treptat și alte biblioteci.

Dorim să credem că prin această prezentare am reușit să fim convingători asu-

pra faptului că și biblioteca poate contribui la racordarea mai rapidă a agenților economici (indiferent de domeniul lor de activitate) la standardele europene, contribuind astfel la o integrare mai rapidă a republicii noastre în spațiul european. Mai mult decât atât, bibliotecarii pot contribui la sporirea imaginii de sine, la sporirea încrederii sociale a angajaților din sectorul de producere, la deschiderea de noi orizonturi pentru cei care produc bunuri pentru noi și pentru întreaga societate. La realizarea acestui deziderat, bibliotecarii pot identifica dificultățile cu care se confruntă un agent economic, pot dezvolta programe de formare pentru ca acest agent economic să-și îmbunătățească nivelul profesional al angajaților (mai ales la capitolul ce ține de accesarea și valorificarea informației), pot ajuta agenții economici să valorifice posibilitățile TI la eficientizarea propriilor afaceri, în diversificarea proceselor de marketing și de diseminare a succeselor obținute în urma implementării inovațiilor. Bibliotecarii pot ajuta agenții economici și la planificarea strategiilor de advocacy, la diversificarea parteneriatelor, la deschiderea către noi nivele de performanță.

DE LA BIBLIOTECAR LA BIBLIOTECAR: REFLECȚII ASUPRA EDUCAȚIEI NONFORMALE A BIBLIOTECARILOR

*Galina SACALIUC,
director, Biblioteca Orășenească, Râșcani*

În anul 2014, situația în domeniul formării profesionale a bibliotecarilor în raionul Râșcani era în declin alarmant. Situația în comunități se schimba, cetățenii aveau aspirații tot mai moderne la care bibliotecile nu puteau face față. Din acest motiv, cetățenii veneau tot mai rar și mai

rar la bibliotecă. Din cauza micșorării numărului de utilizatori au devenit tot mai insistente solicitările unor consilieri locali de a reduce bugetele bibliotecilor (care și așa erau modeste). A devenit destul de real pericolul închiderii unor biblioteci din raion. În aceste condiții, noi, bibliotecarii

din Râșcani, am decis că nu vom cădea în pesimism și dacă s-a ajuns la această situație dificilă, vom găsi soluții onorabile și în aceste condiții. Astfel, am decis să inițiem la nivel local un program de formare non-formală a bibliotecarilor.

Am găsit parteneri locali care să colaboreze cu noi la realizarea acestui dezi-derat. A fost stabilit un contract de partene-riat cu ONG „Moștenitorii”. Împreună cu ei am analizat situația în domeniul dez-voltării bibliotecilor și a tendințelor care sunt prezente în domeniu pe plan local și pe plan global. Am realizat discuții cu bibliotecarii din localitățile rurale pentru a înțelege mai bine care sunt necesitățile lor de formare. Am constatat că unii bibli-otecari întâmpină dificultăți la înțelegerea rolului bibliotecii în societatea modernă, la stabilirea direcțiilor de modernizare a bibliotecilor, la determinarea priorităților bibliotecilor. În acest context, împreună cu ONG „Moștenitorii” am planificat pri-mul training *Dezvoltarea viziunii bibliotecii moderne*. Trainingul a fost livrat bibli-otecarilor în incinta bibliotecii raionale în perioada 17-18 mai 2014. Au participat 18 bibliotecari din raion și cinci funcționari ai APL. Evenimentul formativ și-a propus următoarele obiective:

- 1) perfecționarea competențelor par-ticipanților de a analiza multidimensional conceptul de bibliotecă modernă;
- 2) dezvoltarea viziunii bibliotecii mo-derne și a bibliotecarului modern;
- 3) fortificarea rețelei bibliotecarilor inovatori și a susținătorilor acestora.

Pentru livrarea trainingului a fost folo-sită metodologia cognitivă, care a oferit participanților posibilități de a genera idei intuitive referitoare la subiectele abordate, de a realiza schimburi de idei cu partene-rii de echipe și ulterior cu toți participanții la eveniment, de a se familiariza cu infor-mațiile relevante subiectelor din diverse surse, de a sintetiza viziunile lor referitoa-

re la modernizarea bibliotecii cu cele mai recente achiziții teoretice și practice refe-ritoare la modernizarea bibliotecilor, de a dezvolta produse specifice solicitate de conținut, de a dezvolta judecăți de valoare referitoare la validitatea acestor produse pentru bibliotecile lor. La formarea comu-nității s-a lucrat în baza unui *Ghid de învă-țare*, care oferea participanților posibilități să-și organizeze activitatea. Fiecare echipă a prezentat produsele elaborate. Pentru analiza conceptului de bibliotecă moder-nă participanților li s-a oferit oportunita-tea de a viziona un film despre biblioteca din Toronto și un film despre o bibliotecă mică din satul Păulești, raionul Călărași. Ulterior a fost realizată o prezentare PPT ce a reflectat exemple de modernizare a bibliotecilor publice și tendințele de mo-derizare a domeniului pe plan global. În final bibliotecarii au realizat o sinteză a in-formațiilor și au dezvoltat o formulare pro-prie a conceptului de bibliotecă modernă și au evidențiat componentele-cheie ale bibliotecii moderne. Tot în baza infor-mațiilor analizate anterior, participanții au dezvoltat în grupe „portretul” biblioteca-rului modern și l-au exprimat prin simbo-luri. A fost realizat un schimb constructiv de opinii asupra subiectului prin folosirea tehnicii revizuirea circulară. Pentru dezvoltarea viziunii, participanților li s-a propus spre analiză un suport informațional ce conținea explicația conceptului de viziune și exemple de formulare a viziunii. În baza acestor informații, participanții, lucrând în echipe, au dezvoltat viziunea bibliotecii lor. Formulările fiecărei echipe au fost pre-zentate frontal și analizate constructiv de către toți participanții. În final participanții au realizat evaluarea trainingului. Anali-zând evaluările participanților, putem evi-denția următoarele constatări referitoare la utilitatea și relevanța trainingului:

- trainingul este binevenit pentru dezvoltarea profesională a bibli-

otecarilor și pentru dezvoltarea abilităților de a începe planificarea proceselor de modernizare a bibliotecii;

- 20 de participanți au apreciat în mod deosebit metodologia participativă de lucru folosită în cadrul trainingului și atmosfera prietenească, optimistă. 16 participanți au accentuat faptul că filmele și prezentarea PPT i-au ajutat să înțeleagă mai bine ce este o bibliotecă modernă și care sunt componentele ei. 13 participanți au menționat faptul că au înțeles că o bibliotecă modernă poate fi orice bibliotecă din orice localitate, dacă ea oferă servicii necesare locuitorilor comunității;
- 12 respondenți au apreciat modalitatea de dezvoltare a portretului bibliotecarului modern;
- 18 respondenți au menționat utilă modalitatea de dezvoltare a viziunii bibliotecii moderne.

Participanții au formulat și anumite recomandări pentru viitor:

- trainingul respectiv să aibă continuitate; să fie organizate și alte activități similare de dezvoltare profesională;
- să fie organizate cursuri de studiere a calculatorului și a internetului;
- să facă schimb de experiență cu alte biblioteci din raion și din republică;
- să se ofere posibilități de a scrie proiecte concrete prin intermediul cărora să aducă resurse în bibliotecile lor.

Concluzii și lecții învățate:

- obiectivele trainingului au fost realizate; subiectele au fost atractive, utile și interesante pentru participanți;
- bibliotecarii sunt motivați să se implice activ și în alte activități de formare;

- pentru trainingul viitor se recomandă să se identifice o modalitate nonformală, în care să fie posibil de lucrat mai productiv.

În baza analizei feedbackului obținut după primul training, am planificat trainingul al doilea *Dezvoltarea planului de activități în conformitate cu necesitățile de modernizare a bibliotecii*, în perioada 14-15 iunie 2014. Tot la solicitările participanților am livrat acest training într-o atmosferă nonformală în incinta taberei de vară din satul Mihăileni. Prin realizarea acestui training ne-am propus următoarele obiective:

1) dezvoltarea competențelor de analiză multidimensională a necesităților de modernizare a bibliotecii ca structură comunitară;

2) dezvoltarea obiectivelor de modernizare a bibliotecii și identificarea activităților pentru realizarea obiectivelor respective;

3) fortificarea rețelei bibliotecarilor inovatori din raionul Râșcani.

Complementar, participanții la training au beneficiat și de o fascinantă activitate extracurriculară – *Optimism inovativ, ingeniozitate și mult umor în jurul rugului sub lună plină!*, ceea ce a contribuit în mod semnificativ la fortificarea echipei de bibliotecari inovatori, la sporirea motivației participanților de a face parte din echipa de inovatori și de a se implica mai activ în activitățile de formare.

În baza constatărilor realizate în cadrul trainingului am dedus următoarele concluzii:

- trainingul a răspuns necesităților de formare și așteptărilor bibliotecarilor deoarece a fost bine organizat, suporturile de curs au fost relevante selectate și structurate, eficient utilizate și clar explicate participanților;
- metodologia de lucru a fost eficientă deoarece a oferit posibilitatea

tuturor participanților să se implice performant în procese de prelucrare multidimensională a informației, să realizeze diferite schimburi de idei, opinii referitoare la subiectele abordate, să genereze idei constructive referitoare la dezvoltarea și implementarea inovațiilor în bibliotecile lor, să dezvolte produse intelectuale care să le valorifice ulterior în bibliotecile lor (misiunea bibliotecii, graficul SWOT pentru bibliotecă, obiective SMART, activități pentru realizarea obiectivelor, produse de monitorizat și de evaluat, strategii de diminuare a riscurilor, planul de implementare a serviciului de instruire a adulților etc.);

- participanții au menționat că pentru ei a fost destul de interesant și motivat faptul că activitățile de formare au fost realizate într-o atmosferă neformală, în tabăra de odihnă, la aer liber. Din aceste considerente se recomandă ca pe viitor (în măsura posibilităților) activitățile de formare cu bibliotecarii să fie realizate în mediu neformal.

Ținând cont de faptul că bibliotecarii urmează să modernizeze bibliotecile lor și să atragă mai mulți utilizatori adulți, am decis ca al treilea training să fie dedicat specificului dezvoltării serviciilor de educație a adulților. De asemenea, pentru acest training am inițiat un parteneriat și cu DVV International – proiect specializat în instruirea adulților. Trainingul a fost livrat în perioada 15-16 august 2014 în incinta taberei de vară din satul Duruitoarea. Evenimentul formativ și-a propus următoarele obiective:

1) dezvoltarea competențelor participanților de a înțelege sistemic specificul educației adulților și de a selecta modalități optime de planificare, organizare, realizare, evaluare a activităților formative cu adulții;

2) perfecționarea competențelor de dezvoltare a propunerilor de finanțare pentru inițierea serviciilor de educație a adulților;

3) elaborarea planurilor de implementare a serviciilor de educație a adulților;

4) fortificarea rețelei bibliotecarilor inovatori din raionul Râșcani.

În urma acestui training am reținut următoarele constatări:

- bibliotecarii au menționat că la acest training au înțeles că ideile lor de proiect trebuie să se axeze pe educația adulților, pe ceea ce vor adulții, pe ceea ce îi motivează pe adulți, și nu pe ceea ce biblioteca vrea, pur și simplu, să facă. Serviciile de bibliotecă sunt pentru utilizatorii bibliotecii și nu pentru bibliotecă în sine. Aici a fost eroarea principală a primei tentative de a scrie propunerile de finanțare. Bibliotecarii s-au gândit la ce are nevoie sau la ce vrea bibliotecara să facă nu la ceea ce au nevoie adulții. Astfel, s-a conștientizat și importanța analizei necesității de educație a adulților;
- s-a înțeles rolul metodologiei în programele de lucru cu adulții, dar a apărut și îngrijorarea bibliotecarilor că ei nu vor putea desfășura activități interactive așa cum o fac formatorii care au condus trainingurile cu ei. Deci, a apărut o nouă deschidere pentru bibliotecari – dezvoltarea competențelor metodologice pentru ca ei să poată facilita eficient activități de educație a adulților. Pentru a avea în comunități activități eficiente de educație a adulților trebuie ca bibliotecarii să devină și facilitatori performanți;
- au conștientizat că sub aspect teoretic înțeleg lucrurile și le este clar cum trebuie să arate un serviciu de educație a adulților. Însă, le vine

extraordinar de greu să transpună aceste înțelegeri sub formă de text în propunerea de finanțare. De facto, aceasta este o slăbiciune de ordin managerial. Bibliotecarii au preponderent o profesie executivă și ei nu au avut ocazii să-și dezvolte competențele lor de planificare și implementare a inovațiilor. Și această componentă deschide uși spre dezvoltarea ulterioară a bibliotecarilor, anume dezvoltarea lor ca manageri ai inovațiilor de bibliotecă;

- fiecare bibliotecar a dezvoltat o schiță de plan de implementare a unui serviciu de educație a adulților în biblioteca sa.

Bibliotecarii au avut la dispoziție două săptămâni pentru a cizela planurile de dezvoltare a serviciilor. Pe data de 6 septembrie ne-am întâlnit iarăși, pentru a face un schimb de experiență asupra proiectelor care urmau a fi implementate în colaborare cu ONG „Moștenitorii” și DVV International. S-a discutat despre managementul implementării proiectelor și au fost analizate detaliat dificultățile cu care se vor confrunta bibliotecarii la implementarea serviciilor de educație a adulților.

Grație participării în programul de formare oferit de noi, bibliotecarii din 10 biblioteci din raion au realizat servicii de educație a adulților cu suportul financiar al ONG „Moștenitorii” și DVV International. Serviciile au fost implementate cu succes, fapt ce a condus la semnificative beneficii membrilor comunităților, bibliotecilor și bibliotecarilor. S-a schimbat atitudinea cetățenilor față de bibliotecari. De asemenea, și APL a devenit mai receptivă la solicitările acelor bibliotecari, care au manifestat inițiativă, au depus efort și au adus beneficii membrilor comunității.

În baza acestei experiențe de formare am reușit să demonstrăm că bibliotecarii

pot influența pozitiv soarta bibliotecilor în care activează. Bibliotecarii au devenit mai optimiști și mai motivați pentru noi instruirii. Astfel, a fost ușor să-i convingem să se implice în competiția de modernizare a bibliotecilor inițiată de Programul *Novateca*, finanțat de Fundația „Bill și Melinda Gates” și implementat de „IREX Moldova”. Bibliotecarii au valorificat competențele dezvoltate de noi pentru a negocia cu APL condițiile de susținere a bibliotecilor și de îmbunătățire a infrastructurii acestora.

Grație eforturilor depuse de bibliotecari și de APL, raionul Râșcani a fost selectat pentru participare în Programul *Novateca*. Bibliotecile din raion au fost echipate cu computere conectate la internet și imprimantă. Astfel, oportunitățile bibliotecilor de a atrage noi utilizatori a crescut semnificativ. În cadrul Programului *Novateca*, Biblioteca raională a devenit Centru regional de formare. În felul acesta, începe o nouă etapă în viața bibliotecii noastre ca centru de formare a bibliotecarilor. Pentru toți bibliotecarii participanți la programele de formare din raion au fost livrate traininguri de utilizare a TIC. Bibliotecarii au fost învățați să lucreze în Programul *Word*, s-au atașat de fascinațiile internetului, și-au deschis conturi (poștă electronică), precum și conturi pe Skype și Facebook.

De asemenea, bibliotecarii au fost învățați cum să valorifice toate aceste inovații la modernizarea bibliotecii și la diseminarea succeselor obținute în interacțiunile cu beneficiarii bibliotecilor. Ca urmare a acestor instruirii a sporit semnificativ numărul utilizatorilor de bibliotecă, s-a diversificat și categoria utilizatorilor. De aceea, pentru bibliotecari a fost livrat trainingul *Biblioteca modernă*. În cadrul acestui training bibliotecarii au elaborat un plan de modernizare a componentelor din bibliotecile lor. Este apreciable faptul că majoritatea bibliotecarilor au reușit să-și îmbunătățească spațiile, să-și renoveze colecțiile, să-și diversifice

partenerii, să-și modernizeze tehnologiile. În aceste condiții, bibliotecarii acumulează succese remarcabile, dar se confruntă și cu anumite dificultăți. Ei au nevoie de interacțiuni profesionale în cadrul cărora să realizeze schimburi de experiență, să identifice modalități de a diminua dificultățile cu care se confruntă. În acest scop, biblioteca noastră a decis să inițieze un ciclu de interacțiuni profesional-metodice la care bibliotecarii să poată dialoga și găsi soluții pentru dificultăți sau pentru a genera noi idei de perfecționare progresivă a bibliotecilor.

În cadrul Programului *Novateca*, formatorii noștri au participat la trainingul *Servicii noi de bibliotecă*, la care s-au familiarizat cu tendințele moderne în dezvoltarea și implementarea serviciilor de bibliotecă. Formatorii au dezvoltat două planuri de implementare a două servicii de bibliotecă în incinta bibliotecii noastre. Ulterior, acest training a fost livrat pentru bibliotecarii din raion în incinta centrului nostru de formare. Ca rezultat, fiecare bibliotecar a implementat în biblioteca sa câte un serviciu nou cu folosirea computerelor și internetului. Toate aceste experiențe au fost activ diseminate. Aceste servicii au sporit și mai mult numărul utilizatorilor de bibliotecă și au întărit imaginea pozitivă a bibliotecii în comunitate.

Grație competențelor acumulate de bibliotecari în cadrul programelor de formare livrate de centrul nostru de formare, ei au avut posibilitatea ca în anul 2015 să inițieze un nou program de colaborare cu ONG „Moștenitorii” și DVV International. 7 octombrie 2015 pentru orașul Râșcani, precum și pentru întreaga republică a fost o dată semnificativă, un eveniment important, prin inaugurarea Centrului de educație a adulților, noi, Biblioteca Publică Orășenească Râșcani, fiind primii din republică care deschidem asemenea centru de educație a adulților.

Bibliotecarii au fost învățați cum să modereze activități de training și consultanță pentru inițierea unei afaceri. La aceste activități ei au reușit să deschidă mici afaceri. Astfel, prin modelul nostru de a fi am demonstrat că formarea bibliotecarilor este un proces extrem de important. În pofida dificultăților economice am găsit oportunități, resurse și am realizat instruirea bibliotecarilor din raion. Rezultatele pozitive ale acestei instruirii nu s-au lăsat mult așteptate. Bibliotecarii au devenit persoane mai influente în comunitate, au adus resurse tehnologice în biblioteci, au dezvoltat servicii noi interesante și utile pentru cetățeni, au reușit să atragă simpatia cetățenilor, dar și a APL. Ca rezultat, APL și partenerii noștri s-au implicat mai activ în procesele de îmbunătățire a condițiilor din biblioteci. Astfel, bibliotecile nu numai că au supraviețuit în raion, dar au devenit importante centre comunitare, ce contribuie la asigurarea accesului cetățenilor la informații, programe educative, programe inteligente de recreere și de formare multilaterală.

Și noi, Centrul Regional de Formare Râșcani, am avut multiple beneficii datorită faptului că am inițiat programe de formare a bibliotecarilor. Am reușit să îmbunătățim infrastructura bibliotecii, am devenit formatori recunoscuți și apreciați în regiune, avem tot respectul din partea Direcției cultură, a Consiliului raional, administrației locale. Am reușit să diseminăm succesele noastre prin rețeaua *Novateca* și prin alte rețele de socializare. Imaginea bună despre noi în comunitate este în progres, avem tot mai mulți simpatizanți, susținători, parteneri și utilizatori. Această odisee ne-a purtat noroc, de aceea recomandăm cu fermitate și altor bibliotecari să preia modelul nostru de formare și să obțină succese la nivel de bibliotecă și la nivel de comunitate.

ZIUA LUI EMINESCU ȘI ZIUA CULTURII NAȚIONALE*

Mariana HARJEVSCHI,
director general, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Nu prea mulți scriitori – români, dar și din toată lumea – se bucura de o mulțime de calificative, aidoma lui Mihai Eminescu: „Poet de geniu”, „Poet Național”, „Poet-nepereche”, „Luceafărul Poeziei românești”, „Cea mai copleșitoare mărturie despre forma inegală pe care o poate atinge geniul creator românesc”, „Întruparea românească literară a conștiinței românești”, „Omul deplin al culturii românești”, „Ultimul mare romantic al Europei”... Am citat din G. Călinescu, Garabet Ibrăileanu, Nicolae Iorga, Constantin Noica, Ștefan Augustin Doinaș, Zoe Dumitrescu-Bușulenga și lista poate fi continuată, practic, la infinit.

Aceste și alte referințe constituie cele mai elocvente dovezi ale înaltei prețurii și ale mării iubiri pe care o poartă poporul nostru celui care ne-a adunat astăzi pentru a-l omagia, pentru a-l citi și reciti. În pofida încercărilor stângace ale unor critici „de meserie”, cu trecerea anilor, Eminescu nu-și pierde din actualitate, ci, dimpotrivă, dobândește noi dimensiuni, cucerind noi și noi spații ale simpatiei publicului cititor de la noi și din zeci de țări de pe glob.

Viața lui Mihai Eminescu, așa cum ne-o demonstrează mai mulți istorici și critici literari, a însemnat o legătură organică cu folclorul, cu poezia, cu literatura, cu istoria, cu filosofia, cu geopolitica, cu economia, cu conviețuirea pașnică a popoarelor etc. El se identifică cu fiecare din aceste dome-

nii majore ale existenței umane spirituale. Dacă facem o sumare a acestor pasiuni, preocupări, frământări ale Luceafărului, obținem, în ultimă instanță, și o legătură totală a lui cu cartea, cu lectura, cu biblioteca, cu existența prin cultură a poporului și a omenirii.

Știm cu toții că Eminescu a fost nu numai un om al cărții, dar și bibliotecar, că a lucrat la Biblioteca Universitară din Iași. Însă, Eminescu a fost bibliotecar și cu mult mai înainte: în copilărie, petrecând ore în șir în casa tatălui, căminarul Gheorghe Eminovici, cu o bibliotecă frumoasă pentru acele timpuri; apoi la Cernăuți, unde profesorul său iubit Aron Pumnul i-a încredințat îngrijirea bibliotecii liceului; a fost unul dintre cei propuși să gestioneze chiar și Biblioteca Academiei Române. Ne mândrim că suntem, într-un fel, niște modeste discipole, peste ani și decenii, ale marelui Eminescu, după cum ne-a numit, generos, dl acad. Mihai Cimpoi.

Eminescu a fost un mare pasionat al cărții vechi și rare, al manuscriselor – pe ale sale însuși le purta mereu, cu grijă frenetică, pretutindeni. A fost și un pasionat al lecturii, fapt demonstrat cu brio de fișierele ce s-au mai păstrat la Gimnaziul de la Cernăuți, la Biblioteca din Iași, la bibliotecile universitate din Viena și Berlin, la Biblioteca Academiei Române. Eminescu are și creații poetice cu titluri legate în cel mai direct mod de fenomenul citirii: bunăoară, poezia *Lecturi* ori sonetul *Cărțile*, dedicat lui William Shakespeare.

* Alocuțiune ținută pe 15 ianuarie 2016 la deschiderea manifestării culturale *Citim Eminescu!* la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”.

Marele Poet al națiunii noastre îi îndemna cu fervoare și pe alții să iubească literatura, să se consacre cărților, lecturilor. Cât de actual rămâne aceste îndemn al lui Mihai Eminescu, un adevărat testament lăsat de cel mai mare Om de Creație român către tineri: **„Citește! Citește mereu și creierul tău va deveni un laborator de idei, din care vei întocmi înțelesul și filozofia vieții.”**

Ne-am adunat astăzi să citim și să recitim din vasta, pluridimensională, nemuritoare Operă a lui Eminescu. Ne-am adunat, convingși fiind că, prin readucerea în actualitate a creației sale astfel vom aduce cel mai sincer și mai vibrant omagiu celui

care ne-a consolidat ca Națiune și ne-a dus și ne mai duce bunul nume în lumea largă. Fiecare va putea citi sau recita ce îi este mai aproape sufletului său. Fiecare lectură a Dvs., apoi și întreaga noastră manifestare, ne va demonstra, sper, cu câtă finețe observase Mircea Eliade: „Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un somn dulce, la noi acasă.”

Vă îndemn, așadar, să ne reîntoarcem – prin poezie, prin rânduri de proză, prin cugetări publicistice, prin reflecții filozofice – la noi, acasă, la Mihai Eminescu, și astăzi, de Ziua Culturii Naționale, 15 Ghenarie a anului 2016 după Iisus Cristos.

MIHAI EMINESCU: MARATON POETIC DE EXCEPȚIE

*Alexandru MORARU,
Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”*

Opera lui Mihai Eminescu este vastă, copleșitoare și din punct de vedere numeric. Cea mai mare parte a creației sale a rămas în manuscrise, predate de Titu Maiorescu Bibliotecii Academiei Române, acestea fiind folosite de Perpessicius pentru ediția critică, din anul 1939, la Editura Fundațiilor Regale, și finalizată abia în anul 2000. Manuscrisele au rămas multă vreme nevalorificate, criticii au considerat că ele conțin bruioane sau simple schițe ale operelor neterminate. Cel care le-a dat importanță cuvenită a fost criticul literar G. Călinescu, care și-a susținut doctoratul în literatură pornind de la nuvela postumă *Avatarii faraonului Tla*. El va da o altă perspectivă operei eminesciene în magistrala sa monografie *Opera lui Mihai Eminescu*, un studiu în patru volume, editat inițial la Editura Fundațiilor Regale, în perioada 1934-1936.

După anul 1947, poezia lui Mihai Eminescu a fost grav cenzurată, în manualele școlare erau doar câteva texte, mai ales cele gen *Împărat și proletar*. Din anul 1965 s-a schimbat situația, poezia lui Eminescu devine din nou vie și prin câteva momente semnificative, trebuind menționate în acest context studiile unor eminescologi ca Ion Negoïțescu, Rosa del Conte, Ioana Em. Petrescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, care s-au adăugat canonului eminescologiei interbelice, precum și critici literari ca Tudor Vianu, Perpessicius, Dumitru Caracostea, Petru Creția, Dimitrie Vatamaniuc ș.a.

Dacă în Basarabia până în 28 iunie 1940, apoi în perioada iulie 1941 – vara 1944 populația a avut acces liber la opera marelui Eminescu, inclusă și în manualele școlare, odată cu ocupația sovietică, acest acces a fost interzis, și abia după moartea lui Stalin la Chișinău a început să apară

câte o carte cu versurile poetului. Chiar dacă erau trecute prin cenzura sovietică, oricum, pentru perioada respectivă puteau fi considerate minuni editoriale. Una din acestea a fost apariția la Chișinău a volumului *Poezii* de Mihail Eminescu, la Editura „Școala sovietică”, în anul 1954. Ceva mai târziu, în anii '70 ai secolului trecut, a mai apărut de sub tipar o ediție excelentă pentru acele timpuri – *Opere*, în patru volume. Apoi au urmat și altele.

La 15 ianuarie curent, a fost marcată cea de-a 166 aniversare de la nașterea lui Mihai Eminescu. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a invitat chișinăuienii la un maraton poetic, în cadrul acțiunii comunitare *Citim Eminescu!* Direcția cultură a Primăriei Municipiului Chișinău a organizat o serie de manifestări, una mai interesantă și mai inedită decât alta, printre care se numără și cea nominalizată. Pe tot parcursul zilei, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” au răsunat versuri citite de personalități remarcabile, dar și de tineri, de copii... „Oamenii care-l iubesc pe Eminescu își dau seama că poezia și cultura, în general, sunt ceea ce ne marchează cel mai mult și ne poate forma ca personalități”, a afirmat Lucia Culev, șefa Departamentului cultură.

„Astăzi mi-am propus să citesc sonetul *Cărțile*. Eminescu este un mare poet, dar pe lângă asta, el a fost și bibliotecar. Fiind aproape și de domeniul pe care-l profesez, promovând lectura, mi-am propus să învăț această poezie pe de rost. Oricine poate citi lucrările lui: un copil și chiar un politician”, a spus Mariana Harhevschi, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” în cadrul deschiderii acestui maraton de excepție.

Evenimentul a fost marcat și de o amplă expoziție de carte, fundal muzical și vernisajul *Pașii Poetului pe Terra* sau *100 de imagini pe urmele lui Mihai Eminescu*, fotografiile realizate de dr. Vasile Șoimaru, publicist și maestru fotograf. „Astăzi am venit cu

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU
 „Căminul la țară conștient”

Lectură continuă...

Citim Eminescu!

15 ianuarie 2016
Ora 10:00-20:00

Biblioteca Centrală
 Adresa:
 B.d. Ștefan cel Mare și Ștefan cel Mic
 Tel. / fax: (022) 22 50 06
 www.hasdeu.md
 E-mail: lectura.hasdeu@gmail.com

Eveniment înedit, consacrat aniversării a 166-a de la nașterea Poetului nostru Național și Zilei Naționale a Culturii
 Partener: Președinția sectorului Bolicani

100 de imagini care sunt urmele lui Eminescu pe pământul nostru, etalate special la această aniversare, la 166 de ani de la nașterea marelui nostru poet. Urmele lui duc pe la Cernăuți, apoi în Lvov, în actuala Ucraină, Cetatea Hotin, Kuyalnik (Odesa), Viena. Cinci case în care a locuit Eminescu le-am văzut și le-am filmat”, a mărturisit V. Șoimaru.

„Pentru mine Eminescu înseamnă dragoste și continuitatea gândurilor. Am descoperit această dragoste de când încă nu eram conceput. Mama mea a citit și l-a recitat pe Eminescu”, a afirmat Oleg Carp, scriitor.

„Poezia *Floare albastră* este prima poezie pe care a învățat-o fiica mea și din acest motiv mi-a intrat în suflet. Mihai Eminescu a scris pentru toate vârstele și pentru toate categoriile din societate. Prin operele lui, visam la o dragoste frumoasă, la o viață deosebită și asta m-am strădui să fac. Toate cele trei fiice ale mele sunt îndrăgostite de acest poet”, a declarat în

cadrul maratonului Tatiana Nagnibeda-Tverdohleb, directorul general al Direcției generale educație, tineret și sport a Primăriei Municipiului Chișinău.

„Pe când eram copil am învățat poezia *Revedere* și în prezent tot în această poezie mă regăsesc. Consider că în programa școlară trebuie să fie incluse și în continuare operele lui Mihai Eminescu, deoarece au o valoare enormă pentru educația gustului estetic”, a spus Doru Cucuietu, elev la Liceul Teoretic „Dante Alighieri”.

În cadrul maratonului au fost multe momente emoționante. Printre acestea se numără evoluarea unei tinere familii cu micuțul lor fiu, care împlinise nu demult un an și care gungurea și el în urma „replicilor” în versuri ale ambilor părinți. Este vorba de doamna Nadejda Trofim cu familia.

Despre seriozitatea acestui act cultural ne vorbește și faptul că la maratonul literar *Citim Eminescu!* au fost prezenți și au recitat poezii ale clasicului nostru de

frunte Excelența Sa Ambasadorul Republicii Cehe în Republica Moldova Jaromir Kvapil, care a recitat poezia *lubind în taină*, în română și în limba cehă; coordonatorul la Ambasada SUA la Chișinău Ela Mikhelson; Excelența Sa Ambasadorul Republicii Polone Artur Michałski; Thomas Weithoner, Ambasada Germaniei în Republica Moldova; președinta Comunității Ruse din Republica Moldova Ludmila Lașcionova, scriitorii Nicolae Dabija, Valeriu Matei și Vasile Căpățînă. E de menționat că aceștia

din urmă au prezentat câte un omagiu poetului, recitând poezii îndrăgite, iar Valeriu Matei i-a uimit pe toți cei prezenți cu memoria sa, recitând *Scrisoarea III* și adunând aplauze furtunoase. O frumoasă voluntară din Spania, Tereza Rodriguez, a recitat poezie *Și dacă...* în limba spaniolă.

În originala competiție de poezie s-au inclus majoritatea instituțiilor de învățământ din municipiul Chișinău, printre care: elevii și profesorii de la liceele teoretice „Spiru Haret”, „Prometeu”, „Pro Suc-

ces”, „Grigore Vieru”, „Ion Creangă”, „Dante Alighieri”, „Ginta Latină”, Liceul Teoretic cu profil de arte „Ion și Doina Aldea-Teodorovici”, Gimnaziul „Nicolae H. Costin”, studenții Colegiului Național de Medicină și Farmacie, cunoscuta interpretă Cleopatra Stratan care a reprezentat la maraton Liceul Teoretic „Spiru Haret”.

Alături de elevii și profesorii lor, au evoluat în ascensiune cunoscuți oameni de cultură și știință printre care: actrița Paulina Zavtoni, Artistă a Poporului; actorii Sandu Aristin Cupcea și Ion Coșeru; jurnalistul Sergiu Beznițchi; jurnalistul și scriitorul Igor Guzun; criticul literar, scriitorul și profesorul universitar Maria Șleahițchi; criticul literar Vitalie Răileanu, directorul Filialei „Onisifor Ghibu”; compozitorul și interpretul Ilie Văluță; scriitorul Arcadie Suceveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din Moldova; pedagogul, politicianul și savantul Tatiana Potâng; scriitorul Vlad Zbârciog; doctorii în științe juridice Maria Orlov și Mihai Tașcă; poetele Lidia Grosu și Viorica Nagacevschi (jurist în funcție de

notar). Ansamblul etnografic bulgar „Văglence” a interpretat o melodie în limba bulgară pe versurile poetului Mihai Eminescu; profesoara de canto Larisa Ungureanu și profesorul Ștefan Luțenco de la Școala de Arte „Alexei Stârcea”; scriitoarea și jurnalista Elena Tamazlăcaru; fruntea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” dr. Lidia Kulikovski, dr. Mariana Harjevschi și Elena Butucel, scriitoarea dr. Victoria Fonari, jurnaliștii Andrei Viziru și Oleg Carp, scriitorul, directorul Filialei „Ștefan cel Mare și Sfânt” Dumitru Crudu și mulți, mulți alții ale căror nume, cu regret, nici n-am reușit să le înregistrăm, dar care au cules multe aplauze datorită felului cum și-au manifestat dragostea față de creația eminesciană.

Ideea acestui maraton, care deja se conturează ca o frumoasă tradiție, este minunată, deoarece pe tot parcursul acestor 10 ore, toți cei prezenți, de la mic la mare, râdeau datorită atmosferei de sărbătoare, de bucuria succesului, de înălțare a spiritului național românesc.

FENOMENUL EMINESCU

Elena DABIJA,
director, CAIE

„Cu mâne zilele-ți adaogi,
Cu ieri viața ta o scazi
Și ai cu toate astea-n față
De-a pururi ziua cea de azi.”

(Mihai Eminescu)

La Centrul Academic Internațional Eminescu al BM „B.P. Hasdeu” spiritul Luceafărului poeziei românești este mereu prezent, iar în luna ianuarie am organizat *Eminesciana 2016*, care a cuprins un program de activități ample și variate. Acești 16 ani de activitate au fost ani de muncă cu dragoste de profesie și de patrimoniul național, universal și eminescian, în care am realizat: colaborare, parteneriat fructuos și vizite de lucru cu multe instituții și personalități remarcabile din mai multe țări; activități și programe culturale inedite; cercetare și editare de publicații de profil.

În perioada 13-21 ianuarie s-au desfășurat Zilele Centrului Academic Internațional Eminescu în care au fost organizate vizite ghidate pentru noi utilizatori cu genericul *Centrul Academic Internațional Eminescu – 16 ani de valorificare și promovare a patrimoniului eminescian*, precum și multiple activități cultural-artistice dedicate Marelui Poet Național. Am fost vizitați de admiratorii poetului din instituții preșcolare, școlare, gimnaziale, liceale și universitare. Au fost amenajate multe expoziții de carte în ambele săli: *Mihai Eminescu pe meridianele lumii*, *Manuscrisele Mihai Eminescu – valoare națională și universală*, *Statui dedicate lui Eminescu*, *Mihai Eminescu – conștiința națională*, *Luceafărul limbii române*, *Eminescu – cel mai drag poet*.

De la mic la mare au participat la conferința *Editorialele istoriei. Din publicistica*

jurnalistului Mihai Eminescu; la masa rotundă *Mitul cultural Eminescu*; la întâlnirile cu personalități Eminescu – *expresie integrală a sufletului românesc*; *Ion Jabinschi, de la arta poeziei la arta picturii*; la discuțiile-dezbateri *Mihai Eminescu în limbile lumii*; *Mihai Eminescu – cel de nemurirea noastră*; *Mihai Eminescu în context universal*; la activitățile multimedia *Mihai Eminescu în interpretări celebre*; *Mihai Eminescu – viața și opera în șapte limbi*, *Editorialele istoriei. Din publicistica lui Mihai Eminescu*; la spectacolele *Vreme trece, vreme vine*; *Sub semnul lui Eminescu*; *Dor de Eminescu*; *Ocroțiți de Eminescu*; *Mihai Eminescu – cel mai drag poet*; *Mihai Eminescu – eterna fascinație*; *La steaua*; orele de lectură: *Darul lui Dumnezeu*; „*Basma*” de *Geo Bogza*; *Legenda unui Geniu*; la prezentările de carte *Legenda unui Geniu*.

Vizitatorii au fost inițiați despre istoricul fondării și activității instituției, personalitatea „Poetului nepereche” și operele sale, manuscrise, traduceri în alte limbi, ediții noi, cărți pentru copii, locul lui Mihai Eminescu în cultura universală, marile personalități preocupate de cercetarea și editarea patrimoniului eminescian. Bucuria lor a fost că au văzut și au răsfoit paginile celei mai mari cărți – un volum din colecția *Poezii* și ale celei mai mici cărți, *Luceafărul*.

Startul a avut loc în ziua de 13 ianuarie 2016, zi semnificativă, deoarece este ziua inaugurării centrului, cu expoziția personală de pictură cu genericul *Din valorile vremii* a domnului Ion Jabinschi. Vernisajul s-a încadrat în zilele comemorării Marelui Poet Național și a bucurat vizitatorii. Ion Jabinschi este un artist plastic de formație modernă, maestru în artele plastice și decorative, cadru didactic în învățământ

mul artistic superior format la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. Creând în domeniul picturii, picturii murale, artei fotografice, are în palmares multe expoziții personale și de grup. A fost apreciat cu multe distincții pentru participări la concursuri naționale și internaționale de artă plastică contemporană, cu lucrări în colecții publice și private din multe țări. La inaugurare au venit mulți prieteni, colegi de breaslă, profesori, studenți, rude, cunoscuți să-i ureze domnului Ion Jabinschi noi succese în domeniul profesat.

Ziua de 15 ianuarie este zi de mare importanță pentru cultura și literatura română datorită dublei sale semnificații: celebrarea poetului național Mihai Eminescu și Ziua Culturii Naționale. Omagierea Luceafărului Poeziei Noastre a adus la Centrul Academic Internațional Eminescu mai mulți vizitatori și oaspeți. Cu un program intitulat *Ocrotiți de Eminescu s-au prezentat elevii claselor a IV-VI de la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” și Liceul Teoretic „Mircea cel Bătrân”, însoțiți de profesoara de limba și literatura română Rodica Ciobanu. Au ascultat cu luare aminte legenda *Darul lui Eminescu*, povestirea *Pâinea* de*

Nicolae Rusu etc. Copiii au rămas foarte impresionați văzând manuscrisele Poetului și au ascultat cu atenție relatarea despre evoluția proiectului de facsimilare a acestora. Impresiile și trăirile copiilor au fost deosebite. Au plecat cu promisiunea că vor citi opera poetului și își vor aminti de el mereu. Colaboratorii Centrului Eminescu i-au asigurat că-i așteaptă întotdeauna cu ușile deschise.

Spectacolul *Sub semnul lui Eminescu* a inclus un recital de cântece și poezii cu evoluarea copiilor de la grădinița nr. 40, grupele „Orhideea” și „Albinuțele”, ghidați de doamnele educatoare Ana Luchin și Maria Fondos, acompaniați de conducătorul artistic al ansamblului *Floricele muzicale* Svetlana Ohladciuc. Pe lângă programul prezentat copiii au ascultat mai multe scrieri artistice despre Mihai Eminescu: *Basm* de Geo Bogza, *Darul lui Eminescu* ș.a.

Să cunoască viața și opera lui Eminescu, pe înțelesul lor, au avut ocazia elevii clasei a III-a „B” de la Școala-Grădiniță „Pas cu pas” nr. 120, însoțiți de învățătoarea Daniela Buga, pedagogii Tatiana Golban și Marina Covganeț. Doamna Maria Chirilă le-a povestit mai multe legende despre

copilul Mihai, despre familia Eminovici, despre studiile, debutul literar și creația poetului, locurile pe unde a fost Mihai Eminescu. Oaspeții au făcut cunoștință cu patrimoniul eminescian, majoritatea elevilor au recitat din poeziile eminesciene. Au avut posibilitatea să audieze poezii interpretate de actori celebri, să privească unele filme. Drept încurajare că au participat la o lecție Eminescu au primit câte o surpriză – o medalie *Arborele Eminescu*, pe care era scris câte un fragment din poezia eminesciană, cu promisiunea de a învăța aceste poezii integral.

O surpriză a fost și vizita unui grup de elevi de la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din orașul Hâncești. Au făcut cale lungă până la Chișinău ca să cunoască mai multe despre Mihai Eminescu din inițiativa profesoarei Elena Colț. Au prezentat un program artistic, pe parcursul zilei au participat la mai multe activități și au descoperit patrimoniul eminescian în toată amploarea sa.

Omagierea poetului a continuat avându-i ca participanți pe elevii clasei a XI-a de la Liceul Teoretic moldo-turc „Orizont”, îndrumați de profesoara de limba și literatura română dna Valentina Curechi, și pe cei de la Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”, îndrumați de profesorele de limba și literatura română, dnele Tatiana Melnic, Nelea Croitoru, Natalia Rusica. În cadrul discuției-dezbatere *Mihai Eminescu – cel de nemurirea noastră* pe marginea operei eminesciene, tinerii au pregătit și un program artistic, recital de poezie: *Doina, Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie* (Diana Scorpan), *Scrisoarea III* (Elena Tighineanu), *Criticilor mei* (Bogdan Diaconu), *Glossă* (Diana Oselschi). Un microspectacol intitulat *Visul unei nopți de vară* au prezentat cei de la „Prometeu-Prim”. În rolurile lui Eminescu, Veronica Micle, Lina Popescu, Cezara, Maria (din *Sărmanul Dionis*), pictorului Epaminonda au fost elevii Dinu Covali, Vlada Pulbere, Nicoleta Pe-

trov, Cătălina Nichitin, Adelina Semionov, Paul-Cristian Fucarev și regizorul de sunete Laura Fucarev. Chiar dacă personajele purtau măști cei prezenți au știut din ce creații sunt. Prezentarea și transmiterea mesajului ne-a sensibilizat și ne-a emoționat, astfel încât ne-am convins încă o dată că lumea este un teatru și fiecare își joacă rolul său.

La conferința cu genericul *Editorialele istoriei. Din publicistica lui Mihai Eminescu* au participat elevi de la LT „Mircea Eliade”, însoțiți de profesoara de limba și literatura română dna Diana Senic, bibliotecara dna Nina Negru; de la LT „Mihai Eminescu”, împreună cu profesoara de limba franceză dna Iulia Atanasov și cei de la LT „Mircea cel Bătrân”, îndrumați de profesoara de limba și literatura română dna Angela Dascăl.

Invitat și oaspete de onoare a fost domnul Ion Ungureanu, celebru regizor și actor de teatru și cinema, ex-ministrul Culturii și Cultelor din R. Moldova, deputat în primul Parlament, personalitate notorie și completă a culturii naționale românești. În sală a răsunat *Scrisoarea III* în interpretarea dumnealui, apoi am discutat pe marginea CD-ului *Editorialele istoriei...* Domnul Ungureanu le-a povestit liceenilor cum a lucrat la acest disc, care inserează mai multe articole scrise de Mihai Eminescu despre Basarabia, despre actualitatea unor concepții politice, despre faptul că Eminescu a fost un vizionar nu numai în publicistică, dar și în întreaga operă. A fost o adevărată lecție de istorie, politică, literatură, artă, demnitate, dragoste de neam, țară, limbă și Mihai Eminescu. L-am aplaudat îndelung, urându-i încă mulți ani și multe întâlniri cu tinerii, pentru că are multe, multe ce spune.

Domnul Ion Ungureanu a dăruit cu generozitate CD-ul *Editorialele istoriei. Din publicistica lui Mihai Eminescu* pentru colecția Centrului și biblioteca LT „Mircea Eliade”. Desigur, nu putea să plece fără să

scrie pentru istorie autografe în *Cartea de onoare* și în cartea sa *Teatrul vieții mele...*

În cadrul *Eminescieni 2016* am inițiat un serviciu nou – *Dialoguri intergeneraționale*, pentru tânăra generație, cu scopul de a-i familiariza cu personalitățile notorii. La aceste ședințe au fost invitați: acad. Mihai Cimpoi; regizorul, actorul de teatru și cinema, scriitorul Ion Ungureanu; scriitoarea, ziarista și traducătoarea Miroslava Metleeva; criticul literar prof. dr. hab. Ana Bantos; artistul plastic de formație modernă, maestrul în arte plastice și decorative, cadru didactic Ion Jabinski.

În cadrul activităților *Eminesciana 2016* participanții au prezentat alocuțiuni creative și reprezentative despre Mihai Eminescu. Astfel, am discutat și am inițiat proiectul *@rt@cercet@re*, scopul fiind îndemnul și încurajarea tinerilor să studieze, să cerceteze opera și critica literară despre Mihai Eminescu, dar și alți scriitori, pentru a fi versați în domeniul criticii literare, deoarece se simte necesitatea întineririi specialiștilor în domeniu, urmându-i pe acad. Mihai Cimpoi, Ion Ciocanu, Tudor Palladi ș.a.

Deși a trecut puțin timp, avem rezultate îmbucurătoare, am primit pentru mediatizare și publicare următoarele lucrări,

care sunt în colecția CAIE și sperăm să fie studiate de vizitatori: *Natura în operele lui Eminescu* (Nicoleta Blănaru, clasa a IX-a, LT „N. Iorga”); *Eminescu – Nietzsche: paralele pe axa genialității* (Ana Maria Osadci, clasa a XII-a, LT „N. Iorga”); *Semnificațiile apei la Eminescu* (Cătălina Sirbu, clasa a IX-a, LT „N. Iorga”); *Discursul politic de atitudine: pragmatica ironiei eminesciene* (Lucia Cujba, Litere, USM); *Valențe ironice ale interogațiilor retorice în poezia lui Mihai Eminescu* (Iulia Gherța, Litere, USM); *Geografia mitologică în lirica lui Mihai Eminescu și Grigore Vieru* (Victoria Sotnic, Litere, USM); *Stratageme moderne ale versului eminescian* (Irina Tocan, Litere, USM); *O receptare critică a investigației lui Iuri Kojevnikov: între contextualizare și limitare* (Valeria Arhip, Litere, USM).

Pe parcursul acestor zile, la CAIE s-a simțit o adevărată aură eminesciană, o atmosferă plină de dragoste pentru marele nostru poet. Vizitatorii ne-au mulțumit pentru munca depusă în fiecare zi întru valorificarea și promovarea operei eminesciene, scriind și multe mesaje în *Cartea de onoare*. Un prilej de bucurie pentru noi au fost și pozele realizate, care peste timpuri ne vor aminti despre aceste zile memorabile.

EMINESCU – IDENTITATE LITERARĂ UNIVERSALĂ CU RĂDĂCINI SPIRITUALE ROMÂNEȘTI

*Dr. Galina MARTEA,
lector universitar, Olanda*

Luând în considerație cuvintele lui Tudor Arghezi „Fiind foarte român, Eminescu este universal”, aș spune că „universalitatea eminesciană și universalitatea operei lui Eminescu este o realitate vie, plină de

valori, ce are la bază spiritul românesc original”. Universalitatea eminesciană, fiind cu rădăcini românești, este lumea cuprinsului prin care poetul a reușit să descrie cu multă pasiune și inteligență procesele

afective, intelectuale, morale și voliționale ale omului. Respectiv, prin forma universală a trăirilor spirituale, Eminescu atinge realitatea care desemnează tot ceea ce există efectiv prin categoria filozofică a timpului. Eminescu, fiind spirit din spiritul românesc, prin inteligența și ideile sale, a promovat cultura neamului românesc, astfel, devenind parte componentă a culturii universale. Deci, opera eminesciană, corelată cu cultura universală și viceversa, formează un întreg care este definit prin identitatea universală. Prin urmare, putem confirma încă o dată, de mii și mii de ori, că Eminescu este identitatea universală cu opera eminesciană universală, iar identitatea românească este inima prin care bate spiritul românesc al unui poet de mare valoare universală. În acest context, marele scriitor român, critic și istoric literar, Vladimir Streinu menționa, că opera lui Eminescu este „actul de identitate universală al neamului nostru”.

Cuvinte prețioase!

Prin personalitatea omului și a poetului Eminescu s-a întemeiat un model de creație literară – poezia originală, care a îmbogățit literatura română și cea universală la cele mai înalte valori. Valori, care vor fi mereu autentice atât pentru poezia și literatura clasică, cât și pentru poezia și literatura contemporană. Astfel, personalitatea poetului Eminescu face parte din personalitatea omului Eminescu, ca identitate individuală și socială. Omul-poetul este aceeași identitate și personalitate. Totul se corelează prin definiția personalității și a identității, ca formă și valoare în existența umană. De aceea, este firesc să corelăm personalitatea Eminescu cu identitatea poetului Eminescu. Prin personalitatea și identitatea sa, Eminescu este un simbol prin care poporului român i s-a atribuit cea mai frumoasă imagine în lite-

ratura universală. El va rămâne veșnic un rege al poeziei și un simbol al creației autentice atât în literatura română, cât și în literatura universală.

Iar pentru generația contemporană, Eminescu trebuie să fie același simbol ce reprezintă integritatea și bogăția spirituală a națiunii române. Astfel, Eminescu trebuie comemorat mereu, ca pe cea mai distinsă și integră personalitate literară a poporului român, iar opera eminesciană urmează a fi citită și studiată de toate generațiile, de la copii, adolescenți și tineri – până la persoanele de vârstă a treia. Eminescu este și va fi pentru totdeauna opera literară cu un rol aparte în literatura română și universală, pentru națiunea română, care știe să determine corect valoarea spirituală a unui poet. Pentru poporul român, pentru românii de pretutindeni, ziua de 15 ianuarie este o zi prin care se sărbătorește aniversarea marelui poet Eminescu, ca expresie a culturii naționale românești, fiind obiectul unei justificate mândrii naționale pentru identitatea eminesciană și pentru identitatea universală a operei eminesciene. Această zi este pentru poporul român nu numai o zi de sărbătoare, dar și o zi a meditației despre problemele actuale cu care se confruntă națiunea, poporul român din Basarabia și toți românii de pretutindeni; despre factorii ce țin de reîntregirea poporului român care mai continuă să existe ca o unică națiune, dar separată în două state; despre faptul cum trebuie să fie construită identitatea neamului axată pe valori autentice morale și spirituale. Este o zi de adâncă cugetare centrată pe valori identitare și conștiință națională, procese atât de importante în dezvoltarea omului și a societății. Valori identitare, care sunt punctul de referință în cultura oricărei națiuni.

Sursa: <http://www.art-emis.ro/cronica/cronica-literara/3319-eminescu...>

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL

DESCOPERIM ȘI EXPLORĂM COLECȚIA HASDEULOGIE

Elena ȘENDREA,

bibliotecar principal, Biblioteca Centrală

Colecția *Hasdeulogie* include totalitatea de documente pe care le deține Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” despre membrii dinastiei Hâjdău-Hasdeu: cărți, manuscrise, publicații seriale, ilustrații, sculpturi, provenind atât din achiziții, cât și din donațiile particulare ale hasdeulogilor, cercetătorilor literari, editorilor etc. În total, colecția *Hasdeulogie* dispune de 270 de exemplare, documente care se regăsesc în catalogul electronic (*opac.hasdeu.md*) și pot fi consultate în sala de lectură a bibliotecii.

Colecția dată a stat la baza fondării Centrului Național de Hasdeulogie, inaugurat la 23 februarie 1998, cu prilejul împlinirii a 160 de ani de la nașterea lui B.P. Hasdeu (1838-1907), scopul fiind valorificarea patrimoniului cultural al tuturor membrilor dinastiei de cărturari Hâjdău-Hasdeu. O prioritate incontestabilă a devenit păstrarea a tot ce au creat reprezentanții acestei dinastii în domeniul literaturii, filologiei, filosofiei etc., dar și valorificarea prin editarea publicațiilor cu aspect biografic și bibliografic hasdeuian. Fondatorul, cercetătorul și istoricul literar Pavel Balmuș și dna Claudia Balmuș au promovat intens relații de colaborare cu instituții similare, cu hasdeulogii de pretutindeni, impactul fiind aparițiile editoriale de excepție publicate sub auspiciile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Pe parcursul anilor 1993-2012, cu sprijinul bibliotecii au fost publicate *Scrieri* în 16 volume (Chișinău-București), volumele au apărut în colecția *Moștenire*. Grație

„triumviratului” Editura „Știința”, Editura Fundației Culturale Române și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a fost posibilă publicarea în premieră a operei integrale a scriitorului și savantului Bogdan Petriceicu Hasdeu. Începând cu volumul trei, contribuția bibliotecii s-a materializat în sprijin logistic, bibliografic și financiar. Ediția care a constituit un eveniment editorial și științific remarcabil conține: poezie, proză, dramaturgie, studii, articole literare, filosofice și culturale; folclorică; scrieri istorice; *Istoria critică a românilor*; studii de lingvistică și filologie; *Cuvente den bătrâni*; *Etimologicum magnum romaniae*; publicistică politică.

O altă ediție la care a contribuit BM „B.P. Hasdeu” a fost: Hâjdău, Alexandru. *Clipe de inspirație / Alexandru Hâjdău*; Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul Naț. de Hasdeulogie; col. coord. de Anatol Vidrașcu, Dan Vidrașcu; alcăt. și îngr. de Pavel Balmuș. – București – Chișinău: Litera Internațional, 2004. – 248 p. – (Col. *Bibl. școlarului*; serie nouă).

Este un volum care reunește majoritatea operelor literare pe care le-am moștenit de la Alexandru Hâjdău (1811-1872) – pedagog, avocat, scriitor, membru al Societății Literare Române, viitoarea Academie Română. Cartea a fost alcătuită și îngrijită de neostoitul cercetător și istoric literar Pavel Balmuș, care a adunat sub aceeași copertă poezia, proza și publicistica lui Al. Hâjdău, traduceri din rusește aparținând lui C. Stamaty, B.P. Hasdeu, Z.C. Rally-Arbore, N. Dabija, P. Balmuș. Tot aici,

găsim un *Tabel cronologic*, care însumează scurte date biografice, precum și *Referințe istorico-literare* extrem de utile pentru cititorul contemporan.

Biblioteca noastră și-a adus contribuția la valorificarea moștenirii literar-științifice a dinastiei Hâjdău-Hasdeu, editând volumul *Pro fide et partia : contribuții la studierea vieții și activității membrilor familiei Hâjdău-Hasdeu* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul Naț. de Hasdeologie ; select., pref. și îngr. textelor de Pavel Balmuș. – Chișinău : Ed. Epigraf. Fascicula I. – 2002. – 256 p.

Prin această culegere Centrul Național de Hasdeologie a pus bazele unei noi serii, care urma să apară în fascicule, scopul fiind să contribuie la studierea vieții și a operei reprezentanților dinastiei Hâjdău-Hasdeu. De altfel, prima lucrare de sinteză editată la Chișinău a fost culegerea *Studii și materiale despre B.P. Hasdeu* și este datată cu anul 1966. Culegerea a apărut sub egida Academiei de științe, redactori și alcătuitori fiind Gh. Bogaci și H. Corbu.

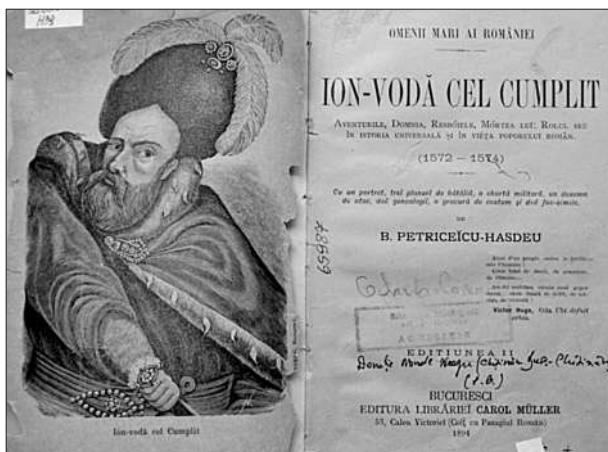
Actuala culegere este prima fasciculă a ediției *Pro fide et partia*, materialele prezentate sunt compartimentate în trei mari secțiuni: *Studii. Sinteze. Profiluri; Note și comunicări* (inclusiv teze, rezumate); *Ad-*

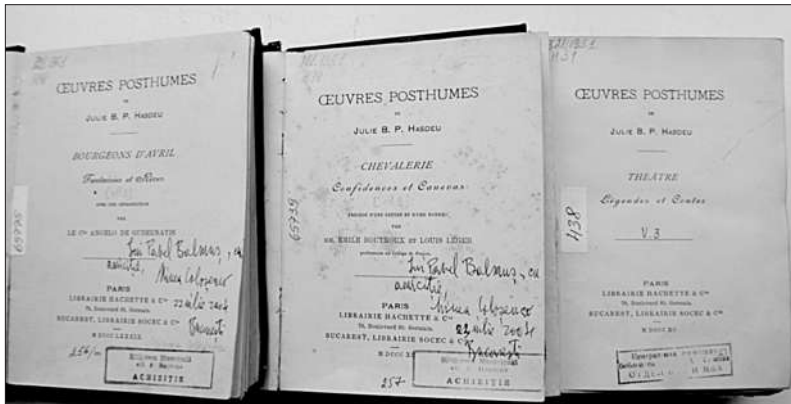
denda (material documentar). Autorii sunt istorici literari, filologi de la Chișinău, Iași și București. Tot aici au fost incluse textele comunicărilor, luărilor de cuvânt în cadrul conferințelor, simpoziunilor, consacrate membrilor dinastiei Hâjdău-Hasdeu. Ca excepție, unele studii și articole sunt preluate din culegeri deja editate (în tiraje mai reduse) sau din presa vremii, ne relatează prefațatorul ediției Pavel Balmuș.

Cartea își propune să facă cunoscute concepțiile filosofice, social-politice, aduce în atenția publicului larg noi date privind preocupările filologice ale lui B.P. Hasdeu. Au fost dezvăluite amănunte din materialele de arhivă referitor la relația ostilă dintre Al. Hâjdău și autoritățile țariste; s-a pledat pentru cunoașterea numelui literar al lui Iulie Hasdeu – Camille Armand; a fost abordat subiectul *Chipul lui B.P. Hasdeu în arta plastică*. Vom menționa că toate profilurile literare incluse în culegere sunt marcate explicit sub semnul istoriei și al cercetării.

Contribuția biobibliografică adusă de BM „B.P. Hasdeu” la studierea, valorificarea operei și activității literare a dinastiei Hâjdău-Hasdeu s-a materializat în elaborarea și editarea mai multor lucrări, inclusiv: *Moștenirea literar-spirituală a dinastiei de cărturari Hâjdău-Hasdeu în bibliotecile chișinăuene* : cat.-bibliogr. / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul Naț. de Hasdeologie, Centrul de Informare și Documentare „Chișinău” ; alcăt.: Clara Balmuș, Pavel Balmuș ; red. bibliogr.: Claudia Tricolici ; lector Vlad Pohilă ; ed. îngr. de Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 189 p.

Realizarea unei asemenea lucrări bibliografice a fost posibilă datorită colaboratorilor Centrului Național de Hasdeologie Clara și Pavel Balmuș, care au fost mereu preocupați de studierea vieții și

activității membrilor dinastiei Hâjdău-Hasdeu, acestor deosebit de importanți reprezentanți ai culturii și literaturii românești.

Catalogul bibliografic este structurat în șase capitole: despre fiecare membru al dinastiei: Thadeu Ioan Hâjdău, Alexandru Hâjdău, Boleslav Hâjdău, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Iulia Hasdeu – și ultimul capitol, despre dinastie în general. Volumul se deschide cu o notă asupra ediției, semnată de alcătuitorul Pavel Balmuș, tot aici găsim un studiu al dnei conf. univ. dr. Lidia Kulikovski *Hasdeu în timpul și spațiul Republicii Moldova*, care reprezintă o amplă analiză a tot ce a fost editat la noi, o valorificare a operei și a personalității lui B.P. Hasdeu, precum și a membrilor dinastiei.

Fiecare capitol include două sub-compartimente: *Creația literar-științifică* și *Despre viața și scrierile* respectivului reprezentant. Documentele sunt aranjate după criteriul cronologic, iar în interiorul aceluiași an – în ordine alfabetică. Pentru a facilita utilizarea catalogului bibliografic, alcătuitorii propun un instrument eficient de căutare *Indexuri auxiliare*, care permite să efectuăm căutarea după nume, titluri, edituri, periodice. În total, catalogul însumează 1237 de surse bibliografice identificate în bibliotecile din Chișinău: Biblioteca Națională, Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” a Academiei de Științe, Biblioteca Universității de Stat, Muzeul Litera-

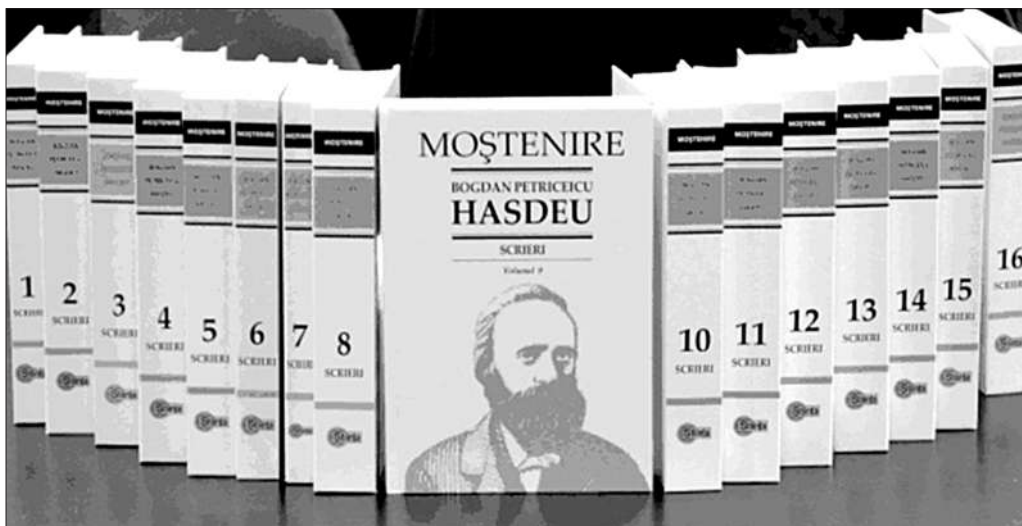
turii Române „M. Kogălniceanu”. Pentru a fi regăsite colecțiile în care sunt localizate documentele incluse în catalog, înregistrările bibliografice sunt urmate de siglele bibliotecilor.

Prima biobibliografie editată la Chișinău despre Iulia Hasdeu a fost posibilă grație BM „B.P. Hasdeu”, Centrului Național de Hasdeologie, care a elaborat și a editat în parteneriat cu reputatul hasdeolog din România Crina Decusară-Bocșan biobibliografia:

Decusară-Bocșan, Crina. *Iulia Hasdeu / Camille Armand (1869-1888) : Biobibliogr. / Crina Decusară-Bocșan ; Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Centrul Naț. de Hasdeologie ; ed. îngr. de Lidia Kulikovski ; coord. : Clara și Pavel Balmuș ; red. bibliogr. : Ludmila Pânzaru. – Chișinău : Grafema Libris SRL, 2008. – 52 p.*

Lucrarea include opera Iuliei Hasdeu, risipită în volume de autor, în culegeri, în seriale și periodice (inclusiv traducerile), lucrări beletristice despre viața și opera Iuliei Hasdeu, lucrări de specialitate despre Iulia Hasdeu și opera ei, editate într-o perioadă de peste un secol. Materialul biobibliografic este aranjat în ordine direct cronologică, iar în interiorul aceluiași an – în ordine alfabetică.

Un compartiment aparte îl reprezintă *Bibliografia afectivă*, care include: dedicații, medalii, lucrări de artă plastică, scenarii,

filme, lucrări muzicale. Biobibliografia conține *Indexuri auxiliare: Index de nume, Lista periodicelor bibliografiate* care evident înlesnesc procesul de căutare și vin să completeze informația. În total, biobibliografia însumează 388 de surse bibliografice.

Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838-1907): indice bibliogr. / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”; alcăt. : L. Pânzaru. – Chișinău : [S. n.], 1989. – 21 p.

Scopul acestui indice bibliografic este de a informa despre publicațiile: cărți / ediții periodice, consacrate vieții și creației lui B.P. Hasdeu, care au fost editate în Republica Moldova în perioada 1974-1989. Indicele bibliografic este alcătuit din două compartimente: *Opera lui B.P. Hasdeu* și *Literatura despre viața și opera lui B.P. Hasdeu*. Primul compartiment include operele alese, lucrări în volume, culegeri și publicații periodice. În compartimentul *Literatura...* sunt indicate volumele, apoi articolele care poartă caracter general despre viața și creația scriitorului. În compartimente sursele sunt indicate în limbile română și rusă, înregistrările bibliografice sunt făcute în limba originalului și sunt însoțite de adnotări. Materialul bibliografic este aranjat după gradul de importanță,

conform criteriului de la general la particular. În total, au fost incluse 131 de surse bibliografice.

Din momentul inaugurării până în prezent, colecția *Hasdeologie* a însumat și a păstrat cu pioșenie documentele pe care le deține despre toți cei cinci membri ai dinastiei Hâjdău – Hasdeu: Thadeu Ioan Hâjdău, Alexandru Hâjdău, Boleslav Hâjdău, Bogdan Petriceicu Hasdeu și Iulia Hasdeu. Numeric mai reprezentativă este colecția *Bogdan Petriceicu Hasdeu*, care include: opere literare ale scriitorului, studii folclorice și lingvistice; monografii, cercetări științifice, manuscrise ale hasdeologului Nicolae Romanenco. Moștenirea cultural-științifică hasdeuiană conține și o colecție de vechi documente care se păstrează în fondul bibliotecii. Merită să menționăm *operele literare* ale lui B.P. Hasdeu și ale Iuliei Hasdeu, editate cu aproape un secol și jumătate în urmă:

B.P. Hasdeu. *Ioan-Vodă cel Cumplit: aventurile, domnia, războaiele, moartea lui; rolul său în istoria universală și viața poporului român (1572-1574)*, apărută la București în 1894, la Editura Librăriei Carol Muller, în colecția *Omenii mari ai României* (aici și în continuare în descri-

erea bibliografică a fost păstrată ortografa epocii).

Primele volumele de autor ale lui Hasdeu au fost editate după trecerea în neființă a tinerei scriitoare, dar ele își găsesc ecou în mentalitatea generațiilor de peste secole. La Biblioteca Centrală cele mai vechi opere ale scriitoarei române de expresie franceză sunt: *Oeuvres posthumes*. Vol. 1 : Bourgeois d'Avril, editată la Paris : Librairie Hachette & C-ie; Bucharest : Librairie Socec & C-ie, anul apariției fiind 1889. Volumul are 237 p.

Cu un an mai târziu, în 1890, tot la Paris, s-au editat încă două volume:

– *Oeuvres posthumes*. Vol. 2 : *Chevalerie*. – Paris : Librairie Hachette & C-ie; Bucharest : Librairie Socec & C-ie, 1890. – 287 p.

– *Oeuvres posthumes*. Vol. 3 : *Théâtre*. – Paris : Librairie Hachette & C-ie; Bucharest : Librairie Socec & C-ie, 1890. – 382 p.

În cadrul rețelei BM „B.P. Hasdeu” aceste rarități bibliografice Biblioteca Centrală le deține în exclusivitate.

Colecția *Hasdeologie* dispune și de manuscrise ale hasdeologului Nicolae Romanenco, care s-a consacrat cu toată dăruirea cercetării fenomenului Hasdeu, acestea fiind în așteptarea cercetătorilor, pentru a fi explorate.

O sursă importantă de informare reprezintă publicațiile periodice, deoarece, dintotdeauna ele au redat cu prisosință atât viața socială, cât și cea culturală a societății. Astfel, utilizatorii Bibliotecii Centrale se pot documenta din prima sursă, având acces la revista *Viața românească*, anii de ediție: 1906-1914; 1920-1924; 1927-1930; 1936-1937.

Este știut faptul că pe parcursul unui secol de la trecerea în eternitate a marelui savant și enciclopedist român B.P. Hasdeu mai mulți artiști plastici, cum ar fi: Carol Storck, Dimitrie Paciurea, Alfred Dimitriu, Alexandru Plămădeală, Simion Odainic,

Valentin Vârtosu au ținut să-i immortalizeze chipul distinsului nostru înaintaș.

Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” este deținătoarea a cinci busturi în bronz, sculptor Valentin Vârtosu, lucrări în care autorul a reușit să reconstituie chipul fiecăruia din reprezentanții dinastiei. Busturile, periodic, sunt expuse în cadrul activităților culturale, științifice sau omagiale, la expoziții organizate de bibliotecă. O sculptură instalată pe soclu – opera maestrului Valentin Vârtosu, este amplasată în holul bibliotecii și reprezintă chipul lui B.P. Hasdeu, patronul spiritual al Bibliotecii Municipale. Putem afirma că această sculptură, fiind o reconstituire desăvârșită, este și cartea de vizită a bibliotecii, deoa-rece, zi de zi întâmpină vizitatorii noștri.

Pentru a promova viața și activitatea literară a membrilor dinastiei Hâjdău-Hasdeu a fost organizat Programul științific *Pro Academia Hasdeu* în cadrul căruia sistematic se desfășoară, pe parcursul a două decenii, diverse activități culturale și științifice: microsimepozioane, conferințe, mese rotunde, lansări de carte, în incinta bibliotecii și în alte instituții de cultură și învățământ.

Microsimepozioanele *Pro Academia Hasdeu* au fost din totdeauna un platou de discuții aprinse între cercetători notorii, hasdeologi din Republica Moldova și din România. În diverse perioade aici au ținut discursuri: Ion Opreșan, Stancu Ilin, Cătălina Velculescu, Octavian Onea, Crina Decusară-Bocșan, Ion Nuță, Mihai Mitu, Cristina Balinte, Pavel Balmuș, Vasile Malanețchi, Victor Cirimpei etc. Moderator permanent al acestor microsimepozioane a fost regretatul cercetător și istoric literar Pavel Balmuș, mereu pasionat și preocupat de universul hasdeuan.

Ediția din 2016 a debutat în februarie cu o conferință științifică, al cărei generic a fost *B.P. Hasdeu în lumina unor noi cercetări istorice și filologice*. În cadrul forului științif-

fic au fost prezentate comunicări ale cercetătorilor științifici: Tudor Ciobanu, Vasile Malanețchi, Liliana Rotaru, Teodor Candu și hasdeologul din România Octavian Onea, un prieten fidel al BM „B.P. Hasdeu”.

Istoricul literar Barbu Lăzăreanu, afirma despre B.P. Hasdeu următoarele: „Are

ideea că omul este un pas în galopul ascensionist și fără sfârșit al evoluției universale, îndreptată spre perfecții și piscuri.” Așadar, să deschidem cărțile lui B.P. Hasdeu, să-i citim opera și să ne simțim parte al universului hasdeujan.

BOGDAN PETRICEICU HASDEU ÎN LUMINA UNOR NOI CERCETĂRI ISTORICE ȘI FILOGICE

(Conferință științifică la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”, 26 februarie 2016)

A devenit deja o tradiție ca în fiecare an, la 28 februarie, să sărbătorim ziua nașterii părintelui spiritual al Bibliotecii Municipale Chișinău – Bogdan Petriceicu Hasdeu – prin mai multe activități. Anul acesta, una din aceste manifestări mai importante a fost Conferința științifică *Bogdan Petriceicu Hasdeu în lumina unor noi cercetări istorice și filologice*. Pregătirile de acest for științific au început cu o lună înainte, încă până la revelion. Responsabil de organizarea și desfășurarea acestui eveniment a fost șeful Oficiului colecții carte veche și rară al Bibliotecii Centrale a BM „B.P. Hasdeu”, istoricul arhivist și publicistul Alexandru Moraru, fiind secundat de bibliotecara superioară Elena Șendrea de la aceeași instituție. De comun acord, a fost stabilit următorul program de comunicări:

Considerațiuni genealogice cu privire la o ramură a Neamului Hasdeu în documentele de la începutul secolului XIX de **Tudor Ciobanu**, cercetător științific, Institutul de Istorie al Academiei de Științe al Moldovei;

Viața și activitatea lui B.P. Hasdeu în atenția cercetătoarei Eufrosinia Dvoicen-

Alexandru MORARU, șef, Oficiul colecții carte veche și rară

co-Marcov de **Vasile Malanețchi**, lector, director general al Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”;

Metoda de cercetare a istoriei în opera lui B.P. Hasdeu de **Liliana Rotaru**, doctor în istorie, conferențiar universitar la Universitatea de Stat din Moldova;

A propus ori s-a opus B.P. Hasdeu la premiera „Teatrului” lui I.L. Caragiale? de **Octavian Onea**, hasdeolog, muzeograf, istoric (Ploiești, România);

Contribuția lui B.P. Hasdeu la dezvoltarea arhivelor în Vechiul Regat de **Teodor Candu**, doctor în istorie, cercetător științific coordonator, Institutul de Istorie al Academiei de Științe al Moldovei.

Moderator al activității a fost **Alexandru Moraru**, organizatorul acestui for științific. De la toți oamenii de știință cu comunicări la respectiva Conferință științifică s-a solicitat prezentarea anticipată a textelor comunicărilor în format electronic, pentru a pregăti o culegere de materiale.

În ajunul conferinței, colaboratorii bibliotecii, dirijați de directorul Bibliotecii Centrale dna **Savela Starciuc**, au organizat o frumoasă și interesantă expoziție de

carte, iar la solicitarea noastră, cunoscutul economist, publicist, maestru fotograf, patriot și un om de o vastă cultură dr. **Vasile Șoimaru** ne-a pus la dispoziție o expoziție excepțională de fotografii – *Pe urmele lui B.P. Hasdeu* –, care a fost vizitată cu mare interes de public în ziua conferinței, dar și după.

Conferința științifică și-a desfășurat lucrările la 26 februarie 2016, în incinta Bibliotecii Centrale a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Moderatorul a deschis lucrările conferinței și i-a oferit cuvântul doamnei **Mariana Harjevschi**, directorul general al BM „B.P. Hasdeu” pentru un mesaj de salut acestui for științific. Domnia Sa a menționat că este îmbucurător faptul că a fost reluată activitatea Centrului de Hasdeologie și a urat mult succes în desfășurarea lucrărilor conferinței științifice.

Prima comunicare a fost prezentată de doctorul în științe istorice, domnul **Teodor Candu**. Printre altele, dânsul a spus că șirul personalităților marcante care au contribuit la dezvoltarea științei istorice, filologiei, enciclopedismului în spațiul românesc este destul de mare, dar, în pofida acestui fapt, până în prezent, nu totdeauna s-a reușit a se realiza o cunoaș-

tere exhaustivă a locului și rolului pe care l-a jucat acesta de-a lungul anilor. Printre reprezentanții acestuia se numără și Bogdan Petriceicu Hasdeu, apreciat de Mircea Eliade drept „**geniu de înspăimântătoare vastitate**”, care „**și-a cheltuit puterile sale creatoare cu o nepăsare pe care numai un prinț, un romantic și un erou ca el și-o poate îngădui.**”

Bogdan Petriceicu Hasdeu a fost și rămâne în atenția mediului de cercetare din perspectiva operei sale complexe, fie ea filologică, fie istorică, fie publicistică sau cea de pe tărâmul administrativ. Pentru a înțelege evoluția sa este necesar de a remarca că de viața și activitatea marelui savant s-au preocupat numeroși cercetători atât din România, cât și din Republica Moldova, din diverse domenii – istorie, filologie, filosofie etc., care au căutat să elucideze diverse aspecte din opera sa istorică și filologică, până la trăirile sale interioare în plan de gândire filosofică. Este greu de a înșira numele celor preocupați de viața și activitatea sa, totuși, trebuie să semnalăm aici câteva nume de ultimă oră care, prin cercetările ce le efectuează, aduc în continuare date noi mai puțin cunoscute, despre această personalitate: Gheorghe

Bobâna, Liliana Rotaru, Adina Berciu-Drăghicescu, Diego Ciobotaru ș.a., care au realizat interesante studii ce pot servi ca referință pentru înțelegerea protagonistului, contextul în care a activat și a creat.

În comunicarea de față ne propunem să prezentăm o dată în plus activitatea pe care a avut-o B.P. Hasdeu în planul dezvoltării unui important domeniu de activitate a statului în epoca modernă și contemporană, fără de care nu-și poate îndeplini menirea sa istorică, ne referim aici la adunarea, conservarea, păstrarea și valorificarea documentelor, care într-un cuvânt formează domeniul arhivisticii. Domeniu fără de care o societate modernă nu se poate dezvolta și funcționa fără a genera perturbații de ordin politic, economic, social, cultural și spiritual. De aceea, pentru a înțelege cine a fost Bogdan Petriceicu-Hasdeu este nevoie de a cunoaște unele momente ale activității sale în legătură cu arhivele.

Bogdan Petriceicu Hasdeu a fost unul dintre conducătorii Arhivelor Statului de la București, în perioada 1876-1900, interval cronologic destul de complex nu numai pentru tânărul stat român, dar și pentru instituția arhivisticii, care era în proces de cristalizare și în România, și în întreg

spațiul european. Unul dintre urmașii săi în fruntea sistemului arhivistic românesc, Constantin Moisil, aprecia că, atâta timp cât Hasdeu a administrat arhivele, a introdus o nouă concepție, atât în domeniul administrării arhivelor, cât și în ceea ce privește pregătirea arhiviștilor*.

Conferința a continuat cu comunicarea doamnei **Liliana Rotaru**, doctor în științe istorice, cu tema *Metoda de cercetare a istoriei în opera lui B.P. Hasdeu*, menționând că „metoda de cercetare istorică a constituit o obsesie a istoricilor români de la sfârșitul secolului al XIX-lea, interesul acordat acestora fiind una din trăsăturile caracteristice ale producției istoriografice și gândirii istorice românești din epocă”. Consecințele acestei preocupări care a stăruit în mintea personalităților preocupate de istoria națională, au fost dintre cele mai fertile în planul îmbogățirii instrumentarului istoricului, precum și în acela al teoriei istoriei.

Creator polivalent, original, dar și spontan în varii domenii, Bogdan Petriceicu Hasdeu nu a putut rămâne departe de aceste preocupări, mai ales că istoria a fost

* Moisil, Constantin. *Din istoria Școlii de Arhivistică*. În: „Hrisovul”, buletinul Școlii de Arhivistică, vol. I, p. 12-13.

domeniul care l-a interesat cu predilecție. Lui Hasdeu i s-a reproșat faptul că a rămas străin de „școala bună a metodei științifice”^{*}, adică de „aceea metodă pe care filologia lui Bockh o dăduse istoriei, istoria o tre-cuse filosofiei și criticii literare”^{**}, metodă ce dădea roade în toate domeniile în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Credem că într-adevăr creația hasdeueană a derutat uneori prin motivațiile ei interioare, prin intensitatea problemelor cuprinse, prin ingeniozitatea soluțiilor indicate și era firesc să apară „condamnări” de acest soi, atât din partea unor contemporani – subiectivi în aprecieri din rațiuni naturale, cât și din perspectiva urmașilor care nu i-au cunoscut îndeajuns opera.

Totuși, opera istoriografică a lui B.P. Hasdeu este una bazată pe o metodă de cercetare, a cărei precizarea l-a preocupat încă din tinerețe. Astfel, în 1856, el a formulat un plan de cercetare sistematică, în care avea de parcurs drumul de la colectarea izvoarelor și editarea lor, la elaborarea propriu-zisă a istoriei; de la examenul analitic, monografic la construcția sintetică: „Până când nu vom avea în literatura istorică un număr suficient de monografii este aproape imposibil de a trece la alcătuirea unei istorii critice sistematice, care să corespundă cerințelor științei moderne, adică la o istorie a pământului și a maselor populare, dar nu a tronului și a cârmuitorilor”^{***}. Preocupat de o istorie fundamentală a neamului pe care toată cohorta istoriografiei predecesoare lui nu au reușit-o, pe de o parte, și înțelegând că istoria este „cea mai grea dintre toate științele”, pe de alta, Hasdeu și-a propus să creioneze un

„statut” al istoricului-profesionist și „regulile” de scriere a istoriei. Astfel, considera românul Hasdeu, „istoricul este un uvrier și un artist totodată”.

Printre cele mai interesante comunicări s-a aflat și cea prezentată de savantul hasdeolog și muzeograf din România dl **Octavian Onea**. Acesta a subliniat că „în ședința din 14 aprilie 1891 a Academiei Române, se ia în discuție acordarea premiului *Ion Heliade Rădulescu*. Printre operele prezentate erau și cele două volume ale lui I.L. Caragiale, *Teatru și Năpasta*, precum și *Criticele* lui C. Gherea”.

Raportul lui B.P. Hasdeu este de la început ostil și se declară împotriva premiei. Urmând la cuvânt, G. Sion se arată și el împotriva acordării premiului lui I.L. Caragiale. Iacob Negruzzi schițează o palidă apărare, amintind de succesul pe care-l repurtase una dintre piesele scriitorului și cere Academiei „să nu se țină departe de spiritul public”.

Dar cel mai tăios și mai violent atac la adresa operei lui I.L. Caragiale îl rostește conducătorul liberal, în diverse rânduri prim-ministru, Dimitrie Sturdza: „D. Caragiale vine de ne arată societatea românească, ca tipul unei societăți corupte...” Și D. Sturdza sfârșea solemn, arătând că „va vota în contra acordării premiului domnului Caragiale, atât ca Român, cât și ca membru al Academiei”. Votul a arătat că Academia Română se ralia în bloc atitudinii lui Sturdza. 20 de voturi au respins premiarea, față de trei voturi pentru. Aceeași soartă au avut-o *Criticele* lui C. Gherea...

Faptele acestea sunt elocvente prin ele însele. După cum arată Barbu [T.] Cămpina, „Dimitrie Sturdza și ai lui... presimțiseră în teatrul lui Caragiale o critică ce lovea întreaga lor așezare de clasă și îl condamnaseră ca atare...” (Iosifescu, 37-38).

Ziarul *Românul* se grăbi să facă pronosticuri pentru succesul lui Caragiale și al lui Gherea. Însă membrii Academiei

* Densusianu, O. *Opere*. Vol. I. București, 1968, p. 693.

** Iorga, Nicolae; Renan, Ernest. *Cuvânt de comemorare la centenarul nașterii*. București, 1923, p. 2.

*** Romanenco N.N. *O dedicație lui Kogălniceanu*. În: *Studii și materiale despre B.P. Hasdeu*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1966, p. 119.

trăiau în altă durată de timp. Raportul pregătit și prezentat de Hasdeu era categoric împotriva lui Caragiale și Gherea; „intraseră în joc resentimentele sale xenofobe. Dar de ce era împotriva lui Caragiale, care nu-i făcuse cine știe ce inamicizie literară? Nu cumva era o manoperă de culise a lui D.A. Sturdza? Acesta și cu G. Sion se solidarizaseră categoric cu Hasdeu”.

„Ca și cum ar fi vrut să arate că poate fi și serios [de ce?, umoriștii sunt neserioși?!, O.O.], Caragiale scrie *Năpasta*, o tragedie, anticipând naturalismul din marile nuvele. *Năpasta* a dat cea mai multă apă la moară acelora care, l-au bănuțit, vorba lui N. Davidescu, de a fi «inaderent la spiritul românesc». Demonstrația lui N. Davidescu din 1935 (bine demontată de Ș. Cioculescu în *Detractorii lui Caragiale*), care ducea la ultimele consecințe opinia unor Hasdeu și Sturdza, aceia care au blocat premiera de către Academie în 1891 a unui volum de teatru și a *Năpastei*, nu pune totuși accentul pe drama (așa o numește Caragiale) din urmă, deși i-ar fi servit de minune judecata pe care și-a clădit articolul” (Mănolescu, *Istoria*, 427).

Ca și Mihai Eminescu, I.L. Caragiale a fost membru al Societății „Românismul”, al cărei președinte a fost B.P. Hasdeu. Caragiale a cunoscut-o pe Lulia, fiica lui Hasdeu, încă de la nașterea acesteia (2/14 noiembrie 1869) și mulți ani s-a numărat printre apropiații familiei Hasdeu. În acei ani, Caragiale îl ironiza, într-un săptămânal la care anterior colaborase și Hasdeu, pe Titu Maiorescu.

După ce Caragiale a aderat la „Junimea”, el și-a păstrat independența de comportament și relațiile cu Hasdeu. Astfel, după plecarea la Paris a celor două lăușe – soția și fiica lui B.P. Hasdeu – Caragiale este printre apropiații care le transmit complimente. „De la Barițiu, Roman, Caragiale etc. multe complimente. Toți se interesează de studiile și succesele tale și au dreptate”, îi scrie Hasdeu, Liliucei, la 30 Martie, st. v., 1882, „căci tu – besarabo-munteano-ardeleană – ești un fel de esență a întregului neam românesc.” (*Corespondența Hasdeu – Lulia*, 78; anterior, le mai trimisese complimente episcopul Ghenadie Petrescu Argeșul, la care prânzise Hasdeu, la 16 noiembrie 1881, st. v.; p. 64.)

Captivantă și ieșită din comun a fost comunicarea domnului **Vasile Malanețchi**, care a uimit publicul cu afirmații necunoscute până în prezent.

Ultima comunicare a fost susținută de domnul **Tudor Ciobanu**, cercetător științific la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, care a prezentat publicului o ramificație interesantă genealogică a neamului Hasdeu.

La capitolul sesiune de întrebări și răspunsuri în cadrul Conferinței au mai luat cuvânt dna dr. Lidia Kulikovski, dl dr. Vasile Șoimaru și alții.

Cei cointeresați de desfășurarea lucrărilor Conferinței științifice pot urmări filmul conferinței la adresa: <https://bibliotecahasdeu.wordpress.com/2016/03/09/biblioteca-centrala-b-p-hasdeu-in-lumina-noilor-cercetari-istorice-si-filologice-video/>

A PROPUS ORI S-A OPUS B.P. HASDEU PREMIERII TEATRULUI LUI I.L. CARAGIALE? (I)

Octavian ONEA,
hasdeolog, muzeograf, istoric, Ploiești, România

Chestiunea e simplă. Mai puțin complicată chiar decât titlul comunicării. A fost un exercițiu democratic în Academia Română. Unde, ca într'un adevărat mic-mare război, s-a desfășurat teatrul operațiilor. În care, ținta a fost B.P. Hasdeu, și nu I.L. Caragiale. Da, da, Bogdan Petriceicu Hasdeu! Căruia i s-au luat două piese importante din configurația următoare a jocului: Caragiale și Constantin Dobrogeanu-Gherea. Zicală veche (titlu la Iorgu Caragiale): *Nu-i pentru cine se gătește...*

Cu toate acestea, incriminatul este – printr-o răsturnare aiuritoare de situații și prin combinații năucitoare de spoturi de lumini și de umbre – tot B.P. Hasdeu! În privința aceasta există, nu o majoritate, ci unanimitate, onorabilelor și stimabililor. În fața căreia, ca simplu cetățean, nu-mi rămâne decât să mă predau. Și predau și subiectul. Viu și nevătămat. Ca nou. Nouț.

Ce spun venerabilii de dinaintea mea? Păi, să vedem! Scurt. Cu sublinierile mele bold și respirații între parantese drepte []*.

„Caragiale solicită un premiu academic în primăvara anului 1891, prezentând spre încununare comediiile sale strânse în volum. **Raportorul** s-a întâmplat să fie **Hasdeu**. Marele poligraf, neînregimentat politicește [fusesse liberal], era totuși un

adversar al «Junimii» și a prins ocazia de a lovi indirect în «Junimea» refuzând lui Caragiale premiul ce i se cuvenea. Spirit polemic și luptător pătimaș, Hasdeu nu era capabil să se ridice deasupra afectelor [?!] și să disocieze între valoarea literară a comediiilor lui Caragiale [ei, hai, Hasdeu idiot!] și calitatea socială, de aderent literar al «Junimii». Cu temperamentul său de luptător, Hasdeu s-a hotărât să întreprindă o luptă care trecea peste capul lui Caragiale, lovind în Titu Maiorescu, *spiritus rec-tor* al «Junimii». În ședința de la 14 Aprilie 1891, s-a desbătut, în sesiunea generală a Academiei Române, procesul literaturii comice caragialiene. Potrivit tradiției academice [?], raportul defavorabil al lui Hasdeu nu este resumat în procesul-verbal al ședinței. Care dă numai desbaterile (în *Analele Academiei Române*, seria II, tomul XII, 1890-1891, Partea administrativă și desbaterile, p. 135-141). Am găsit resumatul raportului lui Hasdeu în revista *Familia* de la Oradea Mare (2/14 Iunie 1891, nr. 22, anul XXVII, p. 260-262). Hasdeu face un raport defavorabil pentru cele două opere prezentate spre premiere, *Studii critice* de Ioan Ghenea și opera dramatică a lui Caragiale: *Teatru* (1889) și *Năpasta* (1890). Motivele respingerii lui Ghenea nu interesează în cadrul cercetării noastre. După ce referă împotriva *Criticelor* lui Ghenea, Hasdeu «se ocupă mai mult cu Caragi-ale, imputându-i tendințe antinaționaliste, căci scoate din societatea română numai tipuri imorale. Întreaga opinie publică română s-a indignat când Brociner a persiflat în *Nunta din Văleni* pe români; ei bine, diferența dintre Brociner și Caragiale este

* Autorul recurge la sistemul ortografic valabil în epoca analizată – sfârșitul sec. XIX. Astfel, deopotrivă cu cratima, utilizează și apostroful; litera **z** este înlocuită cu **s**; folosește numeroase cuvinte, îmbinări de cuvinte, expresii și chiar tonuri sau tonalități specifice acelei epoci. Nu ne rămâne decât să acceptăm opțiunea dlui Octavian Onea, îndemnându-vă să savurați această haină lingvistică măiestrit arhaizată. (Nota redacției *BiblioPolis*)

numai aceea că cel dintâi e jidan, al doilea – român.”

Am reprodus atâta cât am găsit în re-sumatul din *Familia*. Hasdeu s-a pus pe teren naționalist, condamnând imoralitatea teatrului caragialian. Caragiale era asimilat cu un scriitor dramatic astăzi necunoscut, Brociner, a cărui piesă sus-numită s-a reprezentat la Viena „de măcar treizeci de ori” (N. Iorga, *Istoria literaturii românești contimporane*, I, *Crearea formei*, 1934). Excluzând punctul de vedere literar și judecându-i teatrul numai sub raportul pedagogic, Hasdeu avea justificarea unei lungi activități culturale și naționaliste. După Hasdeu, vorbitorul următor, G. Sion, fabulistul uitat, a aprobat concluziunea raportului asupra scrierilor lui Caragiale, încercând a susține numai studiile critice ale lui Gherea.

„Onorurile zilei au revenit lui Dimitrie A. Sturdza, fost de mai multe ori ministru și care peste puțină vreme, ca urmare a decedării lui Dumitru C. Brătianu (1892), avea să se aleagă președinte al Partidului Liberal. Dimitrie A. Sturdza ia cuvântul după Iacob Negruzzi, directorul *Convorbirilor literare*, care susținuse, cu dreptate, libertatea scriitorului de a-și alege tipurile din societate în vederea concepțiilor sale. Nu aceeași era însă părerea lui Dimitrie A. Sturdza, care avea fanatismul politic cu o strictă rigiditate morală. Dimitrie A. Sturdza imputa lui Caragiale cu severitate lipsa unui fundament moral. Însușindu-și asimilarea scrierilor lui Caragiale cu cele ale lui Brociner, făcută de Hasdeu, Sturdza făcea procesul lucrărilor literare ale unor alți străini «răuvoitori pentru români», numind-o pe Mite Kremnitz, cumnata lui Titu Maiorescu. Atacând cu energie relatările dnei Kremnitz despre țara noastră, Sturdza lovea indirect în Titu Maiorescu. Spre a se arăta îngăduitor, asprul catone uza în rechizitoriul său de argumentul după care unii străini ca Mite Kremnitz și Brociner

pot să scrie ce vor despre societatea noastră, câtă vreme unui român ca I.L. Caragiale nu-i este permis acest lucru. [...]

Sturdza încheia diatriba sa contra lui Caragiale spunând că va vota împotriva acordării premiului «atât ca român, cât și ca membru al Academiei».

Punându-se la vot propunerea de a se acorda premiul I. *Heliade Rădulescu* lui Caragiale, rezultatul votului a fost: trei voturi pentru, douăzeci contra, în timp ce Gherea a fost respins cu opt voturi pentru și șaisprezece contra.

Din aceste debateri, a căror însemnătate o socotim istorică, reiese puternica opoziție pe care a întâlnit-o literatura satirică a lui Caragiale din partea forului academic. Partida a fost câștigată de ideologia liberală, mai categoric împotriva criticii junimiste, decât împotriva tendinței socialiste a criticii gheriste. Faptul este deosebit de semnificativ și arată că lupta s-a dat cu mai multă îndârjire în contra frontului intern, conservator, decât împotriva marxismului internațional. Deși Iacob Negruzzi, ca delegat al „Junimii” și reprezentant al lui Titu Maiorescu, probabil absent de la debateri [de ținut minte!], a pronunțat o admirabilă apărare, adresând un avertisment majorității prin care arăta că Academia nu trebuie să se țină departe de spiritul public și de generațiile tinere ce apreciază meritele lui Caragiale și ale lui Gherea și că nepremierea lor s’ar răsfrânge asupra Academiei ca o dezonoare, mentalitatea academică, pedagogică și moralizantă a dat satisfacție jignirilor aduse de critica junimistă sistemului liberal.” (Cioculescu, *Caragialiana*, 392-394).

Cronologie. 1889. „În Mai, apariția volumului de *Teatru* în editura Librăriei Soccec (în prefață, studiul lui Titu Maiorescu, despre *Comediile d-lui I.L. Caragiale*).”

„1890. La 3 Februarie, premiera dramei *Năpasta*, cu insuccesul Aristizzei Romanescu în rolul Ancăi; cronică favorabilă

de d. N. Iorga, în *Lupta* de la 18 Februarie. Piesa apare la editura «Haimann» și este dedicată d-nei Ana T. Maiorescu.”

„1891. Memorabila ședință a Academiei Române, de la 14 Aprilie; **după raportul defavorabil al lui Hasdeu** și apărarea lui Iacob Negruzzi, rechizitoriul lui D.A. Sturdza și votul de respingere a volumelor *Teatru* și *Năpasta*, prezentate pentru premiul *Eliade-Rădulescu* (20 voturi contra și trei pentru). Opera teatrală a lui Caragiale este învinuită de imoralitate și tendință antinațională.” (Cioculescu, *I.L. Caragiale*, 17-8).

„La începutul lui 1890 se joacă și apare în volum *Năpasta*, care împreună cu volumul de *Teatru*, publicat cu un an mai înainte, sunt prezentate Academiei Române în vederea premierei. **Hașdeu** [!] **depune un raport defavorabil** și, cum Iacob Negruzzi încearcă să schimbe atmosfera, intervine D.A. Sturdza, cu învinuiri precise cât privește tendințele morale și naționale ale operelor prezentate, determinând un vot negativ. Ofensa acestui insucces îl costă desigur pe scriitor, care, după ani de zile, în *Epoca* din 1897, consacrand un sângeros portret lui D.A. Sturdza (*Opere*, V, p. 122 și urm.), își amintește de vechea contestație a adversarului său: «Ca membru fac-totum al Academiei, scrie Caragiale, fiind vorba de premiera unei lucrări literare cu caracter umoristic, (D.A. Sturdza) declară violent că asemenea lucrări, nu numai că nu trebuiesc încurajate, dar merită chiar persecutate, fiindcă talentele umoristice și satirice n'au nimic sfânt și deci sunt, nu numai nefolositoare neamului, dar chiar de-a dreptul primejdioase.» Modelul portretului său este arătat ca un om fanatic și nedrept, amestec de habotnicie, jacobinism și neînduplecare inchizitorială, manipulând «calabalâcul de vorbe late, cu cari falsa școală liberală a umplut de cincizeci de ani capetele seci. Cine nu e colectivist ca d. Sturdza, e fanariot, e antipatriot, e dușman al Românilor și c.l....»

Reacțiunea este a unui junimist. Va fi crezut totuși Caragiale că junimiștii nu-i vor fi arătat o prietenie destul de activă în forul academic? Fapt este că, după un an, în 1892, Caragiale atacă «Junimea» într-o conferință publică și tipărește articolul *Două note*, în care Maiorescu este acuzat de a fi schimbat uneori textul poeziilor lui Eminescu și de a fi tras foloase materiale de pe urma editării lor. Învinuirile atât de nedrepte, determinate de un resentiment nestăpânit, introduc ireparabilul în relațiile celor doi scriitori.” (Vianu, *Istoria*, 286-287).

Intercalez și un vitriolant realist-socialist: „**Sunt multe fapte caracteristice pentru dușmănia arătată permanent lui Caragiale de oficialitatea culturală burghezo-moșierească. Printre cele mai semnificative, este respingerea lui de la premiile Academiei.**

În ședința din 14 Aprilie 1891 a Academiei Române, se ia în discuție acordarea premiului *Heliade-Rădulescu*. Printre operele prezentate, erau și cele două volume ale lui Caragiale, *Teatru* și *Năpasta*, precum și *Criticele* lui Gherea.

Raportul lui Hasdeu [!] **este de la început ostil și se declară împotriva premierii.** Urmând la cuvânt, G. Sion se arată și el împotriva acordării premiului lui Caragiale. Iacob Negruzzi, fostul colaborator al *Hatmanului Baltag* schițează o palidă apărare, amintind de succesul pe care-l raportase una dintre piesele scriitorului și cere Academiei «să nu se țină departe de spiritul public».

Dar cel mai tăios și mai violent atac la adresa operei lui Caragiale, îl rostește conducătorul liberal, în diverse rânduri prim-ministru, Dimitrie Sturdza. Discursul său, care, asemenea unei cuvântări electorale din acea vreme, amestecă violența și emfaza cu un ton de pretențioasă teoretizare, este deosebit de interesant pentru poziția pe care o oglindește. «D. Caragiale vine de ne arată societatea românească, ca

tipul unei societăți corupte...» [...] Și Sturdza sfârșea solemn, arătând că: «Va vota în contra acordării premiului domnului Caragiale, atât ca Român, cât și ca membru al Academiei.»

Votul a arătat că Academia se ralia în bloc atitudinii lui Sturdza. 20 de voturi au respins premiarea, față de trei voturi pentru. Aceași soartă au avut-o *Criticele* lui Gherea... [...]

Faptele acestea sunt elocvente prin ele însele. După cum arată Barbu [T.] Câmpina, «Dimitrie Sturdza și ai lui... presimțiseră în teatrul lui Caragiale o critică ce lovea întreaga lor așezare de clasă și îl condamnasera ca atare...» (Iosifescu, 37-38).

„În 1891, volumele *Teatru și Năpasta* îi sînt respinse de la premiere în ședința plenară a Academiei Române, în urma raportului net defavorabil al lui B.P. Hasdeu și, mai ales, a intervenției dure a lui D.A. Sturdza, care îi acuză scrierile de imoralitate și de denigrare a valorilor naționale. Anul 1892 consfințește despărțirea definitivă de «Junimea», după conferința de la Ateneul Român *Gaște și găște literare* și în urma nedreptului articol *Două note*, în care Maiorescu e învinuit de falsificarea textelor eminesciene, de pe urma căror ar fi obținut foloase materiale.” (*Diçt.*, 157).

„Luna Aprilie [1891] îi fu blocată sufletește de concurența la premiile *Năsturel-Herescu*, de 4000 lei, și premiul Statului *Eliade-Rădulescu*, de 5000 lei, oferite de Academia Română unor lucrări în limba română și în domeniul literar. Caragiale se prezenta cu *Teatru*, Ed. II, București, 1890, cât și cu *Năpasta*, dramă în două acte, București, 1891. Contracandidați: I. Ne-nițescu, cu *Pui de lei*; A. Naum, cu *Versuri*, traduceri; I. Gherea [cum semna atunci C. Dobrogeanu-Gherea; O.O.] cu *Studii critice*; Smaranda Gârbea (Smara) cu *Poezii*; *Novele*; C.G. Discescu, N. Cantuniar etc.

Românul se grăbi, cum era de așteptat, să facă pronosticuri pentru succesul

lui Caragiale și al lui Gherea: «Lucrările prezentate Academiei pentru concurs au fost ezaminate și după cât se crede, premiurile vor fi date d-lor Caragiali și Gherea» [trimite la: *Informațiuni. Românul*, 9 Aprilie 1891, p. 327; O.O.]. Însă membrii Academiei trăiau în altă durată de timp. **Raportul pregătit de Hasdeu și prezentat tot de el era categoric împotriva lui Caragiale și Gherea**; intraseră în joc resentimentele sale xenofobe. Dar de ce era împotriva lui Caragiale, care nu-i făcuse cine știe ce inamicizie literară? Nu cumva era o manoperă de culise a lui D.A. Sturdza? Acesta și cu G. Sion se solidarizaseră categoric cu Hasdeu.”

„Se puse la vot; Hasdeu prezida. Pentru premiul *Eliade-Rădulescu*, la care concu-ruse, Caragiale nu obținut decât trei voturi pentru, 20 erau contra. O decizie care consterna lumea de bună credință. «Operile d-lor Gherea, Caragiale și Discescu combătute de d-l Hasdeu, cu toată apărarea d-lor Tocilescu, Negruzzi etc., au fost respinse» [trimite la: *Ultime informațiuni. Românul*, 28 Aprilie 1891, p. 393. Articol de atitudine în *Era nouă*, nr. 83, 5 Mai 1891, p. 2-4 (*Majoritatea de la Academie*); O.O.].” (Bucur, 350-1, 359).

Cronologie. 1885. „Februarie 25. Comedia *D’ale carnavalului*, prezentată la concursul organizat de Teatrul Național, este **premiată de un juriu din care fac parte Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri, B.P. Hasdeu, V.A. Urechia.**”

„Septembrie 1. În nr. 6 al revistei *Convorbiri literare* apare studiul lui Maiorescu despre comediile lui Caragiale.”

1889. „Mai 5. Caragiale demisionează din funcția de Director General al Teatrelor. Apare volumul *Teatru* (în Editura Librăriei Socec), având ca prefață studiul lui Titu Maiorescu, redactat încă din 1885, *Comediile d-lui I.L. Caragiale.*”

1891. „Aprilie. Cu volumele *Teatru* (Ed. II, 1890) și *Năpasta*, dramă în două acte,

candidează pentru premiile *Năsturel-He-rescu* și *I. Eliade Rădulescu*, oferite de Academia Română. După **raportul defavorabil al lui B.P. Hasdeu** și replica de apărare din partea lui Iacob Negruzzi, urmează rechizitoriul lui D.A. Sturdza și votul de respingere (20 contra și trei pentru).” (*Opere*, I, p. XLV-VI, XLVIII-X).

„Ca și cum ar fi vrut să arate că poate fi și serios [de ce?, umoriștii sunt neserioși?!, O.O.], Caragiale scrie *Năpasta*, o tragedie, anticipând naturalismul din marile nuvele. *Năpasta* a dat cea mai multă apă la moară acelor care l-au bănuțit, vorba lui N. Davidescu, de a fi «inaderent la spiritul românesc». Demonstrația lui Davidescu din 1935 (bine demontată de Ș. Cioculescu în *Detractorii lui Caragiale*), care ducea la ultimele consecințe opinia unor **Hasdeu** și **Sturdza**, aceia care **au blocat premiera de către Academie în 1891 a unui volum de teatru și a *Năpastei***, nu pune totuși accentul pe drama (așa o numește Caragiale) din urmă, deși i-ar fi servit de minune judecata pe care și-a clădit articolul.” (Manolescu, *Istoria*, 427).

Recitind, reținem că acel „un volum de teatru” se chema chiar *Teatru*. Atâta numai că, unii autori au trimis la premieră ediția [I] din 1889, iar alții ed. II, 1890.

Mă întorc acum la o mică istorie*. I.L. Caragiale, ca și Mihai Eminescu, a fost membru al Societății „Românismul”, al cărei președinte a fost B.P. Hasdeu. (Un articol de-al meu, cam măricel – 14 pagini – în temă: *Au fost Eminescu și Hasdeu în același timp la Societatea „Românismul”?* zace, de doi ani de zile, în sertarele unei redacții. Aviz amatorilor.) Erau acolo și colegii săi de la Gimnasiul „Sfinții Petru și Pavel” din Ploiești, frații George și Grigore G. Tocilescu, cel dintâi fiindu-i coleg de clasă, într-a IV-a gimnasială, în anul școlar 1866-1867, și atmosfera destinsă, plină de voie bună,

* Se poate citi mai pe larg în *Menodrama Hasdeu – Caragiale*.

pe care Hasdeu a știut s-o creeze mereu în preajma sa. Caragiale a cunoscut-o pe Lulia, fiica lui Hasdeu, încă de la nașterea acesteia (2/14 Noiembrie 1869) și mulți ani s-a numărat printre apropiații familiei Hasdeu. În acei ani, Caragiale îl ironiza, într-un săptămânal la care anterior colaborase și Hasdeu, pe Titu Maiorescu – Mandarinul Ti-Li din *Cronica fantastică* din Ghimpele (din 9 Iunie 1874, semnată Car; *Opere* I, 655-659, 1669) – semn că societatea chineză din „Satyrul”, revista lui B.P. Hasdeu (1866), era încă vie în conștiința contemporanilor și se putea recolta încă din orezăriile ei.

După ce Caragiale a aderat la „Junimea”, el și-a păstrat independența de comportament și relațiile cu Hasdeu. Dovadă că, după plecarea la Paris a celor două lulie – soția și fiica lui B. P. Hasdeu – Caragiale este printre apropiații care le transmit complimente. „De la Barițiu, Roman, Caragiali etc. multe complimente. Toți se interesează de studiile și succesele tale, și au dreptate”, îi scrie Hasdeu, Lilicuței, la 30 Martie, st. v., 1882, „căci tu – besarabo-munteano-ardeleancă – ești un fel de esență a întregului neam românesc” (*Correspondența Hasdeu – Lulia*, 78; anterior, le mai trimisese complimente episcopul Ghenadie Petrescu Argeșul, la care prânzise Hasdeu, la 16 Noiembrie 1881, st. v.; p. 64).

Și momentul, foarte cunoscut, când, fiind silit să aleagă între postul de director general al Arhivelor Statului (pe care-l deținea) și mandatul de deputat în Camera Deputaților (fusesse ales la Craiova, în Noiembrie 1884), Hasdeu și-a luat adio de la Cameră, printr-un discurs-spectacol, în care a stârnit hazul auditorului (de notat că unele dintre „persoanele” din Parlament se vor regăsi și în Academie, în 1891) apelând la o replică a lui Trahanache, din actul III (scena VI) al *Scrisorii pierdute*. Scrisoarea tocmai se jucase de nouă ori la Teatrul Na-

țional. Iată: „Îmi permit, domnilor, să trec peste laudele personale, ce-mi adresează aci d. Stătescu, laude care-mi aduc aminte un pasagiu din comedia d-lui Caragiali, pasagiu care zice: «Onorabile, dă afară pe stimabilul.» D. Stătescu, făcându-mi atâtea elogiuri, se adresează către d. Chițu și-i zice: «Onorabile, dă afară pe respectabilul» (Aplauze, rîsete)” (*Monitorul Oficial*, nr. 12, 4 Decembrie 1884; apud: Caragiale, *Teatru*, 599). Aducerea lui Caragiale în Parlament – nici n-a fost nevoie să-i numească titlul piesei, fiind suficient să spună „comedia d-lui Caragiali” – era totodată și un „certificat de calitate”, pe care Hasdeu înțelegea să-l acorde mai tânărului, dar marelui său confrate, ca pe un monumentum aere perennius, ridicat în forul aleșilor națiunii. Ca o dovadă că teatrul caragialian era deja memorabil. Data este de reținut: Luni, 3/15 Decembrie 1884*.

A venit apoi momentul Premiului din 1885 al Direcției Generale a Teatrelor. Direcția Generală a Teatrelor anunțase concursul pentru o piesă originală, în *Monitorul Oficial* din 12/24 August 1884. Concursul era dotat cu un premiu de 1200 lei și avea ca termen scadent data de 30 Decembrie 1884 (*Opere*, III B, 1116). Am mai spus-o și altădată (Ploiești, urbea *Scrisorii*, 7-8) că, în momentul anunțării concursului, I.L. Caragiale avea gata *D’ale carnavalului*. Ar fi prezentat-o bucuros la concurs – cum s-a și întâmplat, de altfel – dar era musai să termine *O scrisoare pierdută*, pe care o începuse mai înainte, fără a-i fi găsit însă sfârșitul. Astfel că, în așteptarea aflării soluției celei mai bune (nu finale), scrie *D’ale carnavalului*. Că-z doar tot era el funcționar la Regia Monopolurilor Statului. Pe șantierul său de lucru, *D’ale carnavalului* este un intermezzo între corpul și sfârșitul *Scrisorii pierdute*. Aflându-se într-o excitație a creierului (teoria lui Maiorescu), poate

* Se poate citi mai pe larg în *Menodrama Hasdeu – Caragiale*.

cea mai de vârf, a creației sale teatrale, și pentru a nu-și pierde ritmul și tonusul, Caragiale se destinde din dilematica tortură, făcând loc antrenantei farse a Bărbierului.

Sigur că se va insista cu întrebarea: „Bine-bine, dacă avea deja scrisă *D’ale carnavalului*, de ce n-a prezentat-o la concurs în termen și a solicitat o amânare, determinând împingerea termenului cu o lună și jumătate?” Din motiv de *Scrisoare pierdută*. El își dădea seama că realizase o capodoperă și că trebuia să se concentreze întâi asupra ei: terminarea finalului (nu, nu este o tautologie!), lectura la „Junimea”, premiera și un număr cât mai mare de spectacole la Teatrul Național, eventual și la Iași, și la Craiova. Succesul *Scrisorii* ar fi netezit drumul spre premiu, calcul ce s-a dovedit destul de exact. De altă parte, simțea nevoia să țină o vreme piesa „la umbră”, ca să translăm propriile-i cuvinte. (Dau aici, de unde le-am luat: „Când încheie cea din urmă frază, meșterul se apropie de mine, adună foile risipite, aruncate una peste alta, le strânse cu grijă și le încuie în saltarul mesei. Apoi îmi zise zâmbind: – Așa; astea trebuie să stea acum la umbră, și-om vedea ce se poate scoate din ele.” Șt. O. Iosif, *Cum scria Caragiale. Amintire*, în *Flacăra*, nr. 16, 1912, apud *Amintiri*, 106. Caragiale îi dictase lui Iosif, așa cum va face cu ciracii săi și Nichita Stănescu.) Apoi, în sfârșit, s-o prezinte cu alai la „Junimea”.

O scrisoare pierdută s-a jucat la Teatrul Național de 16 ori: Marți, 13/25 Nov. 1884 (I), Joi, 15/27 Nov. (II), Duminică, 18/30 Nov. (III), Marți, 20 Nov./2 Dec. (IV), Joi, 22 Nov./4 Dec. (V), Duminică, 25 Nov. / 7 Dec. (VI), Marți, 27 Nov. / 9 Dec. (VII), Joi, 29 Nov. / 11 Dec. (VIII) și Duminică, 2/14 Dec. 1884 (IX), Marți, 4/16 Dec. (X), Duminică, 9/21 Dec. (XI), Duminică, 23 Dec. 1884/4 Ian. 1885 (XII), Marți, 1/13 Ian. 1885 (XIII), Joi, 17/29 Ian. (XIV), Luni (deși, ziua mi se pare curioasă; *Onea*), 25 Martie / 6 Aprilie (XV) și Marți, 23 Aprilie/5 Mai 1885 (XVI)

(Massoff III, 165). Câtă vreme spectacolele s-au derulat într-un ritm amețitor, lui Caragiale i-a fost imposibil să se mai apropie de Bărbierul său.

Trebuie spus că oficialitățile, până la ministrii Instrucțiunii publice, Gheorghe Chițu întâi, Dimitrie A. Sturdza, apoi, i-au fost aproape și i-au făcut și moftul de a amâna data concursului teatral.

Întrebarea este: Pe cine rugase Caragiale să intervină pe lângă Gheorghe Chițu, Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, de la 23 Iunie 1884 (*Guvernele*, 59), să amâne concursul de teatru? Pe Hasdeu – cu care se afla încă în bune relații –, la rândul său bun prieten cu Gheorghe Chițu – sau pe Maiorescu? Sau, și pe unul și pe celălalt?

Mai degrabă pe Maiorescu. La el la „Junimea” se ducea să-și citească piesele de teatru, în *Convorbirile literare* și le publica, la el la masă prânzea uneori.

Dumneavoastră ce credeți? Hm!... Aici cineva mă întreabă: „– De unde știi d-ta că Maiorescu vorbea cu Gheorghe Chițu?” – De la însuși D-I Maiorescu. Nu zice el, de un 8 Martie (82): „Seara Academie, discuție cu Chițu, care seara mai totdeauna e beat.” (?) (*Însemnări*, II, 48). Și apoi, nu Chițu – ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, de la 23 Iunie 1884, – îl reintegrase pe Maiorescu la Universitate?: „Vineri 12/24 Oct. 1884. Ieri [am] primit adresa Ministerului Cultelor No. 11866 din 10 Octomvrie 1884 pentru reintegrarea mea ca profesor definitiv, și anume la Facultatea din București, pentru Logică și Istoria Filosofiei secolului al 19-lea.” (*Îns.*, II, 267). Anterior, la 15/27 Oct. 82, și D. A. Sturdza, ministru de externe atunci, îi vorbise, la Academie, despre reînțoarcerea „la Universitate. Mi-a spus că a vorbit de asta cu actualul ministru al cultelor, [P.S.] Aurelian”; p. 131. Dar Chițu, care, la 31 Mai 1876, îl chemase și pe Hasdeu să reînceapă cursul la Universitate, a fost mai eficient.)

Tot Maiorescu a obținut de la Dimitrie A. Sturdza – noul Ministru al Instrucțiunii Publice, în locul lui Gheorghe Chițu, de la 2/14 Februarie 1885 (*Guvernele*, 59), și personaj-cheie în Academia Română, al cărei secretar general, pe o perioadă de șapte ani, până în 1891, mi se pare că tocmai era (las aici un punct slab) – să-i desemneze în Comisia pentru premiu, din partea Academiei, pe Maiorescu însuși, pe Alecsandri și pe Hasdeu. Ca un reporter în acțiune îi transmite Caragiale, scârța-scârța pe hârtie, lui Petre Missir, Vineri, 22 Februarie / 6 Martie 1885: „Iubite Petrache, [...] se n-tâmplă că, deși din unsprezece piese, zece sunt nu proaste, ci de-a dreptul imposibile, nule, absurde [ia uite termen!, n.n. O.O.] (în fine nu sunt piese, sunt altăceva fără nume până acuma în literatură), iar a mea este foarte bună, arătând chiar un progres vădit în tehnică asupra *Scrisorii*, – deși, zic, lucrurile stau astfel, sunt totuși amenințat să caz, pentru că dd. Stăncescu, Alecsandri ș.c.l., cu un ton de adevărată furie strigă mereu că piesa ar fi bună, dar nu e literară și morală. Și apoi d’aci trage-i! că Teatrul, mai ales la un popor tânăr ca al nostru, trebuie să fie o școală ș.c.l. – Ars-o fi ars focul școala noastră de la patuzsopt.

Înțelegi dar cu câte trebuie să lupt aici, având toată dreptatea și, având făcută o piesă, care dacă nu ți-o plăcea ție, să nu-mi dai nicio țigară! Se-nțelege că să nu caz nu s-ar prea putea lesne; pentru că ar fi prea groasă de tot; dar întârzierile, dar șicanele, dar amenințările și lecțiile de morală teatrală ce mi se aruncă când pieziș, când direct, de maeștri[i] examinatori, desigur nu sunt plăcute lucruri. Într-o soțietate însă ca a noastră, trebuind să aibi și puțintică răbdare, tac și rabd cu gândul că are să vie odată și ziua mea.

Dintre membrii Academiei s-au chemat, în comisia examinatoare, Maiorescu, Hasdeu și Alecsandri. Titu, care este entuziast de *Bărbierul* și care contează sigur

pe Hasdeu (căci acumă Hasdeu merge cu noi de când cu plecarea lui Chițu și exoflisirea-i din Cameră), mi-a promis că el și Hasdeu fiind pentru piesa mea, conul Vasilică va trebui să se întoarcă la calea cea bună. Astfel dar, mâine seară, Sâmbătă, la Titu, față cu Hasdeu și Alecsandri au să se citească câteva din piese, între cari și a mea. Impresia colectivă a auditoriului fiind desigur bună va fi hotărâtoare asupra lui Cconul Vasilică. (*Qinvidie* – citește mă rog ție printre rânduri)” (Caragiale, *Corespondență*, 325-326).

De Cconul Vasilică avea de ce să se teamă Caragiale. Momentele din 17/29 Martie 1884 și 29 Martie / 10 Aprilie, de la „Junimea”, erau proaspete. I-a și povestit, prin 1905, lui Paul Zarifopol, „că Alecsandri nu-l putea mistui, nici pe iel, nici pe Eminescu. La «Junimea», Caragiale a zis o dată tare, în prezența lui Alecsandri, la cetirea unor versuri din Eminescu: zeci de mii de galbeni să fi dat, nu ai fi găsit în literatura românească înainte de Eminescu versuri așa de frumoase. (Căci un altul zisese mai înainte: sute de galbeni s-ar fi plătit în literatura românească mai veche asemenea versuri. Alecsandri zâmbise semnificativ la vorbele aceste. Atunci Caragiale făcu cu glas tare replica de mai sus.” (Apud Cioculescu, *Caragialiana*, 510). Numai că Alecsandri, aflat în amurgul vieții și așteptând concertul de veci din lunca Siretului și trecerea șirurilor de cucoare pe deasupra conacului său de la Mircești (se va stinge din viață la 22 August 1890) – ani buni ambasador la Paris și stăpânind bine diplomația – a preferat să nu răspundă intempestivului dramaturg din generația a treia a teatrului românesc. El reprezentând-o pe cea dintâi.

Succesul prevăzut de Titu Maiorescu a fost garantat.

Pentru concurs, *D'ale Carnavalului* avea mottoul *Alegro*, care era ca o transparentă retrasă de pe un geam transparent. „«Secretul» în ceea ce privea numele au-

torului era «à la Polichinelle»”, comentează Ioan Massoff (III, 169), care dă și o fotocopie a procesului-verbal scris de Vasile Alecsandri:

„Proces-verbal

Juriul pentru ecsaminarea pieselor prezentate la concursul – propus de Dir. Generală a Teatrelor pentru anul 1885, a constatat că până la termenul publicat de 15 fevr. 1885, s-au trimis 11 piese, dintre care una cu titlu[II] de Pamfiliu [pamflet] Mestecăilă a fost exclusă din cauză că nu era anonimă. – Din cele 10 remase juriul, după ecsaminarea tuturor, a decis a da premiul Comediei în trei acte, intitulată *D'ale Carnavalului* cu moto *Alegro*. –

25. fevr. 1885

V. Alecsandri,

Gr. G. Cantacuzino, T. Maiorescu,

B.P. Hasdeu, V.A. Urechia,

Gr. Ventura, C.I. Stăncescu

[Semnături autografe; apostilă sus]:

Primit 25/9 februaru 1885 / R No. 138

[Apostilă pe margine]: Vezi lucrarea la No. 146-85” (Massoff, III, pl. I v, după p. 224).

Ca să servească lecția de civilitate până la capăt, Alecsandri, care era cel mai în vârstă dintre membrii juriului, se oferise să scrie el, ceea ce a și făcut, neputând fi refuzat de ceilalți. Or, tocmai vârsta l-ar fi scutit, dacă nu și îndelungata și bogata sa activitate literară, pe el cel dintâi, să facă oficiul de copist. Dar, prin gestul său, știa că lasă Teatrului și culturii române o filă pilduitoare, filă însumând mai multe și de apreciat semnificații.

Momentul premiului Academiei, din 1891, nu este cu nimic diferit de cel al premiului pentru teatru, din 1885. Cu deosebire numai că Academia nu se formaliza și nu impunea secretizarea numelor autorilor. Trioul HCM (Hasdeu – Caragiale – Maiorescu) putea să funcționeze la fel de bine și acum. Am putea spune chiar quartetul, dacă îl introducem în ecuație și pe D.A.

Sturdza. În familia căruia, trebuie să o spunem, Maiorescu se bucura de o apreciere cu totul deosebită. – Numai una. (Coșbuc.) „Sâmbătă 2 Iunie [1884], la ora 10 seara la ministrul Sturdza, cu familia, până la ora 12, voroavă, [făcut] cunoștință cu contesa Tornielli, cu ministrul plenipotențiar grec Dragumis.” (*Îns.*, II, 247). Ș-inchi una. (Unchiu Nicușor.) I se furase lui Maiorescu pălăria la Curtea de Apel. Joi, 17/29 Oct. 85. Fără drept de apel. Așa că s-a întors acasă cu capul gol. Bârfe. Lumea șoptește, vuiște: acesta-i criticul pe care o să-l spânzure Mihai Beniuc; când va crește. (Nu, nu se născuse încă Beniuc, care, cu psihologia lui animală, turba că în primul lui deceniu de viață, trebuise să fie contemporan cu Maiorescu. Și cu alții. Mulți alții, mai mult.) „Tot orașul plin [de svonul] că am [în]nebnit. (M-me Zozo Sturdza: «Ași înțelege să fi [în]nebnit Carp, dar M[aiorescu] nu.»)” (*Îns.*, II, 313). – Numai că, spre deosebire de 1885, când Maiorescu nu știuse cum să-l atragă mai bine de partea sa, acum nu va ști cum să facă mai mult ca să-l îndepărteze (și să-l ațâțe astfel acut împotriva lui Caragiale; exact pe dos față de 1885) dovadă atacurile la care era supus Cconul Mitiță Sturdza în *Constituționalul*.

Titu Maiorescu rămăsese în nota sa personală. (Cum altfel!?) El fusese ministru în guvernele Theodor Rosetti 1 și Theodor Rosetti 2, de la 22 Martie 1888 la 26 Martie 1889 (în *Guvernele*, 62, eronat: 22 Martie), și în Guvernul General Manu, de la 5 Noiembrie 1889 la 15 Februarie 1891 și năzuia să ajungă din nou în prisacă. Onoarea de a lucra o oră cu Regele Carol I, în fiecare Lună, și fagurii guvernamentali, fiind deliciale cele mai dulci pentru el. Nu întâmplător, când aflase de la Alecsandri că lucra la o dramă despre Ovid[iu], îi scria acestuia (între altele, căci îi expune un plan amănunțit, ca și când ar fi fost comanditarul piesei): „Act. II. Favoarea generală și alți amici, ca Maximus, Hyginus, Cotta, Rufinus

din Curtea lui Augustus îl aduc în apropierea Cesarului. August, fabricant și el (în tinerețe) de versuri mult mai licențioase decât *Ars amandi* a lui Ovid, se învârtește la bătrânețe în conversație cu Ovid, dar rămâne tiran prepuitor în inimă.” (*Îns.*, II, 214).

Iată câteva spicuiuri din *Însemnările* sale zilnice:

„Marți 22 Martie / 3 Aprilie 1888. Astăzi, la 5½ după amiază, am jurat în mâinile Regelui Carol ca ministru de Culte și ad-interim la Domenii.”

Miercuri 6/18 Aprilie 1888. „Luni la 4 Aprilie prima audiență la Regele. El mi-a spus că [pe] toți persecutații politici ai Ungurilor vrea să-i chieame aici ostensibil, să se știe că-i proteje, ar vrea și pe Slavici și pe [generalul] Traian Doda” (*Îns.*, III, 89-90).

Joi 23 Iunie / 3 Iulie 1888 la Sinaia cu Anicuța la dejunul Regelui cu bătrânul Duca de Nassau, unchiul Reginei și [cu] adjutantul său Conte Metternich, Tinca Goleescu, Juca Bengescu etc. Rege[le] și Regina foarte amabili cu Anicuța” (*Îns.*, III, 95).

Duminecă 7/19 August. „Sinaia consiliu de miniștri” (*Îns.*, III, 106).

„Joi 18/30 Aug. 88. La 7½ dim. plecat la Sinaia. La 1,55 cu tren expres la Predeal cu toți miniștrii, Mitropol[itul]-Primat etc. spre a întâmpina pe Rege și Regina, cari au sosit la Predeal la 2,40; apoi împreună la Sinaia” (*Îns.*, III, 108).

Sâmbătă 3/15 Sept. 88. „Miercuri sara și Joi ziua Sinaia, cu Anicuța și toți miniștrii (afară de A. Marghiloman) în vagon-salon. La Sinaia dejun la Palat” (*Îns.*, III, 110).

Joi 22 Sept. / 4 Oct. 1888. „Dimin. primirea Prințului de Wales la gară, sfințirea nouelor ape la Cișmegiu și dejun la Palat cu el” (*Îns.*, III, 112).

„Vineri 28 Oct.88. La 7½ dim. plecat la Sinaia (ningea, apoi soare în București, dar iarnă), la 11¾ în Sinaia dus cu trăsura Regelui la Castel Peleş, unde odaie pregătită pentru mine, textul mesagiului cetit

cu Regele. La dejun Prințul de Wied, Consulul general din Geneva Bamberger etc. Regina cetit traducerile ei în nemțește din Leconte de Lisle și Théoph[ile] Gautier. – La 5 dus cu trăsura Regelui la gară, viscol de zăpadă.”

1/13 Noiembrie. „Deschiderea Came-rei la 12 ore cu Rege[le] și Prințul de Wied. Regina încă la Sinaia. Mesagiu aplaudat. Bună impresie” (*Îns.*, III, 117).

„Sâmbătă 17/29 Dec. 88. S-ta Elisabe-ta. Ziua Reginei. La 11½ Consiliul de Mi-niștri la Regină. Petite tenue, Regele fără cordon, prin urmare noi în frac, cravată albă, însă sau fără decorații (ca Gen. Manu) sau numai cu *Steaua română* (ca Carp). Eu aveam din eroare și cordonul” (*Îns.*, III, 122).

Sâmbătă, 14/26 Ianuarie 89, Maioreștii sunt „iarși la balul Reginei în Sala Eforiei. Regina foarte amabilă”.

Duminecă 29 Ian. / 10 Febr. 1889. „Ieri sară și azi peste zi discutarea proiectului meu de lege a Instrucțiunii la mine acasă cu Odobescu, Dobrescu (Argeș), [profesorul secundar Zamfir] Herescu, A[nghel] Di-mitrescu, Stemill [= Ștefan C. Mihăilescu] și membrii Cons[iliului permanent] (Hasdeu, Vitzu, [D.A.] Laurianu, Odobescu) (*Îns.*, III, 128-129).

„Duminecă 5/17 Febr. Dîner la Carp. Coutouli, Georges Philippescu, Wallwitz etc.” Sara, „soarea de teatru la Jacques Lahovary în prezența Regelui și Reginei. Miniștrii străini etc.” „Anicuța foarte bine, elegantă, modestă, foarte gentilă și gentilă lumea cu ea. Ea dusă la supeu de ministrul italian Curtopani, eu ducând la masă pe nevasta ministrului german de Bülow.”

Joi 9/21 Febr. 89. „Sara bal costumat la Gr. Suțu, și Regele, și Regina.”

Luni 13/23 Febr. 89. „La 7½ masă la General Manu în oroarea Anicuței (Hooricks, Gachet, G. Philippescu cu nevasta, Ion Marghiloman cu nevasta, Ch. Pherekyde cu nevasta etc., 18 pers[oaane]. Apoi ½ oră la balul lui Chrisovelloni.”

Miercuri 15/27 Febr. 89 (ziua sa de naștere). „Sara [la] 7½ dîner la Coutouly, ministrul Franței. La dreapta lui Anicuța, la stînga d-na Durutti, născ. Xantho, lângă care eu; Gen[eralul] Florescu, Știrbei, Marghiloman, Col[onel] Popescu etc.”

Joi, 16/28 Febr. 89. „Sara la balul Curții și la supeu.”

Sâmbătă 18 Febr. / 2 Martie 89. „La 11 ore pentru ½ oră la balul «Obolului» în Sala Eforiei. Foarte elegant și animat. Regele și Regina, miniștri străini.”

Miercuri 1/13 Martie 1889. „Dimineața Regele piquirt cu mine, fiindcă n’am fost nici Lunea trecută la ora de lucru, ci m-am scuzat prin adjutant” (*Îns.*, III, 131-135).

„Luni 13/25 Mart. Dîner la Palat, toți miniștrii și tot corpul diplomatic cu nevestele, vro 68 [de] pers[oaane].”

Miercuri 15/27 Martie. „Sara până la 12½ balul studenților la Teatru, Regele și Regina, Carp cu D-na, Marghiloman, apoi Lahovary, D-na Mitza Nicu Filipescu cu mama sa, Coralie, Zozo și Mitică Sturdza, D-nul și D-na Vitzu și Haret” (*Îns.*, III, 137).

Joi 23 Mart. / 4 Apr. 89. La 8 ore [seara] prânz la ministrul englez Sir Frank Lascelles și Lady Lescelles și nepoata miss Bell, în onoarea noastră. Gigi [= Anicuța] foarte gigi. – La 10½ la Consiliul de miniștri, tevdură de vorbă (*Îns.*, III, 139).

Miercuri 29 Martie / 10 Aprilie 1889. „Pe la 2½ eram acasă, la 4½ m’am dus cu Anicuța la Regina (frac, cravată albă, fără decorații, dar miniștrii străini cu stea) la o lectură a ei. Plin de lume; și Ghermani, Marghil[oman], Elisa Știrbei, Goluchowaki cu d-na, Bülow cu d-na, Curtopani, Vlassov cu doamna, Capitain Müller, Feridon-Bey, Mme Mano, Lahovary cu Simca, Mme Cornescu cu fata etc., etc., **Caragiali cu nevasta**, Jean Miclescu cu nevasta, C. Miclescu, – o sumedenie de lume, nu încăpea în salonul ei cu galeria de lemn, în salonul [de] alături spre «seră» iar plin” (*Îns.*, III, 141-142; *bold* – O. Onea).

„Joi 8/20 Iunie 89. La dejun [Traugott] Tamm și Caragiali. Tamm inteligent, frumos, cu tact. Foarte bună impresie. Traducerea *Scrisorii pierdute* bună. El viitor Prof[esor] la [Universitatea din] Kiel, dacă va izbuti cu disertația lui de habilitare” (*Îns.*, III, 156; bold – O. Onea).

Dar, am anticipat puțin. În 1889, Caragiale era încă în relații excelente cu Maiorescu. Maiorescu îi prefațează volumul de Teatru, apărut în Mai la Editura Librăriei Socecu, și se gândește, desigur, la premiul Academiei în următorul an, 1890. Prefața *Comediile d-lui I.L. Caragiale* începe furtunos: „O noapte furtunoasă, *Conul Leonida față cu reacțiunea*, *O scrisoare pierdută*, *D’ale Carnavalului* – cine dintre cei ce se duc la teatrul român nu a văzut una sau alta din aceste comedii? Mulți cunosc pe cea dintâi, mai toți pe cea de-a treia și câțiva pe celelalte. De meritat, toate merită să fie cunoscute și, după părerea noastră, laudate – toate patru fără excepție.” (Teatru, V).

Mentorul „Junimii” se gândește să aranjeze lucrurile cât mai bine. Cred că nu este întâmplătoare asocierea, în obișnuita călătorie de vacanță a Maioresților, din Iulie 1889, cu G.I. Ionescu-Gion, despre care se știa că B.P. Hasdeu și-l dorise ginere. Mai mult, Gion, cronicar teatral la *Românul* și redactor la *Revista nouă* a lui B.P. Hasdeu, era prieten și cu I.L. Caragiale. Pentru orice eventualitate, Maiorescu sconta pe faptul că Hasdeu nu i-ar fi refuzat lui Gion nicio rugămintă. Însă tocmai când Maiorescu și Gion voiajau prin Ungaria, Austria, Germania și Elveția – își dăduseră întâlnirea de pornire la Turnu-Severin, Sâmbătă, 1 Iulie, la orele 3½ dimineața, Gion venind acolo împreună cu Constantin Rădulescu-Motru – Caragiale, acum redactor la ziarul junimist *Constituționalul*, ca să arate că și el călărea pe cai mari (tot aștepta, de vreo patru ani, fabuloasa moștenire a Momuloaei, vara primară a mamei sale, deceda-

tă în Noiembrie 1885), trânteste o *Cronică fantezistă*, în numărul din 23 Iulie / 4 August 1889, având ca subpuncte: „*Românismul*”. – *Primele arme ale unui academician*. – *Quantum mutatus...* – *Banchet plenar*. – *Cestiune importantă*. – *Un june entusiast*. – *Un bust!* – „*Columna lui Traian*” și altele. Semnată Falstaff, cronica este de un umor cel puțin îndoielnic și de o neașteptată umoare la adresa lui B.P. Hasdeu. Lăsăm la o parte alăturarea lui Hasdeu cu obscurul, acum, și anticul ministru „Gună” (George) Vernescu (prima dată la Justiție și Culte, în Guvernul Constantin Bosianu, 1865; în Guvernul Lascăr Catargiu, Martie-Noembrie 1889, la Finanțe; *Guvernele*, 38, 62), dar enciclopedistul era lovit pe tărâmul cel mai scump minții lui: Românismul. Hasdeu, care pusese pe frontispiciul ziarului *Columna lui Traian*, deviza „Românism în democrație. – Democrație în Românism”, a fost uimit să citească insanitățile fostului românist: „La 1867, se înființase în București o societate națională sub denumirea de «Românismul», care avea oarecare mică sforică de legătură cu Școala Bărnuțiană și cu Frațiunea, antidinastică, din Iași. [...]”

Pare-mi-se [poftim!], domnul Hasdeu era prezidentul [exact, O.O.], sau cel puțin viceprezidentul [ironie] «Românismului» – *Quantum mutatus...!* – pe atunci ilustrul academician pipăia încă terenul vieții publice; nu era destul de stabilit încă asupra siguranței succesului Etimologiei, Filologiei, Semasiologiei și Linguisticii, unde nici control, nici concurență nu încap deocamdată.” (Infamie! Ce-l împiedica, pe Caragiale, să se avânte el în acele domenii și să-i facă o serioasă concurență?! Pe el, sau pe alții. Deocamdată chiar Hasdeu se preocupa să lase în urma sa o școală românească filologică solidă, trimițându-și elevii peste tot în Europa: la ceea ce se cheamă astăzi perfecționare.) Ca și când ar fi fost de față – în antiteză cu titlul de *Cronică fantezistă*, infirmat astfel – Caragiale narează mo-

mentul în care, la un banchet în grădina Schlatter, lângă Cișmegiu, „după mai multe toasturi, pline de fierbinte eterofobie și de înalt șovinism, se puse séance tenante următoarea cestiune «importantă» onoratei adunări generale: «Care să fie emblema societății *Românismul*?»” Prevală propunerea unui „june bucureștean – fiul unui băcan bulgar – foarte aprins la față [... :] Bustul lui Traian călare!!!”, care „s-a votat în unanimitate prin aclamație – iar d. Hasdeu, isbit de inspirația junelui, a scos numaiedecât *Columna lui Traian*. Aceea a fost și ea la început călare, pe urmă a mers pe jos, până când n-a mai mers deloc. Nu e vorba, a stat ea, dar au mers altele!” (*Opere*, III, 399-400). Jalníc.

Gestul absolut gratuit al lui Caragiale a șocat. Aflat în Italia, Duiliu Zamfirescu transpune acum un gând al dramaturgului: „Sunt vremuri în care e o datorie să fii ticălos, cum zice Caragiale” (*Castellamare di Stabia*, 11 August 1889, Duiliu, p. 45; sublinierea expeditorului). Iar într-o altă scrisoare, tot către Maiorescu, trimisă din Roma, la 11 Octombrie 1889, Zamfirescu folosește termeni aspri: grosolănia lui Caragiale... infinita nestatornicie a simțirilor sale, slăbiciunile acestei inteligențe, fondul fără niciun punct de reazim... fire atât de fantastică și de muncită, în care arama și diamantul sunt legate împreună... (Duiliu, p. 28). Firea sa lucrase împotriva lui însuși. Și poate nu este rău să ne aducem aminte de caracterizarea pe care i-a făcut-o Maiorescu, în chiar acel timp (8/20 Octombrie 1889, București, ca răspuns la frământările lui Duiliu Zamfirescu): „Convingerea ce o am despre Caragiale este că are una din cele mai vioaie inteligențe ce le poate produce natura, electric, bună memorie, momente, în care această extraordinară vibratilitate celulară a materiei cenușii din creieri îl scoate mai presus de el însuși și-l face capabil de scrieri literare de mare valoare. Din cauza acestei părți a

lui eu închid ochii la toate celelalte, pe care însă le cunosc. Știu adecă caracterul lui...” Emanoil Bucuța, editorul scrisorii, întrerupe și pune puncte de suspensie, zicând în notă: „Urmează o caracterizare prea tare, ca să poată fi redată” (Duiliu, 307).

Știu adecă caracterul lui... După cum gândea Maiorescu, *Cronica fantezistă* era *O scrisoare de adio* de la premiul Academiei. Iar Caragiale nici n-a mai îndrăsnit să presinte volumul de Teatru pentru premiere. Însă nu așa gândea și Hasdeu. După moartea lui Iulie (17/29 Septembrie 1888, București), Hasdeu intrase în altă fază a vieții, îndreptată spre Dumnezeu, spre problemele mari ale existenței (titlul volumului său, *Sarcasm și ideal, 1887-1896. Ultimii nouă ani de literatură*, București, Editura Librăriei Socec, 1897), fază în care nu prea se mai sinchisea de atacurile la adresa sa. Diatribele sale se îndreaptă acum numai asupra Imperiului Habsburgic și asupra Rusiei, care stăpâneau o parte din provinciile românești: Transilvania și Basarabia. În rest, gânduri de armonie și de înțelegere balcanică: „Fericirea mea cea mare este, că rezultatul definitiv al muncii mele nu împinge la desbinare, ci îndeamnă la înfrățire. Toate popoarele balcanice, românii, grecii, albanezii, serbii și bulgarii, ne apar acuma ca o singură familie strâns înrudită, ca un συμπόσιον de frați, de veri și de cumnați.” (*Strat și substrat. Genealogia popoarelor balcanice. Introducere la tomul III din Etymologicum Magnum Romaniae*, București, Socec, 1892, XXXVII). Compatrioților care-l supără se mulțumește numai să le presare, abia peste câțiva ani, zacherline – prafuri de pureci. În această fază se va consuma, în 1895, semeața publicare a detractării din *Convorbiri literare* a lui P.P. Carp la adresa piesei *Răsvan și Vidra*, ca adaos de *Prefață* la ediția a IV-a a acesteia.

În privința *Teatrului* lui Caragiale, nefasta *Cronică fantezistă* înțepenise lucrurile într-un impas. A fost nevoie iarăși de

abilitatea lui Maiorescu. Dacă propunerea a venit din partea lui Maiorescu, sau din partea lui Caragiale (puțin probabil), sau chiar din partea lui Hasdeu, nu ne batem capul. *Feciunt meliora potentes*. Cert este că, anunțându-se premiile Academiei pe 1891, apare o extensie-regresie (!) referitoare la cărțile de literatură, prevăzându-se a fi admise nu numai cele din 1890, ci și cele din anul precedent, 1889! Este limpede sau, este limpede numai pentru mine, că această neobișnuită prevedere lua în calcul posibilitatea admiterii și premierii volumului din 1889 al lui Caragiale. Iar acest calcul nu putuse fi conceput, și în niciun caz pus în circulație, fără acceptul lui Bogdan Petriceicu Hasdeu. Peste care, cel puțin în acel timp, nu se putea trece în Academia Română. Mai ceva ca la nenăscutul și neprevăzutul, pe atunci, Mărășești.

Hasdeu renunțase o vreme la catedra de la Universitate – unde-i lăsase să-l suplinească pe Lazăr Șăineanu, întâi, și pe Ioan Bianu, apoi – și se ocupase de cercetarea caietelor și de editarea operelor fiicei sale. Din care a publicat un volum de versuri, în 1889, și un al doilea, în 1890, și tot în 1890 și un volum de *Teatru*. El s-a făcut tot mai simțit și în Academie, unde a condus mai multe ședințe și a continuat lucrul la *Etymologicum Magnum Romaniae – Dicționarul limbei istorice și poporane a Românilor*, definitivând și publicând, în 1890, fascicula a III-a din volumul II, ARICIU – AȘTĂMĂT.

În ședința din 23 Martie 1890, ținută sub președinția sa, s-au ales comisiile pentru acordarea premiilor în sesiunea generală din 1891. Hasdeu a fost ales, alături de T. Maiorescu, V.A. Urechia, N. Quintescu, A.

Papadopol-Calimach, Episcopul Melchisedec, P. Poni, Gr. Cobălcescu și Dr. D. Brândză, în Comisiunea de nouă membri pentru cercetarea publicațiilor cari se vor prezenta la concursul premiilor *Năsturel-Herească și Eliade-Rădulescu* pentru 1891. Primii trei citați au fost alături și la acordarea premiului pentru *D'ale Carnavalului*, în Februarie 1885. Aveau, adică, aderență la Caragiale. În plus, cel puțin Hasdeu, dramaturg el însuși, știa că un volum de teatru nu poate fi publicat – „așa ceva mai rar, bobocule” – în fitece an. Motiv de respect și de maximă toleranță din partea sa.

Dar mai era un personaj, fără de care regulamentul premiilor nu putea fi modificat: Dimitrie A. Sturdza, secretarul general al Academiei. Că i se va fi comunicat lui Sturdza adevăratul motiv pentru care se cerea o derogare de la regulament – așa cum fusese el statutat până atunci – nu putem ști. Ar trebui să vedem cum au funcționat relațiile dintre Sturdza și Caragiale în acea perioadă, ceea ce este un subiect care, nefiind abordat până acum, ar complica prea mult această comunicare. Și ne-ar ține și pe noi în loc – „tot pe loc, pe loc, pe loc, să răsară busuioc!” – căci ne-ar lua ceva timp să scotocim prin jurnalele timpului. Scotocirea fără de care subiectul nu poate fi rezolvat mulțumitor. Fiindcă impresia mea – și mi-am format această impresie frunzărind, în mare grabă, ca ploieștean reaclimatizat ce sunt, la Biblioteca Academiei, *Constituționalul* – este că, în jurnale mai sunt încă articole, articolașe și notițe datorate lui Caragiale și nerelevante până acum. (Nu „inedite”!!!, cum scriu și zic unii gramatici.) Barem în *Constituționalul*.

(*Va urma*)

NOI N-AM UITAT DE CE AU AJUNS ROMÂNII LA COTUL DONULUI ȘI LA STALINGRAD

Maria TOACĂ

*„Prefer să mor în mocirlă într-o
România Mare, decât să mor în
paradisul unei Românie mici.”*

(Ion Antonescu)

Februarie, ca și începutul lui aprilie, ca și întreaga lună iunie vine cu un calendar îndoliat de date triste, cu parastase și comemorări ale martirilor și eroilor neamului. Tragediile se țin lanț în istoria românilor, mai ales a celor din ținuturile înstrăinate de țară. Și chiar dacă ne-am îmbolnăvi cu toții de amnezie, s-ar găsi „prieteni” (tovarăși) să ne amintească de marile „păcate” săvârșite de români în istorie, îndeosebi după încheierea pactului tâlhăresc Ribbentrop-Molotov, care, de altfel, n-a fost condamnat oficial de Federația Rusă, nici de Ucraina democratică și suverană.

* * *

Nu putem fi decât antisovietici

Liderii de la Kremlin nu ratează niciun prilej ca să arunce pietre în istoria României. Bunăoară, nu demult **Ministerul de Externe al Federației Ruse a „depistat” în România încercări de a retușa sau a rescrie istoria celui de-al Doilea Război Mondial și, cu ocazia acestei mari „descoperiri”, și-a exprimat îngrijorarea față de folosirea, în România, a unei retorici cu pronunțat caracter antirusesc și antisovietic. Purtătoarea de cuvânt a Ministerului rus de Externe, Maria Zaharova, într-o conferință de presă, care a avut loc la Moscova, la 4 februarie a.c., a criticat expo-**

ziția organizată la București, având ca temă atrocitățile armatei sovietice săvârșite în timpul deportării sașilor din Transilvania în URSS, în 1945. În contextul în care pe plan internațional se comemora Ziua Holocaustului, conform aprecierilor ei, la București această dată a fost marcată „prin evenimente destul de modeste” în comparație cu expoziția despre deportarea etnicilor germani în URSS, care a avut „tonuri fățiș antisovietice și antirusesci”. Cică prea s-a pus accentul pe condamnarea acțiunilor „crude, inumane” ale „forțelor de ocupație sovietice” față de „etnicii germani”. La finalul „obiecțiilor” sale, purtătoarea de cuvânt a MAE al FR a adăugat că, în aceste zile când este marcată capitularea naziștilor la Stalingrad, Rusia nu a uitat de partea cui a luptat armata română în acea perioadă.

Ei nu uită de partea cui au luptat românii, dar noi nu uităm, căci știm bine, pentru ce au mers la moarte românii în cel de-al Doilea Război Mondial și de ce au ajuns tocmai la Stalingrad. Unii experți în istorie susțin că a fost o mare greșală a Mareșalului, că trebuia să se oprească la Nistru, să nu înainteze până la Cotul Donului, împânzind pământuri străine cu oseminte românești. Nu e de competența mea să mă aprofundez în controversesele unui trecut la care nici istorici versați n-au pus punctul pe „i”. Dar cunosc frânturi din istoria vie a baștinei mele, mărturisiri zguduitoare de la consătenii care s-au întors cu sufletul distrus din infernul de la Stalingrad. Nu le-am înregistrat, pentru că eram pe atunci un copil naiv, care lua în serios

tot ce se învâța în școala sovietică. Cine ar fi crezut cum se vor schimba timpurile, că se va năruî colosul sovietic? Acest exemplu de inevitabilă destrămare inspiră speranța că orice e posibil în timp, vorba fiind doar de câți ani trebuie să treacă până când va bate ora dreptății – două-trei decenii sau poate mai mult de-un secol și jumătate, așa cum s-a întâmplat cu Imperiul Habsburgic?

Citind Jurnalul de companie al lui Tudor Nandriș...

Cedate dictatorului de la Kremlin fără nicio împușcătură, Bucovina de Nord cu Ținutul Herța și Basarabia și-au sacrificat fiii în cea mai strașnică bătălie din istoria celui de-al Doilea Război Mondial nu pentru a cuceri teritorii străine, ci pentru a reveni la sânul Patriei. Regretând că n-am ascultat amintirile de pe front a câtorva vecini, de care, de fapt, mă temeam să mă apropii în copilărie, deoarece nu erau ca toți oamenii din cauza contuziilor, rănilor trupești și sufletești, am citit și recitat *Jurnalul de companie* al doctorului Tudor Nandriș, medic militar pe front, aflat pe linia întâi a focului din prima zi (22 iunie 1941) și până la sfârșitul războiului – august 1945. Cronicarul neamului, doctorul Gheorghe Nandriș, consacră volumul V al *Familiei Nandriș*, acestui vlăstar al vestitei dinastii de cărturari și martiri din Mahala. Și pe timp de pace, și pe timp de război, Tudor și-a consacrat viața slujirii țării, iar *Jurnalul* său de război, unde a însemnat toți pașii până la Stalingrad și drumul străbătut pe jos acasă este cea mai convingătoare pledoarie pentru pace. O bună parte din viața sa de medic și-a petrecut-o în bubuit de tunuri, într-o continuă fierbere: „*Prin văzduh urlă obuzele de toate calibrele... Pământul geme în urma exploziilor asurzitoare de tot felul... Și în asemenea situație trebuie să-mi fac datoria. Cu mâinile tremurânde de emoție pansez răniți. Suflete nevinovate zboară*

spre cer și trupuri înroșite de sânge, sfârteca-te de obuze stau împrăștiate pe aceste câmpii atât de departe de țara noastră. Aici este imperiul morții, aici viața nu mai este decât o simplă scânteiere între două veșnicii, aici se clădește din trupuri, din suflete și din oase, viitorul popoarelor de mâine.”

Despre ziua de 29 decembrie 1942, după ce a mășăluit pe un ger ce îngheța și măduva în oase, Tudor Nandriș scrie în jurnalul său: „*Cred că Infernul lui Dante nu era nimic pe lângă aceste grozăvii. Printre sfărâ-măturile căruțelor am văzut zăcând morți pe zăpadă pe bravul meu sergent sanitar Robu Cristofor, pe conducătorul căruței sanitare Corneanu Ion, iar ordonanța mea, Damian Ion – grav rănit. ...Bietul Damian! S-a stins în mâinile mele, mulțumit că mă vede lângă el în ultimele clipe ale vieții sale.”* În catastrofa militară de la Stalingrad, românii au pierdut peste 158 000 de soldați, mulți au fost răniți, luați prizonieri. Printre ei au fost bărbați din Boian, despre care își mai amintesc copiii sau nepoții lor deja îmbătrâniți. Mai arde lumânarea memoriei pentru un tată, un unchi, un verișor, căzuți în Stepa Calmucă, la Cotul Donului, la Stalingrad – eroi cărora li se pregătea înălțarea unui monument în cimitirul din Boian. Dar, după pământescul sfârșit al celor doi entuziaști – profesorul Vasile Bizovi și preotul Boris Țapu –, numai sculptorul Dumitru Gorșcovschi era interesat să-și vadă realizată schița. S-a dus în lumea celor drepti și sculptorul, lăsând monumentul doar în mapele sale.

Boinceana Maria Toma și-a zidit un monument în suflet, pentru unchiul ei Mihai Costel, născut în Primul Război Mondial, dar care s-a prăpădit în bătălia de la Stalingrad, în chiar ziua capitulării generalului german Paulus, după cum au fost înștiințați părinții. Maria păstrează certificatul de naștere și scrisoarea de pe front, aducătoare a negrei vești că unchiul ei Mihai Costel este dat dispărut fără urmă în

ziua de 2-3 februarie 1943. Aflat la finele anului trecut la Cernăuți, Vasile Șoimaru din Chișinău, autorul celor două ediții ale volumului *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare*, mi-a lăsat o carte și pentru dna Maria Toma. Încă n-am reușit să ne întâlnim să i-o transmit, însă, la telefon mi-a spus că e foarte bucuroasă și recunoscătoare autorului pentru acest prețios dar.

Focul memoriei arde și pentru români

Lui Vasile Șoimaru ar trebui să-i fie recunoscătoare multă lume pentru că, în sfârșit, **la Stalingrad focul memoriei arde și pentru români**. Anul trecut, de Ziua Armatei (25 octombrie), la cimitirul militar de la Rossoška de lângă Stalingrad, a fost ridicat un monument în memoria soldaților români. Cimitirul intră în Complexul Comemorativ Internațional, înălțat în memoria militarilor germani și aliaților lor de atunci, care au participat și au căzut în oribila luptă de la Stalingrad. Mai bine de 70 de ani, soldații români căzuți la Stalingrad nu au avut nici cimitir, nici cruce. În sfârșit, memoria lor a fost onorată. Ei sunt comemorați la fel ca germanii, italienii, maghiarii și combatanții de alte naționalități care și-au dat viața în bătălia considerată drept punct de cotitură în desfășurarea războiului.

Prima cruce a pus-o acolo basarabeanul dr. Vasile Șoimaru, unicul dintre români ce a străbătut de trei ori drumul de mai bine de două mii de kilometri, pe urmele infernului prin care au trecut ostașii români aruncați pe Frontul de Est în cel de-al Doilea Război Mondial. Fără susținere de nicăieri, V. Șoimaru a pornit de la Chișinău în căutarea urmelor celor 600 mii (mai precis, 624 540) de români căzuți la datorie – de la suburbiile Odesei până

în Crimeea, Caucazul de Nord, Stepa Calmucă, ajungând până la Cotul Donului. Cimitirul românesc a fost inaugurat după apariția cărții sale, care a tras alarma că numai eroii români, cu excepția celor din Ardeal, mobilizați în armata maghiară, nu au un cimitir acolo: *„Memorialul unguresc este iluminat nopțile în șir, vara și iarna, focul memoriei nu se stinge niciodată, pentru că a fost construită și o conductă specială de gaz pe zeci de kilometri. Locuitorii din satele din jur încă n-au conductă de gaze... La cimitirele lor rusești doar de ziua victoriei se aprinde pentru o zi «focul veșnic» (sacru) de la o butelie de gaz.”*

Astfel, a apărut prima necropola de război construită pentru militarii români căzuți în luptele de la Stalingrad. Se știe că în Federația Rusă până în prezent, în diferite regiuni, au fost înălțate 15 monumente în memoria militarilor români morți în prizonierat. Configurația primului cimitir românesc de onoare din Federația Rusă are la bază modelul crucii latine, cu o înălțime de patru metri, a cărei formă se regăsește în amplasarea aleilor și în tipul monumentului comemorativ comun. Realizată din granit de culoare deschisă, la baza Crucii este fixată o placă din granit negru pe care este gravată inscripția: *„In memoriam militarilor români căzuți în luptă la Stalingrad.”*

Amintind de izbânda lui Vasile Șoimaru și a susținătorilor săi, gândul mă poartă mult mai aproape – la cimitirul ostașilor români din Ojeve, raionul Secureni, la mormintele eroilor care au căzut în bătălia de acolo, și acestea având de asemenea nevoie de îngrijire.

Zorile Bucovinei, 13 februarie 2016,
Cernăuți

(<http://www.zorilebucovinei.com/news/show/1389>)

REMEMBER

PETRE DULFU: MAREA BUCURIE A COPIILOR, SINCERA CURIOSITATE A ADULŢILOR

Valeria MATVEI,
șefa Secției cercetări bibliografice, BNRM

*S-ar putea ca istoricii și criticii literari să aibă vreo explicație plauzibilă, însă pentru mulți dintre cititorii de rând mai rămâne însă o enigmă: cum se întâmplă că **povestășul Petre Dulfu (1856-1953; dar a mai fost și poet, folclorist, traducător, filosof, autor de manuale școlare etc.)** nu are, nici pe de parte, popularitatea unor autori de basme ca Ion Creangă sau Petre Ispirescu? Căci, poveștile lui P. Dulfu (Isprăvile lui Păcală sau basmele inspirate din Vechiul Testament)*

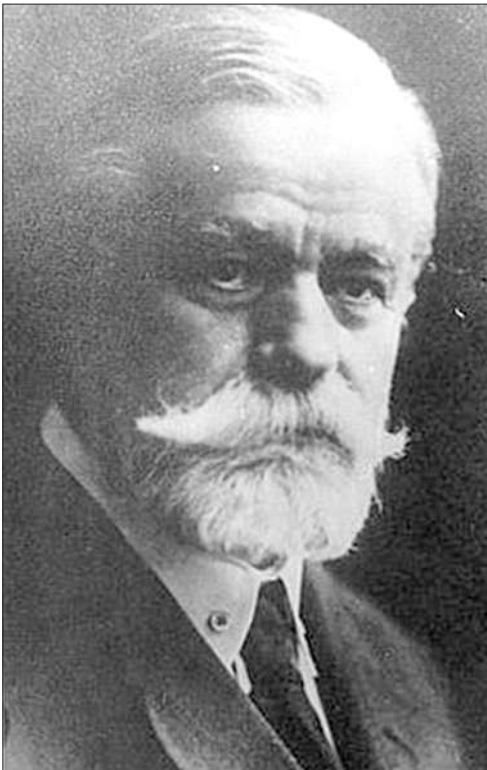
au fost editate în repetate rânduri, reeditate pentru că se epuizau din librării, iar unele creații de-ale lui au fost incluse în manuale, culegeri, antologii.

Având o viață pământească foarte lungă, Petre Dulfu a trăit sub mai multe regimuri, nu toate favorabile. Se pare însă că pe timpul comunismului ceaușist, apoi și în democrația de după decembrie 1989, opera sa a fost trecută într-un con de umbră – nemeritat, credem.

*Cu toate astea, numele și creația lui Petre Dulfu n-au fost date definitiv uitării; mai timid, și totuși, ele au fost repuse în circuitul revalorificării. **Inclusiv datorită faptului că numele Petre Dulfu a fost atribuit frumoasei, originalei, bogatei Bibliotecii Județene Maramureș de la Baia Mare (director – dr. Theodor Ardeleanu).** Este un caz de-a dreptul fericit, când titulatura unei instituții de cultură se împotrivesc uitării, neglijării, nedreptății unui scriitor.*

*Mai menționăm, în context, că **Biblioteca Județeană de la Baia Mare dezvoltă, de mai mulți ani, o colaborare rodnică cu Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău, în special cu Filiala „Maramureș” din sectorul Centru al capitalei.** Concomitent, colegii băimăreni sprijină și alte biblioteci de la Chișinău și din alte localități ale Republicii Moldova.*

E și aceasta un motiv în plus de a evoca personalitatea și opera lui P. Dulfu. După cum băimărenii vin adeseori în Basarabia, nu puțini basarabeni, cu diferite ocazii, vizitează Maramureșul, inclusiv Biblioteca ce

poartă numele acestui clasic al literaturii române. *Schița biobibliografică de mai jos, reluată parțial din Calendar Național 2016, ne va ajuta să cunoaștem mai bine viața, activitatea, talentul literar și organizatoric, elanul patriotic al patronului spiritual al celei mai impozante biblioteci maramureșene, care este și una dintre cele mai valoroase din toată Țara.*

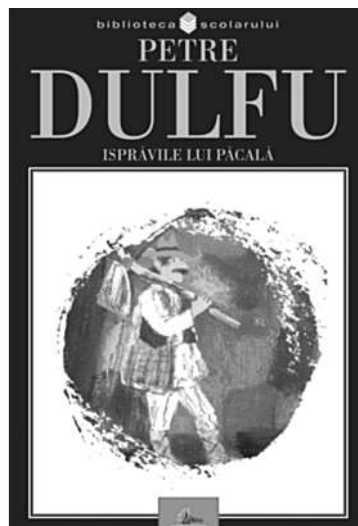
* * *

Viitorul autor de basme, poet, profesor, traducător și doctor în filosofie român, Petre Dulfu, s-a născut la 10 martie 1856, la Tohat, comitatul Sălaj (pe atunci, în componența Imperiului Habsburgic), în familia lui Ghifor Dulf, un militant activ pentru drepturile românilor aflați sub apăsătoare stăpânire străină. Se stinge din viață la vârsta de 97 de ani, pe 31 octombrie 1953, la București.

După absolvirea claselor primare și a Gimnaziului din Baia Mare, în 1876 se înscrie la cursurile Facultății de Litere și Filosofie de la Universitatea din Cluj. În 1881, obține diploma de doctor în filosofie cu o lucrare dedicată activității literare a lui Vasile Alecsandri (*Alecsandri Vazul müködese a román terén*, 1881). Toate studiile, inclusiv lucrarea de doctorat, le-a făcut în limba maghiară.

Cunoscător al câtorva limbi străine, în timpul studenției, a tradus, pentru prima dată în limba română, capodoperele dramaturgiei grecești antice *Ifigenia în Aulida* (1879) și *Ifigenia în Taurida* (1880), de Euripide. Acestea au fost ulterior perfecționate, cunoscând mai multe ediții. A fost premiat de Academia Română pentru traducerea din Euripide (Premiul *Adamachi*, 1903), considerate cele mai bune traduceri ale pieselor lui Euripide existente la vremea respectivă.

După terminarea studiilor, a trecut Carpații și s-a stabilit în București, desfășurând o bogată activitate literară și di-

dactică până la sfârșitul vieții. Aici, prin intermediul lui Ioan Slavici și apoi în casa lui Barbu Constantinescu, a cunoscut mari personalități culturale ale timpului: B.P. Hasdeu, Mihai Eminescu, Alexandru Vlașă, Alexandru Odobescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea ș.a.

Primele poezii originale le-a citit în ședințele „Societății de bibliotecă”, devenită ulterior „Societatea de lectură a elevilor români din Gimnaziul din Baia Mare”, al cărei membru și bibliotecar a devenit în 1871. În 1873 a debutat cu versuri, aidoma lui Mihai Eminescu, la revista *Familia*, condusă de Iosif Vulcan. Editorial a debutat cu volumul *Isprăvile lui Păcală* (1894), prelucrare din eposul popular românesc. Cartea a fost distinsă cu Premiul *Eliade Rădulescu* al Academiei Române și a cunoscut zeci de ediții, aducându-i lui P. Dulfu o popularitate deosebită. Au urmat alte creații care, de asemenea, i-au adus recunoaștere unanimă: *Snoave*, *Odinioară*, *Ion Săracul*, *Zâna florilor*, *Cei doi feți-logofeți cu părul de aur* (ultima poveste, scrisă la vârsta de 83 de ani). Alături de *Isprăvile lui Păcală*, alte două lucrări – epepeea alcătuită din cântecele de vitejie ale românilor *Gruia lui Novac* (1913) și *Povestea lui Făt-Frumos*

(1919), s-au impus ca opere de referință în literatura română.

Timp de patru decenii a desfășurat și o activitate didactică prodigioasă. A fost dascăl la Școala Normală de învățători și la Școala Normală de fete „Elena Doamna” din București. A redactat numeroase manuale școlare din cele mai diverse domenii: abecedare, cărți de citire la limba română, aritmetică, geografie. Cele mai cunoscute și apreciate au fost *Etica sau morală filosofică* (1890) și *Noțiuni de estetică* (1891). A publicat o serie de articole în revistele de pedagogie ale vremii: *Educatorul*, *Lumina pentru toți*, *Revista pedagogică*.

A fost printre primii membri din afara granițelor de atunci ale Regatului României, membru al Societății Scriitorilor Români (1911).

* * *

Bibliografie selectivă

a) *Din opera lui P. Dulfu*

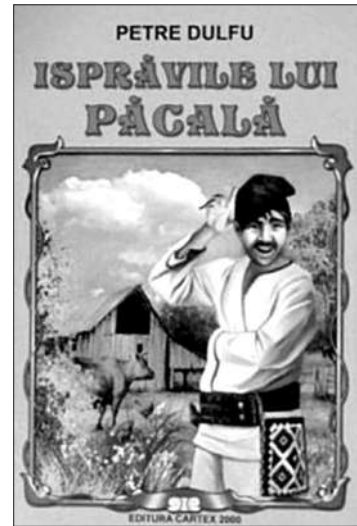
Dulfu, Petre. *Scrieri* / Petre Dulfu. – București: Minerva, 1971. – 624 p.

Dulfu, Petre. *Dumnezeu și oamenii: Povestiri după Sfânta Scriptură a Vechiului Testament* / Petre Dulfu. – București: Cartea Românească, [S.a.]. – 272 p.

Dulfu, Petre. *Gruia lui Novac*: [Poem] / Petre Dulfu. – Baia Mare: Gutinul, 1993. – 201 p.

Dulfu, Petre. *Isprăvile lui Păcală: Petre Dulfu*. – București: Garamond Junior, 1996. – 120 p.

Dulfu, Petre. *Isprăvile lui Păcală* / Petre Dulfu. – ed. a 3-a. – București; Chișinău: Litera Internațional, 2003. – 352 p.: il. – (Bibl. școlarului); [Resursă electronică] // <http://www.bp-soroca.md/pdf/Dulfu%20>

Petre%20-%20Ispravile%20lui%20Pacala%20(Cartea).pdf. – [Accesat: 3 aug. 2015].

b) *Despre viața și creația lui P. Dulfu*

Ciocan, Ioan. *Opera lui Petre Dulfu* [Resursă electronică] / Prof. dr. Ioan Ciocan // https://www.google.com/search?q=Petre+Dulfu&biw=1287&bih=614&source=Inms&sa=X&ved=0CAYQ_AUoAGoVChMIhuPjpNGMxwIVaaZyCh2fwu-V&dpr=1#q=Petre+Dulfu&start=30. – [Accesat: 3 aug. 2015].

[*Petre Dulfu*] // Bibliotheca Septentrionalis: Revista Bibliotecii Județene „Petre Dulfu”, Baia Mare: Buletin semestrial. – 2006. – Nr. 1 (26). – 58 p.; [Resursă electronică] // [http://www.bibliotecamm.ro/septentrionalis/revista_bs_26\(2006\).pdf](http://www.bibliotecamm.ro/septentrionalis/revista_bs_26(2006).pdf). – [Accesat: 3 aug. 2015].

Petre Dulfu, poet și traducător [Resursă electronică] // <http://jurnaluldedrajna.ro/petre-dulfu-poet-si-traducator/>. – [Accesat: 3 aug. 2015].

TAINЕ ȘI DESTĂINUIRI DESPRE LITERE ȘI CUVÂNT

Andrei Burac în dialog cu Alexandru Lungu

A.B.: *Stimate domnule Alexandru Lungu, se spune că odată rostite, cuvintele nu dispar, ci compun o altă lume, în univers. Ce credeți despre această virtuală înveșnicire a cuvintelor?*

A.L.: Această ipoteză asupra puterilor rostirii și a supraviețuirii universale a cuvintelor trebuie privită, după a mea părere, ca o frumoasă metaforă aproximând un adevăr afirmat în graba unei generalizări îndoielnice.

Nu orice rostire e sortită unei statornici. Depinde cine, cum și ce cuvinte rosteste. Vorbăria, pălăvrăgeala, comunicarea strict informativă cad, de la bun început, în afara rostirii. Lumea noastră e dominată de cuvinte efemere, de vocabule ce se vestejesc cu o repeziciune dezolantă, de cuvinte al căror sens este trucat sau doar în aparență existent. Discursul politic este exemplul cel mai elocvent de pseudo-rostire, dar nici alte manifestări orale sau scrise ale „vieții publice” nu rămân cu mult în urmă. Cuvintele cui izbucnesc dintr-un sâmbure de veșnicie și ridicându-se într-una din cele șapte sfere cerești, alcătuiesc lumi și universuri înveșnicite deasupra vorbăriei care ne împresoară?

Sunt cuvintele marilor poeți, ale înțelepților ce-și pun gândirea în slujba Binelui celui neclintit și mai sunt cuvintele unora dintre sfinți, ale celor ce cunosc zborul spiritului și nu se lasă adormiți în tocirea dogmelor. Din aceste cuvinte se formează lumi și universuri dăinuitoare, care se află deasupra-ne iluminând împlinitor lumea, hărțuită de haitele răului, în care ne-a fost sortit să viețuim. Asemenea străluminări

sunt lumea homerică, spațiile pithagoreice și platonice, universul dantesc, nebulosa spirituală a lui Maimonide, aureola vie a lui Francisc din Assisi (cel ce vorbea limba păsărească), lumea shakespeariană, universul eminescian, ca să nu amintesc decât unele dintre podoabele de aur ale omenirii.

A.B.: *Texte influențate de Dumnezeu... Texte cerești... Texte umane... Care, după opinia Dumneavoastră, au fost instrumentele cu care Dumnezeu a creat lumea, literele sau cuvintele alcătuite din litere?*

A.L.: Lumea nu a fost făcută de Creator înlăuntrul Său. Dumnezeu, pentru a avea un spațiu în care să așeze după voie Lumea, și-a schimbat pretutindena (fără a și-o micșora) retrăgându-se în Sine. Un fel de exil interior, prin care a apărut haosul primordial în care a acționat vrerea divină. Ordinea în naștere din haos.

Că Dumnezeu a folosit la facerea lumii litere și cuvinte mi se pare neîndoielnic. Trebuie însă să nu uităm că literele și cuvintele Sale sunt departe de a fi identice cu cele ale omenirii. Dumnezeu a creat omul după chipul și asemănarea Sa, iar omul a creat litere și cuvinte după asemănarea (imaginată) a celor divine. Inspirate de Nemărginire, literele și cuvintele noastre trăiesc în mărginirea condiției umane. Facerea inițială a pământului, care „era fără chip și pustiu” (dar începuse să existe), s-a înfăptuit prin litere. Ceea ce numim astfel au fost un fel de prime nuclee ale creației, pe când „Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor”. Confluența acestor nuclee-litere a dat suflării divine haina stră-

lucitoare a Cuvântului. Creația s-a împlinit prin *rostire* („și a zis Dumnezeu: Să fie lumină!”) și prin *dăruire de nume* („și a numit Dumnezeu lumina ziua și întunericul l-a numit noapte”).

Și în imaginea lumii noastre rostirea constă din cuvinte în mișcare, iar dăruirea unui nume este actul esențial al creativității umane, fapt evident cu precumpănire în poezie. Mi se pare minunat că în limba română unele cuvinte poartă în sine rădăcini și rezonanțe legate strâns de Creația divină. Însuși *cuvântul* vine la noi *cu vântul*, adică printr-o suflare. Ori Cuvântul prin care s-a alcătuit lumea a purces din suflarea lui Dumnezeu. Pe de altă parte *rostirea*, conferind cuvintelor mișcare și stârându-le iradierea creatoare, poartă în sine și răsunetul puterii de a da *rost* celor create. *A rosti și a rostui* cresc, în limba noastră, din aceeași tulpină.

A *dăru* *nume* înseamnă a statornici desfășurările toate ale lumii, de la macrocosmos la microcosmos, adică de la Univers la om. Ziua și noaptea și-au statornicit crugul primindu-și numele prin rostirea divină. Pe tărâm uman, existența oricărui lucru sau fenomen e condiționată de matca numelui dăruit de om. Îngerii și demonii, bucuria și jalea, piatra și apa, stelele și mlaștina, arborii și șerpții, emblemele și umbra, toate pe lume nu există decât prin numele lor și nicidecum în afara numelui.

A.B.: *În coșmarul lingvistic ce le-a fost dat de către o neagră soartă mai multor popoare din fosta URSS, unele cu o vechime destul de mare în istoria civilizației europene, intelectualii se întrebau până și în ce limbă vorbea Dumnezeu. În ce limbă credeți că vorbea Dumnezeu? Părinții Bisericii și unii sfinți consideră limba ebraică limba primordială a umanității.*

A.L.: Dumnezeu vorbește toate limbile lumii noastre și ale tuturor lumilor. Eu vorbesc cu Cel de Sus, bineînțeles, prin intermediul îngerilor, limba română. Cre-

dința că Dumnezeu vorbea, la Facerea lumii, limba ebraică este legată de apariția și vechimea miraculoasă a alfabetului ebraic. Până la cutezanța nesăbuită a Turnului Babel, întreaga omenire, urmașă a lui Adam, cunoștea și folosea o limbă unică, probabil, dar nu sigur, numai vorbită. S-ar putea ca limba unică, cea de dinainte de Babel, să fi fost ebraică sau o formă precursoră a sa. Mulțimea de limbi ieșite din încurcătura babeliană au început apoi, de-a lungul a foarte multe milenii, să-și caute întruchiparea într-o existență scrisă. Se iviră astfel „semnele” scrijelate în lut sau în piatră, un fel de traduceri grafice ale noțiunilor elementare. Pentru un ou se „scria” chiar un ou, pentru un om o schiță cu un cap și două picioare. Drumul până la litere era neînchipuit de lung. Istoria scrierii, scrisă și rescrisă de zeci de ori, arată că drumul acesta a fost parcurs cu pași mici și a fost animat de un răbdător proces de abstractizare. Pictogramele („semnele” inițiale), pentru a putea reprezenta nu numai obiecte, ci și idei, s-au alăturat una alteia ori au dobândit o încărcătură simbolică. Astfel, imaginea unei păsări alături de un ou semnifica „fecunditate”, două linii încrucișate evocau „conflictul”, „dușmănia”, iar două linii paralele „prietenia”. Cu timpul, cu ajutorul „contextului”, alăturarea pictogramelor a făcut ca multe dintre ele să poarte semnificații multiple. De pildă, semnul unui picior se putea citi „a merge”, „a sta în picioare”, „a transporta” etc., în funcție de semnele ce-l precedau sau îl urmau. Mai mult decât un progres, o adevărată și fecundă evoluție s-a produs prin fonetizarea pictogramelor, adică legarea unui sunet al limbii vorbite de un anumit semn grafic. Astfel s-a deschis drumul spre scrierea adevărată și, mai departe, spre alfabet. Primele alfabetrudimentare, amestecând încă pictogramele cu semnele devenite litere, se află în descoperirile arheologice din Sumer și Egipt. Apoi a apărut o scriere

cuneiformă, un alfabet nedesăvârșit încă. Se consideră că întâiul alfabet, din care au pornit mai târziu altele, este cel fenician, necuneiform, vechi de cel puțin 4000 de ani. Celelalte alfabetice – grec, latin sunt mult mai „tinere” (2400-2700 de ani), iar cel arab și cel slav au apărut în primele secole ale erei noastre.

Am creionat aceste repere istorice asupra scrierii pentru a scoate în evidență locul oarecum aparte al alfabetului ebraic. Chintesentă a abstractizării grafice, cele 22 litere poartă o dublă semnificație, fiecare dintre ele având și o valoare numerică. Fenomenul e prezent și în alfabetul latin, având însă un caracter limitat și convențional; numai câteva litere latine marchează un număr rezultat al unei „comodități”. În alfabetul ebraic legătura dintre litere și număr, străină aplicațiilor directe și imediate, trăiește în și dintr-un „sistem” de o complexitate inepuizabilă. Valoarea numerică a fiecărei litere nu-i este atribuită acesteia din urmă după criteriul rațional. Nașterea și existența lor sunt simultane, ele fiind o entitate indestructibilă ce include un sâmbure de mister. Numărul trăiește în și prin literă, litera în și prin număr. Această permanentă logodnă face ca alfabetul ebraic să dăruiască, pe lângă citirea curentă, o „citire” secundă (dar nu secundară), mai întinsă și mai adâncă, dezvăluitoare de mistere. O parte a *Kabbalei literelor*, numită *numerologie*, constă tocmai din această „citire” secundă, deschizătoare de inepuizabile revelații. Nu e locul aici pentru precizarea principiilor numerologiei. Notez doar că apariția computerelor a dus la o desfășurare spectaculară a numerologiei. Cabaliștii contemporani au obținut noi și foarte interesante interpretări și pătrunderi în misterul fără de capăt al Scripturii și al altor scrieri.

Locul aparte al alfabetului ebraic nu se datorează numai particularității unice despre care am vorbit. Este grăitor faptul că, în vreme ce în toate istoriile scrierii

(am la îndemână vreo zece cărți) celelalte alfabetice sunt prezentate și analizate într-o succesiune cronologică și evolutivă relativ unitară, alfabetul ebraic plutește în enunțarea unor date ce pot fi asemănată cu nisipurile zburătoare. Perioada apariției sale rămâne nelămurită: unii se feresc să se pronunțe, alții afirmă existența celor 22 de litere în vremea când abia prindeau formă alfabetice rudimentare ce cuprindeau între 80 și 250 de „litere”. Nu lipsește nici părerea că scrierea ebraică ar fi un alfabet „târziu”, ivit doar câteva secole înaintea erei noastre. Aceeași nesiguranță, călătorită prin argumente fragile, dacă nu chiar fanteziste, domnește în încercările de a stabili o filiație și o evoluție a alfabetului ebraic.

Împletirea tuturor acestor împrejurări a dus la credința că alfabetul ebraic nu s-a format în istorie, ci a fost dăruit de către Cel de Sus poporului ales. Un alfabet sacru în slujba unei limbi sacre. În lumina celor spuse și a celor scrise este foarte probabil că Dumnezeu vorbește de preferință ebraica.

A.B.: *Vă rog să binevoiți a comenta următorul text: „Dumnezeu poate fi considerat în sine sau în manifestarea sa. În sine înaintea oricărei manifestări, Dumnezeu e o ființă nedefinită, imprecisă, invizibilă și inaccesibilă, fără o atribuție precisă, asemănător unei mări fără țărmuri, unui abis fără fund, unui fluid fără consistență, fără a putea fi cunoscut în vreun fel și, prin urmare, de a fi reprezentat printr-o imagine, fie prin vreun nume, o literă sau chiar un punct. Cel mai puțin imperfect din termenii ce-i putem folosi e Nesfârșitul, Nedefinitul, sau en soph, cel care n-are margini, sau ayin, Nonexistentul, Neființa. Din momentul când Dumnezeu se manifestă el devine accesibil, poate fi cunoscut; numele ce i se dă, se aplică la fiecare manifestare sau exteriorizare a ființei sale. En soph și ayin se manifestă în zece moduri prin sau în sefiroturi. Fiecare dintre acestea, Coroana, Înțelepciunea, Inteligența, Mila, Forța, Frumusețea, Victoria, Gloria, Temelia*

și *Regalitatea, constituie un mod deosebit de revelație sau de consemnare a en soph-ului și îngăduie a-l numi. Fiecare cerc, limitare sau determinare a en-soph-ului este o sefira... Kabbala îl mai închipuie pe Dumnezeu sub forma lui Adam celest, Adam Cadmon, și plasează sefirot în fiecare din membrele sale, aplicându-le legea contrariilor și legea sexuală."*

Acest text este smuls dintr-o lucrare a lui Boucher și pretinde a fi principiul de bază al Kabbalei.

A.L.: Textul „smuls” din oarecarele Boucher este o descriere foarte săracă și schematică a Arborelui sefirotic, emblemă cabalistică mult grăitoare, care nu poate fi apropiată și însușită decât dacă este re-trăită în neîncetata sa mișcare. Ca întreaga *Kabbală*, Arborele sefirotic nu este nicidecum un sistem dat, imuabil în arătarea sa, ci o transmitere figurată a unei propuneri de a păși pe calea cunoașterii universului și a legăturilor dintre divin și omenesc. Cale care nu pre-există; ea trebuie croită de cel care primește propunerea și căruia nu i se indică decât un „flux”, o direcție, un adevăr parțial dezvăluit, dar bun călăuzitor.

Simbol primordial, element mitic arhetipal, arborele însoțește dintotdeauna ființarea omenirii. El este afirmarea vieții însăși, prin el cosmosul devine vizibil și se deschide posibilitatea „citirii” legăturilor dintre lumea de jos (pământeană) și cea de sus (cerească). Arborelui paradisiac, care l-a precedat pe Adam, îi urmează numeroși alții, populând imaginația omenirii cu semnificații înrudite, dar nu identice. Ei poartă nume deosebite. Semnez doar câteva: arborele cosmic, cel al șamanilor sau druzilor, arborele christic, cel alchimic, cel al „trezirii” lui Buddha ș.a.m.d. De multe ori se folosește cu intenție generalizatoare denumirea de *Arborele Vieții*. Arborele sefirotic este împlinirea cea mai bogată și dăruitoare a Arborelui Vieții. Teosofia iudaică a folosit pentru înfățișarea lucrării divine

un ansamblu de zece elemente, denumite *sefirot* (plural de la *sefira*), așezate într-o anumită ordine pentru a forma Arborele sefirotic. Fluxul, *anima*, mișcare ce animă Arborele, face ca fiecare sefira să se afle în permanentă și reciprocă relație cu celelalte nouă. Astfel, Arborele este Unul și multiplu, integrând sacrul și profanul, clipa și veșnicia, Divinul și viața omenească, macro- și microcosmosul. *Kabbala sefirot* constituie un sistem de relații între concepte formale a căror semnificație nu provine, în ultimă instanță, decât din aceste relații. Originea acestui sistem se declară explicit ca rod al trăirii metafizice și mistice a unor vizionari iluminați. Dar, precum arată unele comentarii contemporane, învățământul sefirotic este apoi prezentat ca o cunoaștere a cărei înțelegere nu solicită decât capacitățile intelectuale ale „primitorului”, fără ca acesta să fie obligat să participe el însuși la experimentele vizionare originare. În acest fel este posibilă proiectarea formalismului sefirotic la unul sau altul din domeniile (psihologic, social, istoric, moral) ale vieții umane, ca o grilă de lectură, permițând descoperirea unui sens.

Universalitatea cabalistică se arată atât de darnică, încât permite „citirea” oricărui fenomen, real sau imaginar, inclusiv a fenomenelor aparținând științelor „obiective” și exacte. Desfășurarea spațială a Arborelui sefirotic are o structură analogă, cu aceea a ADN-ului, element genetic fundamental al lumii animale și al omului. Toate principiile de bază ale ciberneticii sunt cuprinse în dinamica Arborelui sefirotic. Exemplele ar putea continua, dar închei schița despre *Kabbala sefirot* cu gândul că Einstein se afla oarecum într-un spațiu cabalistic când a exclamat: „Dumnezeu nu dă cu zarul!” Amintesc că alături de *Kabbala sefirot* s-au dezvoltat și manifestat și alte curente cabalistice. Cel mai bogat dintre ele se ocupă preponderent de lumea limbajului, de cifre și de litere, având drept țel

cunoașterea Numelor divine prin exerciții spirituale, deci apropierea de Dumnezeu, dincolo de abisul ce-L desparte de om. Acest curent constituie *Kabbala literelor*, iar marele său animator și împlinitor a fost fascinantul și neîntrecutul Abraham Abulafia, spirit neliniștit și patetic, cel carele, pornit din Spania, a trăit prin Sicilia, Italia, Grecia, Malta, înfințând în toate aceste locuri, ca și în țara sa de baștină, înfloritoare școli cabalistice. În afară de desăvârșirea *Kabbalei literelor*, a compus poezii și a lăsat în puținele manuscrise ce s-au păstrat, ca prin minune, transcrieri ale unor mesaje divine. De aceea, *Kabbala* cultivată de Abulafia poartă și denumirea de *Kabbală profetică*. Între *Kabbala sefirot* și cea a literelor există confruntări contradictorii, dar nu relații de excludere, ele fiind mai degrabă complementare, precum arată unul dintre străluciții discipoli ai lui Abulafia – Gikati-lla (Spania, sec. XIII) – în celebra sa scriere *Porțile limpezimii*. Oricum, *Kabbala literelor* iradiază, peste secole, o vitalitate cel puțin la fel de strălucită ca mereu înnoita actualitate a *Kabbalei sefirot*. Mi se pare chiar că instrumentul preferat de lucru al cabaliștilor contemporani este tocmai *Kabbala literelor*. Poate că impresia mea se bizuie, în bună parte, pe întâmplarea unor lecturi recente. Numărul cărților consacrate *Kabbalei* este exorbitant, astfel că pentru un simplu iubitor al său este cu neputință a încerca o lectură exhaustivă. S-a brodit însă ca, în ultima vreme, să fi avut plăcerea unor lecturi deosebit de interesante și de sugestive studii consistente despre psihanaliza freudiană, despre filozofia lui Nietzsche și despre jocul de șah, dezvăluind interpretativ legături (ne)surprinzătoare și foarte strânse între aceste „sisteme” atât de diferite și *Kabbala literelor*.

Câtă vreme curentele cabaliste au respectat cu strictețe tradiția transmiterii exclusiv orale („de la gură la ureche”) a învățăturii lor, *Kabbala* nu a depășit spa-

țiul spiritual iudaic. Un timp după ivirea și răspândirea, pe atunci foarte înceată, a primelor scrieri cabaliste (*Zohar* fiind opera fundamentală), a luat naștere *Kabbala creștină*. Începând din secolul XV asistăm la apariția, aș spune explozivă, a cabaliștilor creștini și a operelor lor, multe dintre ele strălucite și de neuitat. Nu e aici locul să creionez măcar o schiță a istoriei *Kabbalei* creștine, mă mărginesc a nota doar câteva nume de cabaliști și de opere: Pico della Mirandola (*900 teze; Apologia*), Reuchlin (*De verbo mirifico; De arte cabalistica*), Tritheim (*Polygraphia; Chronologia mystica*), Paul Rici (*Isagoga; De caelesti agricultura*), Gilles de Viterbe (*Libellus de litteris sanctis et hebraicis*), Giorgi di Venezia (*De Harmonia mundi*), Guillaume Postel, traducător în latină al *Zohar*-ului (*De orbis terrae concordia*). Această înșiruire ar putea fi necrezut de mult prelungită.

Se înțelege că diferitele forme de manifestare ale *Kabbalei* creștine nu sunt identice cu *Kabbala* iudaică, dar esența lor e comună. Cred că apariția și înflorirea *Kabbalei* creștine este recunoașterea unor rădăcini (de multe ori ignorate sau negate) și consfințirea faptului că spiritualitatea creștină este o continuare a celei iudaice.

Kabbala, deși pornește din religie și păstrează legături cu aceasta, se bucură de o „independență” fermă și indubitabilă. Orice religie se bazează pe dogme, formulează legi și pronunță porunci. *Kabbala* nu cunoaște asemenea îngrădiri. Orice religie este un sistem închis și o încremenire. *Cabala* înseamnă „tradiția” deschisă fără încetare, modalitate de aflare a unor căi noi. Datorită acestor deosebiri, unii cabaliști sunt tratați ca eretici de către Sinagogă și Biserică. Abulafia a fost anatemitizat de rabinii ortodocși, Pico della Mirandola, condamnat de Papă, a fugit în Franța, dar nici acolo n-a scăpat de închisoare.

Aș încheia această scurtă incursiune în lumea *Kabbalei* cu un citat din medicul,

alchimistul și filozoful Paracelsus: „*Kabbala*, după mine, este universală, îmbrățișând lucrările întregii lumi, sau particulară în ceea ce privește lucrările rațiunii individuale.”

A.B.: *Sunteți un poet cu un „simț” deosebit al limbii. Oamenii scrisului cunosc, în general, și alte limbi decât cea maternă: unii dintre ei ajung să se întrebe dacă există pe lume o limbă perfectă. Care ar fi părerea Dvs.?*

A.L.: Între mine și limba română există mai mult decât un flux de simțire reciprocă. E o simbioză binecuvântată care-mi dăruie împlinirea unui sens major al ființării. Sunt un rob fericit al limbii, dar în același timp un stăpân statornic și neiertător al ei. Cred că poezia, cea care-și merită numele și-și împlinește rostul reprezintă inima și duhul fiecărei limbi. Ce înfățișare și ce puls sonor ar avea, de pildă, franceza fără Ronsard și Baudelaire, italiana fără Petrarca și Dante, româna fără Eminescu și Ion Barbu?

Sunt sigur că întrebarea dacă există o limbă perfectă este un fel de nucă în perete, pornită nu numai dintr-o confuzie de termeni, ci și din ignorarea realităților lingvistice. Nimic din ce-i omenesc nu este, de fapt, întru totul perfect. Fiecare limbă, pe căile sale și purtată de propria suflare, tinde spre și se apropie de perfecțiune. Un „clasament” obiectiv al apropierii limbilor de perfecțiune ar fi artificios și, în cele din urmă, absurd. Fiecare limbă desfășoară una sau mai multe calități majore, care-i sunt specifice: germana are instrumentele cele mai fine pentru mânăuirea subtilităților filozofice, franceza a născut și hrănește gândirea carteziană, ebraica este limba cea mai bogat încărcată cu daruri metafizice etc.

Pentru mine, firește, cea mai apropiată de perfecțiune este limba română. Acest simțământ profund subiectiv nu umbrește prețuirea celorlalte limbi. Limba noastră este încă relativ tânără, are rădăcini adân-

ci, dar și ramuri pe cale de înmugurire și virtuale înfloriri. Viguroasă fără înnodări anchilozante, statornică, dar păstrându-și minunate deschideri mișcătoare, sonorități neașteptate și miezuri stârmitoare de noi înțelesuri, „mult e dulce și frumoasă” limba ce ne călătorește prin trecerea acestei lumi. Nu uit că de vreo jumătate de veac limba română a fost rănită prin infiltrarea unei ideologii nefaste cu țandări de lemn și încercări de schilodiri nemernice. Fenomen întristător a cărui stingere va cere un răstimp destul de lung. Toată vremea i s-a opus însă și continuă să-l înfrunte, existența limbii românești curate și nevătămate. Fără a fi singurii, poeții au fost și rămân garanți de frunte pentru creșterea luminoasă a limbii române. Și mă bucur foarte că majoritatea poezilor din Basarabia și Bucovina, atâți cât mi-a fost dăruit să-i citesc, se arată vrednici și uneori străluciți mânuitori ai unei limbi menite dăinuirii biruitoare.

A.B.: *Credeți că există undeva un centru spiritual și intelectual al înțelepților lumii?*

A.L.: După părerea mea n-ar exista nici unul, nici mai multe „centre” ale înțelepciunii. Cred mai degrabă că există locuri răspândite în lungul și-n latul lumii, în care viețuiesc și dăruie lumină cei ce merită a fi numiți înțelepți. Omul sfințește locul. Înțelepciunea este o *rara avis* și de multe ori este luată în seamă cu întârziere. Înțeleptul este cu precumpănire un singuratic și, de multe ori, nu are discipoli (în sensul curent al cuvântului). În cele mai multe cazuri lumea nu se hrănește decât din lăsată înțeleptului. Informaționalul se asimilează printr-un proces de învățare, înțelepciunea nu este informațională și nu se învață. Am putea-o numi o semănare care dă roade târzii. Lumina semințelor sale răzbește încet și rămâne o vreme tănuită. Să căutăm cu osârdie bucuria împăcată a descoperirii acestor roade târzii.

(1996)

CINE DUCE-N MĂINI O CARTE E UN OM ȘI JUMĂTATE

Dinu MIHAIL

Adversari ai citatomaniei, vom începe totuși acest demers în favoarea cărții cu o scurtă poveste, pe care am găsit-o în *Sertarul cu aplauze* al unui scriitor drag inimii noastre: Ana Blandiana.

...Pe vremea aceea, când un pictor era arestat, i se dădea voie să-și poarte cu el în închisoare și trusa cu pensule și vopsele. Astfel, atunci când a intrat în celula întunecoasă din turn, primul gând al eroului acestei povești a fost să-și picteze pe unul din pereți o fereastră. Pictă într-adevăr o fereastră deschisă, prin care vedea cerul orbitor de albastru. Dimineața, când intră să-i aducă bucata de pâine și apa, temnicerul trebui să închidă ochii, orbit de lumina care pătrundea prin fereastra pictată. „Ce se întâmplă aici?”, răcni el și se repezi să închidă fereastra, dar se lovi de perete. „Am deschis o fereastră, răspunse pictorul liniștit. Era prea întuneric.” „Ha, ha, ha”, râse temnicerul uimit că se lăsase înșelat. Și-l îngână batjocoritor: „Ai deschis o fereastră? Ai pictat o fereastră, nenorocitul! Nu-i o fereastră adevărată. Îți închipui doar tu că e o fereastră.” Pictorul răspunse calm: „Am vrut să fac lumină în celulă și am făcut. Prin fereastra mea cerul se vede. Chiar și dumneata, intrând, a trebuit să închizi ochii din cauza luminii.” De data asta temnicerul se supără: „Crezi că mă poți îmbăta cu apă rece? Turnul acesta nu are nicio fereastră, cine intră aici nu mai ajunge să vadă lumina zilei.” „Și totuși, în celula mea lumina intră prin fereastra deschisă”, spuse pictorul. „Da? Își bătu joc temnicerul. Atunci de ce nu evadezi? Așa m-ai convinge și pe mine că e vorba de o fereastră adevăra-

tă.” *Pictorul îl privi cu atenție, înaintă câțiva pași spre zid și se aruncă pe fereastră. „Stai!”*, sări temnicerul înspăimântat, încercând să-l oprească. „Alarmă! A evadat!” începu el să urle, în timp ce prin fereastra deschisă se auzea trupul pictorului despiciând aerul spre lespezile de la piciorul turnului...

Morala acestei povești ar putea fi următoarea: și **cartea este o fereastră spre lumină**. Și încă ce fereastră! E, de-a dreptul, una miraculoasă. O fereastră spre trecut, prezent și viitor. Iar cine nu cunoaște trecutul, nu înțelege sarcinile prezentului și riscă să rateze șansele viitorului. Cărturarul Nicolae Milescu Spătarul ne atrage, de peste veacuri, atenția: „Inima privind la cele trecute mai lesne prevede cele viitoare.” Unul dintre neajunsurile, năravurile noastre rele este, se pare, hemoragia, beția de cuvinte. Vorbim mult, ne pupăm teatral-zgomotos și trăim puțin, sinucigaș de puțin în intimitatea cărții. A cuvântului tipărit în general. Pe când chiar și din punct de vedere anatomic suntem făcuți mai mult pentru ascultare decât pentru melițare / vociferare. Dovada se vede de la o poștă: Dumnezeu ne-a dat două urechi și o singură gură.

Omul fără lecturi este un infirm, un automutilat, un invalid spiritual. O pităcanie, un liliput intelectual. Ne întrebăm deseori de ce e puțină minte, credință în lume. Domnul Dumnezeu explică clar în cartea cărților, **Biblia**: „Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup.” Oamenii-trup, tub digestiv lângă trup digestiv, fără cealaltă

dimensiune esențială: spiritul, care se dezvoltă, se acumulează numai prin cunoaștere, prin lectură. Oricât de ocupați am fi, trebuie să gestionăm în așa fel timpul ca să ne croim o oază de liniște, de răgaz și pentru informare, pentru lecturi. Căci nu e de glumit: în secolul al XXI-lea vor rezista și se vor impune numai popoarele bine documentate. Nimic durabil nu se realizează pe mizerie materială și intelectuală, fără informare temeinică, fără disciplină interioară și beția riscului. Neconcurențiali vor fi storși ca o lămâie între chingile bicisniciei economice și vor fi aruncați la coșul cu gunoi de lux al istoriei. Dintre numeroasele instrumente ale minții omenești (cum ar fi: roata, plugul, microscopul, telescopul, telefonul, radioul, internetul și încă multe altele) cel mai uluitor este, fără putință de tăgadă, cartea.

Ca și sportul, ca și artele marțiale, bunăoară, cartea îl suveranizează pe om. Îl face mai liber, mai sigur de sine. Îl ferește de capcane existențiale, inclusiv ideologice. Ne plângem la orice colț de minut că avem parlamente de lupi. Corect! Dar cine naște un parlament de lupi? Un popor de oi, oismul (citește: incultura) – bioderma care suge sângele și energia popoarelor – luându-se din lipsa de informare fundamentală. Felul în care cuvintele, gândurile apar și se aliniază în noi, sub formă de frază și discurs, nu este ceva înăscut, ci se obține prin deprindere, prin exercițiu. Deci, se obține. Deci, se poate obține. Important este să vrem. Dacă vrei tare, toate celelalte vin parcă de la sine.

Emoționantă, plină de învățăminte este povestea Anei Blandiana... Poate că ar trebui să mă bucur. Totuși, constat că sunt obosit ca un măr născădit. Și scârbit. Sunt traversat de vreo postmodernistă angoasă sau poate vreun acces de flatulență mă apasă? Nu fi trist, *măi greiere*, las' că pân' la urmă înjghebăm noi o țară-poveste de minune, în pofida miliardelor furate de

animăluțele politice. Totul este scump pe la noi, inclusiv râia și sifilisul *lights*. Numai omul a fost și este ieftin. Adevărul e că ne cam pierdem viața tot câștigându-ne existența. *Viața noastră, ce-ați făcut cu ea?* Ca să n-o apuci pe coclauri cântând, în asemenea momente este bine să te transferi, fie și imaginar, în locuri dragi sufletului tău.

Ei bine, mă aflu la Bălți, capitala nordului falnic, printre niște oameni *jos pălăria!* Cum ar fi profesorii și scriitorii Gheorghe Popa, Nicolae Leahu, Anatol Moraru, Valentin Jitaru, Vasile Buzdugan ori Gheorghe Calamanciuc, uneori poreclit *Dulcea Bucovină* de către cei apropiați. Aflu, printre altele, că relativ recent Valentin Jitaru a editat o carte de largă utilitate pentru cititorii de la șapte la 70 de ani: *Dicționar de greșeli uzuale*. Alături de regretatul Valentin Mândâcanu și Alexei Palii, de Ion Ciocanu și Valentin Guțu, de Irina Condrea și Vlad Pohilă, domnul profesor V. Jitaru este o santinelă de nădejde la hotarul dreptei întrebuintări a cuvântului. Totodată, Domnia Sa este și un cititor exigent, scrupulos, cu „pretenții”. Din câte am înțeles, el nu citește ca să „omoare” timpul, ci din necesitatea bine conștientizată de a fi un om cult, informat și, mai ales, descătușat. Lucrul acesta se desprinde clar și din interviul de mai jos, pe care dumnealui a acceptat cu plăcere să ni-l acorde.

– **Ne interesează următorul aspect: cum citiți? Luați cărțile la nimereală sau aveți un sistem de lectură?**

– În primul rând, mă străduiesc să „ciugulesc” vârfurile din fiecare literatură. Să zicem, de la englezi iau Shakespeare, Dickens, William Golding... De la ruși – Turgheniev, Dostoievski, Cehov; de la francezi – Hugo, Baudelaire, Maupassant... Și tot așa mai departe. Apoi mă străduiesc să-i „vânez” pe laureații Premiului Nobel în domeniul literaturii, cum ar fi Albert Camus,

Ernest Hemingway; Mario Vargas Llosa, Thomas Mann, Márquez etc., etc.

– ***Se învață cititul, așa cum se învață scrisul, odată cu fiecare lectură?***

– Cred că da. Fiecare text, într-un fel, îi propune cititorului o aventură nouă. Cititorul trebuie să decidă cum va parcurge acea carte nouă. Asta depinde nu numai de cartea însăși, ci și de timpul de care dispune cititorul, de dispoziția în care se află el. Un cititor pe care îl dor dinții va citi altfel decât un cititor care tocmai a încheiat, de exemplu, un voiaj de nuntă. Sentimentul cu care ne apropiem de carte la lectură determină și el lectura.

– ***Care este cartea vieții Dumneavoastră?***

– Nu există o carte a vieții mele. Există cartea diferitelor momente din viața mea. În general, sunt de părere că omul nu trebuie să citească muuult, ci *destul*, adică selectiv și bine, cu creionul în mână. Ca să-și noteze cuvinte noi, expresii, gânduri...

– ***Am vorbit despre plăcerea lecturii. N-am vorbit de pericolele care, spun unii, le comportă sau amenință lectura. Sunteți pesimist sau optimist în legătură cu viitorul lecturii?***

– Sunt optimist. Cred că o carte este un obiect care poate fi (și) periculos. Lectura e o activitate intrinsec subversivă. Tocmai de aceea cred că cei care se află în poziții de putere se tem permanent de puterea cititorului. Pentru că cititorul excavează, sapă realitatea sau, cel puțin, are puțința de a citi în profunzime, spulberând propaganda și dogmele. În special, societățile totalitare de pretutindeni se tem de lectură, se tem de cititorul-cititor, avizat și bine documentat. Tuturor tiranilor, führungurilor, dictatorilor și democrațiilor numai cu numele le este frică de omul care cunoaște. Știți de ce? Fiindcă omul înnobilit de carte devine suveran lăuntric, adică liber, puternic prin lectură, deci nu poate fi influențat sau manipulat așa cum dorește vreun Guvernou nătâng.

BIBLIOLOGI, BIBLIOFILI ȘI COLECȚIONARI**UN OM AL CĂRȚII –
IOSIF M. PARHOMOVICI***Iurie COLESNIC*

Câteodată, când trec pe str. A. Șciusev, pe lângă casa cu nr. 67, am senzația că va apărea pe prag un bărbat împovărat de gânduri, așa cum mi-și fi dorit să-l cunosc și eu. Și ca să-l întâlnesc încă o dată, trebuie să fac un lucru atât de simplu: să încerc a aduna lumina împărtășită de el pe paginile cărților, risipită în sufletele semenilor, în visele blânzilor săi discipoli. Posibil că numai atunci cele două maluri ale enormei prăpăstii ale uitării s-ar mai apropia unul de altul...

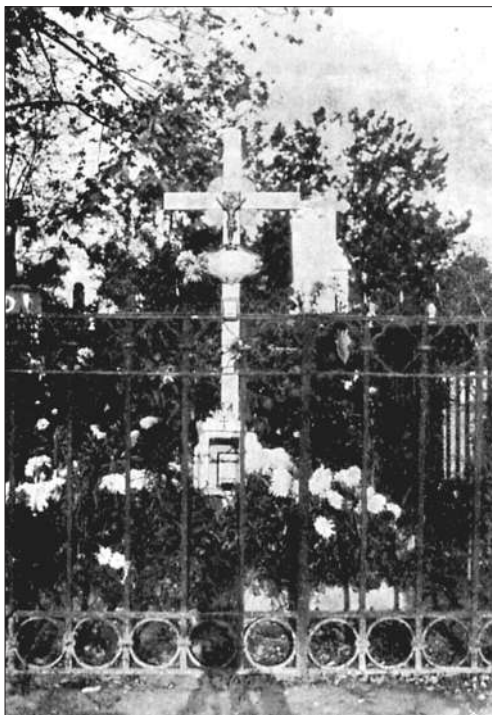
Fire de cronicar, Iosif M. Parhomovici a preferat să stea o viață de om aplecat peste

cărți, arhive, corecturi. Fostul lui elev, Nicolae Popovschi, în volumul de memorii *Din negura trecutului* îl definește astfel: „Era un om de mare noblețe la suflet. Punctual în conduita de profesor, el în lunga-i carieră de dascăl n-a lipsit o singură oră, intrând în clasă îndată cum suna clopoțelul.”

M-a uimit acest pedantism al unui savant ce se străduia să scrie niște pagini de istorie într-o urbe uitată de lume. Căutam disperat niște descrieri ale școlilor eparhiei din Chișinău... Atât de puțin cunoșteam istoria acestor așezăminte de cultură care au existat până mai nu de mult. Am fost nespuse de grăbiți în această a doua jumătate de secol încât ne-am dat toată silința să ștergem orice amintire despre existența lor. Țin minte și astăzi ziua ceea de toamnă când mi-a nimerit în mână un volum solid cu descrierea amănunțită a tuturor școlilor și chiar cu o listă mare a absolvenților Seminarului Teologic din Chișinău, cu biografii sumare. Pe frontispiciul cărții scria: I.M. Parhomovici.

Dar să ne întoarcem la paginile lui Nicolae Popovschi: „Iosif Mihailovici a fost celibatar. A dus o viață foarte cumpătată, în muncă fără preget. Religios, mereu ocupat cu cărți, el putea cu drept cuvânt să spună că nu cunoștea decât două drumuri – la biserică și la bibliotecă. Când mi se întâmpla să trec pe la dânsul seara, îl găseam stând în picioare la masa lui de lucru, unde la lumina a două lumânări de stearină, ca un vechi letopisetz, răsfoia arhivele. Vioi în mișcări, plin de suflet, el așa a și rămas până la adânci bătrânețe.

– Câți ani aveți dvs., Iosif Mihailovici? I-am întrebat odată.

– Cred că nu ai nici o mireasă pentru mine, mi-a răspuns el, deci pot să-ți spun că am împlinit 85 de ani.

Peste un an s-a îmbolnăvit de pneumonie și a murit.”

În plan cronologic biografia lui I.M. Parhomovici se citește foarte ușor. S-a născut în 1846, în gubernia Poltava, în familia unui preot ucrainean. Când a împlinit nouă ani, fratele său mai mare, Vasile, pe atunci director al școlii duhovnicești din Chișinău, l-a adus în Basarabia. Aici a absolvit seminarul, apoi și-a continuat studiile la Academia Kieveană.

În 1871, proaspătul absolvent al academiei se încadrează în serviciu la Seminarul Teologic din Chișinău, unde a lucrat ca profesor timp de 35 de ani.

Îmi este greu să mă pronunț într-o formă categorică despre metodele pedagogice ale lui I. Parhomovici. Atunci când

din amintirile foștilor seminariști aflăm că el, fiind învățător de istorie, nu le comunica aproape nimic despre istoria ținutului, despre oamenii de cultură ai acestor plaiuri, în gând îl mustram. Dar pe loc îmi schimbam culoarea emoțiilor, descoperind și o altă față a eroului nostru: „Ceva mai aproape de elevi stătea Iosif Mihailovici Parhomovici, profesorul nostru de istorie bisericească.” Iar ceva mai încolo același N. Popovschi ne comunică: „În clasă se știa că două treimi din oră el va face interogații, în timpul cărora va asculta neapărat trei elevi, și ultimele douăzeci de minute va explica lecția următoare. La interogații nu se mărginea la materia lecției curente, ci punea anumite întrebări – aceleași de fiecare dată – și din ultimele patru-cinci lecții, cu privire la părțile esențiale. Întrucât aceleași întrebări se repetau mereu și în aceiași termeni, iar răspunsurile se cereau aceleași de fiecare dată, în cele din urmă cunoștințele mai importante se fixau în memorie, rămânând pentru totdeauna. Era o metodă fericită, de la care profesorul nostru nu se abătea niciodată.”

Contul său literar I. Parhomovici l-a deschis pe când se afla la Kiev. Studentul își încearcă pana, publicând articole cu conținut teologic în revistele *Voskresnoe citenie* și *Eparhialnîe vedomosti*. De aici încolo timpul vieții acestui savant este măsurat cu numărul cărților citite, cu numărul șpalturilor de corecturi lăsate prin tipografie, cu numărul paginilor de revistă pregătite pentru publicare.

Deosebit de prețioasă mi s-a părut observația lui N. Popovschi, autorul valorosului volum *Istoria Bisericii din Basarabia 1812-1918*. . . Ca specialist în problemele istoriei Bisericii, ca om de știință dintr-o altă generație el afirmă foarte sigur: „Pe lângă profesorat, Iosif Mihailovici s-a ocupat foarte mult cu cercetări asupra trecutului Basarabiei în domeniul bisericesc. Putem spune că după Stadnițchi dânsul a fost cel

mai mare muncitor pe acest ogor, care a lăsat o mulțime de lucrări, toate alcătuite pe baza materialului din arhivele locale. A studiat activitatea aproape a tuturor arhipăstorilor din Basarabia. Cu acest prilej a dat la lumină o mulțime de documente.”

Dacă ne-am pune scopul să edităm opera științifică a lui I.M. Parhomovici, ar fi nevoie de mai multe volume. Vom aminti denumirile lucrărilor mai importante: *Viața și activitatea arhiepiscopului Pavel; Viața și activitatea arhiepiscopului Serafim; Schiță istorică asupra școlilor duhovnicești din eparhia Chișinăului de la 1812 – până la 1913; Schiță istorică asupra misiunii antischismatice și antisectante din eparhia Chișinăului de la 1838 până la 1910; Scurtă schiță despre viața și activitatea Preasfințitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, exarh al Sf. Sinod, mitropolit al Chișinăului și Hotinului (1813-1821) ș.a.*

Lucrarea despre G. Bănulescu-Bodoni a fost întrebuițată de Alexie Mateevici la pregătirea studiului său despre acest distins bărbat al Moldovei. Multe pagini de A. Mateevici sunt, pur și simplu, o transpunere în română a lucrării citate mai sus. Și dacă ținem cont de faptul că în lucrarea sa despre școlile duhovnicești ale eparhiei din Basarabia I. Parhomovici îi face o caracteristică frumoasă preotului moldovean, viitorul autor al poemului *Limba*

noastră, putem presupune că între ei au existat anumite relații. Iar fostul profesor nu dădea, pur și simplu, niște avansuri, ci lăsa să se întrevadă că speranțele lui sunt legate și de acest fost seminarist care, cu timpul, trebuia să crească într-un savant și scriitor cu renume.

Aici ar fi cazul să deschidem din nou cartea *Din negura trecutului*. Căci, autorul ei, N. Popovschi, ne-a copleșit nu numai prin noutatea materialului expus, ci și prin simțul obiectivității. Eroul amintirilor sale trece în paginile de carte cu toate calitățile și păcatele deopotrivă. Nu face excepție nici I. Parhomovici: „Lucrările lui Iosif Mihailovici conțin o sumedenie de amănunte, dintre care multe, la drept vorbind, nu prezintă nicio valoare, dar cuprind și multe acte de mare însemnătate.”

Și tot despre el, în alt loc: „Blând din fire și îngăduitor, Iosif Mihailovici în sprijinul acesta tratează și subiectele, așa încât multe fapte și personaje la el sunt lipsite de lumina istorică adevărată.

– Nu prea pricep eu lucrările dvs., îi spun eu odată lui I.M. Parhomovici.

– De ce? Ce anume nu pricepi?

– Cu mult interes am citit monografiile dvs. despre arhipăstorii basarabeni, stăruiam eu să-i lămuresc ideea mea, căutând o formă mai moale, dar nu știu cum toți prea seamănă unul cu altul, toți sunt la fel

de buni, la fel de plini de sinceră și adâncă credință, toți binevoitori, evlavioși... Și ei doar au fost oameni... Cred că aveau și ei păcatele lor... Cred că nu semănau chiar atât unul cu altul... Dvs., Iosif Mihailovici, sunteți prea iertător, prea bun la inimă!

– Dar cum puteam eu să vorbesc despre cineva dintre arhipăstorii noștri, stăruia cu multă inimă să mă lămurească bătrânul profesor, dacă toți ei aveau atâta bunăvoință față de mine?! Cum puteam măcar un cuvânt să scap contra preasfințiților noștri?!...

Relațiile personale, bineînțeles, nu prezentau un motiv suficient pentru a denatura realitatea istorică și nu putea îndreptăți lipsa de obiectivitate, rămâne însă necontestat meritul lui Parhomovici, că a dat publicității un enorm material din arhive cu privire la viața locală, și meritul lui e cu atât mai mare, că dânsul a fost un om străin pentru pământul Basarabiei."

Și totuși, partea cea mai de preț în firea omului rămâne a fi noblețea și nicidecum slăbiciunile. Ele, în fond, îndeplinesc rolul ce revine umbrei în pictură. De aceea, să subliniem că, fiind și subiective, lucrările lui I.M. Parhomovici prezintă astăzi un interes deosebit. Astăzi noi ne-am pomenit total ruși de la o realitate istorică relativ apropiată ca timp. Deci, putem sparge gheața trecutului numai prin mijlocirea unor asemenea scrieri în care amintirile personale, materialele de arhivă și ritmul de letopiseș se împletesc cu sufletul savantului. Orice etapă istorică este o experiență socială, un capital moral care nu poate fi și nici nu trebuie să fie dat uitării.

În caz contrar, ne pomenim înconjurați de golurile negre ale uitării...

Câțiva ani în urmă am „îndrăznit” să pomenesc numele lui I. Parhomovici într-un articol. Și pe loc un savant de la Academie mi-a făcut din deget dojenitor. Chipurile: „Ce faci? Tipul a fost redactor la *Chișiniovskie eparhialne vedomosti!*”

Și nu numai atât. I. Parhomovici a fost un membru activ al Societății istorico-archeologice bisericești, a făcut parte din comitetul pentru editarea *Analelor* societății, s-a aflat în fruntea muzeului de obiecte vechi bisericești. Și tot el a fost acela care a susținut aspirațiile naționale ale moldovenilor basarabeni – moment important pentru acea grea răscruce a epocii.

Necrologul tipărit în revista *Viața Basarabiei* conține un rezumat al unei vieți pline de zbucium: „Moartea lui I.M. Parhomovici, în vârstă de 86 de ani, n-a fost pe neașteptate, pentru cunoscuții și prietenii lui, tuturor însă ea le-a produs o mare durere sufletească.

Fire blândă, plină de optimism neobișnuit, om de probitate exemplară, foarte modest în cerințele lui personale, cu-n suflet de rară noblețe, I.M. Parhomovici s-a bucurat de un sincer respect din partea tuturor aceluia care au avut ocazia să-l cunoască sau să colaboreze cu el."

Într-o zi de ianuarie a anului 1932 l-au coborât într-o groapă de mormânt la cimitirul de pe strada Armenească din Chișinău. De acum încolo nimeni și nimic nu-l mai putea despărți de pământul Basarabiei, care i-a fost atât de drag...

PROCESUL LITERAR CONTEMPORAN

UN PANORAMIC AL APARIȚIILOR EDITORIALE (VIII)

Între poezia unei generații și generația unei poezii

Criticul și istoricul literar **Alexandru Burlacu** vine din nou în fața numeroșilor săi cititori fideli, segment uman alcătuit din studenți, masteranzi, doctoranzi și colegi de breaslă, cu un deosebit volum de eseuri critico-literare despre poezia generației poezilor basarabeni, care a catalizat perioada „ochiului al treilea”, precum a *boțezat-o* academicianul Mihai Cimpoi.

Volumul dat are și un titlu semnificativ – *Poeții și trandafirul** (Tipogr. „Elan Poligraf”, Chișinău, 2015) care, prin cuprinsul său, unește activitatea actuală a istoricului literar cu vocația de critic, dar și cu talentul artistic, conferind paginilor sale originalitatea și atractivitatea la lectură.

Pentru a putea cerceta cu obiectivitate realizările poetice ale generației date, autorul a pornit, se pare inevitabil, de la o distincție netă: între producători prolifici și realizatori parcimonioși. De aceea, severitatea selecției cantitative nu ni se pare exagerată, în cazul volumului acesta semnat de Alexandru Burlacu, pentru că, și în acest spațiu cultural românesc a existat „un model catalitic și stimulator în cele mai importante metamorfoze și bătălii canonice” (p. 3), precum specifică alcătuitoarea.

Panorama lui Alexandru Burlacu, ce alcătuiește cuprinsul volumului *Poeții și trandafirul*, este desigur așa cum declară chiar autorul ei, una a poeziei aflate în mrejele obsesiei, ale „perfectiunii, chiar dacă astăzi

se mai discută într-o manieră delicată despre anacronismul poeziei noastre” (p. 8).

Punând *lumina pe relieful de peste medie*, Alexandru Burlacu face, prin selecție, să iasă la iveală adevăratul și indubitabilul fenomen al înălțării poezilor „ochiului al treilea”.

Vom fi, deci, de acord cu criticul nostru care afirmă că, prin contribuția unor poeți ca Vasile Romanciuc, Nicolae Dabija, Leonida Lari, Marcela Benea, Leonard Tuchilatu, Iulian Filip, Nina Josu, Ludmila Sobiețchi, Valeria Grosu, Ion Hadârcă, Leo Butnaru, Arcadie Suceveanu, Eugen Cioclea și Andrei Țurcanu, genul ca și *fenomenul devine un foarte suplu și rafinat mijloc de expresie*. Cauzele acestor modificări substanțiale se pot găsi într-un efort analitic superior, într-o estetică bine comparabilă cu aceea a unei bune părți din autorii culegerilor de inedite.

O panoramă este totuși nu atât un proces-verbal de constatare, cât o propu-

* Burlacu, Alexandru. *Poeții și trandafirul*. Chișinău : Tipogr. „Elan Poligraf”, 2015. 204 p. ISBN: 978-9975-66-502-5.

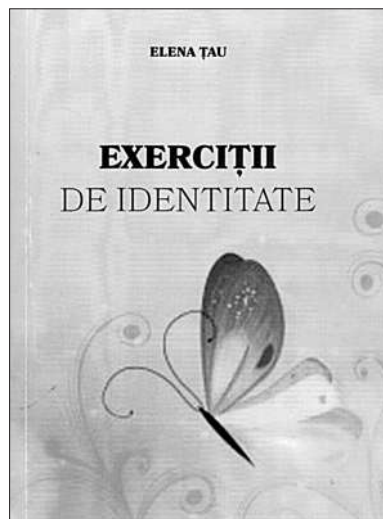
neres deschisă, o operă în mișcare, *work in progress*: „Poeții generației «ochiului al treilea» – Nicolae Dabija, Leonida Lari, Vasile Romanciuc, Ion Hadârcă, Marcela Benea, Iulian Filip, Nina Josu, Renata Verejanu ș.a. – au mers pe linia artelor poetice ale șaizeciștilor, ceea ce a dat apă la moara exegeților din vremea de pe urmă să-i inculpe de anacronism, kitsch ideatic, timiditate în experimentele poetice. Modelul idilic este, în poezia generației „ochiului al treilea”, un construct imaginar copleșitor și desuet, de altfel, la început poetizat, iar apoi depoetizat, derodat tot de ei. În inerția cutumelor șaizeciștilor, ei continuă „stilistica eminesciană” (Tudor Vianu), elogiază la începuturile lor „omul arcadic” văzut într-un spațiu bucolic utopizat, descoperind treptat condiția tragică a ființei. Modelul fascinant devine *Odă (în metru antic)*, suferința „dureros de dulce”. Locul paștelor de altădată îl iau „relecturile eminesciene” prin diverse filiere ale marilor interbelici, prioritate având Lucian Blaga” (p. 11), afirmă Alexandru Burlacu, autorul acestui minunat volum de eseuri despre o generație de poeți care au scris, deja, o adevărată pagină a Poeziei basarabene în *Istoria literaturii române*.

Noi exerciții literare

Sunt convins că foarte mulți colegi de breaslă, dar și studenți, masteranzi și doctoranzi de la Litere, vor observa cuprinsul proaspătului volum de studii și articole literare, semnat de conferențiarul universitar Elena Țau, intitulat *Exerciții de identitate** (Chișinău, 2015).

Dacă admitem că lucrarea dnei Elena Țau constituie un gest temerar, tot același lucru îl putem afirma și despre gestul celui ce încearcă să se pronunțe, să confirme o judecată de valoare despre aceste exege-

* Țau, Elena. *Exerciții de identitate* : culegere de studii și articole. Chișinău : Tipogr. „Notograf Prim”, 2015. 222 p. ISBN 978-9975-84-006-4.

ze cu încărcătură de date și idei capabile de a reda „clasicizarea” unor opinii anterioare și chiar de a clătina rutina în receptarea impusă de unii critici literari din acest spațiu cultural românesc.

În acest context, aș vrea să menționez ce ne afirma dna Elena Țau și la orele de literatură contemporană: critica literară *ar fi* conștiința unei literaturi...

Cuprinsul acestui volum ratifică adevărul imperativic, demonstrând că Elena Țau cultivă o critică *delicată*. Atentă la nuanțe, abilă în formulări, acoperind uneori neașteptate maliții, *cum pielea de antilopă a mânășii mâna subțire și nervoasă care ține un stilet*, autoarea volumului de *Exerciții...* literare nu vrea să rănească, dar nici nu poate opri gestul la jumătate. Câteva nume dintre scriitori (Mircea Eliade, George Meniuc, Ion Druță, Victor Teleucă, Nicolae Esinencu ș.a.) sunt dragi sufletului său.

Cartea cuprinde și studii parte nepublicate anterior, dintre care unele sunt adevărate sinteze critice – *Gândirea și aventura imaginației în poezia „ultimului” Teleucă* (p. 51-64); *Arta compoziției în proza lui Ion Druță* (p. 145-153); *Fascinația ezotericului* (p. 175-179); *Paradigme ale exegezei viere* (p. 194-202) ș.a. Stilul cercetătoarei

Elena Țau are o limpezime deosebită, judecările sale de *ierarhizare*, făcute cu același simț al echilibrului și cu o anumită responsabilitate de definitiv, încheind, de obicei, o analiză discutabilă de idei, cu bucuria descoperirii unor versuri aparte, a unor „bucăți” de proză originală, concentrate, o situează printre cei mai atenți critici literari contemporani de la noi.

Selecția lecturilor sale demonstrează o orientare spre valori sigure, dar și capacitatea de a formula condensat caracterizări, modernizând vocabularul și metodologiile critice autohtone (care este una instincțională, adaptabilă, rezultat al cunoașterii din interior a poeziei și a prozei, și nu a vreunui program teoretic preconcept și rigid).

Iată câteva exemple de *expresive găselnițe critice*. Pe marginea romanului *Noaptea de Sânziene* de Mircea Eliade, cercetătoarea observă că: „[...] *Noaptea de Sânziene*, fiind o frescă pe fundalul căreia se proiectează câteva iubiri palpante, se impune totuși înaintea de toate ca roman de idei și filozofic. Faptul, evident, se cere pus în legătură cu specificul eroilor, cu funcțiile și semnificațiile atribuite lor. În rol de protagoniști evoluează cu preponderență spirite neordinare, intelectuali înzestrați cu un mod propriu de gândire, care discută intens idei, manifestându-se drept voci ale lui Eliade-filozoful și istoricul religiilor” (p. 89-90).

În ceea ce privește generația șaizeciștilor și șaptezeciștilor deja afirmată a unor poeți de genul și sorgintea lui Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Victor Teleucă, Pavel Boțu, Liviu Damian, Vasile Romanciuc ș.a., Elena Țau scrie referindu-se, în fapt, la „specificul compoziției oricărei opere literare care este determinat în mare măsură de faptul din *ce* și *cum* se construiește ea. *Ce* și *cum* se relevă drept o dihotomie care privește, pe de o parte, organizarea secvențială a textului, ca succesiune sin-

tagmatică, iar, pe de altă parte, dislocarea și articularea, inclusiv paradigmatică, a imaginarului (a sistemului de imagini) denotat în discurs” (p. 103), care-l orientează pe cititorul atent „[...] spre miezul emoțional-ideatic al versurilor. E vorba efectiv de o estetică a conciziei asumată de poezia din anii '60-'70 care se vrea «multă». De altfel, supunând analizei creațiile lirice din acești ani, constatăm că, deși nu lipsesc schelările obtuze, artificiale, gata să se risipească, precumpănire covârșitoare au totuși bucățile bine legate, cu articulări clare, riguros supravegheate, cu o alcătuire sobră, precis definită și inteligibilă. Printre acestea se remarcă textele ce se edifică pe rădăcina unui simbol sau a unei metafore globale” (p. 107).

Despre resursele și valorile analiticului în nuvelistica lui Nicolae Esinencu (unul dintre marii prozatori basarabeni contemporani) putem citi în paginile 168-174, unde autoarea insistă argumentat: „Reconfirmându-și statornic apetența pentru umor, ironie, ludic și aluziv, scriitorul Nicolae Esinencu în același timp nu admite să-și restrângă recuzita limbajului la aceste mijloace de expresie. De la o carte la alta el manifestă o voință fermă de a-și singulariza discursul, nu o dată prin recurs la gesturi teribiliste, iar în ultimă instanță de a-și singulariza și limbajul. În consecință, în mai multe volume, mai ales de nuvele (*Era vremea să iubim*, 1977; *Nunta*, 1980; *Tunul de lemn*, 1988; *Gaura*, 1991, ș.a.), îl descoperim preocupat de construirea viziunii / perspectivei, de insolitarea strategiilor ilocutorii, de punerea în valoare a resurselor analiticului și a sugestiei psihologice.

Menționând aplecarea lui Nicolae Esinencu pentru analitic și psihologic, se cuvine să precizăm că aceste modalități rămân totuși la el complementare, scriitorul nepropunându-și în mod intenționat să facă o proză de analiză psihologică în sensul strict al cuvântului. Radiografia situațiilor,

a comportamentelor, a mișcărilor sufletești și de conștiință este realizată doar intermitent și în principal sumar, pe cale referențială, adică prin trimeri la ceva neexprimat în text, trimeri determinate de factura tramei și a vorbirii personajelor, de izotopia elementelor semnificante” (p. 168).

Fără îndoială că am mai putea poposi și asupra altor comentarii, dar îi rezervăm plăcerea și cititorului avizat, care va constata, sperăm, că Elena Țău rămâne a fi sensibilul comentator de poezie și proză pe care de atâta timp îl citim și studiem.

Volumul dat – *Exerciții de identitate* (culegere de studii și articole) – este unul dintre care pune statornicia în temeliele unei culturi prin cinstea și obiectivitatea care o caracterizează.

Poezia sub auspiciile Patriei

Steliana Grama este poeta Cuvântului și Dragostei eterne, însă creația ei mai poate fi identificată și cu poemele dedicate Patriei care sunt o memorie vie.

Când vorbim de meleag străbun, de neam, de cei dragi ne *amestecăm* cu versurile din volumul *Să ne păstrăm coloana vertebrală** (versuri de Patrie; ediție îngrijită de Claudia Slutu-Grama (mama poetei), Ed. Pontos, Chișinău, 2012), astfel suntem invitați să cutreierăm dealurile cu nimburi îmbietoare, cu oameni demni care evocă istoria acestui neam – *Rugăciune*: „Dă, Doamne, să fim un popor, / Dă, Doamne, să fim o credință, / Din apă, din lut și din dor, / Dar fără zbcium și suferință. / Dă, Doamne, să vie rugina / Pe lanț și pe arma de foc, / Și morții să vadă lumina, / Și viii să aibă noroc. / Dă, Doamne, o Libertate, / Istoria-ntreagă să fie, / Dă, Doamne, un pic de dreptate / Pe mult pătimita mea glie. / Dă, Doamne, o țără de ploaie / Și roade pe-aceste țărâne; / Trecutul ni-i plin de vă-

* Grama, Steliana. *Să ne păstrăm coloana vertebrală* : versuri de Patrie. Chișinău : Ed. Pontos, 2012. 244 p. ISBN: 970-9975-51-376-0.

paie, / Însă ce va fi mâine? / Dă, Doamne, un sfânt Viitor, / Dar fără de suferință, / Dă, Doamne, să fim un popor, / Dă, Doamne, să fim o credință!”

Capacitatea poetei de a admira, de a trăi memoria poporului său este nelimitată și se face simțită și pe cuprinsul acestui volum – *Suflet de poet*: „Și știm prea bine viața asta cum e, / Și știm prea bine cât ne-a mai rămas, / Și totuși, nu uitați că – ceas de ceas – / Se roagă pentru Dumneata o lume; / Se roagă la *Icoane*, cum pe vremi / Ni se rugau străbunii și părinții / Și e de-ajuns la *Patul Suferinței* / Doar printr-un gest sau geamăt să ne chemi. / Și vom veni – noi, sutele de mii, / Ce *Versurile*-ți știm ca pe-o Spovadă, / Și cine are suflet, să ne creadă / Că-n loc de *Rugi* rostim doar *Poezii*. / Vi le cunoaștem – toate – pe de rost / Și ne-au intrat în os, în nerv, în sânge, / În inima ce, iată, ni se frânge, / Gândind la *Anii Sfinți* prin care-am fost. / Și ne-am zbatut, si-am încercat – prin luptă – / Frumoși și tineri, să-ți urmăm *Cuvântul*... / Și azi, adesea, știe doar pământul / De-un vis zdrobit sau de-o aripă ruptă!”

Extrem de consecventă, Steliana Grama ne mărturisește mereu această aspirație devorantă pentru mântuirea acestui

neam: „Câte idei la noi, neîmplinite, / În Ceruri sus, ele sunt împlinite? / Da, mare, puternic e Dumnezeu, / Dar El e născut tot din neamul meu! / Zidul din față nu mai pare străin – / El e din neamul nostru, da-co-latin! / Cea ce se-ascunde cu el, Sfânta Dreptate, / Sper că ne-o da în sfârșit Libertatea. / ... Zidul în lături se dă și racheta / lute, pornește spre casă, ca o cometă. / Da, mare, puternic e Dumnezeu, / Dar El e născut tot din neamul meu!!!”

Aceste versuri ritmează cu voluptate și într-un univers himeric, cu luminile și cu umbrele, căroro poeta le acordă o valoare simbolică, de bine și de rău, delectând cu viziuni paradiziace – *Nu credem imposibilei minuni*: „Și-n vise facem genuflexiuni, / Născuții pe tărâmurii basarabe, / Istoria ne-a pus în patru labe / Și-am fost atât de mândri și de juni! / Înlanțuiți pe veacuri lângă roabe, / Urmașii unei mândre națiuni, / În vise facem genuflexiuni, / Născuții pe tărâmurii basarabe. / Ne scoatem viitorul la tarabe / La poarta unei case de nebuni, / Ne vindem cartea cea de rugăciuni / Și limba: sau *en gros*, ori pe silabe – / Născuții pe tărâmurii basarabe / Nu credem imposibilei minuni.”

Aspirația mereu mărturisită, aproape în fiecare vers, de a sparge limitele care ne încătușează, este copleșitoare și angajează întreaga existență și condiție umană: *Antiautonomii*: „Se vrea o împărțire-n două / Cu cei aduși încoa' de vânt, / Dar Țara are-a ei hotare, / Care au fost, vor fi și sunt! / Și vântul tot mai tare bate, / Și-aduce fumul de furnal, / Ce ne distruge sănătatea, / Că-i un înapoiat vandal. / Și fumul cela se depune / Peste țărâna-cernoziom, / Și mi se fură al meu nume, / Și Omul nu mai este Om! / Au vântul poartă marea vină / Sau fumul de furnal? Atunci / Să facem bolta mai senină, / Ca lacrima l-ai noștri prunci. / Să lichidăm, să facem noi / Și fără pagube, uzine, / Și vântul nostru va avea / Miros de mare și de pâine... / Nici când o împărți-

re-n două / Cu cei aduși încoa' de vânt, / Căci Țara are-a ei hotare, / Care au fost, vor fi și sunt!”

Am putea crede că poeta rătăcește într-o altă dimensiune a timpului trecut sau prezent, însă căutând să dezlege marile taine și nedumeriri, Steliana Grama ne luminează – *Să ne-nchinăm, oameni!*: „Să ne-nchinăm soarelui care ne încălzește, / Și pâinii smolite ce ne hrănește, / Îngenuchem în fața mamei care ne crește / Și-a bunului tată ce ne iubește. / Să ne-nchinăm meleagului nostru natal, / Limbii materne în care vorbim. / Și păcii – tezaur universal, / Întotdeauna țării în care trăim!”

O obsedantă imagine biblică a bunătații, utilizată împreună cu alte resurse poetice, ca mijloc de expresie, este alăturată, în volumul *Să ne păstrăm coloana vertebrală*, străbunului Nistru, într-un simbol al Moldovei – *Nistru*: „Nava-cometă zboară sinistru – / Pe o planetă pierde un Nistru. / Vreți să salvați de un ministru / Și de nitrați râul meu Nistru?! / Caut frenetic – dar în registru / Nu e înscris râul meu Nistru. / ... Voi, măi băieți, cei din visare, / Care sunteți în cerul mare? / Fost-a un vis greu și sinistru – / Curge-n Moldova râul meu Nistru.”

În pânza sfâșiată a apei se dezvăluie, în metaforă finală, un întreg și cutremurător destin exprimat prin verbul *A fost*: „A fost Pământ, / A fost Cuvânt, / A fost un Cer, / Plin de mister. / A fost Trecut – / Acuma-i mut, / Fără Cuvânt / Și fără lut. / A fost un Nume – / Frumoasă lume; / Dădu un somn / Peste un domn, / Peste nemoarte / Și neom. / A fost un Grai, / A fost un Plai; / A fost un dor / De viitor. / A fost Dreptate / Și Libertate, / Fără războaie / Și armate. / Au fost de toate – / Unele chiar ciudate. / Verbul «a fost» / Are vreun rost? / Aș vrea să știu: / 'N acest pustiu / Se va ivi / Verbul «va fi»?”

Poemele incluse în cuprinsul volumului *Să ne păstrăm coloana vertebrală: versuri de Patrie*, sunt o chemare de a între-

ține o permanentă stare de mândrie față de Țară și Neam, care nu cunoaște hotare și legi. Poeta noastră *stelară* își asumă responsabilitatea să sape la izvoarele primare a *cuvântului*, până ce atinge sensurile lui latente, neînregistrate de dicționarul uzual, convinsă că numai în straturile acestea adânci se află adevărata poezie, spre care se îndreaptă cu fața spre noi – cititorii fideli.

Crina Popescu – poeta care-și confesează temperamentul

Tânăra și originala poetă Crina Popescu ne demonstrează, sporind argumentul, se pare că avem privilegiul de a trăi în spațiul unei neconținute eferescențe poetice și pe măsură ce o generație ne oferă *ramurile* sale cele mai *înmugurite*, iată că alte promoții de tineri poeți (citește și poet!) apar în miez de primăvară – la fel de poetică (sic!), – aducând cu ei nu numai o renovată încredere în menirea și noblețea poeziei, dar și un fior proaspăt, *fresh*, cum ar zice criticul literar Alexandru Burlacu, care ne justifică, să sperăm că această *sugestivă și misterioasă mitologie a sensibilității omenești* își va menține încă vreme îndelungată sevele tinere și pline de rigoare.

Ziceam că poeta Crina Popescu vine și ea din semnul acestei generații, aducând cu sine nu numai puterea vitalistă, dar și cea senzorială, avidă de senzații pline și originale* (*Ziduri peste scări*, p. 11): „*Alerg prinsă de pământ / Precum ceara de lumânare / Și totul în jurul meu ar respira / cu aerul zidurilor din scări. / Mai reci ca sângele pietrei, / Mai nevăzute ca noaptea din întuneric, / Zidurile acestea sunt pretutindeni și nicăieri. // Se-ntâmplă deseori să văd ziduri în nori / Pe care cu privirea le strivesc câte-*

* Popescu, Crina. *Sângele cuvântului*. Chișinău: Editura pentru Literatură și Artă, 2015 (Tipografia „Universul”). 132 p. ISBN 978-9975-3070-0-0.

odată / Ca linia de orizont ce separă cerul de apă. / Iar când în lumină disting / Zidul de scară și scara de zid, / Mi s-ar părea că eu însumi sunt / Meșterul ce-a preschimbât / Gloria munților pe un ochi de pământ.” La cel de-al treilea volum de versuri, Crina Popescu își ascultă în continuare vocea, își confesează temperamentul: este evident că nu poate scrie altfel decât scrie și decât simte, fără niciun adaos, oricât de dezirabil ar părea aceasta dacă privim lucrurile din afară. Autenticitatea *simțurilor sângelui poeziei și cuvintelor* sale e garantată de puterea, în sine, a unor viziuni și metafore (de obicei, întrerupte înainte de punctul unei dezvoltări cursive), care fixează atenția cititorului atent (*Recunoștința*, p. 20): „*Acum va trebui să-nvăț doar drumuri, / Ce duc spre cer, spre dragoste, spre moarte. / Și cu atâtea gânduri care jertfă cer / Voi învăța să nasc iubirile în carte. / Doctrina mea e-un leagăn de poeme / Ivit din mintea dulce a visului refren / Și doar atunci când tristele-mi înalță cruce / Știința mea-i ecoul din pieptul unui tren / Și-mi mai rămâne acum doar să iubesc / Pe cei ce-au scris pe drumul meu speranță, / Că voi rămâne sclav de gând și-atunci / Când îmi voi scrie versul cu litere de moarte.”* Poate detestă emfaza de orice fel

și nu se poate exprima decât în formulări abrupte, rezezi, care creează o impresie de încordare, dar și de ciudată răceală (*Vânt pe mare*, p. 10): „Și unde s-au ascuns clipele... / Când pe valul mării, pe pietre fierbinți, / Alergam după pălăria purtată de vânt / Și nu știam că omul e asemenea în timp. // Nu știam că orice pas înainte e un minut uitat / De secunda care abia se naște. / Nu știam că vântul din nori câteodată / Scutură argintul de pe fruntea dumnezeiască.” Această nedumerire, aceste dubii, această răceală pusă în execuție (poetică desigur!) ține locul conștiinței artistice, al elaborării intelectuale, îndeplinind, prin ea însăși, o funcție purificatoare, atât de necesară în poezie și-n orice altceva...

S-ar părea că dominant erotică, poezia Crinei Popescu respinge obișnuitele mijloace de seducție feminină, după cum se dispensează și de notele unei alinări / alintări juvenile, de ajuns răspândite în lirica tinerilor autoare; având, în schimb, o încărcătură, o pondere a misterului erotic, înlăturând de la început suspiciunea de înscenare *pro-domo*, ca și pe aceea de artificialitate, de inconștientă afectivă (*Scrisoare pe aripi de vultur*, p. 72): „Mă întreb de ce mi-i sufletul trist și singur în astă lume, / Tu mă-ntrebi de ce cuvântul strânger-n ochii lui furtună, / De ce mi-i hârtia marea ce-i de-a pururi regină / Peste inimile care scriu cuvântu-n vers de rugă?! / Azi când mintea mi-i adâncul îngropat cu țărnam de aer / Numai pasărea ce zboară peste drumuri funerare / Simt că-n cerul meu ridică cuiburile pentru iarnă / Ca un meșter singuratic ce-și înalță casa-n lacrimi. / Iar când depărtarea lin mă-ndeamnă să leg inima cu spini, / Tu-mi zâmbești uitând sărutul de la Turnul Severin. / Și te-ascunzi ca piatra rară printre valul de-ntuner, / Încât nopțile-mi par astăzi mai senine ca eterul.” Probabil astfel percepe poeta noastră relația ce încearcă a se stabili, însă ea... nu acceptă *supunerea*, poeta – vine ea mai

întâi, cu un spirit impetuos, de independență și mândrie. Însă..., nici aceasta nu anulează vibrația de afectivitate. Aparent, *monumentele dure și viziunea severă a lucrurilor*, care, în fond și dau puterea specifică versurilor Crinei Popescu, sunt mai curând expresia unei sensibilități dilatate, ale unei simpatii pătimitoare, dar *mecanica instinctului* are în ea însăși o gravitate care transfigurează situații altfel riscante (*Reculegere*, p. 120): „Aduceți-mi cântecul din pieptul amiezii / Ce-și duce în struna-i de aur cântarea / El bate ca fiara la porțile vremii / Și cheamă zăvorul din nopțile albe! / Turnați-mi peste frunte ruga din pustiuri / Să-mi umezească verbul umplut cu ieri și astăzi, / Să curgă peste mine ninsorile de ploaie / Ca-n ochiul unei lacrimi s-adoarmă plânsul meu. / Aduceți-mi aminte când împleteam în frunze / Coroane de apusuri cu flori de cântec tânăr, / Eu cu atâtea vise ce le-am crescut la rându-mi / Să vadă învăța-voi și ochiul de lumină”, insistă poeta.

Răzvan Voncu și (re-) deschiderea modalităților criticii literare contemporane

După ce s-a *complăcut* și nu s-a *compromis* cu atâtea studii, recenzii și prezentări din literatura română basarabeană, tânărul critic literar Răzvan Voncu iată că scoate acest volum – *contra expertiză* – intitulat *Poeți români de azi** (vol. I, Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2015), unde include și șase (sic!) – autori basarabeni: Liviu Damian, Dumitru Matcovschi, Arcadie Suceveanu, Călina Trifan, Emilian Galaicu-Păun și... Nicolae Spătaru, deși, în al său *Epilog răsturnat*, ar mai fi dorit (aluziv, desigur, spus de autor) să mai includă și alți scriitori, *atât de basarabeni*...

* Voncu, Răzvan. *Poeți români de azi*. București : Ed. Muzeul Literaturii Române, 2015. ISBN 978-973-167-279-3. Vol. 1 – 2015. 190 p. ISBN 978-973-167-280-9.

Din lecturile din presa periodică, dar și din cele de pe Facebook sau blog, volumul este întâmpinat *violent-polemic*, ca însăși afirmându-și, aproape sfidător, ambiția de a se despărți de orice forme tradiționale ale *discursului critic*...

Ne surprinde, de fapt, în *gestul* lui Răzvan Voncu, ca și în cazul *novizității* acestei critici, plăcerea profesorului universitar sau al criticului literar, desigur, pentru experiment, precum și intenția schimbării radicale (*a fundamentului*) literaturii române.

Răzvan Voncu pleacă de la o premisă reală în fond: dintre toate genurile literare, critica literară s-a modificat cel mai mult..., însă a rămas singura cu un discurs (semi-) închis, singura care mai păstrează formule retoricii din ambiția de a-l convinge pe cititor despre sensul propus asupra unei opere (citește – proză, poezie, eseu etc.).

Răzvan Voncu (re-)pune, astfel, problema de a găsi modalitățile prin care discursul acesta *închis* s-ar putea (*re-*)*deschide*, cuprinsul volumului ne convinge.

Critica literară nu trebuie să furnizeze opinii și certitudini, deoarece „unul din locurile comune cu mare frecvență în istoria noastră literară spune că literatura română este o literatură de poeți. Cu alte cuvinte,

este o literatură ale cărei mituri și repere valorice primordiale provin, preponderent din sfera liricii. Indiferent cum este rostită această aserțiune, cu dragoste, cu înțelegere sau cu nemulțumire, exemplele par să o confirme”, argumentează Răzvan Voncu, făcându-l pe cititor responsabil de propria lectură.

Este inadmisibil ca un critic literar să-și pună numai întrebări pentru care are răspuns. În mod esențial, discursul critic e întrebare. Deci, și o îndoială... Schimbarea ar fi posibilă (și este posibilă) prin transferul terminologiei din... *muzică* în discursul critic, noile tehnici fiind (în opinia autorului nostru, sic!): *repetiții de teme, disonanțe, atonalisme* etc. Toate acestea configurează sistemul unei critici noi, similară, de exemplu, compozițiilor muabile ale lui Stockhaus.

Cheia soluției, pe care ne-o propune Răzvan Voncu, e ingenioasă, dar retorica discursului nu poate fi suprimată integral, deoarece disonanțele sau atonalismele, introduse în refacerea cuprinsului dat, nu vor fi (nu este – sic!) supimate integral. Căci disonanțele ori atonalismele, introduse în rețeaua demonstrației, înseamnă – în cele din urmă – colaționarea unor opinii paralele cu cea a criticului care o practică.

Cititorul (în cazul nostru studentul, masterandul, doctorandul, cercetătorul literar etc.) trebuie să opteze pentru una dintre ele, fără a avea sentimentul libertății totale în fața textului operei, a poeziei, în discuție.

Oricum, Răzvan Voncu vrea să ne „elibereze”, *democratizând* *adică discursul sau referința critică*, readucându-ne la maxima acceptare a lui T.S. Eliot și Ezra Pound.

Răzvan Voncu, prin studiile, cronicile și recenziile sale, rămâne astăzi, în acest spațiu cultural românesc, un pretext pentru exersarea *unor noi tehnici de cercetare a poeziei românești contemporane*, dar, pe măsură ce înaintezi în lectura poeziei cu-

tăruii sau cutăruii autor, descoperi și imaginea caleidoscopică și parodică a acestui scriitor...

Un poet brazilian editat la Chișinău – José Eduardo Degrazia

Am fost plăcut surprins când un cititor al Bibliotecii „Onisifor Ghibu” m-a întrebat dacă n-am citit un volum de versuri, intitulat *Geometria iubirii*^{*}, semnat de poetul brazilian José Eduardo Degrazia, traduce-re din limba portugheză de Nicolae Dabija (Chișinău, 2015). Să fiu sincer, am o părere aparte față de traduceri. În cazul dat, viziunile mele au fost date peste cap. Cunos-c și acțiunea poetului Nicolae Dabija de a deține capacitatea, de a surprinde spiritul creat-iv al minții umane, deoarece doar prin intermediul ei pot fi transmise, în modul cel mai eficient și creativ, valorile spirituale ale diverselor culturi. În cazul nostru este vorba de cultura braziliană, din mediul că-reia vine și poetul José Eduardo Degrazia. Scriitorul Nicolae Dabija s-a condus de un alt principiu al său (enunțat la o frumoasă întrevvedere cu tinerii de la Liceul Teoretic „Petru Rareș”, din or. Soroca, în toamna anului 2010) că, traducătorii reușesc să transmită o parte din esența poeziilor tra-duse numai cu condiția că ei înșiși să fie poeți, poeți buni, dar și în cazul dat se pro-duc, mai de grabă, noi poezii, decât copii identice – poezia mai înseamnă și ceea ce nu se pierde chiar și prin traducere.

Ei bine, iată că pe această cale, a tra-ducerilor, cititorilor noștri li s-a oferit posi-bilitatea să savureze cuprinsul / conținutul volumului *Geometria iubirii* de José Eduar-do Degrazia, un poet adevărat, un poet al tuturor disponibilităților liricii de dragos-te, nefixat încă în vreo formulă a lecturilor noastre, dar cu perspectiva aprofundării

^{*} Degrazia, José Eduardo. *Geometria iubirii*. Trad. Nicolae Dabija. Chișinău : Editura pentru Li-teratură și Artă, 2015. 116 p. ISBN 978-9975-4148.

căilor parcurse (*Familia*, p. 52): „Cine sunt eu? / Din ce țară vin / bătaile inimii mele? / Mă cheamă Porto Alegre, / un loc unde soa-rele / se scufundă în râu. / Mă cheamă San-ta Maria, / o gară de trenuri / prin care n-a trecut niciun tren. / Mă cheamă Rio Negro din Uruguay, / care trece pe lângă Calvedlo, / locul de unde a venit bunicul Salvatore / ca să întemeieze / din niște creste de munți / ideea unei familii.” Desigur, dacă am opera o reacție tipologică, s-ar pronunța totuși câteva direcții ce revin mai insistent, di-recții care focalizează în orbita mai multor poeme de dragoste, ele putând fi consi-derate ipostaze definitorii ale scrisului său (*Geometria iubirii*, p. 20): „În glastră / o floa-re, doar una: / apune și ea / odată cu luna. / Secunda se teme / să fie, / dragostea / este geometrie.” Evident, în mod fatal, în crea-ția unui poet care posedă mai multe voci se vor face simțite ecouri disperate pe funda-lul insistent al *glasului* interior, original.

Poezia lui José Eduardo Degrazia este un *pergament sufletesc*, ce rezumă un iti-nerariu spiritual, care nu poate fi despărțit de locul în care a fost scris (*Poem*, p. 39): „Îți voi lăsa aceste poeme / scrise pe ceruri cu stele / care sunt setea mea, / vinul meu, / pa-latele mele, / ruinele mele.” Circumstanțele

exterioare cer un rol bine definit, deoarece ele marchează atitudinea, adeziunea sau replica. Cutare poem se naște ca răspuns la cutare eveniment sau este urmarea firească a unei opoziții (*Pereții pictați*, p. 85): „Pictez o stea / pe peretele alb / și ea parcă-mi spune: / uite-te la mine! / uite-te la mine! / Singurătatea mea atunci / prinde să întrebe: / unde este dragostea / dragostea mea neîntâmpată? / Iar întrebarea / rămâne fără răspuns / numai ea / – steaua – / citește răspunsul / în lacrimile mele.”

Lectura atentă a volumului *Geometria iubirii* de José Eduardo Degrazia, în traducerea poetului Nicolae Dabija, dovedește că pe întregul său cuprins, scriitorul brazilian nu face altceva decât să ne propună noi și noi imagini dintr-un vast scenariu al *Geometriei iubirii* în care se urmărește, cu

năucitoare tenacitate, desfășurarea deosebitului proces pe care autorul și-l intenționează sieși (*Silabe, versuri, poeme...*, p. 103): „Cuvintele, prin zile de azi și de mâini, / ca niște atelaje trase de câini. / Către ce? Către unde? / Cine întreabă? Cine răspunde? / Cuvintele sunt în afară de vreme. / Silabe, versuri, poeme.” Astfel, capetele de acuza-re, se suprapun cu marea temă existențială – tema dragostei – care obsedează spiritul creator al poetului brazilian José Eduardo Degrazia: (*Dragostea este un râu*, p. 102): „Dragostea este ca un râu: / cine-l poate ține-n frâu? / Dragostea este ca o apă: / cerurile-n ea se adapă. / Intru-n astă apă amară: / să mă nasc a doua oară.”

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

CARTEA DE SPECIALITATE

ELOGIU UNUI... ELOGIU

Elaborat la finele anului trecut (varianta electronică), volumul *Elogiu lecturii: editoriale din revista BiblioPolis (2003-2015)** de Vlad Pohilă, scriitor, jurnalist, lingvist, traducător, redactor-șef al revistei de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis*, constituie un eveniment remarcabil în viața și activitatea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, sub auspiciile căreia a și fost tipărită această lucrare de specialitate, întrucât cuprinde editorialele din revista menționată, scrise de pe poziția unui colaborator al acesteia chiar de la înființare. De fapt, se poate spune că volumul dat este o altă ediție (revăzută și completată) a celui de acum trei ani, precedentă având titlul *Arta de a pasiona cititorii* (Chișinău, 2013).

Motivul tipăririi unei noi culgeri de editoriale apărute la revista *BiblioPolis* ni-l explică însuși autorul în prefața intitulată *Deschizând ușa din fața a casei...*:

„De regulă, ca pretexte pentru reeditarea unei cărți sînt invocate următoarele (ordinea enumerării este cu totul aleatorie): **a)** tirajul inițial s-a epuizat, noi exemplare fiind solicitate; **b)** lucrarea s-a bucurat de un frumos succes la public, a beneficiat de recenzii și consemnări elogi-oase, de lansări și prezentări zgomotoase, eventual, de premii și diplome la concursuri, expoziții, saloane de carte; **c)** a reținut atenția specialiștilor, aceștia subliniind necesitatea unei reeditări cu posibile adăugiri, completări, precizări.

Trebuie să recunosc: nimic din acestea nu s-a întîmplat cu prima ediție a prezentei cărți, *Arta de a pasiona cititorii*. Totuși, administrația Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu», colegii editori (și cititorii!) nu că m-au sprijinit în intenția de a scoate o nouă ediție, ci, într-un fel, au chiar insistat să predau la tipografie manuscrisul revăzut și completat al volumului cu editoriale despre triada **carte – lectură – bibliotecă**. Astfel, se naște, iată, o carte, parțial nouă, parțial veche: *Elogiu lecturii*.

Există motive reale pentru reeditarea acestui volum? Credem că da, măcar și pentru a respecta și noi **principiul** enunțat într-un editorial scris cu vreo doi ani în urmă, **potrivit căruia textele risipite în presa periodică obțin o nouă configurație, o nouă dimensiune, poate și un nou conținut atunci cînd sînt adunate într-un volum de autor**. Iar între timp – după apariția *Artei de a pasiona cititorii* – am «risipit» în revista *BiblioPolis* încă vreo 12 editoriale, fiecare axat pe un subiect distinct din universul bibliologic. Aceste texte, relativ recente, neîndoios, completează noua carte, întregesc linia ei tematică, confirmă, subliniază, accentuează mesajul volumului reeditat prin completare, adăugire, întregire. În plus, noua ediție s-ar putea să prezinte într-o lumină inedită și discursul general al scrierilor noastre consacrate triadei **carte – lectură – bibliotecă**. După cum vor observa, fără greutate, cei mai mulți potențiali cititori, prin însuși titlul acestei ediții, am deplasat nițel accentul mesajului – de la pasiunea lecturii, la elogierea ei. Deplasarea este una cu precădere simbolică, deoarece prea de tot strînsă-i legătura între patima cititului și lauda lui (ca o formă de

* Pohilă, Vlad. *Elogiu lecturii : editoriale din revista BiblioPolis (2003-2015)*. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Ed. îngrijită de Mariana Harjevschi ; coordonator Lidia Kulikovski ; lector Valeriu Rață ; coperta și machetarea Ion Vărlan. Chișinău : [S.n.], 2015. 276 p.

exprimare a recunoștinței pentru binele ce ni-l fac, de obicei, cărțile); un om îndrăgostit, nu poate să nu laude obiectul afecțiunii sale. Or, subsemnatul, cum a crezut neclintit în rostul suprem al titlului pentru formarea omului adevărat – inteligent, puternic, frumos, bun etc. –, cu aceeași ardoare crede și în necesitatea de a se aduce laude cărții, lecturii, bibliotecii – măcar și ca o formă de promovare a acestora printre cei care încă nu știu bucuria de a trăi printre cărți, cu cărțile, uneori, și de dragul cărților. De aici derivă și mesajul ușor modificat al volumului de față: lăudăm / cinstim / omagiem / elogiem ceea ce ne priște, ne face bine; ceea ce ne este absolut necesar în viață, ceea ce trebuie să fie o parte însemnată, dacă nu și esențială, a existenței fiecărui om care dorește să se afirme și ca personalitate. Rămân un adept ferm al opiniei că triada **carte – lectură – bibliotecă** constituie un subiect major, mereu demn de atenția celor care scriu sau cultivă alte forme de promovare a unor aspecte de prim rang ale existenței noastre – în trecut, acum și în viitor.”

În recenzia *Împătimit de carte și bibliotecă* (*BiblioPolis*, 2013, nr. 1, vol. 47,

p. 203-209) la prima ediție a culegerii de editoriale subsemnatul menționa întrebările și problemele care îl frământă sau chiar îl îngrijorează pe omul de cultură Vl. Pohilă. Trebuie să menționăm faptul că la majoritatea dintre ele dumnealui găsește răspunsuri sau propune soluții de rezolvare. Parcurgînd filă cu filă volumul *Elogiu lecturii*, vom continua în cele ce urmează șirul – întrerupt acum trei ani – al acestor aspecte din viața Societății Cunoașterii ce necesită o lămurire, o precizare sau care se pretează la o discuție:

- în editorialul *Testul de sinceritate al bibliotecarilor noștri* (*BiblioPolis*, 2012, nr. 3, vol. 44) [p. 173-177] autorul relatează momente mai puțin cunoscute din viața și activitatea bibliotecarilor ca, de exemplu, expunerea lor la diverse examene, controale, evaluări. Propunînd angajaților BM „B.P. Hasdeu” un test-provocare – să scrie cîte un material ad-hoc, pentru numărul omagial al revistei *BiblioPolis*, număr consacrat, aproape integral, aniversării a 135-a de la întemeierea instituției noastre, a fost lămurită o problemă pînă atunci confuză: autorii eseurilor nu s-au plîns de caracterul lipsit de consistență al activității lor în bibliotecă, dar nici nu au adoptat un stil prea elogios la munca prestată sau la acțiunile administrației. „Majoritatea absolută a bibliotecarilor, care ne-au scris, **se simte bine, comod, «natural» la locul de muncă**, percepînd exercitarea profesiei alese nu ca pe o povară, ci ca pe o **necesitate vitală**, iar unii – chiar ca pe o **plăcere**, o îndeletnicire ce le produce adevărate satisfacții sufletești. Nimeni nu regretă că a optat în tinerțe – cu cinci, zece, 15, 20 sau 30 de ani în urmă – pentru profesia de

bibliotecar. Gradul de satisfacție de la munca în bibliotecă este ilustrat de unele autoare prin calificative sublimatoare referitor la bibliotecă: «*a doua mea casă*», «*destinul meu*» și chiar «*tot ce am mai bun în viață*». Alături de **plăcerea de a munci cu cărțile**, cu cititorii, dar și cu autorii unor volume, se situează **bucuria de a fi util societății** în opera de informare și de culturalizare a oamenilor, sentiment adeseori secundat de **mîndria de a profesa biblioteconomia**. Nu în puține cazuri autoarele noastre subliniază că se mîndresc pentru faptul de a munci la Biblioteca Municipală, pe care o consideră o instituție de real prestigiu, fără a neglija importanța altor instituții similare de la Chișinău sau din alte părți”;

- un alt editorial – *Cărțile și autoritățile* (*BiblioPolis*, 2012, nr. 4, vol. 45) [p. 177-181] – este consacrat relațiilor dintre biblioteci și organele puterii de stat care dirijează aceste instituții culturale. „Or, se creează impresia că unii politicieni de la noi au teamă de cultură, de oamenii din această sferă de activitate. Sau, dacă nu au teamă, atunci îi apucă un fel de alergie și, la sigur, mulți dintre ei manifestă o indiferență soră cu aroganța, amintindu-și de bieții «ostași ai frontului cultural» doar în ajunul campaniilor electorale.” Autorul ne face cunoscuți cu primarul orașului Ventspils, situat nu departe de Riga, capitala Letoniei, pe nume Aivars Lembergs, care poate servi drept exemplu de comportare și atitudine pilduitoare față de cultură, deoarece – pe lângă multitudinea de griji pe care o are – reușește să ajungă și la lansări de carte, la spectacole, la inaugurarea unor expoziții etc., în

cele cinci biblioteci din oraș – ceea ce nu se prea observă la autoritățile chișinăuene;

- în *Dimensiunea culturală a revistei „BiblioPolis”* (*BiblioPolis*, 2013, nr. 1, vol. 47) [p. 182-187] VI. Pohilă, pe lângă explicarea noțiunii de *cultură*, trece în revistă cei zece ani de existență a publicației noastre, menționînd că „revista *BiblioPolis* care, lucru știut, din capul locului a fost concepută ca o publicație de specialitate, însă cu dublă specializare: biblioteconomie (plus științele comunicării) și cultură. Nu au existat în întreaga perioadă de apariție a revistei BM niciun fel de disensiuni în privința prevalării sau «subminării» unei din aceste două specializări, profiluri de bază ale *BiblioPolis-ului*”;
- *O mie de cărți necitite...* (*BiblioPolis*, 2013, nr. 2, vol. 48) [p. 188-206] reprezintă în esență un reportaj al călătoriei sale în interes de serviciu (ca multe altele în tovărășia dr. în economie Vasile Șoimaru) pe „diferite Drumuri ale Cărții”, ce au cuprins „un traseu relativ relaxant: vreo 1500 kilometri dus și întors, de la Prut pînă la Olt, însă de-a lungul a 10-12 zile”. Cititorul poate savura „aventurile” culturale ale celor doi protagoniști vizitînd orașele Roman, Onești, Tîrgu Ocna, București, Pitești, Rîmnicu Vîlcea, ca în cele din urmă să afle (cu uimire!) despre cele „o mie de cărți necitite” ale lui Petre Dinescu, șef al Tribunalului Județean Vîlcea;
- urmează editorialul *Cartea expusă, cartea (ne)premiată* (*BiblioPolis*, 2013, nr. 3, vol. 49) [p. 206-214] despre „fazele existențiale” ale cărților – faza de manuscris, procesul de pregătire a manuscrisului pentru tipar sau procesul de postare pe internet

și tipărirea, editarea, apariția însăși a volumului;

- editorialul *Bibliotecile și elitele* (*BiblioPolis*, 2013, nr. 4, vol. 50) [p. 214-219] ne ține aproape în același context, doar că în vizor sînt luate elitele și rolul lor în dezvoltarea societății, propășirea culturii, în primul rînd: „În linii mari, relațiile bibliotecilor cu reprezentanții elitelor sînt armonioase, de foarte multe ori – cordiale, sincer amicale. Este adevărat că o persoană reductibilă, prin prezența sa, întărită de o conferință, un discurs, un dialog cu cititorii, o donație de carte, o expoziție, un minispectacol etc. – face cinste unei instituții bibliotecare. Mai simplu spus, în termeni actuali – omul de elită face un mare bine utilizatorilor unei biblioteci și, în egală măsură, face bine imaginii bibliotecii. Dar nu mai puțin adevărat este și faptul că aceeași persoană de elită beneficiază sau poate profita din plin de chiar cea mai modestă găzduire la bibliotecă: în condițiile în care cărțile sînt scumpe, multe – și greu accesibile, un scriitor prezent la o întîlnire cu utilizatorii unei biblioteci, cu certitudine își adaugă noi admiratori sau, cel puțin, astfel apar în calea lui noi persoane-potențiali cititori ai lucrărilor sale din trecut, din prezent și din viitor”;
- VI. Pohilă, prin mîna căruia trec anual zeci de manuscrise, cunoaște bine rostul muncii scriitoricești și de cercetare, ceea ce și dezvăluie în editorialul *Scrierile risipite, scrierile adunate* (*BiblioPolis*, 2014, nr. 1, vol. 51) [p. 219-223]: „Din fericire, există însă modalități, șanse reale de a lungi viața unei / unor scrieri risipite, de a le salva de la pieire prin uitate. Șansa aceasta se numește – și

de această dată! – cartea. Dar cum să aduni într-o carte scrierile risipite și, cel mai important și mai dificil aspect – cum să tipărești o asemenea carte? Ca și în numeroase alte situații de viață, nu este simplu, însă nici imposibil nu este. La modul ideal, elaborarea unei cărți din texte împrăștiate prin presa periodică se face la solicitarea unei edituri sau a altei instituții abilitate cu tipărirea cărților. Pentru a vedea atîta generozitate cu ochii proprii trebuie să ai mare noroc, dar și mai bine e să scrii texte de o calitate indubitabilă, cu un demers ce ar avea numeroși simpatizanți, părtași, oameni pur și simplu interesați de abordările ce se conțin în lucrările tale”;

- topurile, mai ales cele de literatură artistică (beletristică), sînt subiectul eseului *Despre topuri, ca modalități de promovare a lecturilor* (*BiblioPolis*, 2014, nr. 2, vol. 52) [p. 223-228];
- nu este deloc de mirare că în era informaticii VI. Pohilă abordează diverse aspecte în legătură cu „păinjenșul global” – în acest sens citiți editorialul *Elogiu internetului* (*BiblioPolis*, 2014, nr. 3, vol. 53) [p. 228-233]. Iată una dintre meditațiile dumnealui: „În pofida acestor rezerve, care pot fi percepute și ca niște neliniști pur subiective; dincolo de faptul că sînt doar un umil (prea puțin implicat) cetățean al Regatului Virtual, țin să fac internetului un sincer, mare, nesfîrșit elogiu. Să-mi exprim recunoștința pentru că ne pune la dispoziție cea mai diversă și (totuși!) mai completă sursă de informare, într-o epocă în care dacă nu ești informat, riști să devii un ratat – sub aspect profesional, dar și din punct de vedere strict uman”;

- în editorialul *Neuitarea, datoria noastră profesională și morală* (*BiblioPolis*, 2014, nr. 4, vol. 54) [p. 233-239] Vl. Pohlă menționează: „An de an, pe agenda bibliotecilor noastre, am impresia, este tot mai mare numărul de activități omagiale și de comemorare a unor personalități marcante din trecut și contemporane, conferindu-se acestor manifestări, pe lângă aspectul informativ-estetic, și un tot mai subliniat substrat instructiv, educativ, moral, dacă vreți. Omagiind și comemorând personalități, evenimente și instituții, bibliotecile le includ, astfel, într-un **circuit al cinstirii memoriei**, dar și **al prețuirii, al (re)punerii în valoare, al (re)descoperirii**, din punctul de vedere al percepției contemporane, a unor talente, opere sau capodopere, a unor fapte de importanță majoră pentru istoria, pentru însăși existența comunității. A pune în valoare și a menține personalități, instituții, evenimente majore într-un **circuit al neuitării** este, de fapt, o datorie profesională a bibliotecarilor – ca și a muzeografilor, a istoricilor sau a jurnaliștilor, fiecare având grila proprie de marcaj”;
- editorialul *Viitorul bibliotecii, viitorul societății* (*BiblioPolis*, 2014, nr. 5, vol. 55) [p. 239-243] este dedicat atenției pe care o acordă bibliotecile copiilor, adolescenților și tinerilor;
- prin captivantul editorial *Valori europene, valori perene* (*BiblioPolis*, 2015, nr. 1, vol. 56) [p. 244-250] autorul ne îndeamnă să susținem vectorul european de dezvoltare a Republicii Moldova: „Pentru mulțimea de realizări – în beneficiul omului, întru prosperarea culturii, literaturii, artelor, filozofiei, învățămîntului, științei, inclusiv, mai nou: a tehnologiilor informaționale – Europa este admirată, iubită, dorită. În multe privințe Europa de Vest a devenit un model pentru alte popoare și continente (Statele Unite ale Americii, Canada, Australia, Noua Zeelandă sau Israelul sînt, în general, niște emanații, ale Occidentului european). Chiar și unele popoare situate geografic în Europa (în centrul, în sudul sau în estul continentului) aspiră să ajungă la standardele europene, prin care se are în vedere, desigur, modelul occidental, vest-european. Este un model amplu, cuprinzător, complex, care înseamnă pentru unii standardul înalt de viață, pentru alții – implantarea efectelor unei democrații autentice; pentru cei din a treia categorie – realizările din învățămînt și din știință; plus, libertatea creației, secundată de protecția operelor de artă și a creatorilor lor”;
- sfaturi utile pentru atestările profesionale găsim în editorialul „*Care e ultima carte pe care ai citit-o?...*” (*BiblioPolis*, 2015, nr. 2, vol. 57) [p. 251-255];
- penultimul editorial se intitulează *Devalorizarea omagierilor* (*BiblioPolis*, 2015, nr. 3, vol. 58) [p. 256-261] și face referire, îndeosebi, la modul (felul) de omagiere (în România și în Republica Moldova) a clasicului literaturii române Mihail Sadoveanu, care în 2015 ar fi împlinit 135 de ani de la naștere;
- ultimul editorial din prezentul volum (dar sîntem convinși că nu este ultimul în cariera de publicist-editorialist a lui Vl. Pohlă) – *Despre un univers singular, așezat în ordine alfabetică* (*BiblioPolis*, 2015, nr. 4, vol. 59) [p. 262-266] – este dedicat diverselor dicționare (enciclopedii,

dicționare enciclopedice, ghiduri, îndreptare, *vademec*-umuri etc.), precum și altor cărți din categoria „literatură de referință”, care, în ultimul timp, este tot mai variată, mai numeroasă și mai solicitată.

În postfața volumului dat – *În slujba cărții și a culturii „Cetatea BiblioPolis” din Chișinău și slujitorii ei* – autoarea ei, dr. Lidia Mărgărit, de la Academia Română, remarcă: „Șansa de a fi dispus de o revistă proprie, cu un nume simbolic, *BiblioPolis*, i-a permis acestuia din urmă [lui Vl. Pohlă – n.n.] să deschidă seria unor editoriale spre cunoașterea și recunoașterea forului cultural menționat, într-un instructiv «proces» al cărții, al culturii. [...] Vl. Pohlă militează pentru cultivarea unei atitudini respectuoase față de carte, pentru aprecierea corespunzătoare a acesteia, subliniind rolul decisiv al bibliotecii de «Profesor suprem». După abecedar, școală, învățători, părinți, Biblioteca este de dorit să conlucreze pentru dezvoltarea și formarea plăcerii de a citi: în adolescență un anumit tip de lecturi (personaje-model), la tinerețe, lecturi speciale, sentimentale, reflexive, apoi completări pentru toate vârstele. [...] Prin activitatea sa publicistică, suplimentară în raport cu aceea propriu-zisă, Vl. Pohlă desfășoară un amplu proiect cultural, în care s-a autoînrolat, practicând voluntariatul. Și-a propus să contribuie la reșezarea bibliotecii pe fâgașul ei de autentic for conceput pentru a oferi cultură, a forma prin cultură, a trezi conștiințe intelectuale, etnice, umane. În acest scop, face uz de toate armele: de scrisul său și al altora, de forța Cărții Cărților și, în general, a altor cărți din trecut și prezent, de comandamentul de a sluji cultura în varianta cultivată a limbii materne, pentru a cuceri și modela cititorii, calea sigură către emancipare și civilizație.”

Urmează capitolul de aprecieri, semnat de conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, prof.

dr. Zamfira Mihail și Ionel Căpiță, poet și jurnalist.

Volumul *Elogiu lecturii* se încheie cu o notă biografică, din care cititorul poate afla mai multe date din viața și activitatea scriitorului și publicistului-editorialist Vlad Pohlă.

Dacă vom face o privire generală, odihnită, discretă și fără patimă asupra culgerii de editoriale ale lui Vl. Pohlă, vom găsi destule argumente să ne bucurăm de o întâlnire miraculoasă cu lumea în care trăiesc bibliotecarii – universul cărților și Templul Cunoștințelor care este biblioteca. Fiecare editorial se remarcă prin nouitate stilistică, prin modul rafinat și nuanțat de îmbinare a cuvintelor în fraze ce denotă o măiestrie de profesionist.

Observăm că autorul acestor mărgăritare jurnalistice mereu a avut ceva de aflat, de înfruntat, de îndreptat, iar uneori de luat de la capăt studiile minuțioase, investigațiile realizate pe parcursul mai multor ani. În general, descrie ceea ce vede că se petrece în jurul său, redă dialogurile sale cu personalități de vază ale literaturii, științei, culturii, însă uneori este nevoit să se confrunte și cu persoane incapabile de la conducerea diferitor instituții sau organizații, care se cred atotștiutori și atotputernici, dar nu pot lua în seamă lucruri la prima vedere mărunte fără de care cultura în genere nu se poate dezvolta. Așadar, putem spune că autorul scoate la lumină aspecte importante din partea nevăzută a realității noastre.

Volumul *Elogiu lecturii* însumează 51 de editoriale. Dacă din punct de vedere cantitativ cineva va zice că nu sînt prea multe, în schimb, noi afirmăm că – în ceea ce privește conținutul lor – sînt foarte consistente, iar pentru domeniul biblioteconomic chiar foarte importante. Deci, trebuie să luăm în considerație, în primul rînd, latura practică a lucrărilor elaborate în cei aproape 14 ani de serviciu al auto-

rului la BM „B.P. Hasdeu”. De fapt, Vl. Pohilă, care se simte mereu într-un vârtej analitic și este pentru totdeauna prins în mrejele cărții și bibliotecii, realizează o trecere în revistă a rolului jucat de această instituție atât în istoria spiritualității municipiului Chișinău, cât și a Republicii Moldova în ansamblu.

Editorialele lui Vl. Pohilă sînt niște texte accesibile oricărui cititor, chiar și celui care nu are o pregătire specială în domeniul biblioteconomic sau al științelor comunicării. De aceea, recomandăm această carte (întru cîtva deosebit!) spre lectură tuturor celor interesați de însuși procesul lecturii, de carte și bibliotecă. Fiind plasat și pe site-ul BM „B.P. Hasdeu”, în format digital, volumul dat – ce oferă repere ușor de preluat sau de adaptat – se adresează cu deosebire cadrelor didactice universitare care predau la facultățile de jurnalism și științe ale comunicării și care urmăresc realizarea unei instruirii eficiente a studenților, formatorilor și practicienilor din domeniul corespunzător. Se adresează, de asemenea, specialiștilor (cu deosebire celor tineri) care sînt în permanentă căutare de informații actuale cu privire la impactul mijloacelor de comunicare în masă asupra societății, deoarece, din păcate, acest domeniu de o importanță majoră este foarte puțin cercetat, iar cartea *Elogiu lecturii* conține, în mare, informații de ultimă oră,

ilustrate cu numeroase exemple din practica bogată de jurnalist a autorului ei. Sperăm că acest volum va umple golul format (neintenționat), deoarece viitorii jurnaliști și bibliotecari (dar și oricare alți specialiști de profesii apropiate) au nevoie să fie îndrumați ca să beneficieze, în carierele lor, de practici ce corespund adevărului, de încredere în cele relatate.

Prin această tipăritură Vl. Pohilă (care, pe lângă articolele din presa scrisă, este cunoscut publicului în ultimul timp și prin luările sale de atitudine la diverse posturi de radio și TV) a dat o dovadă în plus că are talent și intuiție bună să scrie editoriale excelente, care pot să-l intereseze atât pe un licean sau student, cât și pe un bibliotecar, cadru didactic sau cercetător științific.

Concluzia finală: *Elogiu lecturii: editoriale din revista BiblioPolis (2003-2015)* de Vlad Pohilă este o carte-eseu, o carte-surpriză, care merită să fie citită și recită de toată lumea îndrăgostită de frumosul ce îl produce cuvîntul scris. Este un volum ce reunește editoriale cu teme de o stringență actualitate, care ar trebui să fie puse pe ordinea de zi a bibliotecilor de tot rangul, ba mai mult: să-l intereseze pe fiecare dintre noi. Avem toate temeiurile să credem că nu în zadar am făcut noi acest elogiu unui... elogiu.

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

BASARABENII AU MULTIPLE ȘI SURPRINZĂTOARE TALENTE

(Gînduri despre o carte pe cît de solidă,
pe atît de singulară despre performanțele umane
ale Basarabiei de ieri și de azi)

Scriu aceste rînduri cu emoția și bucuria de a mă referi la o clasă deosebită de cărți: dicționarele. Mulți le folosim, mai rar sau mai des; cu certitudine însă nici pe departe nu toți știu cum se face un dicționar...

La baza elaborării unui dicționar enciclopedic stă – sau, cel puțin, trebuie să stea – o maximă corectitudine, precizie, exactitate; evitarea aproximațiilor, presupunerilor, datelor „auzite din popor”. Tocmai de aceea, de regulă, dicționarele constituie opera unei echipe de entuziaști, oameni dornici și capabil să-și adune și să-și conjuge eforturile pentru a scoate la lumina zilei o carte și bogată în informații, și credibilă. Au fost și mai există, desigur, cazuri, cînd ideea, elaborarea, apoi și reali-

zarea unor astfel de cărți și le asumă o singură persoană. Practica ne demonstrează, însă, că asemenea „aventuri lexicografice” de cele mai dese ori eșuează, mai ales pentru că dimensiunile intențiilor nu sînt întotdeauna pe potriva posibilităților de care dispune autorul, omul în genere. Cu atît mai agreabilă este sarcina noastră de a fi lecturat, apoi și prefațat, iar acum, iată – de a și scrie o prezentare a unui dicționar enciclopedic reușit conceput, alcătuit, elaborat, machetat, ilustrat de un singur om: **publicistul Denis ROȘCA**. Tot dumnealui, probabil, îi va reveni și misiunea de a promova, într-un fel sau altul, lucrarea-i cu adevărat monumentală (ca aspect, volum, dar și ca bogăție a informației cuprinse), intitulată – ar părea unora – cumva patetic: *Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova**.

Dicționarele cu caracter enciclopedic, se știe, pot avea cele mai diferite tematici: de la una categoric îngustă (bunăoară: *sport* sau chiar *tenis*, ori *volei*, numai); la tematici infinit mai largi (*Enciclopedia picturii franceze*, *Dicționar enciclopedic politehnic* etc.) și pînă la sume enorme de teme și subiecte – ne referim la enciclopediile sau dicționarele enciclopedice universale, cărți ale căror autori încearcă (și, de

* Roșca, Denis. *Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova*. Chișinău : Pontos (Tipogr. „Europres”), 2016. 654 p. ISBN 978-9975-51-712-6.

obicei, izbutesc!), „a cuprinde infinitul între două coperte”. Diferă mult aceste lucrări ca proporții (volum), ca aspect, ca design, prin calitatea hîrtiei și a ilustrațiilor. Însă, oricum ar fie ele, cărțile din respectiva categorie se bucură de un constant succes în rîndul cititorilor. Statisticile, oficiale sau mai puțin oficiale, ne demonstrează că atît în comerțul de cărți, cît și în spațiul bibliotecar, așa-numita *literatură de referință* (este tocmai cea care include dicționarele, enciclopediile, diverse îndreptare, îndrumare, *vademecum*-uri, *aide-mémoire*-uri etc.) ocupă un loc de frunte în solicitările cumpărătorilor / cititorilor.

În anumite perioade de timp sau ale anului dicționarele enciclopedice sînt mai solicitate chiar decît romanele de dragoste, polițiste sau de groază („horror”); uneori, sînt căutate mai des ca poezia sau proza clasică... Și doar cărțile pentru copii mai fac o reală concurență surselor de referință. Este o statistică ce nu poate să nu ne bucure: înseamnă că nu seacă, totuși, dorința oamenilor de a cunoaște, de a se cultiva; înseamnă că internetul, atotputernic, nu a eclipsat, decît parțial, puterea, frumusețea, comoditatea cărții clasice. De aici și necesitatea editării acestui gen de literatură, numită destul de izbutit, după cum am menționat deja, *de referință*. Dar cum la noi, în Republica Moldova, toate sînt mai altfel decît în lumea largă, nici publicarea literaturii de referință nu a devenit obiectul unei preocupări serioase a editorilor. Să vedem ce ne-au pus la dispoziție editorii de la Chișinău, în acest sens, în ultimii 15-20: superbul *Dicționar enciclopedic ilustrat (DEI)*, al Editurii „Cartier”; cîteva reeditări ale faimosului *Dicționar general al limbii române* al lui Lazăr Șăineanu, actualizat la Editura „Litera”, în colaborare cu autori ieșeni; *Enciclopedia Universală Britannica*, tipărită la aceeași Editură „Litera”, difuzată, însă, cu regret, într-un mod nu chiar avantajos pentru abonații și cumpă-

rătorii noștri care, dacă au interes și dorință de a procura cărți, nu întotdeauna au și posibilități financiare pe potrivă. Se face simțită o preferință netă pentru editarea dicționarelor explicative ale limbii române, care, nici vorba, sînt la noi deosebit de necesare, dar acestea, oricît de întinsă ar fi lista de nume proprii de la sfîrșitul volumului, nu le vor putea înlocui niciodată pe cele enciclopedice. Așadar, sursele de referință (dicționarele enciclopedice, în primul rînd) trebuie să aibă o viață a lor, respectiv, să facă parte dintr-o industrie proprie, ceea ce, din păcate, este irealizabil, deocamdată, la noi în republică.

În contextul discuției despre dicționare, mai rămîn deschise cel puțin două probleme: **a)** tirajul cărții; **b)** numărul de termeni incluși în volum. Tirajul oricărei cărți este „dictat de piață”, de solicitări, de interesul real al publicului cititor / utilizator. Nu putem neglija însă nici aceste virtuți inerente ale unei tipărituri: calitatea hîrtiei și copertei, aspectul, designul, prezentarea artistică, comoditatea formatului. O carte frumoasă ca aspect are, neîndoios, infinit mai multe șanse de a se epuiza din librării. Cît privește numărul de termeni cuprinși într-un dicționar, problema mai este discutabilă: totul depinde de categoria lucrării lexicografice, de interesul la zi al utilizatorilor (de exemplu, în prezent a scăzut drastic – și regretabil – interesul față de arhaisme; de regionalisme nici nu mai vorbim); la fel depinde acest factor și de intențiile autorului / editorului. Tradiția lexicografică românească, pînă la ora actuală, a pus la dispoziția cititorilor dicționare cu tiraje conținînd, de obicei, 50-60 de mii de termeni; cu cîteva ani în urmă, *DEXI (Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române)*, elaborat și tipărit sub auspiciile Editurii „Gunivas” de la Chișinău, a făcut un salt impresionant, adunînd între copertele acestui volum circa 110 mii cuvinte-termeni. Mai mult a putut înregistra doar *DLR (Dicționarul limbii române)*, – cir-

ca 175 mii termeni. Să precizăm că *DLR* e o lucrare elaborată de câteva echipe din cadrul Academiei Române de-a lungul unui secol. În fine, merită să amintim totuși și de principiul de care s-au ghidat secole de-a rândul autorii de dicționare: „*Non multum, sed multa*” [în traducere liberă din latină: „Nu mult (numeric), ci temeinic / consistent (în conținut)“]. E, de altfel, un principiu care nu-și va pierde valabilitatea încă mulți ani, poate decenii, poate secole chiar, înainte...

* * *

Deși dicționare se elaborează de secole, mai rămîne neelucidată pînă la capăt problema principiilor de alcătuire a lor. Există criterii indiscutabile, apriorice pentru alcătuirea dicționarului: **a)** frecvența, răspîndirea cuvîntului / numelui; **b)** caracterul inovativ, inedit al termenului / numelui introdus în dicționar. Numele proprii (de persoane, de locuri, de instituții etc.), mai mult decît cele comune, conferă dicționarului un subliniat caracter enciclopedic, accentuează tenta lor savantă și de cultură generală. Este unul din motivele ce-i determină pe autori / editori să includă în dicționarele (nou)-elaborate cît mai multe nume de personalități, toponime, instituții, opere de artă, documente, publicații periodice etc. – anterior prea puțin cunoscute sau chiar total necunoscute.

Autorul dicționarului enciclopedic prezentat aici de noi, dl Denis Roșca, nu a urmărit, se pare, scopul, de a introduce cît mai multe nume proprii noi. Cert e că în procesul elaborării dicționarului său, ca și alți autori, dînsul a recurs la surse clasice (tipărite), dar și moderne (electronice), atît în română, cît și în engleză, rusă, franceză și alte limbi de largă circulație, verificările făcîndu-le, însă, din izvoare în circa 20 de limbi străine – o adevărată performanță pentru posibilitățile unei singure persoane, chiar și la răscrucea secolelor XX-XXI! De pe altă parte, **dincolo de principiile de bază** (a

se vedea mai sus), în genere respectate, **dl Denis Roșca și-a formulat și niște principii proprii, personale, iar, în ultimă instanță, și subiective, pe care le-a găsit importante și chiar obligatorii** pentru configurația cărții sale. Criteriul de bază la care a recurs autorul nostru la elaborarea *Cărții de aur...* l-am putea numi **relevanța personalității și a realizărilor sale**. Și cum *relevanță* e un cuvînt polisemic, se impun aici câteva precizări. Dicționarul lui D. Roșca este o carte a unor personalități-autori de performanțe, dar nu oricare performanțe, ci a celor ieșite din comun, uneori flagrant. Performanțele, faptele, împlinirile, realizările, recordurile, victoriile personalităților din această carte **garantează, cu certitudine, calitatea și originalitatea dicționarului**: despre alții s-a mai scris; despre unii aici se scrie în premieră. Pentru că personalitatea respectivă este ieșită din comun, iar fapta sa (ori, faptele, realizările, succesele sale ieșite din comun), ținuta sa, comportamentul său – toate sînt și relevante, și frapante.

În această situație, este firesc ca autorul să fi respectat doar parțial schema clasică a surselor enciclopedice cunoscute de noi: definiția personalității (calificativele de bază); nume, prenume; locul și anul nașterii (anii de viață); principalele (de fapt, cele mai impresionante) împliniri; rezonanța acestor realizări în lume și în actualitate. Nu veți găsi întotdeauna în dreptul multor personalități din *Cartea de aur...* ce studii au făcut (decît aluziv, indirect, uneori), ambianța în care s-a format (iarăși, uneori o putem intui); cine-i sînt mentorii (dascălii, profesorii, îndrumătorii, antrenorii) și cine-i sînt discipolii... Prin contrast, la finele fiecărei biografii autorul plasează cîte o cugetare a unei celebrități – această maximă adeseori aflîndu-se într-o anumiță legătură ideatico-etico-morală cu personalitatea prezentată sau cu vreo faptă deosebită a acesteia. Astfel, dicționarul lui D. Roșca devine și o frumoasă colecție de

cugetări, întărindu-i reputația de „*carte de învățătură*” pe care oamenii o atribuie de multe ori surselor enciclopedice. Este o particularitate a *Cărții de aur...*; un specific ce o plasează mai la o parte de mulțimea de alte lucrări similare și acest fapt acordă autorului, respectiv, dicționarului, un avantaj în plus.

* * *

Un merit aparte al prezentului dicționar enciclopedic rezidă în faptul că autorul a făcut tot posibilul – și a reușit, într-o proporție impresionantă – să ne prezinte Basarabia, respectiv, Republica Moldova ca pe un meleag unde mereu a pulsă o cultură originală, cu referire specială la ultimele două secole. De regulă, această cultură face parte dintr-o continuitate mai veche, multiseculară, însă adeseori avem surpriza de a descoperi „explozii”, „răbufniri”, „salturi” ale unei mentalități generatoare de uimitoare faze ale evoluției culturale din lume. Această cultură a Basarabiei – Republicii Moldova este extrem de variată, multicoloră, pluridimensională. Inclusiv datorită faptului că avem un sol românesc extrem de fertil pentru a se manifesta în arte, literatură, știință, spirit inventiv, ingeniozitate, fantezii etc. – și reprezentanții etniilor conlocuitoare, fie această conviețuire milenară, fie seculară, fie de câteva decenii doar. Nu poate fi neglijat nici acest adevăr: foarte mulți compatrioți ai noștri s-au putut manifesta mai plenar, adeseori uimitor, nu numai (sau nu atât) acasă, ci și departe de baștină, în spații unde apartenența etnică are o importanță secundară, primind talentul, perseverența, ambiția, aspirația de a te impune, de a cuceri grațiile publicului și ale specialiștilor în materie.

Ar fi de menționat încă o virtute a dicționarului enciclopedic al lui Denis Roșca, pe care metaforic am numi-o *juvenila sau moderna actualitate / actualizare* a conținutului: dînsul a inclus în lucrare perso-

nalități și performanțe din ultimul timp, chiar din ultimul deceniu, chiar din ultimul an! – cu precădere din sport, din modeling, din arta vestimentației, din design, alte îndeletniciri ultramoderne, gustate deosebit de mult de tinerii de la noi. Alte surse enciclopedice de la noi, desigur, și-ar îndrepta și ele privirile spre aceste tinere vîrstare ale esteticului modern, cu rod frumos, atîta doar că ar face-o peste ani și ani, și alta ar fi deja culoarea, aroma, ingeniozitatea performanței, respectiv, a celui care a înregistrat-o.

Oricine va lua în mînă dicționarul enciclopedic al publicistului lexicograf Denis Roșca, pînă a se putea convinge de valoarea conținutului, va rămîne frapat de designul cărții, de materialul ilustrativ – frumos, aranjat cu gust, edificator. Apar la noi multe cărți minunate, ce te fac să dai tîrcoale în repetate rînduri rafturilor sau librăriilor. Lucrarea dlui Denis Roșca e o carte de lux, or, această referință nu are în vedere obligatoriu aspectul „ce fură ochii” al unei apariții editoriale. Sau, nu doar acest aspect contează în șirul celor ce bat la ochi, parte dintre ele fiind deja amintite de noi. Personal, citind-o, am rămas surprins de limbajul sobru al expunerii, ca și de capacitatea autorului de a spune „multe în vorbe puține” – adică, să facă tocmai ceea ce implică, necesită, impune elaborarea unei lucrări cu caracter enciclopedic. Unde mai pui că autorul nostru se află la o primă experiență în acest sens și, fără să vrei, te gîndești: dar cum va fi la al doilea, la al treilea... experiment? Îndrăznesc să afirm că prin dl Denis Roșca în acest domeniu a apărut un om potrivit pentru o preocupare potrivită.

Însă, poate cea mai aleasă virtute a acestei cărți este insistența cu care autorul ține să ne cultive dragostea și mîndria pentru plaiul natal și pentru oamenii lui care, în condiții nu întotdeauna favorabile, au demonstrat că sînt capabili de rezultate

uimitoare, de performanțe ce uimesc și încântă și pe conaționali noștri, și numeroși străini. Virtutea ni se pare cu atât mai importantă, cu cât la noi, la diferite niveluri, se vorbește mult de dragoste de patrie, de mândria de a fi cetățean al tînărului stat Republica Moldova, dar, cu regret, prea puțin și nu întotdeauna temeinic se și face ceva concret dincolo de asemenea declarații. Din acest punct de vedere, *Cartea de aur...* a lui Denis Roșca dobîndește și o certă valență civică – asta, pe lângă niște certe calități cum ar fi informarea și cultivarea, trezirea curiozității pentru domenii puțin cunoscute sau abia bănuite, deschiderea ochilor tineretului nostru spre un miraculos univers al preocupărilor capabile să aducă și satisfacție sufletească, dar și contribuție la binele obștească, național, poate chiar și al omenirii.

* * *

Orice lucrare – și cu deosebire una cu caracter enciclopedic, universal, de cultură generală – nu poate să nu genereze și anumite întrebări, nedumeriri, reticențe, dar și sugestii. Nu excludem că printre potențialii cititori / utilizatori ai acestei *Cărți de aur...* unii vor găsi nume de personalități prea sumar prezentate și, dimpotrivă – alte persoane, „zugrăvite” spectaculos fără să o fi meritat, la ora actuală, cel puțin. Va părea unor că au fost incluse în dicționar și personalități ale căror viață și împliniri au prea puțin în comun cu „spațiul mioritic” numit de autor „Basarabia – Republica Moldova”... Unora li se va părea bătătoare la ochi nerespectarea, peste tot, a proporției: de ce un scriitor (actor, învățat, plastician, sportiv etc.) este multilateral prezentat, iar altul, într-un domeniu de bază doar? În replică, vom reaminti, pe scurt, că autorul a adoptat în criteriu propriu și este firesc să-l și respectat dacă a găsit optim tocmai acest principiu. Avem cititori extrem de atenți

din toate punctele de vedere și se prea poate ca cineva din această categorie să găsească, în *Cartea de aur...* a dlui Denis Roșca, o predilecție pentru reprezentanții unei sau altei etnii. Gusturile, spuneau vechii romani, nu se discută; în plus, aici, credem, nici nu e vorba atîta de gustul personal al autorului, ci de aspirația de a pune în prim-plan – performanța, noutatea și originalitatea realizării înregistrate de respectiva personalitate care, în opinia autorului, devine demnă a fi o parte a culturii, a spiritualității, a inteligenței, mîndriei noastre naționale.

* * *

Și acum, dacă avem deja o imagine relativ clară despre ce urmează în cele 640 de pagini ale *Cărții de aur...* a dlui Denis Roșca, nu ne rămîne decît să medităm mai adînc la rostul unui dicționar, la felul cum se folosește acesta ca să devină cu adevărat... și de folos, și necesar, și captivant. Ne vin în ajutor niște reflecții ale marelui scriitor și cărturar Mihail Sadoveanu (1881-1961), care nota, prin anul 1933, pe marginea *Dicționarului academic al limbii române*, ediția alcătuită sub îndrumarea lingvistului Sextil Pușcariu (1877-1948):

„Pentru cei care știu să-l mînuiască, care știu cînd să i se adreseze, care pricepe cum să-și varieze ceasurile cenușii ale plictisului, care se pot duce pe șiraguri de cuvinte și pe evocări în lumi de vis și de fantazie, pentru asemenea oameni un dicționar e cea mai minunată și mai amuzantă carte.

Încercați. [...] Astfel vă opriți din cînd în cînd [...]. Vă zîmbește sufletul și inteligența părinților noștri. Vă reluați călătoria, ca albina între flori cu lamură dulce. Depuneți fascicola. O veți mai relua din cînd în cînd. E un prieten delicat și discret al unora din ceasurile vieții. Mai ales acest secret, al răsfoirii extrem de interesante a unui dicționar, voiam să vi-l împărtășesc.”

Cartea de aur... a dlui Denis Roșca e și un îndemn la călătorie și măcar din acest motiv își va găsi neapărat cititorul și admiratorul – toți sîntem amatori de drumeții, popasuri, descoperii, de aventuri chiar. Iar cine va porni la imaginarul drum cu *Cartea de aur...* la braț, vor dobîndi, fără mari dificultăți, o informare mai amplă și o cultivare mai fină a minții și sufletului. Și vor descoperi, o dată în plus, uimiți, cît de ne-

obișnuite sînt roadele răsărite sau crescute pe aceste meleaguri. Niște roade pe care se cuvine nu numai să le admiri, dar să li și urmezi exemplul; astfel acest pămînt va da noi și noi roade.

Sincere felicitări autorului pentru munca-i dificilă, tenace și inspirată; felicitări tuturor celor care vor deschide și vor înțelege unde se află aurul acestei cărți.

Vlad POHILĂ

DEZMEMBRAREA ROMÂNIEI – UN ASASINAT SOCIAL-POLITIC ÎNCĂ NESANȚIONAT CUM SE CUVINE DE ISTORIE

Sfîrșitul anului 2015 mi-a adus dinainte, prin harismatica prietenie a lui Vasile Șoimaru, volumul intitulat *Dezmembrarea României. Anexarea de către URSS a Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 1940** (studiu și culegere de documente), lucrare îngrijită de Mihai Tașcă, Wolfram Niess, sub egida Academiei de Științe a Moldovei, mai exact a Institutului de Cercetări Juridice și Politice și a Institutului de Studiul Arhivelor, din cadrul lăudabilului proiect „Românii din jurul României”, coordonat de Vasile Șoimaru (Chișinău, Editura „Cartea Juridică”, Editura „Serebia”, 2015, 1046 de pagini). Acest amplu demers editorial, posibil datorită suportului financiar și moral generos al unei persoane de bună-credință, român** cu rădăcini

basarabene stabilit de multă vreme în Occidentul democratic... (cf. p. IV), aduce noi documente istorice incriminînd marile puteri ale vremii pentru tragedia națională provocată în 1940. De pe pagina a V-a aflăm că recenzenții lucrării sînt prof. univ. dr. Anatol Petrencu, istoric; prof. univ. dr. Valeriu Cușnir, specializat în drept; prof. dr. Victor Juc, cercetător specializat în științe politice; conf. dr. Ion Rusandu, cercetător specializat în filosofie; și prof. univ. dr. ing. Ilie Popa.

Apariția acestei impresionante lucrări e ocazionată de trecerea a șaptezeci și cinci de ani de la anexarea ținuturilor dintotdeauna românești, iar ca public-țintă aş aprecia că are nu numai pe specialiști – istorici, juriști, politologi, sociologi –, ci, îndeosebi, pe toți adepții globalizării, care luptă astăzi în numele unui iluzoriu progres, manipulînd limbajul spre a adormi vigilența maselor, escamotînd realitățile, edulcorînd îngreșoșatele înțelegeri de culise ale unor monștri multimiliardari și parfumînd miasmele trecutului spre a devia atenția publi-

* *Dezmembrarea României. Anexarea de către URSS a Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 1940* : studiu și culegere de documente. Chișinău : Ed. „Cartea Juridică”, Ed. „Serebia”, 2015, 1046 p. ISBN 978-9975-3003-4-6, 978-9975-128-41-4.

** Dorința sa de a-și păstra anonimatul este un copleșitor exemplu creștinesc pentru intelectuali pe care îndrăznesc a-l sublinia măcar prin această notă, căci lumii actuale grevate de îngrozitorul totalitarism ideologic numit *political correctness* i

se luminează, astfel, singura cale de salvare: smerenia activă. À bon entendeur salut!

că de la intențiile de viitor ale aceluiași cercuri de interese „supranaționale”.

Structurată în opt capitole (I. *Pactul sovieto-german Molotov-Ribbentrop și consecințele lui pentru România*; II. „Cercul basarabenilor” din București; III. *Încolonare la Prut*; IV. *Umiliți și jefuiți la Prut*; V. *Din puștinul avut*; VI. *Declarații ale refugiaților privind imobilele lăsate în Basarabia*; VII. *După ajutor la Ambasada României de la Moscova*; VIII. *Documente de condamnare a anexării Basarabiei*), cartea e precedată de un text semnat de istoricul Ion Șișcanu intitulat *Premise false, efecte dezastruoase: Pactul Molotov-Ribbentrop și Protocolul adițional secret (în loc de prefață)* (p. XXXI-XLII) și de un studiu introductiv datorat autorilor: *De la războiul psihologic la ocupație. Unele observațiuni privitoare la starea de spirit a populației basarabene și bucovinene în ajunul invaziei sovietice, 1939-1940* (p. XLIII-XCIII). Un amplu indice de nume se întinde de la pagina 873 la pagina 948.

Cum subiectul nenorocirii abătute în 1940 asupra românilor a fost adesea abordat în media*, nu mi se pare potrivit un preambul al zguduitorilor întâmplări îngăduite de providență spre îndreptarea și pocăința noastră; de aceea trec direct la precizarea intențiilor autorilor: (lucrarea) își propune scopul de a reflecta cronologic evenimentele derulate în perioada 1939-1940 și prima jumătate a anului 1941, pînă la dezrobirea Basarabiei (p. LXXXII). La baza demersului cercetătorilor au stat fondul personal Pan Halippa și fondul Direcției Generale a Poliției, documentele fiind selectate din Arhivele Naționale Istorice Centrale din București. În total, au fost alese 705 documente, dintre care 664 sînt inedite (cf. p. 869).

* Dau doar un exemplu, pe care-l consider în consens cu adevărul istoric: <http://ziarullumina.ro/iunie-1940-rapirea-basarabiei-si-ranirea-romaniei-mari-68118.html>

Cu înfiorare și stupefacție (ne)cunoscătorii epocii istorice vizate pot (re)citi în primul capitol *Pactul de neagresiune între Germania și Uniunea Sovietică, Protocolul adițional secret (3. În privința Europei sud-estice, partea sovietică subliniază interesul pe care-l manifestă pentru Basarabia. Partea germană își declară totalul dezinteres politic față de aceste teritorii. Cf. p. 4)*; telegramele ambasadorului Schulenburg către conaționali săi și răspunsurile acestora, *Memorandumul lui Ribbentrop pentru Hitler, odioasa Notă ultimativă a Guvernului sovietic remisă Guvernului Român, plină de falsuri și trufașe răstălmăciri (i.e. În anul 1918 România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică... o parte din teritoriul ei (sic!), Basarabia, călcînd prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucrainenii (sic!), cu Republica Sovietică Ucraineană – cf. p. 11)...*

Vibrantul discurs al primului ministru Gheorghe Tătărescu e merit măcar să-i pună pe gînduri pe cei care expediază, de obicei, ca atitudine trădătoare și lașitate, acceptarea raptului din 28 iunie 1940: „*România avea de ales între rezistență și acceptare. Rezistența însemna războiul – războiul*

unui imperiu numărând 180 milioane de oameni împotriva unei țări de 20 milioane de locuitori, silită de o gravă situație internațională să vegheze pe alte fronturi. Acceptarea însemna jertfrea, ciuntirea Bucovinei de Sus și o gravă știrbire adusă unității noastre naționale. Nu cunosc în istoria noastră politică problemă mai chinuitoare decât aceea pusă spre rezolvare Coroanei și sfetnicilor ei în zilele de 27 și 28 iunie. În ultimul ceas, în care mai puteam da un răspuns, am hotărât: acceptarea. Declar aici, în fața parlamentului și țării: am hotărât evacuarea Basarabiei și a Bucovinei de Sus, pentru a putea salva azi ființa statului român și pentru a nu pune în primejdie viitorul românismului. Declar aici că am luat această hotărâre sub presiunea forței, într-unul din cele mai grele momente ale istoriei noastre și lăsând viitorului sarcina să judece actul nostru” (p. 14-15).

Gratuitatea speculativă a moțiunii ce / cum ar fi fost dacă?... , pe lângă caracterul neștiințific al argumentării la care ar conduce, mi se pare înjositoare chiar și pentru condeiele literare. De aceea, doar consecințele indubitabil nefaste pentru români ale aceluși act trebuie cunoscute amănunțit și, în consecință, ce, cum și în ce fel se poate gândi și acționa pentru evitarea unor samavolnicii similare.

În capitolul al doilea sînt adunate șai zeci de procese-verbale redactate între 29 iunie 1940 – 4 septembrie 1941 de responsabilii „Cercului Basarabenilor din București” care probează spiritul creștinesc al conaționalilor – exemplu de urmat și în contemporaneitate de românii de pretutindeni, prea des alunecați pe toboganul intereselor personale și / sau al indiferentismului. Ca om al Școlii, nu pot trece sub tăcere „situația elevilor basarabeni, al căror număr total se ridică la peste 3 (trei) mii. La licee nu sînt primiți. Ministerul trimite cererile lor la școlile secundare, iar acolo li se răspunde că nu sînt locuri (fiind nevoie și de burse – nota mea, M.F.) (...) Urmea-

ză ca această bursă să fie plătită de „Cercul Basarabenilor”, care în total se ridică la 10 (zece) milioane lei. Roagă pe d-l Incuț să vorbească în această privință la Ministerul Educației Naționale” (cf. Proces-verbal nr. 7 al ședinței Comitetului „Cercul Basarabenilor”, 16 septembrie 1940, orele 18, București, p. 106). Listele cu ajutoarele bănești acordate pentru bolnavi și pentru cei aflați în „cazuri excepționale”, ori punerea în discuție și aprobarea unor cereri ordinare se întind pe zeci de pagini ilustrînd solidaritatea faptică a fraților munteni față de cei bejenăriți din Basarabia în virtutea așa-numitei „griji pentru om” manifestate de „orînduirea cea mai dreaptă” adusă acolo, în realitate, de neostoibila sete expansionistă stalinistă...

Capitolul al treilea e menit să le pună dinainte listele nominale cu miile de refugiați celor care au bîlmăjit ori chiar mai îndrăznesc să bîlmăjească prin articole ori tratate de istorie despre „comunismul sincer”, „adevărații comuniști” etc. Lectura acestor pagini ar constitui, totodată, o bună terapie atît pentru guvernanții statelor europene, cît și pentru actualii parlamentari ai UE, care au tendința de a hotărî, în numele „corectitudinii politice”, fel de fel de legi și măsuri ce urmează a fi puse în cîrca unor mase care nu (mai) sînt consultate!

Autorii dau publicității în următorul capitol douăzeci de tabele întocmite de Comisariatul de Poliție Ungheni în care declarațiile a trei sute cincizeci de refugiați incriminează lăcomia și cinismul sovieticilor: din puținul avut ce putea fi transportat la trecere, „oamenii noi” edificați de marxism-leninism-stalinism au confiscat de la bieții refugiați suma totală de 9 875 500 de lei, obiecte de valoare și fel de fel de alte obiecte – de la covoare și paltoane pînă la pantaloni și lingurițe! Acest tratament barbar este preluatul tăvălugului descris extraordinar de una dintre cele mai luminate minți creatoare ale români-

mii în ipostaza sa de romancier – Lucian Blaga*.

Din nou despre solidaritatea faptică frățească grăiesc cifric cele 94 de borderouri cu 434 de nume ale refugiaților ajutați de „Cercul Basarabenilor” în cel de-al cincilea capitol al cărții...

325 de declarații despre bunurile și imobilele pierdute în Basarabia de refugiați sînt cuprinse în capitolul al șaselea, tabelele ilustrînd bunăstarea pe care „orînduirea fascistă” o adusese românilor. Personal, m-a impresionat declarația semnată de familia Ion și Maria Margine, agricultori care posedau șase case, terenuri cultivate (grădină, vie, livadă) evaluate la 11 423 000 de lei... Rînd pe rînd, Arghir Claudia, casnică, din Cahul, cu o proprietate evaluată la 400 000 de lei, Andronache Gheorghe, pensionar militar, din Chișinău, cu proprietatea valorînd 900 000 lei, Anghel Radu, agricultor, din Fălești, județul Bălți, cu imobilele în valoare de 1 145 000 de lei sau Anghel Petru, avocat, și Anghel Alexandra,

* „Rușii aplică oriunde metodele încercate la ei acasă, le aplică aidoma, fără nicio imaginație, pretutindeni, unde ajung. Ei pretind că fac politică științifică, n-au nevoie de imaginație. Rușii sînt convinși că ei dețin Adevărul, care va fi impus «dialectic» pe calea forței, oriunde vor pătrunde. Cum? Dialectic și totuși pe calea forței? În mintea lor asta se potrivește, căci dialectica lor este sofismul ridicat la rang de principiu universal. N-avem decît să ne informăm ce au făcut acasă, ca să știm ce vor face aiurea, și la noi. Omul va fi asimilat întru totul coordonatelor sale materiale și redus la automatismele declanșate de groaza foamei și de teroare. La început rușii vor dezorganiza munca și producția. Prin «lipsuri», impuse metodic și într-adins, ei vor încerca să ne convingă că omul este ceea ce mîncă și nimic alta. După ce vor fi distruse toate pretențiile la un nivel de trai omenesc, ei vor desființa orice simț de demnitate, prefăcînd pe om, încetul cu încetul, într-un automat al muncii în serviciul statului. Și cine-i statul? În primul rînd noua «elită», care consideră pe intelectualul de vocație drept dușmanul numărul unu al ei. Așa zisa «linie» va lua locul libertății spirituale, lozinca va lua locul conștiinței, partidul va lua locul lui Dumnezeu” (Lucian Blaga, *Luntrea cu Caron*, București, „Humanitas”, 1990, p. 73).

profesoară, din Orhei, cu o proprietate de 1 380 000 lei dovedesc cu acte și martori că au fost nevoiți să-și părăsească avutul agonisit de-o viață... Ce rezoluție ar putea da, oare, un tribunal dintr-o țară vest-europeană dacă, printr-o minune, aceste victime și responsabilii unei asemenea urgii ar fi cetățenii încă în viață ai aceluia oarecare stat... civilizată?... Cui dintre locuitorii țărilor erijate în „mari puteri” i-ar fi convenit postura de refugiat, rezultată din semnarea pactului din 23 august 1939?... Indiferentism sau cinism (ce ție nu-ți place, permite-le altora să li se întîmple)?...

În penultimul capitol al cărții sînt publicate 55 de scrisori (tot atîtea „strigăte ale speranței” – cum le denumesc autorii în studiul introductiv – cf. p. XCII) ale unor români care au fost în imposibilitatea de a se refugia în prea scurtul răstimp acordat, cu infinită cruzime, de autoritățile fără milă și fără Dumnezeu din imperiul sovietic. Mi-e greu să aleg, dintre acestea, spre ilustrarea însemnărilor de lectură de față... Totuși, mă opresc la un text foarte mișcător, stîngaci stilistic și ușor agramat, semnat Levandovsky Lidia: „Mă cheamă soțul. Pînă acum n-am știut unde-i el și ce-i cu el. Sufăr foarte greu. Vă rog cu numele lui Dumnezeu (...) Pe mîini am naționalitatea familială și buletin de populație vechi foarte. Rog, primiți cererea mea și cît de curînd răspundeți căci mă găsesc într-o situație ne-suferit de grea. Soțul – fecior de preot” (cf. p. 840-841).

În capitolul final, al optulea, *Documente de condamnare a anexării Basarabiei* ce reproduc un *Aviz al Comisiei Sovietului Suprem al RSS Moldova pentru aprecierea politico-juridică a Tratatului sovieto-german de neagresiune și a Protocolului adițional secret din 23 august 1939, precum și a conșințelor lor pentru Basarabia și Bucovina de Nord* (p. 859-861) și *Hotărîrea SS al RSS Moldova de aprobare a acestui aviz*, semnat de M. Snegur la 23 iunie 1990 (p. 861).

Documentele acestea rezumă adevărul istoric, iar Uniunea Europeană, prin factorii ei constatativ-decisionali, ar fi fost... „corect politic” să se fi pronunțat pînă acum! Reproduc, pentru cititorii acestor rînduri, doar două pasaje din primul document: *„Protocolul adițional secret al Tratatului sovieto-german de neagresiune din 23 august 1939, care stabilea sferile de influență în Europa de Est, contravenea principiilor fundamentale unanim recunoscute și normelor imperative ale dreptului internațional, întrucît decidea soarta unor state terțe fără participarea lor, este nul și neavenit din momentul semnării lui. (...) Odată cu instaurarea în Basarabia și Bucovina de Nord a regimului sovietic stalinist, în aceste ținuturi au fost comise crime împotriva umanității: omoruri în masă, deportări, foamete organizată.”*

Ce-ar mai fi de adăugat la aceste fraze limpezi ca lumina zilei?... Din punct de vedere creștinesc, rugăciunea lui Iisus Hristos aflat pe cruce „*Iartă-i, Doamne, că nu știu ce fac*” nu li se potrivește, căci ei, asasinii din 1940 ai Basarabiei, ai Nordului Bucovinei și ai Ținutului Herța au știut chiar foarte bine ce fac: voia „stăpînitorului acestei lumi, tatăl minciunii”!...

Profit de ocazia de a glosa pe marginea acestei binevenite cărți spre a-mi reitera îndemnul postat pe blogul personal (<http://mihaifloarea.blog.com/>) în 4 aprilie 2013* de a participa cu toții, în virtutea Legii 68/2011, la comemorarea victimelor masacrelor, deportărilor, foametei și represiunilor sovietice din arealul românesc vitregit în 1940. Reamintesc data: 1 aprilie – zi destinată farsei odioase a comuniștilor sovietici ce-au hotărît ca, tocmai de ziua păcălelilor, în Bucovina de Nord să se zvoneasă permiterea trecerii graniței către România a celor care nu doreau să trăias-

că sub regimul de ocupație. Nu li s-a spus oamenilor despre ceea ce se ascundea dedesubtul acestei vești false: „demascarea elementelor dușmănoase orînduirii comuniste”! Peste 3000 de oameni au pornit în acea dimineață de 1 aprilie 1941 spre frontieră, în frunte cu praporii de la biserici. NKVD-ul și armata roșie organizaseră la Fîntîna Albă un fals post de frontieră. Dar, în poiana Varnița, la circa 3 km de noua graniță, coloana pașnică a fost somată să se oprească de către grănicerii sovietici. Oamenii au ignorat somația, încrezători în promisiunile făcute, dar sovieticii au tras în plin cu mitralierele, masacrîndu-i. Cei scăpați de sub ploaia de gloanțe au fost urmăriți de cavaleriști și măcelăriți cu săbiile. Răniții „*au fost legați de cozile cailor și tîrîți pînă la cinci gropi comune săpate dinainte, unde au fost îngropați, unii fiind în viață încă: bătrîni, femei, copii, sugari – vii, morți sau muribunzi. Două zile și două nopți s-a mișcat pămîntul în acele gropi, pînă toți și-au dat duhul. Cîțiva, «mai norocoși», au fost arestați de NKVD din Hliboca (Adîncata) și, după torturi înfiorătoare, au fost duși în cimitirul evreiesc din acel orășel și aruncați de vii într-o groapă comună, peste care s-a turnat și s-a stins var”***

Și-atunci, cum mi-aș putea încheia altfel aceste însemnări de înfiorătoare, dar necesară (întrucît întru Adevăr este!) lectură decît mulțumind și pe această cale generosului prieten din Chișinău, Vasile Șoimaru, care mi-a dăruit acest amplu și meritoriu demers publicistic și îndemnîndu-mi conașionalii măcar să-l răsfoiască?

În ceea ce mă privește, citind *Dezmembrarea României. Anexarea de către URSS a Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 1940* mi-am luminat, o dată în plus, conștiința că nu pot lăsa pe seama viitorimii îndreptarea cumplitei nedreptăți făcute românilor cu acordul tacit

* Cf. și https://ro.wikipedia.org/wiki/Masacrul_de_la_F%C3%A2nt%C3%A2na_Alba_C4%83

** Cf. idem.

al „marilor puteri” ale vremii; am deci datorita nu numai de-a nu înceta să meditez la aceste evenimente tragice, ci, mai ales, să mă și rog zilnic pentru luminarea minților decidenților politici actuali spre o cât mai grabnică reunire, nădăjduind, astfel, că-mi

potrivesc bătăile inimii cu ale fraților români încă despărțiți administrativ-politic de Patria Mamă.

Mihai FLOAREA
București, 12 gerar 2016

ALBUM MONOGRAFIC APRECIAT LA GRADUL SUPERLATIV

Recent a văzut lumina tiparului albumul monografic *Ansamblul folcloric „Hora”: 50 de ani de istorie în imagini** (Editura „Serebia”, Chișinău, 2015) de dr. în economie Vasile Șoimaru, conf. univ. la Academia de Studii Economice din Moldova. Lucrarea – editată în cadrul Proiectului *României din jurul României* – prezintă un omagiu dedicat „memoriei fondatorilor Ansamblului folcloric «Hora», Ion Bazatin și Alexandru Pihut, dansatorilor și muzicanților, care au păstrat cu sfințenie folclorul autentic românesc, muzical și coregrafic, în Basarabia sovietizată”. La elaborarea volumului au mai contribuit: Sanda Caracențev (concepție grafică și prepres), Svetlana Munteanu (procesare computerizată), Ion Stratulat (consultant), Vlad Pohilă (lector).

Pentru elaborarea lucrării au fost folosite materiale din arhiva personală a autorului, precum și din arhivele familiilor Ion Bazatin, Alexandru Pihut, Constantin Rusnac, Petre Neamțu, Maria Sarabaș, Nicolae Glib, Ion Stratulat, Valentina Cemârțan, Ludmila Troșina, Victor Boțan, Mihai Grigoriev, Mihai Chiriac, Mihai Șoimaru, Tamara Gavaziuc, Nicușor Boz, Marcel Porumbescu, Iurie Scurtu ș.a. Albumul este divizat în cinci compartimente: I. „Hora” lui Ion Bazatin – școală de dans popular și de românism

(o scurtă istorie subiectivă scrisă cu multă emoție); II. 1965-1986: „Alunelu, alunelu, hai la joc, / Să ne fie, să ne fie cu noroc...”; III. 1969-1979: *Ansamblul „Hora” pe culmile succesului*; IV. 1980-2003: *Fapte bune cu mijloace puține...*; V. 2004-2015: *Revenirea în forță*.

Inițiatorul fondării unei formații folclorice de dansuri populare a fost Alexandru Pihut, un profesionist al genului, care în primăvara anului 1964 anunțase un concurs pentru viitorii muzicanți, vocaliști și dansatori. Iar peste un an, în 1965, l-a convins pe coregraful Ion Bazatin, care locuia atunci la Orhei, să se ocupe nemijlocit de formarea echipei de dansatori a viitorului ansamblu de la Casa de cultură a raionului Frunze (azi sectorul Buiucani) din Chișinău. Prima denumire a acestui colectiv a fost „Alunelul”, care după patru ani de activitate se schimbă în „Hora” – denumire poetică pe care ansamblul o poartă cu demnitate până în prezent.

Conducătorul Ansamblului folcloric de dansuri populare „Hora”, Ion Bazatin, s-a născut la 13 iulie 1939, la București, în familia lui Afanasie (fost marinăruș militar la Constanța) și Alexandra Bazatin. A făcut o strălucită carieră de coregraf de la dansator în Ansamblul Academic de Dansuri Populare „Joc”, conducător al Ansamblului de dansuri populare al Școlii de Iluminare Culturală „Elena Sirbu” din Soroca, prim-maestru de balet și fondator al an-

* Șoimaru, Vasile. *Ansamblul folcloric „Hora”: 50 de ani de istorie în imagini*. Proiectul *României din jurul României*. Chișinău : [s.n.] (Tipogr. „Balcron”), 2015. 144 p. ISBN 978-9975-128-53-7.

samblurilor „Codru” din Orhei și „Hora” (la început „Alunelul”) din Chișinău, pînă la coregraf-maestru de balet al Ansamblului profesionist de cîntece și dansuri populare „Fluieraș”, metodist al Casei Republicane a Creației Populare, colaborator științific al Academiei de Științe a Moldovei, cercetător al domeniului formațiilor de dansuri populare din Republica Moldova. A fost membru al Uniunii Muzicienilor din RM, i s-a conferit titlul onorific de Lucrător Emerit al culturii.

Deja în 1967, tînărului Ansamblu de dansuri folclorice „Alunelul”, care a adunat prin străduința membrilor săi un repertoriu bogat de cîntece și dansuri populare, culese de pe întregul spațiu al meleagului natal, i s-a conferit titlul onorific de Ansamblu Popular. Acest colectiv de fete și băieți inimoși, cărora le plăcea dansul de la vatra satului, în scurt timp a devenit o adevărată școală atît pentru înșiși membrii ei, cît și pentru întreaga suflare românească din Basarabia sovietizată pînă la refuz, pînă la limita maximă. Iată cum se destăinuiește în acest sens autorul albumului fotografic Vasile Șoimaru: „În Ansamblul «Hora» am învățat nu doar a dansa horele. Aici am auzit pentru prima dată de limba română, de suita de dansuri de pe Valea Mureșului

și suita de dansuri ardelenene, despre setea de muzică populară românească a instrumentiștilor tarafului, interesul față de Radio București, TVR și LP-urile cu muzică populară sau ușoară românească... Deși a trebuit să treacă ani buni pînă la prima lectură a *Istoriei românilor* de Constantin și Dinu Giurescu, a operei politice a lui Mihai Eminescu, care au ridicat procentul «românizării» mele pînă la cifra de 100...”

În anul 2015 Ansamblul folcloric „Hora” și-a sărbătorit jubileul de 50 de ani. Dar pînă la această dată remarcabilă din viața lui colectivul a avut de întîlnit diferite piedici, de trecut nenumărate praguri: lipsa unui sediu permanent, condiții neadecvate pentru repetiții, completarea necontenită a echipei de dansatori și a orchestrei, confecționarea costumelor naționale și a încălțămintei din propriile mijloace salariale, lipsa transportului pentru deplasări, deficitul de remunerare a muncii colaboratorilor etc. Trebuie să menționăm și faptul că condițiile insuportabile în care activau membrii Ansamblului „Hora” nu s-au schimbat nici după proclamarea Independenței Republicii Moldova, cînd la putere au venit așa-zîșii „democrații”. Statul nu a favorizat, nu a înlesnit în niciun fel dezvoltarea acestui colectiv care a fost și este gata tot timpul să se devoteze unei idei, unui ideal național și care constituie un model de slujire destoinică colectivității sale etnice.

Cu toate acestea, în ciuda condițiilor intolerabile, faptele bune pe care le-a săvîrșit acest colectiv sînt impresionante – sutele de reprezentații, concerte, spectacole atît pe plaiurile natale (de la Giurgiu-lești pînă la Naslavcea și de la Palanca pînă la Criva), cît și în turneele din străinătate cutreierînd patru continente (Europa, Asia, Africa și America) ale Terrei. Astfel, solii culturii noastre naționale au avut ocazia să ne reprezinte în Franța (1968), Ucraina (1969), Italia (1970), Rusia (1970, 1977,

1980), Bulgaria (1972, 1977, 1979, 2006), Elveția (1972, 1983), Japonia (1976), India (1977), SUA (1979), Canada (1979), Etiopia (1981), Angola (1982), Cipru (1987), Portugalia (1998), Spania (1998, 2001), România (2004, 2009, 2014), Polonia (2008), Turcia (2010, 2014, 2015), Belgia (2011), Slovenia (2012), Grecia (2013) și alte state.

În cele ce urmează nu putem trece cu vederea oamenii, cadrele care au izbutit să îi dea colectivului prestanță, ținută, aspect impozant. Autorul albumului – V. Șoimaru – ne prezintă o listă de mai bine de 200 de colaboratori (muncitori, țărani, cadre didactice, contabili, studenți, elevi etc.) care au fost implicați în diverse funcții pe parcursul anilor 1965-2015. Noi însă vom prezenta pentru cititorii revistei noastre doar pe cei mai de seamă, cei mai talentați și cei mai „longevivi” reprezentanți ai Ansamblului folcloric „Hora” (pentru unii dînd între paranteze și funcțiile lor de bază la acel moment sau ulterioare):

- maeștri de balet – Ion Bazatin, Zinovie Zaplîtnîi, Antonina Galustean, Roman Rohman, Vasile Furnică, Vladimir Curbet (pregătirea pentru turneul din Italia, 1969), Larisa Oprea, Ghenadie Bepalov, Nadejda Gorodețcaia, Tatiana Pocatilova, Iurie și Raisa Gorșcov, Constantin Șchiopu, Nicolae Gonțearuc, Ștefan Onofrei...;
- conducători de taraf sau orchestră – Alexandru Pihut, Isidor Burdin, Petre Neamțu, Timofei Tregubenco, Petru Stoianov, Vasile Eșanu, Vasile Bejenaru, Vasile și Petru Rotaru, I. Obadă...;
- dansatori – Gheorghe Ghimpu (om politic, unul dintre fondatorii Mișcării de eliberare națională), Mariana Madan, Ion Stratulat (primar al orașului Orhei, azi viceministru), Agafia Mățu, Vasile Moisei, Nina Teodorschi, Victor Grama, Nadejda

Sancincova, Tudor Știrbu, Ludmila Orehova, Petru Șoiliță, Grigore Vârlan, Valeriu Metleaev, Tudor Boldișor, Claudia Darie, Claudia Cașcenco, Vasile Parasca, Valentina Garbuz-Cemârtan, Vasile Țurcanu, Galina Tretiac-Stoica, Simion Peștereanu, Ludmila Troșina, Leonid Lisnic, Măria Rusu, Petrică Furnică, Tatiana Vacarciuc, Ion Lăsâi, Tudor Țărnă, Elena Smirnova, Petre Chirpicinic, Tatiana Stepaniuc, Mihai Grigoriev, Victor Boțan, Liuba Domnițina, Gheorghe Bazatin, Galina Iașcișin, Nicolae Roșca, Gheorghe Șura, Valeriu Andronache, Vasile Țurcanu, Vasile Ceaușciac, Ion, Gherasim și Marin Racilă, Nicolae Plăcintă, Vasile Șoimaru (economist, conferențiar universitar, politician, publicist și maestru fotograf), Maria Erhan (soția lui V. Șoimaru, contabil-șef la Liceul „Prometeu”; dansează și în prezent în „Hora”), Ion Nicov, Vica Milicenco, Tatiana Ionel, Victor Dăuguță, Valeria Mirca, Victor Râbițchi, Svetlana Bazatin, Ștefan Onofrei, Ion și Mihai Olenev, Constantin Șchiopu, Mihai Captarenco, Mihai Chiriac, Ludmila Rapcea, Vasile Stoica, Vica Roman, Nicolae Gonțiaruc, Alexandru Botică, Eugenia Parecco, Boris Buhai, Valentina Erenco, Nina Biler, Ștefan Păvălache, Măria Gorea, Pavel Hămuraru, Valentina Pascal, Valentina și Vladimir Nicolaev, Alexandru Domnițan, Boris Grigoruța, Irina Afonina, Elisabeta Stratan, Aglaia Mușinschi, Tamara Gavaziuc, Dinu Opalco, Ion Maftei, Nicolae Bogdan, Marina Gorșcova, Mihai Șoimaru, Emil Oglindă, Argentina Gribincea, Nătălița Mitrean, Constantin Gâscă, Victor Moldovanu, Marin Goiciu, Victor Costiniuc, Vasile Boiștean, Doina Lazurca, Lu-

dmila Iacubenco, Angela Garmider, Arcadie Gâscă, Larisa Feigher, Constantin Oriol, Mihai Calfa, Victoria Ilieș, Valentina Pozdârca, Ludmila Leca, Angela Eșanu, Claudia Iachim, Elena Sava, Tatiana Stețco, Mihai Eremciuc, Angela Botezatu, Galina Bucșan, Lucia Bazatin, Ruslan Câșlari, Mihaela Șoimaru, Angela Docu, Angela Busuioc, Svetlana Șermatova, Vladimir Sanchin, Nistor Chiriac, Andrei Portas, Irina Cernega, Măria Negară, Nicolae Lupașcu, Dan Alexandru, Ion Usturoi, Alexandru și Lidia Cuflic, Ion Pascal, Laura Cebotari, Mașa Cicanci...;

- soliști-vocaliști – Măria Drăgan, Măria Sarabaș, Nicolae Glib, Tamara Chițaniuc, Suzana Popescu, Margareta Crăciun-Neamțu, Simion Cernărtan, Nicolae Podcolin, Nicolae Bujor, Ileana Rotaru, Valeriu Drumbeș, Ecaterina Cociu, Alexei Sofronie, Anișoara Plăcintă, Nina Carauș, Tamara Crăciun, Anicuța Secrieru, Lidia Lisevici, Mihai Tudorașcu, Andrei Cernega, Vasile Cocarcea, Ludmila Bazatin, Liuba Boldescu, Eufrosinia Mălai, Vasile Cornienco, Tamara Ghervas, Alexandra Arseni, Ana Prisăcaru, Larisa Ungureanu, Minodora Darie, Vsevolod Ghicavâi, Lurie Grosu...;
- instrumentiști – Constantin Rusnac (compozitor, profesor universitar, rector al Conservatorului de Stat „Gavriil Musicescu”, secretar general al Comisiei Naționale a RM pentru UNESCO), Nicușor Boz, Vasile Iovu, Gheorghe Mustea, Gică Velișcu, Lurie Harea, Gică Surugiu, Vasile Crăciun, Octavian Palihovici, Vasile Cărăuș, Gicu Radu, Ion Guțu, Ghenadie Platon, Iacob Lungu, Anatolie Cazanoi, Grigore Brânză, Lurie Radcenco, Andrei Bivol, Mihai Cuci-

cov, Vladimir Sârbu, Emil Croitoru, Izeaslav Solomon, Efim Păunescu, Gheorghe Iovu, Andrei Mustea, Ion Caranfil, Ion Boldumea, Mihai Zadic, Andrei Porcescu, Gheorghe Ciolacu, Victor Oriol, Mircea Bedicov...;

- costumieră – Iulia Mârzenco.

Acești oameni, născuți parcă special pentru a crea frumosul, au făcut la vremea oportună tot posibilul ca Ansamblul „Hora” să supraviețuiască în pofida tuturor vicisitudinilor și concursului de împreri grele din timpurile mai îndepărtate, dar și mai noi. Mulți dintre ei, fiind chiar și la vârsta a treia, continuă să se dăruiască întru totul dansului și muzicii populare. Aceasta ne demonstrează și cele peste 300 de fotografii – documente incontestabile ale istoriei privind dănuirea și menținerea în top a unui grup de persoane antrenate într-o activitate comună – ce demonstrează parcursul celor cinci decenii de existență tulburătoare a Ansamblului, ce-i drept, cu unele mici întreruperi din motive întemeiate.

Din cele menționate mai sus se vede că acest volum, tipărit în condiții poligrafice excelente, este instrumentul de care ne putem folosi pentru a ne contura o imagine cât mai autentică despre ceea ce este Ansamblul folcloric „Hora” din Chișinău. Apariția acestei lucrări a fost motivată de dorința autorului de a păstra în memoria colectivă evoluția, momentele de glorie ale Ansamblului „Hora”, scoțându-i în relief propriile valori spirituale, umane, precum și propria lui identitate culturală. Astfel, istoria în imagini a acestui colectiv vine să completeze istoria poporului nostru. Acest album mai are datoria de a evoca dragostea și dăruirea conaționalilor noștri de a avea o artă a dansului veșnic vie și aproape de inimă. Parcurgînd filă cu filă acest album, ne cuprinde un sentiment de datorie sfîntă de a duce mai departe, de a continua munca acestor oameni în-

sufleții, uneori chiar înflăcărați de a păstra neatînse valorile nepieritoare ale identității noastre de neam.

Exprimăm felicitări dlui dr. Vasile Șoimaru și tuturor celor care l-au ajutat la realizarea acestui superb album monografic (apreciat numai la gradul superlativ!), care se cere a fi nu doar o carte, nu doar un document istoric, ci o adevărată bijuterie editorială pe placul atît membrilor și fanilor Ansamblului „Hora”, cît și oricărui om de cultură îndrăgostit de arta dansului popular.

Sperăm că volumul dat – *Ansamblul folcloric „Hora”: 50 de ani de istorie în imagini* de Vasile Șoimaru – își va găsi cu siguranță cititorul, precum și l-au găsit și celelalte cărți ale dumnealui (interesante

și foarte căutate de publicul doritor să afle crudul adevăr al istoriei noastre, dar să și vadă frumusețea, splendoarea locurilor natale sau din alte colțuri ale lumii!), dintre care amintim: *Căderea premierilor* (1999); *Neamul Șoimăreștilor: 500 de ani de istorie* (coautor, 2003); *Poeme în imagini* (album, 2004); *Românii din jurul României în imagini* (album-monografie, 2008; monografie etnofotografică, 2014); *Căderea comunistilor* (2010); *ASEM: 20 de ani de istorie în imagini* (coordonator, 2011); *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare* (autor de proiect, coordonator și imagini, ed. a doua, 2013) și altele...

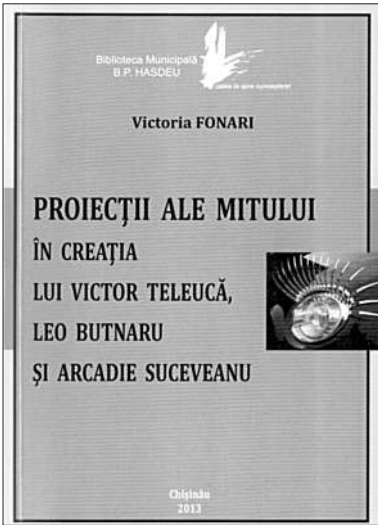
Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

POEZIA ȘI REDESCOPERIREA MITICĂ ÎN NOUA MONOGRAFIE A VICTORIEI FONARI

Încercând să motiveze refugiul oamenilor de creație în *illo tempore*, Mircea Eliade, în celebra sa lucrare *Sacru și profan* argumentează în felul următor: „Nostalgia perfecțiunii începuturilor explică în mare parte... o nostalgie a Paradisului” (Eliade Mircea. *Sacru și profan*. București: Humanitas, 2005, p. 71). Într-adevăr, mitul este calea de accedere spre modelele arhetipale ale existenței și generează nucleele evenimentțiale în jurul cărora gravitează atitudinea subiectivă a celui care le interpretează. Observând tendința scriitorilor și a poezilor moderni de transfigurare a mitului în imagine mitopoetică, pe care o personalizează prin intermediul eului liric, cercetătoarea **Victoria Fonari** își propune să decodifice mecanismul de revalorificare a mitului din perspectiva a trei inovatori ai poeziei românești: Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu, care au propulsat adevărul artistic prin filiera propriilor conștiințe poetice.

Înmănunchindu-și constatările în cartea pe care o intitulează sugestiv *Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu**, V. Fonari reușește să le „localizeze contururile într-un câmp literar, cu un imaginar determinat... între recurența experiențelor ontopoetice ale neomodernismului și emergența canonului”, după cum afirmă prof. univ. dr. Gheorghe I. Manolache, în prefața cărții. Pe bună dreptate, acesta este un punct forte al lucrării, care, pe lângă faptul că-i îmbogățește latura semiotică cu noi deschideri spre interpretare, în același timp mai determină și structura ei, facilitând actul de lectură și receptare. Aici chiar am avea îndrăzneala să remarcăm abilitatea cu care autoarea cărții jonglează cu elementele de limbaj,

* Fonari, Victoria. *Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu*. Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. Ed. îngrijită de Lidia Kulikovski. Chișinău: Foxtrot, 2013. 208 p. ISBN: 978-9975-120-25-8.

realizând un dublu transfer de enunțuri: din fraze cu conținut esoteric în fraze cu conținut exoteric pentru cititorul ce descoperă plăcerea lecturii hermeneutice și viceversa – enunțurile cu conținut exoteric transformate în unități sintactice esoterice pentru cititorul inițiat în actele de hermeneutică.

În continuare ne propunem să trecem în revistă momentele esențiale ale fiecărui capitol, care înglobează imaginea unei individualități creatoare din cele menționate anterior, după o oarecare „deconstrucție”, vom reconstitui parcursul mitopoetic al celor trei personalități găsim-le punctele de tangență în baza materialului analizat de Victoria Fonari.

În primul capitol – *Victor Teleucă. Dislocări mitice figurative* – autoarea reușește să discearnă câteva trăsături privind originalitatea viziunii poetice a lui V. Teleucă:

- dominantă gnoseologică, pe de o parte, îl apropie de „memoria colectivă a unei entități intelectuale”, astfel încât se suprapune cu Oedip, Sisif și Adam, iar pe de altă parte, e o dominantă a dialogului textual;

- proiecțiile mitice reasc din elementele fantasmagorice ale basmelor;

- abordează probleme fundamentale cum ar fi: sufletul, condiția umană, logica;
- tăcerea devine un fel de sfinx care pune noi accente interpretative asupra acului de creație.

În paragraful *Regele Corintului și explorarea interioară a artistului* descoperim modul în care eul liric al lui V. Teleucă se identifică și se complace în ipostaza lui Sisif, cel care a fost condamnat la muncă nesfârșită în semn de pedeapsă pentru că s-a împotrivit ordinii instituite de Zeus: „Munca sisifică e cea în care se întrevede și autorul de a nu se lăsa în fața întrebărilor, de a ridica continuu bolovanul întrebărilor, care din optica aceasta se grandifică”, opinează V. Fonari. Pe măsură ce pătrundem mai în profunzime coordonatele liricii lui V. Teleucă observăm că nonconformismul titanic ia proporții: „*Dacă tu ești cel de dincolo, dacă ești masă și scaun / și stai ca un religios apocrif, / de ce te dezici de Sisif?...*” Astfel, munca sisifică capătă o nouă conotație și anume munca în planul creației, iar decizerea de Sisif apare ca un sacrilegiu, însemnând renunțarea la propria identitate din moment ce abandonezi rodul muncii. Piatra lui Sisif nu e văzută de V. Teleucă doar ca abstractizarea unui chin absurd, ci și ca un chin al incapacității de a materializa ceea ce roade ființa interioară a artistului, nu în zadar acesta se destăinuiește: „*Sisifică a fost încercarea de a scrie acest argument, de fiecă dată s-a izbit de nedorința argumentului de a se lăsa scris [...], și nu-l pot duce pînă la capăt, și rămân numai cu intenția.*”

Paragraful *Monadele insolite în catacombele individualității lui Victor Teleucă* surprinde mitul lui *Dedal* și *Minotaurul* văzut din perspectiva lui V. Teleucă în poemul *Improvizația nisipului*, care se transformă într-o confesiune lirică: „*Încerc să mă desenez în calitate de uitare / pentru asta Dedal a creat catacombele în care Menelos avea să țină ascunsă fiara – Minotaurul.*”

Efectul acestei confesiuni rezidă în capacitatea de a exprima indirect felul de a fi al poetului, spațiul sufletului său fiind la fel de enigmatic și profund la fel ca și catacombele, iar *Minotaurul* este metafora inspirației care poate naște idei inedite, ceea ce ar însemna că eul lui Teleucă tinde spre ambiguitate și mister două coordonate ale adevărului artistic.

În paragraful *Victor Teleucă și sihăstria căutării* poetul este calificat drept „promotor al singurătății printr-un sihastrism al căutării”, sinele său vrea să-și afle rostul printr-un îndelungat exercițiu de meditație, fapt ce-l determină pe eul liric personalizat să constate: „*Am venit să răstorn lumea. Dar lumea era plăsmuită de la început răsturnată. Meritul meu constă în faptul că, spre deosebire de alții, mi-am dat seama de acest lucru. Apoi m-am corectat. Am venit nu să răstorn lumea... Și m-am gândit că misiunea mea este nu de a vedea lumea cum este, ci de ce este. Cum aș putea să-mi justific venirea mea pe lume?*”, ceea ce ar însemna că poetul este cel care are menirea de a descoperi tainele lumii anume prin arta de a le ambigua mai mult.

În paragraful *Adevărul artistic: o semi-otică a mitului*, V. Fonari lansează un moment important în ce privește definirea adevărului artistic și a funcției acestuia în mediul literar: „Adevărul în artă acceptă individualitate, libertate, generare de subiectivism... Forța creației este cunoscută, dar și pedeapsa pentru reușită, de asemenea, e cunoscută. Spre deosebire de creația zeilor, harul creației, al aspirației în lumea pământeană conduce la sacrificiu și dăruire necondiționată.”

În cea de-a doua parte a cărții: *Leo Butnaru – crescător de perle* apare imaginea unui iscusit mitolog care-și manifestă talentul de revigorare a mitului prin demitizare, poezia lui L. Butnaru fiind un melanj de stereotipuri, revelații și impresii neordinare. În volumul *Sfinxul itinerant* apare o nouă

instanță lirică, un fel de *alter ego* al eului liric leobutnărean. De exemplu, poezia *Întârziatul* aduce în prim-plan un asemenea dialog mimat: „*O vecie a trebuit să te aștepti pe tine însuși.*” Intenția autorului de a-și face atemporală prezența portavocei sale se face simțită prin faptul că „autorul trăiește și o relectură a sinelui pentru a se dezrobi de convenție”, după cum observă V. Fonari.

Paragraful *Libertatea poetică în cardiograma filosofică* scoate în relief faptul că Leo Butnaru se pronunță pentru configurații ludice în care eul personalizat îmbracă măștile diferitor personaje mitice: Sisif, Icar, Orfeu, de la care împrumută anumite dominante pe care le proiectează în poeziile sale. Spre exemplu, îmbinarea „*carriere părăsite*” din poezia intitulată *Diogene* scoate în evidență ideea că idealurile pentru care au luptat elenii în numeroasele aventuri legendare la momentul actual au nimerit într-un con de umbră.

Leo Butnaru în spațiul rechinilor îndrăgostiți se simte responsabil de cultivarea sentimentului de dragoste modelând gândurile în cuvinte, a căror lumină să pătrundă sufletele însetate de frumos, în caz contrar, ar putea fi pedepsit de arma răzbunării, căci zeii elini nu acceptau refuzul dragostei, amintim de tragedia *Medeea*. Totuși, în poeziile sale eul creează imagini paradoxale: „*Rechini îndrăgostiți, / Îndrăgostiți de singurătate, / Ca ceasurile*”. Singurătatea se prezintă îndrăgostită de noțiunea de timp care este la fel de feroce ca un rechin.

Al treilea capitol al cărții înfățișează *Cariatidele mitice din templul poetic al lui Arcadie Suceveanu*. Ne-am propus să urmărim coordonatele *GPS-ului propriilor senzații* ale lui Arcadie Suceveanu, pornind de la însemnările V. Fonari: „Pe harta propriilor senzații poetul își determină structura pluridimensională, îmbinând abil elemente chimice, structuri economice și pledoarii romantice”. Ca să ne

convingem de acest lucru vom relectura versurile: „...viața mea – un aliaj ciudat / De vis industrial și dogmă visătoare.” Eul parcă își face un examen de conștiință în manieră ludică și laconică.

Paragraful *Revalorificarea simbolică a mitului Don Quijote în lirica lui Arcadie Suceveanu* ilustrează tenta de modernitate suceveană care constă în deplasarea accentelor: „Dau în arendă morile de vânt / celor ce cred, mai cred, încă-n mistere, / Și-n schimb deschid la margini de cuvânt / Un bar de noapte cu scripcari și bere”. Din idealul cavaleresc de a schimba lumea, moara devine un element ce cheamă spre revoltă împotriva timpului, care subjugă condiția umană, în timp ce *hanul* capătă o conotație persiflantă devenind *bar*, unde se pierde credința în înaltele idealuri.

În altă ordine de idei, Arcadie Suceveanu este numit „ucenicul lui Homer”, întrucât „carnația și decarnația sunt conjugate cu sensibilitatea” – așa cum afirmă autoarea cărții în cauză, talentul de a scrie în manieră originală, astfel încât să producă o stare de șoc asupra cititorilor, a salvat de fiecare dată poezia lui A. Suceveanu de monotonie.

NEVERMORE – un punct de tangență diversificat individual de Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu este cel de-al patrulea capitol, prin care V. Fonari își propune să găsească o conexiune între viziunile celor trei autori. Astfel ne convingem de veridicitatea opiniei prof. Gheorghe I. Manolache: „Desemnului unor experiențe neomoderniste, inaugurate, cu precădere, în arealul liricii basarabene contemporane, marcate de chimia schimbărilor de paradigmă, va fi (re)făcut de V. Fonari după modelul unui puzzle, proiectat odată cu regula impusă de / prin „nouvelle critique”. De bună seamă, esența lucrării recenzate rezidă în dexteritatea autoarei V. Fonari de a distinge diferitele abordări ale miturilor antice din perspectiva celor trei autori menționați în titlul cărții.

Finalmente, menționăm că prin *Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu*, criticul literar Victoria Fonari a reușit să deschidă noi piste de receptare a miturilor antice coagulate în literatura basarabeană a timpului nostru, fapt pentru care merită toată aprecierea și recunoștința noastră.

Vera CATANĂ,
masterandă, USM

RETRĂIRILE SUFLETEȘTI ALE UNUI POET DIN BASARABIA

Trebuie să încep acest modest portret – modest nu prin lipsa de anvergură a protagonistului, ci prin instrumentele portretistului – cu o mărturisire care nu mă onorează, dar care, recunoscută public fiind, e ca o autopenitență care ușurează conștiința vinovatului.

Și iată și... piatra de pe inimă. Până prin preajma anului care a delimitat cele două milenii în interiorul cărora mi-am trăit clipa – și, mulțumesc Domnului, încă

îmi bate orologiul –, nu prea priveam Basarabia cu inima ori cu acea entitate din structura ființei noastre răspunzătoare de conștiința omului în raport cu Cetatea. Întâlnirea cu profesorul Vasile Țoimaru a produs reconectarea celor două capete ale legăturii întrerupte în mine prin înaintașii mei – încă de la 1812, cu o scurtă resuturare în perioada 1918-1940. Ultima reînnoare, neconsacrată la nivel geopolitic, cea pe care am trăit-o direct la ceva

timp după destrămarea comunismului în Europa, sistemul care a ținut Basarabia ostatică în angrenajul Rusiei bolșevice, am simțit-o ca pe o revelație, precum efectul sărutului deșteptător al prințului asupra prințesei din „pădurea adormită”. Am detaliat în câteva articole din *BiblioPolis* și din *Literatura și arta* această revelație personală, intermediată de câțiva frumoși basarabeni. Mi-a rămas însă o addenda la toate acele demersuri publicistice.

În contextul colaborării mele la revista *BiblioPolis* din Chișinău și al coparticipării la o serie de evenimente culturale din capitala R. Moldova, majoritatea fiind la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, am cunoscut persoane deosebite, frați adânc trăitori întru românism. Între acești basarabeni frumoși, cu puterea de a rezista la erodarea ființei originare, în condițiile de a se fi aflat sub o brutală influență străină, se află și domnul Valeriu Rață.

În cazul lui Valeriu Rață, postura de bun român în care mi s-a arătat are o particularitate care mi-a accentuat interesul de a mă apleca asupra acestui portret pe care i-l dedic, cu o declarată simpatie. Dl V. Rață este, ca în multe nuclee familiale din Basarabia, fiul unei familii mixte, mama dânsului fiind ucraineană. Fiul acestei familii româno-ucrainene avea libertatea să îmbrățișeze cultura mamei, care, firește i-a transmis limba maternă. Nu ar fi fost deloc nefirească această traiectorie cultural-spirituală a fiului, evident, în măsura în care ar fi lucrat în structura sa ființială și zestia românească a tatălui, în vatra căruia fiul urma să-și împlinească viața. Nu știu cât de ucrainean este, prin mamă, dl V. Rață. Știu însă aproape cu precizie, urmare a câtorva luminoase întâlniri directe și indirecte (indirecte, prin intermedierea condeii lui său), cât de bun român este basarabeanul Valeriu Rață.

Convingerea mea asupra românismului celui pe care încerc să-l creionez aici,

cu oarece sfială, ar putea fi întărită de un argument prioritar, acela că dânsul este, prin studii, profesor de limba și literatura română. Și că, precum o curgere firească în albia profesională dată, a fost sau încă este lector, corector și redactor de carte și revistă românești, el însuși fiind autorul a patru volume demne de osârdia cititorului român, fie cititorul (cel în confuzie aflat) și... moldovean. Trei dintre cele patru cărți ale dumnealui mi-au fost dăruite atunci când m-am aflat la Chișinău, desigur, cu prilejul unor evenimente culturale, cele mai multe având loc la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, cetate a cărții unde dl V. Rață își exercită activitatea curentă, de lector și redactor de carte în cadrul Serviciului editorial, secretar de redacție al revistei *BiblioPolis* (inclusiv, publicist).

Demersul meu publicistic dedicat domnului Valeriu Rață își are combustia și în cea mai recentă carte a sa, volumul de poeme *Frământul sufletului meu*, apărut la Chișinău în 2015 (Tipografia „Balacron”), volum care, ca a doua ispravă a dânsului pe tărâmul versului, îl consacră pe autor ca poet. Volumul este prefațat de distinsul scriitor Iurie Colesnic, însem-

nând asta că, pe lângă osârdia cantitativă a autorului, poetul Valeriu Rață este girat, prin autorizatul condei al prefațatorului, și în privința calității poemelor sale – spus altfel, înțeleg prin asta admiterea autorului ca fiind demn de branșa celor care „scapă din gura inimii secretul creierului” (cum îi metaforizează pe poeți inegalabilul Grigore Vieru).

Temele versurilor sale sunt delimitate ferm în volum prin titluri generice care contribuie la gruparea poemelor conținute. Aceste sintagme sintetice vizează „universul casei părintești”, „focul care frige inima” (iubirea), natura, omul de aproape, anume cel cunoscut de autor în contextul vieții active în Cetatea Neamului. Cătorva poeme nu le-a găsit albia comună decât recurgând la un culoar cu maximă larghețe: *Caleidoscop (varia)*.

Nu pot să nu „trădez”, în contextul acestei intenții de portretizare, că, păstrând proporția, și cel care creionează aici schița unui suflet de poet e el însuși un vânturător de „cenușă rezultată din arderea vieții” (Leonard Cohen, despre creatorul de poezie). Așadar, nu sunt chiar incompatibil cu poetul V. Rață, ca să nu-l pot descifra cât de cât. Pot prin urmare să afirm, cu acel adițional procent de relativitate, că omul pe care îl întrevăd spre a-l reflecta pe fila-suport a exercițiului meu cronicăresc nu e altfel decât cel pe care l-am intuit din scurtele fulgurații de timp în care oamenii au privilegiul de a fi față în față, adică realități aflate într-o corespondență biunivocă. Și, după ce i-am citit și ultimul volum de poezii, tind spre a-mi contura convingerea că omul Valeriu Rață este întocmai cu scrisul său, cu poetul. Și de vă veți fi întrebând ce vrea să însemne asta, vă voi releva că poetul Valeriu Rață e el însuși în poemele sale, că nu e deloc un travestit, un ipocrit, cum vor fi fiind alții. Referitor la acei „alții”, Nichita Stănescu exclamă: „Vai poetului care nu seamănă cu versul său.”

Valeriu Rață, poetul, nu pozează într-un filozof încifrat în metaforă, în deținător al cheii absolutului, nu pretinde (intuiesc eu) că melosul versului său e deplin consonant cu „simfonia spiritului universal” sau că e acel Făt-Frumos purces să „elibereze cuvintele din posesia fermă a definiției” lor (Eli Khamarov, despre poetul universal). El e alt gen de soldat al stihurilor, opus celui care hrănește iluzia că poartă în raniță bastonul de mareșal. Nici n-ar avea timp pentru ispite mărețe, căci generația de poeți căreia i-ar fi putut aparține a luat startul de mult, în anii '80 ai secolului trecut. Poetul Valeriu Rață e excepția, el este nonconformistul care, iată, nu și-a conectat fluxul biografic la contingentul literar consacrat de istoria literară. El este în contratimp nu doar legat de perioada în care ar fi trebuit să-și semnaleze debutul poetic, dar și legat de mersul stilurilor literare. Valeriu Rață este un... „clasic în viață”, ca să reproduc, păstrând proporția, o sintagmă deja cu istorie.

Poeților din categoria neîncadrabililor la o generație literară (cerc în care ar putea să se circumscrie și V. Rață), Ion Păchia Tatomișescu, o somitate în domeniul criticii și istoriei literare, nu le acordă șanse de afirmare, dar totuși nu le anunță un „naufragiu” sigur, căci am putea întrezări o încurajare în următoarea sa remarcă: „...această încadrare, apartenență generaționistă nu poate garanta caratele unei opere, operă ce-i, în ultimă instanță, doar emanație a sinelui, eului cosmic” (din referințe la volumul colectiv *Meridiane lirice – aripi de vis*, Ed. „Armonii Culturale”, Adjud, 2013). Poemele lui V. Rață sunt canonice, respectă normele ce țin de construcția discursului epico-liric cu rimă și ritm. Adică V. Rață este un discipol al clasicilor, ceea ce arar se întâmplă cu poeții prezentului. Face excepție accidental, spre exemplu, doar atunci când ispita unei zile de iarnă îi dă ghes să treacă hotarul cutu-

mei: „Ninge... / Ne cuprinde / feeria / ste-luțelor zglobii / care se zbenguie / în jurul nostru / făcându-ne o favoare / uluitoare, / fără nicio trucare. / Noi / le aplaudăm / în doi” (*Ninge*); sau pentru a formula un jurământ iubitei, etapizat cronologic: „La început – / o zi, / o săptămână, / o lună, / apoi – / un an, / acum – o veșnicie / sunt gata, / iubito, / să te port / ca în palme – / din dragoste!”

Valeriu Rață, pe lângă faptul că se remarcă prin a fi scribul care își manifestă târziu eul poetic, comparativ cu epocile care i-au furnizat stilul, el e relativ în contratimp și față de etapele vieții care, de regulă, furnizează materia lirică. Substanța versului său e memoria trăirilor anterioare, mixată cu ceea ce încă mocnește în jarul timpului prezent, învăluit de cenușa vremii. El interpretează în versurile sale și iubiri ale căror energii precece s-au consumat deja, dar și trăirile manifeste ale vârstei în care se pârguiește înțelepciunea, trăiri care vizează echilibrul dintre cele două elemente definitorii ale existenței: subiectul și obiectul acțiunii umane. Slova lui conține ceea ce îi este dăruit omului comun, împlinirea pământescă în elementele subiective ale sufletului mai mult sau mai puțin echilibrat, aflat în consonanță cu buna măsură a puterii de absorbție a darului vieții. Versul său nu are praguri în curgere, nu conține zbaterele ambițiosului care se ia de piept cu demiurgul. Versul său e râu de câmpie, briză de primăvară care zbicește rănile lutului dinafara și dinăuntru omului.

E absolut obligatoriu de adăugat, la caracteristicile versurilor lui V. Rață, frumusețea, naturalețea și bogăția limbii care-i îmbracă autorului substanța lirică. Poetul, sunt convins, nu a făcut efort în a găsi „cuvinte potrivite”, căci ele îi sunt deja tezurizate în ființa sa de bun român. Și asta, nota bene, în condițiile în care autorul e cel puțin bilingv, iar una dintre limbile sale de expresie fiind, prin efectele impunerii

ei, un factor perturbator pentru limba în care V. Rață excelează întru românism.

Dar să nu lungesc vorba asupra generalității deduse din particularul poemelor lui Valeriu Rață. Prin urmare, voi insera câteva mostre chiar din caracterul particular al versurilor sale, „particularul” însemnând aici modul în care poetul se raportează la caracteristicile tehnicii poetice și la corespondența dintre combustia sufletului autorului (știind că această entitate din structura poetului surclasează mentalul) și energia transferată cuvântului. Iată, ales în mod expres pentru a releva frumusețea „muzicală” în notă dramatică a versului clasic, un fragment din *Le mulțumesc de mii de ori* (înaintașilor săi direcți, cărora le idealizează trăirea): „Mi-e dor de ei și jalea îmi e mare... / Ne-am despărțit când Cerul i-a luat / Să-i țină sus cu-ntreaga adunare / De cei blajini și fără de păcat.” Sau iată frumusețea unui pastel, având în centrul său de interes iubita: „În ferestre – ploi de soare, / Soare e pe-ntregul plai, / Dat-au mugurii în floare / Și în toi e luna mai. // Tu călcând pe noi covoare, / Mlădioasă te distrai / Cu un braț de lăcrămioare / Pe gurița cea de rai” (*În toi e luna mai*).

În câteva dintre poemele sale remarcă efectul reușit al unui artificiu cu rezonanță în muzică și poezie – repetiția, în speță poemul *Să cânt, dar și să tac*, în care versul al patrulea se repetă în fiecare dintre cele opt catrene ale poemului: „Promisiuni și jurăminte, / Și un parfum ambroziac / De tine îmi aduc aminte – / Mă fac să cânt, dar și să tac... // [...] Și inima-ți ce ritmic bate, / Și băsmăluța de bumbac / Ce ți-am furat-o din păcate, / Mă fac să cânt, dar și să tac. // Sărutul cel din fapt de seară, / Îmbrățișarea din iatac, / În mare parte voluntară, / Mă fac să cânt, dar și să tac...” Iată și efectul refrenului onomatopeic amplasat în al doilea și al patrulea vers, în fiecare dintre cele patru catrene ale poeziei *Albinuța*, un armonios text pentru un eventual (inspirat

pe măsură) cântec destinat repertoriului muzical pentru copii: „Ziua-ntreagă, vrei nu vrei: / Zum-zum-zum! / Colo-ncoace prin știubei: / Zum-zum-zum! / Printre florile de tei: / Zum-zum-zum! / Zboară cât îi place ei: / Zum-zum-zum!...”

Valeriu Rață are flexibilitate în experimentarea ritmurilor liricii, versurile sale măsurând de la trei silabe, la unsprezece. Iată efectul interesant asupra urechii în cazul versurilor reduse la trei silabe: „Noapte grea / Nicio stea, / Pe câmpii – / Vijelii // [...] Tot mai sus / Spre apus, / Pleacă-n drum / Sfori de fum...” (*Hașuri de iarnă*). Și iată și balansul ritmic al unui maximal de silabe: „Dar mă-ntorc la tine-n an de multe ori / Să-ți privesc avid livezile în flori // Să mă plimbu seara pe un mal de râu, / Să absorb mirozna lanului de grâu” (*Satul Butuceni*).

Întâlnim în exercițiile lirice ale poetului și poeme concepute în monorimă, ceea ce nu-i deloc simplu când trebuie să gestionezi douăsprezece versuri cu o asemenea particularitate, dacă nu recurgi și la vreun... artificiu ingenios, spre exemplu, un vers refren pentru fiecare distih: „Dragi sunt pușorii – / Fiicele, feciorii. // Gingășia florii – / Fiicele, feciorii. // Potriviiți cu zorii – / Fiicele, feciorii...” ș.a.m.d. (*Fiicele, feciorii*).

Generozitatea e trăsătura predominantă a poetului Valeriu Rață, ceea ce înseamnă că poemul care-i exprimă starea îi absoarbe autorului și caracterul. De aceea, versurile sale introduc cititorul – cel care are receptivitate majoră pentru stilul poetic al lui V. Rață – în interiorul unei oaze de lumină și echilibru. Exemplific prin câteva versuri din *La vatră*: „Cât soarele urcă pe cer cu paradă / Eu mătur și fac ce mai fac prin ogradă, / Apuc un hârleț și-n grădină

mă-ndoi, / Sau dau de mâncare la capre și oi. // Când ziua se trece, un moș – Onofrei – / Mă cheamă la poartă și-mi spune de-ai mei... / Îl știu de demult, cum s-ar zice de-o viață / Și spusele lui totdeauna învață.” Generozitatea poetului emană și din versurile portretistice, care alcătuiesc o temă predilectă a poemelor sale, portretele fiind dedicate unor apropiați sau unor personalități pe care le prețuiește în mod expres. Condeiul său are o convingătoare abilitate descriptivă și o pe măsură forță empatică în a contura chipul civic al personajului preferat. Redau o secvență din încercarea de a-l pune în ramă pe ilustrul Paul Goma: „În societatea noastră cam bolnavă / Va veni să fie ca terapeut – / Va începe dezrobirea de iznoavă: / Unul el va face cât un institut” (*Lui Paul Goma*).

Dar spre a identifica și a exemplifica nuanțele caracteristice liricii lui Valeriu Rață poți fi ispitit să uiți de limite, în cazul de față, de limitele legate de cât poate fi dispus să reziste eventualul cititor al exercițiului meu pe marginea unui așa-zis portret de autor. Iar pe lângă riscul încălcării regulii legate de întinderea unui demers de această natură, am și temerea că, lungindu-mă la vorbă fără a fi sigur că tușele condeiului meu conturează corect portretul subiectului, aș prejudicia buna mea relație cu basarabeanul pe care îl calific, cu drag, drept „confratele meu întru românism”. Desigur, păstrând proporția – care, firește, îl avantajează.

Gheorghe PÂRLEA,
poet, publicist

(După *Confluente literare*, 1 februarie 2016)

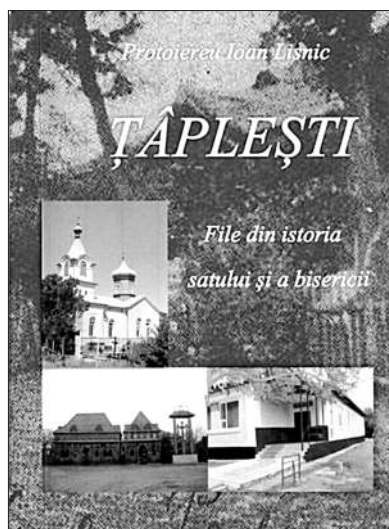
PRINOS CREDINȚEI STRĂMOȘEȘTI ȘI PLAIULUI NATAL

Imaginea măreață a bisericii din satul Țăplești, județul Bălți (actualmente, r-nul Sângerei), îmi stăruie și acum în memorie așa cum arăta ea în copilărie și adolescență: înaltă, de nezdruccinat, vizibilă din toate părțile, încununată cu un acoperiș de olane roșii, misterioasă măcar și prin faptul că era înconjurată de cruci și troițe a căror istorie îmi păreau la fel de vechi ca și edificiile din Grecia antică, pe care le știam din manualele școlare.

Așa-mi părea, așa-mi pare și acum biserica din satul „de peste iezură” sau „de peste iaz”, satul fiind Țăplești, iar iazul fiind râul Cubolta, poate cel mai de seamă afluent al Răutului, însuși Răutul vărsându-și apele în cel mai mare râu din părțile noastre, numit corect, la orele de geografie, fluviul Nistru.

Dar mai era ceva la mijloc. În satul „de peste iaz”, la Țăplești, locuia sora mai mare a mamei noastre, Ileana, Dumnezeu s-o ierte și s-o odihnească în pace. Născută ca și mama, în familia Prisăcaru din satul Cubolta al boierilor Leonard și al lui Pan Halippa, nana Mărioara, Dumnezeu să o ierte și s-o odihnească în pace, era, fără doar și poate, cea mai frumoasă din mătușile noastre și cea mai înțeleaptă, și cea mai bună la inimă – cel puțin cu noi, „droaia” – mulțimea de nepoți de la sora din Putinești. Și mai era nana Mărioara, desigur, o enoriașă pilduitoare a Bisericii „Nașterea Maicii Domnului”, din Țăplești. Bunătatea creștinească ieșită din comun a mătușii noastre se învedera cu deosebire la sărbătorile creștine: la Crăciun, la Paști, la Duminica Mare, de hramul satului... Când veneam, bunăoară, la nana Mărioara

și la nanu' Ion Burduhosu din Țăplești, de Crăciun, ea mai întâi îndelung ne mângâia și ne jelea că suntem mulți și necăjiți, apoi ne asculta colindele, ca pe urmă să ne zică să spunem și câte o poezie sau o poveste, apoi ne dădea colaci, covrigi, bomboane, copeici – și galbene, cu totul mărunte, dar și argintii, adică mai scumpe. Ne dădea apoi să mâncăm pe săturate borș scăzut, răcitur, sarmale, alte atâtea bunătăți... Iar înainte de a merge acasă, îi spunea lui nanu' Ion să urce în pod să ne aducă „stafide”. Erau, de fapt, struguri de viță-de-vie, uscați pe niște sârme sau ațe în pod, dar nana Mărioara ne insufla că acestea sunt stafide, poame chiar de-acelea de care a mâncat Însuși Iisus Hristos și iată așa ne apropia și mai mult scumpa noastră nană de Mântuitorul nostru cel ce îndurase atâta pentru nesăbuinta și răutatea oamenilor. Peste ani, oriunde vedeam, prin bisericile ortodoxe, icoane cu chipul lui

lisus Hristos, îmi aminteam, cu emoție dar și cu mândrie, că nu numai m-am bucurat de nașterea Lui și nu am plâns numai de răstignirea Lui, ca să mă bucur din nou la Învierea Sa, dar și că, aidoma Fiului Domnului, am mâncat în copilărie, stafide – și nu în Palestina, ci acasă, adică în „satul de peste iaz”, la Țăplești...

Aceste gânduri luminoase mi-au venit citind, recent, cartea *Țăplești. File din istoria satului și a bisericii**, de părintele protoiereu Ioan Lisnic, paroh al Bisericii „Sf. Nicolae” din satul meu natal, Putinești, situat „peste iaz” de Țăplești, la mijloc de drum între Florești și Bălți, nu departe de șoseaua Bălți – Soroca. E o carte modestă ca volum, dar atât de valoroasă și trebuincioasă oamenilor noștri, tinerilor noștri, în primul rând, care trebuie să știe și să se bucure că au o credință veche-străveche și neclintită de vitregiile timpului și a orânduielilor. Și că drept dovadă a acestei vechimi ne stau, în primul rând, locașurile sfinte fără de care nu există în Basarabia, ca și în întregul spațiu românesc și chiar panortodox, așezare omenească.

Aflăm din cartea pr. Ioan Lisnic că prima biserică la Țăplești a fost înălțată, din lemn, mai ales prin jertfa parohienilor, în anul 1785, așadar, cu mult înainte de anexarea la Rusia a teritoriului dintre Prut și Nistru. De la început a avut hramul „Nașterea Maicii Domnului”, păstrat de țăpleșteni cu pioșenie până în prezent. În deceniile următoare, biserică a cunoscut câteva reparații capitale, și acestea făcute cu jertfa și munca zeloasă a poporenilor. În anii 1905-1907, la Țăplești s-a zidit o frumoasă biserică din piatră – este, de fapt, cea în care merg să se închine sătenii și în ziua de astăzi. În toamna anului 1927, parohia Țăplești a fost vizitată de PS Episcopul Vișarion Puiu (1879-1964), pe atunci episcop

* Lisnic, Ioan, protoiereu. *Țăplești. File din istoria satului și a bisericii*. Chișinău: Ed. Labirint, 2016. 68 p.; il. ISBN 978-9975-122-47-4.

de Hotin și Bălți, ajuns mai târziu Mitropolit al Bucovinei (1935-1940), apoi Mitropolit de Transnistria la Odesa (noiembrie 1942 – decembrie 1943), iar după ce a trebuit să ia calea pribegiei (1945) – cârmuitor al Eparhiei din Europa Occidentală a Bisericii Ortodoxe Române în exil (1945-1958). Nimeni nu putea bănui pe atunci, la 1927, că peste vreo două-trei decenii Biserica și slujitorii ei erau să fie supuși unor grele încercări, ba chiar unor prigoane aidoma celor îndurate din primii creștini la începutul anilor de după Hristos. De altminteri, autorul cărții, pr. I. Lisnic, prezintă lista clericilor și a sătenilor ce au avut de suferit de pe urma schimbării regimurilor, printre ei fiind și părintele Alexandru Dașcheev, respectat și iubit de credincioșii din Putinești și din satele din jur, inclusiv din Țăplești, căci ținea rânduiala creștină cu multă pioșenie, cultivând aceste sentimente și enoriașilor săi. În 1959 biserică din Țăplești a fost devastată, apoi închisă, fiind transformată într-un fel de muzeu. Așa ceva pare incredibil, inadmisibil, sălbatic... – astăzi, pentru generațiile tinere. Dar ce ar fi de spus dacă alte lăcașuri sfinte pe atunci, în primele decenii de după război, au fost transformate în depozite, în „cluburi” („discotecii”!), în grajduri de vite sau chiar au fost distruse până în temelie?!...

Însă Puterea lui Dumnezeu este cu adevărat mare și de neînving și iată că în anul 1990 biserică din Țăplești, după renovări prin jertfa credincioșilor, a fost din nou sfințită...

Astăzi țăpleștenii vin să se închine Domnului ascultând vorba blândă și înțeleaptă a părintelui Nicolae Lisnic, dânsul fiind fratele autorului cărții de față, ambii făcând parte dintr-o vrednică dinastie de preoți basarabeni...

Cine va lua în mână această carte va rămâne impresionat nu numai de captivanta înșiruire a faptelor, dar și de imaginile cu caracter istoric ce încununează

lucrarea – documente culese prin arhive de părintele Ioan Lisnic. Dar, mai presus de toate, cititorii vor avea bucuria de a se îmbogăți sufletește atât datorită informațiilor adunate de autor, cât și de felul cum rânduiește dânsul cuvintele în această povestire a unui sat și a lăcașului său sfânt. Nu e greu să se observe meșteșugul potrivirii cuvintelor de către pr. Ioan Lisnic. Atrage atenția cititorului și cumpătarea cu care autorul ne prezintă perindarea anilor de-a lungul a vreo trei secole: lăudând zelos ce e pe plac Domnului și cu măsură mustărând greșelile, rătăcirile, pornirile rele. Nimic de mirare, căci pr. Ioan Lisnic nu este un novice în ale scrisului și, mai având, se vede,

acest har întărit de la Domnul Dumnezeu, a pus deja, la dispoziția credincioșilor, dar și celor curioși de a afla Adevărul, patru cărți folositoare și dăruitoare de lumină. Să ne rugăm Bunului Dumnezeu să-i dăruiască autorului multă sănătate și noi scrieri prin care să aducă bucurii în sufletele credincioșilor, aducând astfel binemeritatul prinos credinței noastre strămoșești și celor care au apărat pământul stropit de ostașii lui Ștefan cel Mare și Sfânt, limba românească, natura-mamă, vrednicia moștenită de la înaintași, alte bunuri datorită cărora astăzi suntem în rând cu alte seminții binecuvântate de Cel de Sus.

Vlad POHILĂ

VLADIMIR HALIPLI – SCRIITORUL MARILOR IUBIRI

Vladimir Halipli a debutat în 1993, ca poet. Cartea se numea *Marele Rob*. Dar pînă a-și vedea rodul muncii înmănunchat într-o plachetă de versuri, a avut de parcurs o cale deloc ușoară: fiindcă una e să „însăilezi” niște versuri și cu totul altceva să ai conștiința că poezia ta poate vindeca sau „oferă posibilitatea determinării adevăratului sine”.

Gheorghe Vodă, primul care i-a citit versurile (se prezentase la secția de poezie a Uniunii Scriitorilor, venind de la Criuleni, unde era chirurg la spitalul din localitate și unde muncește și în prezent), deși i-a dat „binecuvîntarea”, l-a îndemnat nu doar să scrie, „inspirîndu-se” din modelele existente, ci să se aplece la marile izvoare ale culturii poetice din toate timpurile.

Așadar, după absolvirea în 1977 a Institutului de Medicină din Chișinău, Vladimir Halipli își continuă în anii '80 studiile la Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova. Publică poezii în presa republicană și cea raională. Abia după ce revine de la

Moscova, unde a studiat profund literatura, ajungînd pînă la haikurile japonezilor, selectează din scrierile sale poetice ceea ce crede că este mai reprezentativ, încumetîndu-se să încropească un manuscris și să editeze prima sa carte de poezii, *Marele Rob*. În 2008 vine cu o altă carte, intitulată *Țara durerilor în floare*. Gheorghe Vodă i-a scris atunci și o prefață, cu titlul *Prefacerea de sine*, în care menționează: „Chirurgul Vladimir Halipli s-a prefăcut pe sine complet. El este poetul care s-a adunat minuțios, printr-o muncă perseverență, încordat ca și în munca sa de salvator al vieților omenești, atunci cînd creierul și inima, mîna și sufletul se unesc într-o singură respirație, care se cheamă inspirație și profesionalism.” Și încheie cu această prefață metaforic, scriind: „Carte frumoasă, fii binevenită în orele de întuneric ale vieții noastre.”

Volumul este alcătuit din cinci cărți. Cartea întii se intitulează *Marele Rob*, cartea a doua se numește *Suspine*, cartea a

treia – *Hipocratice*, cartea a patra – *Pastorale* și cartea a cincea – *Doine basarabene*.

Într-un scurt cuvînt al autorului citim niște cuvinte care trezesc fiori, fiorii creației: „Visam de mult să scriu cea mai scurtă poezie din lume. Visam și atunci, cînd nu cunoșteam sistemele filosofice ale lui Socrate și Aristotel, Kant și Hegel și nici nu auzisem măcar de poeziile construite pe verticală ale chinezilor... A venit vremea și am luat cunoștință aproape de toate sistemele filozofice și de frumusețea Japoniei. Căutarea mea s-a încununat de succes, căci am găsit poezia lui Mioe: «Ce frumoasă ești tu, O, lună! Ce luminoasă, luminoasă, luminoasă, O! ce luminoasă!» Versul lui Mioe se ține pe vocea lui tulburată. Laco-nismul e perfect – zice – Sei Sionagon. Da, e perfect atunci, cînd după rătăcirii cerești, Eul se întoarce pe pămînt și se supune legii lui universale.”

Nu întîmplător am dat citire acestui fragment: în el întrezărim crezul medicului și poetului V. Halipli, un *credo* în care-și va găsi reflectare și în următoarele cărți pe care le va scrie pe parcursul primului deceniu al secolului XXI. Dar la ele vom reveni neapărat.

Acum aș vrea să mă opresc asupra unor poezii, care se evidențiază din „lungul șir de poezii” scrise de alți poeți în această perioadă: „Eu, medicul, pledez / și

pentru o altă durată a frunzei / și pentru o altă dimensiune a vieții / scăldate-n umbra luminoasă a ploilor... / Pledez și pentru o altă durată a bucuriei / pentru o altă dimensiune a vieții – / pentru nesfîrșita lor dăinuire.” Ce se ascunde în spatele acestei pledoarii? Oare numai o altă atitudine asupra vieții? O chemare de a-i cunoaște tainele? Sau, poate, revenirea la adevăratele sensuri ale existenței noastre, trecătoare pe acest pămînt, dar infinită în Marea Univers al Lumii și Luminii.

„Caut izvorul de lumină / al orbului / și pe cel care adoarme / nesomnul” (*Caut izvorul*). Ideea de Lumină străbate mai multe poezii ale lui V. Halipli: „Cînd după atîta cale / printre atîtea guri / lumina lumii în chinul facerii / pe pămînt ajunge” (*Chip și faptă*). Este Lumina care vine de pe alte tărîmuri, poate, este o Lumina pe care poetul o simte, o „vede” cu ochiul interior: „Cu cît în mijlocul meu / e mai multă lună / pădure și vînt / freamăt și osîndă / și deschideri de nuferi / pîndind clipa cînd ar putea / cerul divin răpi deschiderea / cu atît mai hain mîna mea / sugrumă sfișie pămîntescul” (*Al vieții sîntem*). Lumina este Divinitate, dar Lumina pe care sufletul omului o caută, o simte, nu este o pală de vînt sau o rază a soarelui de dimineață. Divinitatea nu „cade” din senin, mai ales pentru cei care nu cred în forța ei. Divinitatea

ajunge la unii din noi prin simțire, trăire, gândire și, cum spune poetul, trebuie ca mîna să sfișie și să sugrume pămîntescul, adică prostia, nerozia, ne iubirea care, de multe ori, întunecă ochii multora din noi și ne abat de la Lumină.

Altă temă a poeziilor sale este iubirea, temă care, mai tîrziu, va „invada” proza scriitorului: „Tineretea / și bătrînețea e un semn al iubirii... / Nu mă săruta la despărțire / uită-mă și atunci voi fi / mai mult ca visarea, ca pasărea” (*Imn către tinerețe*). Ideea de „uitare” în numele iubirii, dar și de dăruire totală pentru ființa iubită este adesea prezentă în poezia lui V. Halipli: „Ziceai că trebuie / trebuie să uit / trebuie... Și eu am uitat / mai întii ochii și apoi sărutul / mai întii inima și apoi cugetul – totul mi-am uitat la tine și sufletul / Am devenit un Dor. / Te implor: / nu mă ruga / e cu neputință / Să mă mai nasc o dată” (*În fața neputinței*). Persistă aici pe lîngă ideea de „uitare” și un sentiment de tristețe, dar altă tristețe, o tristețe nepămînteană, fără durerea caracteristică celor care au suferit din tristețe. La fel, această stare va trece în dimensiunea prozei, unde-și va găsi un cîmp larg de desfășurare.

Vladimir Halipli, într-adevăr, a reuși să ne uimească în sensul frumos al cuvîntului, căci la numai un an după apariția volumului de poezii *Țara durerilor în floare*, publică un roman, numit *Apostolul iubirii*, aceasta fiind *Cartea întâia a iubirii*, după care au urmat: *Raiul suferințelor iubirii – Cartea a doua a iubirii* (2010), *Infernul plăcerilor iubirii – Cartea a treia a iubirii* (2011), *Apocalipsa iubirii* (2012) – *Cartea a patra a iubirii și A cincea Evanghelie* (2013). Ultima carte cu acest titlu biblic, trebuie să înțelegem, încheie ciclul de romane în care este descrisă iubirea despre care, chiar dacă s-au compus nenumărate romane, povestiri, poezii, rămîne a fi, în viziunea scriitorului, un sentiment neînțeles multora din noi. Prin romanele sale, Vladimir Halipli vine cu o nouă abordare a

iubirii. „Iubirea, scrie el în prefața la *Apostolul iubirii*, nu este un tot întreg, ci este compusă din două părți diametral opuse: a iubi și a fi iubit.” În dedicația autorului de la pag. 3 citim: „Dedic cartea aceasta, în primul rînd, tuturor celor care nu au iubit încă niciodată și celor care în clipa aceasta se îndrăgostesc pentru întâia oară pentru că ei nu au uitat; într-al doilea rînd, tuturor celor care iubesc și sînt iubiți pentru că ei și-au adus aminte și astfel au păstrat dragostea; și, în sfîrșit, tuturor celor care au suferit din iubire pentru că au uitat că Dumnezeu este iubire.” Fiți de acord, n-o să întîlniți așa ceva în romanele de dragoste, puține, ce-i drept, scrise de autorii autohtoni.

În loc de prolog, Vladimir Halipli plează un *Interviu cu iubirea* – iarăși, ceva rar pentru cititorul nostru, mai ales că nici interviul dat nu are asemănare cu interviurile tradiționale. În fond, e o discuție cu niște „voci catifelate, voci încărcate de vrajă”. Cine sînt? „Iubirea”. Iubirea, care nu poate fi văzută, fiindcă se află într-o „lumină de nepătruns”. Autorul încearcă să „scape” de aceste voci – „sînt prea matur, nici nu prea am timp”, dar vocile insistă: „Timpul tău, omule, alături de iubire, este eternitatea. Tu ai descoperit Arta Iubirii, iată de ce vreau să mă intervievez!”

Urmează un interviu, cu întrebări și răspunsuri care, cu certitudine, i-ar interesa pe cititorii de orice vîrstă: tinerii – pentru a învăța, maturii – pentru a-și face un „examen” sever al vieții trăite de cele mai multe ori în neștiință. „A fi iubit înseamnă nu să faci declarații, ci lucruri simple, (...) a fi iubit mai înseamnă să dai un telefon, să scrii o scrisoare, să faci o mică surpriză, (...) să faci lucruri pentru ea fără vreun calcul, ci pentru a fi iubit... Să o accepți așa cum e, să o privești cu ochii inimii și ai sufletului... ” Cel mai uimitor în acest interviu al Iubirii cu Omul este această concluzie: „A fi iubit e o profesie care poate fi învățată ca oricare alt lucru.”

Deci, *Întîia carte a iubirii – Apostolul iubirii* –, dar și toate cărțile care i-au urmat, sînt consacrate „descifrării” acestei idei într-un fel noi pentru literatura noastră: iubirea este o profesie care poate fi învățată.

Romanele scriitorului V. Halipli nu se citesc ușor. Ele nu fac parte din tipul de romane *bestseller*, „pentru toți”, „de masă”; mai curînd înclină spre genul romanului filosofic, analitic, conțin citate din cele mai diferite surse literare, teologice, filosofice, etice. Personajele care-și trăiesc o poveste a lor, uneori par a fi ireale sau oameni rar întîlniți în viața de toate zilele. Marco, de exemplu, din *Apostolul iubirii* este un mare cunoscător al cărților sfinte, el face trimiterile la zicerile Mîntuitorului Hristos, la cele ale Sf. Ioan Gură de Aur pentru a argumenta sentimentul dragostei, care e tratată de apostoli ca fiind „un dar divin”. Căci „dragostea noastră față de Dumnezeu este de la Dumnezeu, iar dragostea lui Dumnezeu față de noi este de la noi”. Desigur, cititorul care nu are o pregătire temeinică în cunoașterea religiei creștine, poate fi surprins de aceste afirmații, poate avea chiar unele îndoieli și, desigur, multe întrebări. Nu întîmplător, la unele lansări sau prezentări de carte, fie că e vorba de *Apostolul iubirii* sau *Raiul suferințelor iubirii*, fie de celelalte cărți, care s-au lansat la Filiala „Tîrgoviște” sau la Cenaclul literar „Ideal”, cititorii ascultau atent explicațiile autorului și adresau întrebări de tipul: „De ce suferințele iubirii sînt Rai (*Raiul suferințelor iubirii – Cartea a doua a iubirii* – n.n.), iar plăcerile iubirii (*Infernul suferințelor iubirii – Cartea a treia a iubirii* – n.n.) sînt definite ca un Infern?” Explicațiile, la prima vedere, ar părea simple: izgonirea lui Adam din Eden nu este o pedeapsă a lui Dumnezeu, ci o manifestare a dragostei față de fiul căzut și rănit. „Vreau ca iubirea să sălășluiască în inima ta, numai astfel mai ai o șansă de a te salva.”

Romanele lui V. Halipli pot fi definite și ca scrieri spirituale. Sînt cărți pentru

suflet și despre suflet. Citindu-le atent, te poți familiariza cu adevăruri de proveniență divină, dar și cu acceptarea aproapelui ca fiind a lui Dumnezeu. Cunoscîndu-le în amănunt, există speranța că vei ieși din întunericul egoismului, a *micii tale iubiri* – pentru haine, bijuterii, case, mașini și alte bunuri materiale, necesare, desigur, dar nu în exces și nu fiind furate de la săraci, cum se cere și în cele 10 porunci. Deci, citind aceste romane, poate vei avea șansa de a păși pe calea Marii Iubiri, care înseamnă Lumina Divină. Oare asta e puțin?

Vladimir Halipli consideră că iubirea este o artă. Următorul său roman *Apocalipsa iubirii – Cartea a patra a iubirii* vine să ajute cititorul, îndrăgostiții, pe noi toți să ne familiarizăm mai bine cu „arhitectura vieții noastre sufletești”, dar și cu acele influențe pe care „psihicul le exercită asupra performanțelor, preferințelor și deciziilor noastre într-o relație de dragoste”.

Mulți oameni suferă din dragoste: fie că au fost părășiți / părăsite, fie că mai sînt în așteptarea „marii iubiri”, ori le este frică să iubească după o experiență nu tocmai fericită. Citind această carte, ei vor pătrunde în „zonele mai puțin accesibile ale minții, sufletului”, cartea oferindu-le, la o lectură atentă, o viziune optimistă și practică pentru a redobîndi echilibrul sufletesc, pentru a descoperi adevăratul sens al iubirii. Un îndemn din partea autorului este și sfatul că „doar cuvintele nu învață, adevărata cunoaștere vine din experiența proprie”, fiindcă viața noastră este „expresia a ceea ce sîntem cu adevărat”.

Unul din ultimele romane ale lui V. Halipli, intitulat *A cincea Evanghelie*, însușmează 35 de lecții de iubire, în care ni se relevă, în detaliu, doar momentul esențial din viața lui Isus în cei trei ani ai misiunii sale spirituale pe pămînt. Nu întîmplător i s-a dat acest titlu, a cincea Evanghelie fiind dedicată dragostei – dragostea pe care o primești în sufletul tău și dragostea pe care

o dăruiești. Încă Seneca spunea: „Dacă vrei să iubești, fi iubit.” Este o mare taină cum să faci să fi iubit, căci în caz contrar nu vei putea iubi. Dragostea e un mister – aceasta e ideea celei de *A cincea Evanghelie*. Nu oricine înțelege „secretul misterios” al iubirii, cum se exprimă autorul. Nu l-a înțeles nici Osho, unul din personajele care populează romanele scriitorului V. Halipli. Poate că nici mulți din noi, care am citit creațiile lui V. Halipli nu am înțeles multe din ceea ce a vrut să ne comunice. Dar... mai e timp.

Cărțile, spre deosebire de noi, oamenii, au răbdare. Vom reveni încă și încă la aceste volume, misterioase și pline de înțelepciune ale scriitorului Marilor Iubiri.

În concluzie, aș afirma că Vladimir Halipli a venit în literatură, cum spunea și scriitorul Nicolae Dabija, nu „din cărți, ci din viață”, e o voce nouă, viguroasă, care abordează o temă eternă – dragostea, dar la o altă dimensiune și în alt timp.

Larisa UNGUREANU,
Filiala „Țirgoviște”

TUDOR PALLADI: O COLUMNĂ DE VISE ȘI STELE SAU ANCORAREA ÎN LUMINA CUVÂNTULUI

*„Crescut între Boltă și Glie
Cu Dor și cu Crez și cu Cânt
De Inimă- albastră-n Vecie
Cu Duhul legat de Cuvânt.”*

(Tudor Palladi)

Marele și dragul nostru poet național Grigore Vieru, care s-a implantat în sufletul fiecărui Român, într-o poezie, consacrată unui alt mare poet al Neamului – Lucian Blaga, scria următoarele: „Numele acesta are ceva în el amețitor de adânc...”

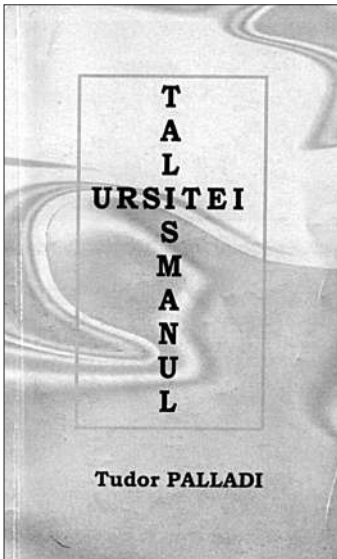
Ancestral de adânc este și numele „Palladi”, purtând în rădăcina sa ceva de la zeița *Pallas Atena*, ocrotitoarea Troiei. DEX-ul limbii române mai include cuvintele: *Palladiu* (un element chimic, metal înrudit cu platina) și *Paladin* (nobil slujitor, senior din suita unor regi, iar figurativ – bărbat animat de sentimente cavaleresti).

Avea dreptate J.W. von Goethe când afirma că „esența se citește chiar în nume”. Așadar, acest Paladin, Tudor Palladi, este, cu certitudine, un nobil slujitor, un adevărat senior angajat în Regatul Poeziei, unde Regină este Măria Sa Poezia!

Acest Om solar, care ține aprinsă făclia între Cer și Glie, este frământat de Dor și împătimit de dragostea de Neam, de Țară, de Baștină, de Limbă. Chiar și prenumele său, Tu-Dor, îmbrățișează acest Dor mistuitor.

La Măgura Bălăneștilor săi dragi, dumnealui ține un „monolog pe pragul zilei”; acolo „inima, de gânduri survolată”, se întreabă: „Ce ți-aș spune, spic de grâu?”; acolo, din „Alpii viselor” pline de candoare, el, poetul, coboară „în mina din lacrimă” și, săpând adânc, dă de Lumină, pe care o trimite, imaginar, spre cele două colonne, săpate și ele-n Lumina din Cer, ca să-i îmbrățișeze pe cei care i-au dat Viață...

Tot aceste „două colonne de fildeș” (Mama și Tata) i-au descoperit comoara Neamului – Limba Română, despre care Măria Sa scrie astfel: „Limba limbii mamei mele / Tot de dor și tot de jele / De îndemn și mângâiere / Și de veșnică avere / M-a crescut c-un strop de miere / Peste-a timpurilor fiere” (pag. 55, în: *Talismanul Ursitei*, Editura „Profesional Service”, Chișinău, 2012, 298 pag.; în continuare: *T.U.*).

Câtă suferință a sufletului său intuim și-n următoarele rânduri: „Plai străbun tăiată hartă / Leagă-ți câinii răi la poartă / Fără Limbă Viața-i moartă... / Cine să ne țină-n Soartă?...” (ibidem, pag. 55). Aceste „Veșnicii de Dor”, ca niște valuri, îl duc spre Neamul său, la frații săi: „O! Frați de sânge și de humă-n veci / Cu brațele-ngrelate de Lumină / Vă fie pază-n toiul nopții reci / Icoana Țării raza ei divină” (pag. 163, în: *Nemărginirea Clipei*, Editura „Profesional Service”, Chișinău, 2011, 360 pag.; în continuare: N.C.)

Acest om dintr-o bucată, ca o „piatră... de doruri încercată”, „în toamna gândurilor” sale se întreabă mereu: „Cine-i cel ce-mi fură moștenirea? / Cine-i hrăpărețul de ce neam? / Cum de nu i-a luminat lubirea / Pe acei ce nu țin niciun hram? // Pe acei ce n-au ținut sub Soare / La credința de a fi creștini / Și de-a sta la casa cui mi-i are / Și de-a nu călca hotar strein?” (pag. 55, în: *Semință și Altar*, Editura „Profesional Service”, Chișinău, 2012, 332 pag.; în continuare: S.A.)

„Sunt lucruri sfinte pentru care se cade în genunchi să stai...”, afirmă dl Tudor Palladi, și acestea sunt: „Verdele de

Carpați”, „firul de iarbă care-n veci va scrie verdele de sub Țară”, „Baștina Cuvintelor străbune”, Omul, care pentru Domnia Sa „e-o icoană”.

Acest „fir de țărnă măgurean / Și fir de dor bălăneștean” are o „Vatră, un Crez și un Plai / Ca bobul din spic peste Grai...” și renaște „Ca raza cea de Soare / Prin dăruirea-i arzătoare...”.

Di Tudor Palladi se dăruie Cuvântului, fiindcă miracolul Cuvintelor Graiului străbun zidește „Nemurirea și Moștenirea-ntru Vecie”. Căci ce-i un Cuvânt?, se întreabă poetul. Și tot el răspunde: „...un cap de Țară și-o întreagă Viață / Este-un Cuvânt și Cel Dintâi în Neam / Pe care nu-l poți târgui la piață / Și nici desprinde din Cerescul Ram...” (pag. 13, în: *Arheu*, Editura „Profesional Service”, Chișinău, 2013, 388 pag.; în continuare: A.).

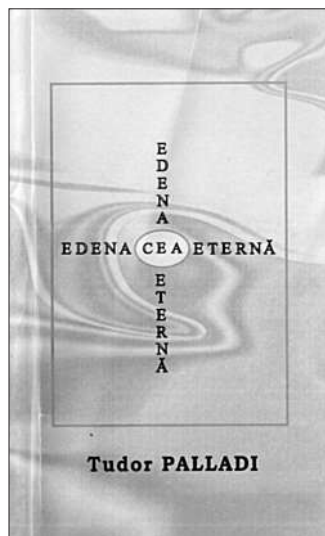
„Fluizii de candori” din cuvinte au „revărsări astrale” și când le aduni în „cununi de aurori”, ele, cuvintele, emană un „fluid sunător”. Domnia Sa e convins că „de la Cuvânt le-am învățat pe toate” și că „într-un Cuvânt încape-un Univers”, iar „Poetul cel mai mare”, afirmă Tudor Palladi este Dumnezeu: „Ni-i TATĂ-n toate și la toți ne-a dat – CUVÂNTUL nu ca piesă de muzeu – / Ca Ethos și ca Logos... Mai bogat / Tezaur nu se află-n Univers...” (ibidem, pag. 7). Tudor Palladi, acest Om de Nimă-albastră, „coace-ncet Cuvântul pe-a inimii cărbuni”, alegându-l din „neogoitul lor ocean”, ca un adevărat mag și, miruind fiecare cuvânt cu har, selectează / cerne cu micală, în tăcere, Lumina din el.

Așadar, „Cuvântul pare-n zarea viorie / Un mag ce rima mi-a poftit la sfat”... (pag. 249, în: *T.U.*). Iar „Focul sacru din Cuvânt îi luminează sufletul, îl înaripează și atunci el, poetul, „Ca rândunica săgetând văzduhul / Adună-n cuib cuvintele de Dor”, iar ele „răsar în urmă-arar ca la suflarea unui zeu-plugar...” Acest „zeu-plugar” al cuvintelor, care este poetul Tudor Palladi,

încununează cu „Nimbul veciilor” cuvintele alese, iar ele „în juru-i scriu orbite” și atunci el are convingerea că „Trăim pentru a fi în Verb / Al nemuririi noastre herb / De sunete fundamentale / Telurice-autohtone-astrale” (ibidem, pag. 109.) Și continuă: „Înliterez cuvintele-stihii / La umbra unui protogând de ler / ...Înliterez stihiiile-armonii / Să pot din ele cupe-a bea cu mir...” (pag. 31, în: A.).

Astfel, acest Om împătimit de frumos, cu o lume a sa interioară mirifică și plină de candoare, cu o incantație sentimentală aparte, sădește în sufletul nostru „cuvinte-flori și flori-cuvinte” pentru a le admira și a le depozita în grădinile Eului nostru. Iar după aceste răsădiri de „flori-cuvinte”, Domnia Sa se bucură că „Viața mea e-o sărbătoare-a Firii / O sete neștiută de sublim / De-a-nveșnici înmugurirea lirii / De-a mă-mbăta de-ai suferinței crini...” „Și de-a porni din adâncimea luncii / Zboru-n Lumina verbului mereu” (pag. 68, în: S.A.).

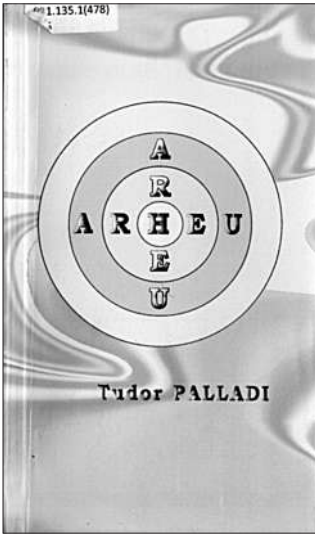
Și toate aceste înmuguriri de fraze au, cum consideră însuși Tudor Palladi, „un cer divin” și „rădăcini de neștiute spații”, „culegând din văiugile firii amintirea-nflorită pe lut...”. Acest poet de un lirism metafizic de mare vibrație, este de felul său un înțelept, un filosof, un spiritualist profund. El coboară adânc în sine, călătorește permanent prin „labirintul sufletului său”, se înalță, înaripat de gând pe „curcubeul propriului eu”, și mereu e intrigat de „...Interior! Ce poate zace-n mine?”. Domnia Sa ne mărturisește: „Stau nopțile la sfat / Tăcut de tot nespun de-ndurerat / Ce pot să zic? Din cât m-am căutat / Am și mai mult în mine de săpat...” (ibidem, pag. 203.). Da, cu certitudine, Eul nostru nemuritor vine din adâncul ancestral și călătorește din viață-n viață, căci așa, „tăcut, se cerne veșnica mișcare”. Și fiecare dintre noi încearcă să pătrundă „spre-al tainei mele început”, bătătorind, imaginat, „drumul în adânc de eu”, descoperind, pe parcurs, Comoara din Templul nostru

și, scaldându-ne în razele divine, care dăinuie în noi, înțelegem că nu-i altceva decât suprema scânteie divină... Poetul ne îndeamnă și ne povățuiește aidoma unui mistic: „Spre Suprasuflet tainic să râvnești”, căci „Duhul veghetor / este cel nemuritor...” și „...Toate sunt Una! Una toate sunt! / Tatăl și Fiul Duhul sfânt / Viața se naște din Cuvânt...” (pag. 287, în: T.U.).

Noi cu toții venim din depărtări astrale și-i mulțumim Bunului Dumnezeu că ne-a chemat la Viață. Convins de aceasta, Tudor Palladi exclamă: „Tantalice tu la început de eu / Ai fost creat din dor de Dumnezeu...” (pag. 163, în: N.C.). Frământat mereu de „fluidul veșnicului mâine”, scaldându-se în Râul Timpului, poetul veghează la „porțile vremii”, străduindu-se să înțeleagă această mișcare pe spirală (sau pe cercurile ei în spirală) a Timpului: „...O! pânza trecerii terestre...”, „Mă-mbată izul de legendă: Trecutu-i Viitor Prezent / Prezentul este-o corrigendă / A Netrecutului ardent...” (ibidem, pag. 154) și continuă: „Timpule nețăr-murit, pentru viața noastră ești o clipă!” Iar „ceasul inimii măsoară această clipă”, orientând-o „pe-al verticalei înțeles!”

Sufletul lui Tudor Palladi, atunci când „Netimpul timpu-și ară”, tresare într-o Cli-

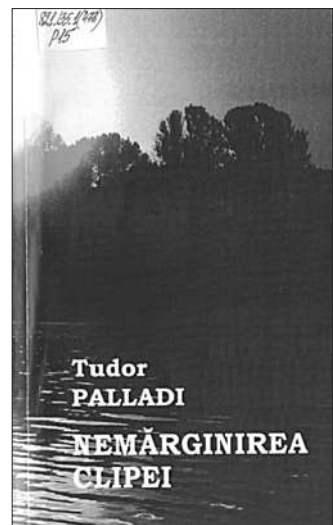
pă de Lumină de Infinitul unei Clipe și scrie următoarele: „Cosmosul clipei din sânge / Din lacrima-i ce m-a născut / În versu-mi originea-și plânge / Că nu e ca mine din lut...” (pe una din clapele copertei vol. N.C.). În „Clipa regretelor suave”, acestui poet cu suflet neprihănit i-a fost dat (tot un har divin!) să înțeleagă că „...În Clipa cea divină / Că-n tot și-n toate e ceva mereu / Care ne iscă-nfrigurarea-n stele / Și dorul într-o rază de argint...” (pag. 169, în: *T.U.*).

Tudor Palladi scrie o poezie metafizică inundată de Lumină și Sublim. Muntele Inimii Sale e îmbibat cu „Singurătăți de Dor”, căci „Cum „fără dor de dor să fii?”. Dar Poetul știe: „Nu poate nicio trecere-nainte / Topi lumina unui meteor / Chiar de l-ar bate harpiile-n ținte / El luminează-al Dorurilor Dor” (pag. 281, în: *Edena cea Eternă*, Chișinău, „Intastan” SRL, 2015, 348 pag., în continuare: *E.E.*). În opera unui poet, precum este Tudor Palladi, bineînțeles, nu poate lipsi tema Dragostei, a extazului iubirii, a iubirii Universale. El este un adevărat trubadur al Dragostei plină de candoare, de mister și de sublim, care-l duce-n „Zborul clipei logodit”. Sufletul său, tot „orizontul sufletului” său este luminat de iubire pentru Edena Sa Eternă, pentru „Ze-

ița imnurilor sale”, pentru ochii cu „Miraj de-albastru foc...”. Tudor Palladi recunoaște că lubita sa este „planeta sa incendiară”, iar „Însuși verbul a iubi / E legănat de simfonii de stele”.

Nici Laura, nici Euridice, nici Beatrice, nici Leila – aceste Femei-Balade din istoria Civilizațiilor – nu au fost cântate aidoma Zeiței, lubitei sufletului său, – Ea fiindu-i „Zarea mea de după zări” și „Steaua-Regat!”. Pentru Tu-Dor Palladi lubita mai este: „Selena mea și Zeia mea de-a pururi / Cu evantaie de Lumini sonore...” Cei doi îndrăgostiți sunt asemuiți cu „Două viori cu strunele de-azur...”, cu „două viori ca două aurore...”, cu „Două viori trecute din trecut / De netrecutul Trecerii de-argint...” (pag. 159, în *E.E.*). Și viscolit de visele visării, el meditează: „Pe lumea lumilor din lume / Iubirea naște din stihii / Și doar prin Ea vei da anume / De ale Tainei galaxii” (ibidem, pag. 176.).

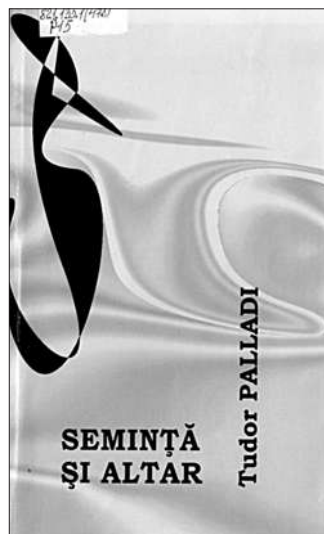
Așadar, acest veșnic îndrăgostit Tudor Palladi, zugrăvind pe-o frunză-un curcubeu, concluzionează: „Iubirea-i a veciilor mister”. Astfel, cufundat în Nemărginitul ocean al iubirii, Dumnealui, prin sinceritatea care-l caracterizează, ne mărturisește: „Eu coborâșu-mi urc în ceruri / De

unde vine-un început de Dor / Nemărginit ca cel din adevăruri / De neatins de-al gândului fior / Eu precum pâcla stinsă de lumină / M-afund într-o chemare de demult. / Care-n simțire-mi unduie divină / Și doar din ceruri muzica-i ascult..." (pag. 217, în: *T.U.*).

Tudor Palladi are / cultivă o poezie doldora de metafore, prin care-ți purifici sufletul până la sublim, îți umpli cupa inimii cu miruri celeste, cu esențe divine, cu roua tămâioasă a crinilor, trandafirilor, lotușilor... Aceste metafore dânsul le culege „din poienile astrale”, „...de pe-ale timpului poteci” și ele, metaforele, înmuguresc în șoapte... Și atunci, „peste-al șoaptei crin aprins”, „frunza pieptului” luminează, iar inima devine o strună și vibrează sonor, în deplină armonie cu „miriștea” care „-n de seară fluieră la nai”. Iar „jos din adâncuri subterane / Cuvântă-al zbaterii colind / Pe țărmi ierbii diafane / Se văd petale – un vis ningând” (pag. 75, în: *N.C.*). Și în această doinire „de sunet miruită”, „de după norii în scoici de coral” observi cum „salba apelor arde pe lotuși...” și exclami entuziasmat și fericit: „Ah! Ce lotuși... Privirea te doare / Dacă-i vezi nu-ți mai vine să mori...” (pag. 37, în: *T.U.*).

La Tudor Palladi „tristețea-i muiată-n Lumină”; „Zorii se coc sub stele”; „Crivățul rece de gheață, bate clătinând galaxii”; „Vecia se-arată-n zori din unda-nufărată”; „Tei-s eminescuiți de vremi”, iar „apele-s cu cer de peruzea și „roua se aude tremurând...”. Am făcut aceste spicuri din cele cinci volume de Poeme de Lumină ale dlui Tudor Palladi, pe care le-am indicat pe parcurs. Vreau să accentuez integritatea acestor volume, originalitatea concepției arhitectonice, calitatea impecabilă a ținu-

tei grafice – în general, niște cărți care-i fac onoare acestui autor de o mare pondere spirituală pentru Neam și care necesită a fi valorificat, analizat, citit și recitat!

Di Tudor Palladi este un Om cu majusculă, un Om ca o pâine proaspătă, care se dăruie cititorului, cu o bunăcuviință și o morală, o etică de invidiat. E prea modest, prea retras în umbră. Dotat cu astfel de har divin, ar trebui, credem, să se scrie mai mult și mai insistent despre opera Domniei Sale...

Îi urăm Domnului Tudor Palladi, poet al „Veșnicilor de Dor”, care renaște „prin dăruirea-i arzătoare”, să se mențină mereu pe „Himalaia viselor” sale, să-i fie în „veci cristalin adevărul” și, ca un „cerb nobil”, „să pătrundă în codrii mândrului său verb”, iar Inspirația Divină să se afle permanent pe orbita vieții sale, astfel precum „Foaia cu aripa de Grai / ... Precum lumina-n verbul Plai / și Inima în Om”.

Dr. Eugenia MANEA-CERNEI
12-15 februarie 2016

AVANPREMIERA UNEI CĂRȚI

IULIAN FILIP – ARHITECTUL CUVINTELOR ÎNTRE CUVINTE...

Mă bucur nespuse de mult pentru Măria Sa Cititorul, de pe ambele maluri ale Prutului, care va descoperi acest volum, intitulat atât de semnificativ – **Iulian Filip. Carte în căutarea titlului**, care va apărea în prestigioasa colecție *Ediții critice* de la „Princeps Edit” din Iași, coordonată de binecunoscutul poet Daniel Corbu.

Ceea ce surprinde, în primul rând, la Iulian Filip, unul din deosebiții scriitorii din acest spațiu cultural românesc, este, în afară de originalitatea arhitecturală incomparabilă, egalitatea cu el însuși, căci Poezia sa nu pare a fi o simplă arhitectură a cuvintelor, ci o *Rugă* în metafore potențate în *cuvinte și între cuvinte*. Am adăuga – nu atât a spațiului cuprins, cât a celui necuprins, despre care ne lasă libertatea să intuim, să fim alături de el – *Poetul Fântânar* – noi înșine.

Botezându-i debutul, poetul *Verbului matern*, Liviu Damian, nota: „Nu știi ce înseamnă a încuraja un talent. E ca și cum ai pune mâna pe-un pui de pom și l-ai trage de frunze în sus: hai, frate, crește mai repede, că noi n-avem când să te așteptăm. Nu mi se dă mâna să bat pe umeri tinere ramuri. Fiindcă nu le pot da zile cu soare spectaculos. Nici măcar un fir de ploaie răătăcitor nu-l pot abate asupra setei lor. Ce-i drept, ramul uscat îl deosebesc de ramul verde. Și fluturii aducători de omidă îi cunosc. Și apropierea înghețului o presimt. Dar astea sunt adevăruri elementare. Le cunosc nu numai eu. O lume întregă le știe.” Această Lume este o redescoperire a unor pilaștri de spiritualitate basarabeană neclintită, neînvinșă, asemeni turnurilor Cetății de la Soroca.

Desigur, o deosebită și originală Poezie, precum este cea oferită de Iulian Filip, se susține prin comentarii, recenzii, studii sau prezentări argumentate. Și în cazul poetului nostru, cele mai autorizate autorități critice și colegi de breaslă au premers actului de receptare plenară a poeziei sale: „Iulian Filip dă dovadă de o imaginație frumoasă, jucându-se serios cu vorbele, inventând noțiuni și categorii, înflorindu-și fraza, «rampanizând-o», făcând-o să «spumege», să fie cu efect retoric, operând cu majuscule, cu rareferi, sublinieri cu bolduri și cu aldine, metaforizând și graficizând, ornamentând cu desene, sigle, semnături. Scrie jucându-se, aproximează, definește, ironizează și o întoarce în serios, pune întrebări grave și se autoîntreabă, constată trist și se bucură luminos când e vorba de o faptă culturală bună (și nu numai culturală); despre Paștele Blajinilor spune bunăoară că e «o luminoasă și creștină întâlnire a noastră cu noi», se dă în spectacol calamburist, liric sau grav, dramatic, barochizează sau notează simplu, cu creionul, moralizează și ascultă atent lecțiile altora”, menționează academicianul Mihai Cimpoi.

Astfel, poezia scriitorului din cel mai frumos sat din lume – Sofia – este un ochi deschis asupra luminii, din unghiul de vedere al poetului și pictorului Iulian Filip. *À propos*, pictura, de altfel ca și poezia lui Iulian Filip, în viziunea Gabrielei Ioniță, „nu este ilustrativă, ci este un sumum de concepte...” O privire, prin aceeași poezie, din oricare alt unghi, este o privire printr-un *transplant poetic*.

Jocul caleidoscopic aparține interpretării moderne, dar el este un joc atât al me-

taforelor, comparațiilor, descrierilor etc., cât și al culorilor cuvintelor venite din interiorul talentului autorului nostru. Poezia lui Iulian Filip este în consensul Timpului prezent – un temperament virtual, o *erupție vezuvică* mereu axată pe o profunzime de idei: „Un pom suntem, pe-aceeași rădăcină, / același aer ne înfașă lung / și-același întuneric și lumină / la tine, ca la mine-n veci ajung. / Aceeași sevă ne ține nesomnul, / pornită din același sfânt pământ. / Cum ți se-arată și cum vezi tu pomul, / de-i cauți rădăcinile în vânt?” (*Conștiință*; din ciclul de poeme *Cerul fântânilor*). Fără îndoială, poezia înseamnă angajare la meditație, la constatare, la monolog, conturând singura și adevărata respirație de citire cu multă luare aminte a creației *iuliene*. Însă ceea ce ne cere *Poezia* lui Iulian Filip, pentru a-i percepe pe deplin splendoarea, este de a veni în fața ei (în fața Poezieii!) așa cum ea vine în fața *Cititorului*, atât de intens acumulată în peste (câte?) volume, încât să se revele prin adevăr și nu prin dezlănțuiri spectaculare: „Ce trebuie să faci, spunea un înțelept acum două mii de ani, trebuie să înveți de la cine face ce trebuie. Cum trebuie să faci (o fi spus, presupunem, înțeleptul), trebuie să înveți de la cine face cum trebuie. Nu poți realiza ceva decât fiind un semn Ș între ce și cum: „Ce faci capătă sens și durată doar prin cum faci...”

„Chiar dacă ziua de lucru a lui Iulian Filip este, precum ne-o spune poetul, «de două veacuri», el nu are timp de risipit. Nu are timp pentru vorbe, nu este un om al vorbelor – are timp pentru cuvânt, este un om al cuvântului. Iulian Filip nu este omul politicii mincinoase – el este omul faptei concrete. Nu-mi amintesc să-l fi auzit pe Iulian Filip bătându-se cu pumnii în piept: «eu lupt», «eu apăr»... *Neîmpăcatul meșter*, convins că pentru «a apăra» ceva, trebuie să zidești ceva mai întâi, muncește cu har dumnezeiesc îmbelșugat, având un

palmares impresionant: cărți de poezie și proză, piese de teatru, cărți pentru copii, culegeri de folclor, traduceri manuale...” (Vasile Romanciuc).

Poezia scriitorului Iulian Filip este o tensiune egal agitată, de unde impresia de calm: „Micuțe și firave cetățui, / copiii noștri fără nicio vină, / ne apără de lipsa de lumină / și ne aduc din umbrele haihui. / De câte ori nici nunta nu ajută / cu amintirea ei amețitoare / și-am împărți nuntașii, lăutarii / și-am apuca-o razna – lumea-i multă... / Dar dăm de ochii lor întrebători, / de mâinile întinse-a așteptare, / de lacrima în prag de revărsare / și mai oprim – mai cântărim erori... (*Cetățui cerești*; din ciclul de poeme *Fir de nisip*).

Observați, cum la Iulian Filip metaforele apar întocmai ca perlele pe o întindere plană. Ele sunt mărturii despre o măreție asupra căreia poetul preferă să se refere, este puterea poeziei sale de a se redeschide, este rafinamentul poetic cu care scriitorul nostru știe să se oprească la *semicerc*, lucrând mereu *arcuri de cerc* în *ornamentistica poetică* a sa, făcând din Poezie – modele. De aici, puternica impresie de *arabesc*, uneori, de calm și notă clasică, de oprire și înaintare îndelung gândite, cum-pătate, căci cuvintele, cum spuneam la început, în *Poezia* lui Iulian Filip nu rămân ca o lepădare de sine a poetului, nici ca o extorcare a sensibilității poetice, ele rămân ca o virtuozitate a inteligenței creatoare, din lăuntru și dinafara sa, chiar și prin miniaturi. Iată ce menționează în acest context, harnicul critic și istoric literar, Ion Ciocanu: „După diverse cărți de poezie și dramaturgie, pentru copii și adulți, Iulian Filip ne propune – în 1994 – o carte de cartre: *Dansul timizilor*. E confruntarea sa cu rigorile miniaturii poetice. Autorul a simțit necesitatea de a îmbrățișa o formă literară veche și pururea nouă pentru a ne spune mult în cuvinte puține și a-și valida anumite potențe creatoare care se cereau valori-

ficat poetic. În caz contrar n-am simți – de data aceasta noi, cititorii – spontaneitatea, cursivitatea, naturalețea spunerii artistice. Totodată n-am avea posibilitatea de a gusta din farmecul unei forme literare atât de specifice, când în numai patru versuri se cuprinde ceva deosebit de important și... consistent ca substanță etică și estetică. [...] Lectura și asimilarea creatoare a poeziei miniaturale în genere, a celei cultivate de Iulian Filip în particular, presupune un cititor fin, o atenție sporită la cuvânt, la frază, la sensul acestora, la subtilitățile de sens chiar.”

Desigur e mult mai greu de spus cum anume reușește poetul integrarea cititorului, *învăluirea* acestuia în inefabilul poeziei, de vreme ce rămâne de cele mai dese ori la un stadiu de taină pură: „Pomul plin de păsări / în deal crescut, mai sus, / îmi freamătă în față / cu frunze care nu-s. / Și iedera prelungă / într-o spirală suie, / înfășurând cu verde / tulpina care nu e / iar păsări stau în aer, / contururi desenând / la pomul încă sâmbur, / visându-și crengi în vânt” (*Spațiu lângă sămânță*).

Rostirea lui Iulian Filip este liturgică, am zice, prelungă, ca un ison de rit bizan-

tin, un ritual săvârșit printre dealuri și podgorii, pe un drum ce nu are nimic spectacular, dar care cere credință și abnegație pentru a putea fi continuat prin poezia din această *Carte în căutarea titlului* a lui Iulian Filip intimitatea noastră cu tainele Universului este profund profetică, măbind Viața și Moartea, Ființa și Neființa noastră...

Și mai dorim să spunem, pe final, despre *Idee în cuvânt*, atunci când este vorba despre creația lui Iulian Filip, atât cât ne-au permis fugarele pagini de față că în poezia *iuliană* totul este o desfășurare într-un ritual al demnității de gândire: „Eu nu vă explic – / încerc să-nțeleg. Iar voi / ce-ați crezut că fac?” (*Încrederea în martori*).

Iată deci, profunzimea *cuvintelor între cuvinte*. Conștiința poetului Iulian Filip este purtătoare de sens în Existență. De unde și rostirea *Cuvântului* cu grija cu care se naște și se îndătează un ritual, o Artă: „Tot adevărul / dă-ni-l, Doamne, înapoi / și nouă pre noi” (*Rugă basarabeană de fiece zi și noapte*), profetic ne îndeamnă Poetul Iulian Filip.

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

SFINȚII DIN CER ȘI „SFINȚII” DE LÎNGĂ NOI

Despre adevărurile lui Isus

(cîteva întrebări de *ateu curios*)

Întotdeauna m-a surprins neplăcut felul mecanic în care unii creștini (majoritatea, presupun) știu sigur că au dreptate. Fiindcă așa scrie în Biblie. De fapt, fiindcă așa cred ei că scrie în Biblie. Fiindcă așa li s-a spus că scrie în Biblie.

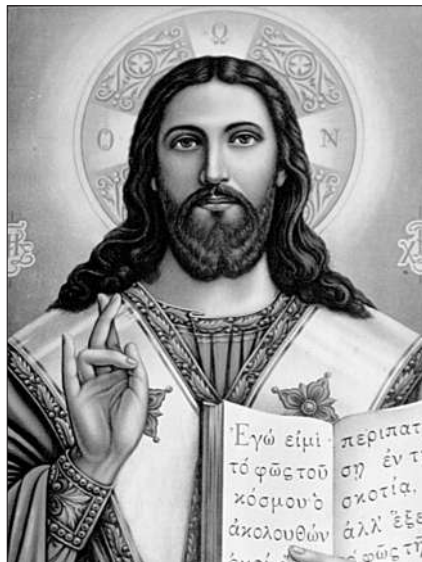
Dar să lăsăm deoparte tot acest mecanism, vechi, al teologiei ca instrument de manipulare. Și să admitem, bunăoară, că Isus a spus ceva anume exact așa, cu un sens indubitabil, asupra căruia am căzut de acord cu toții, credincioși de toate riturile și atei de toate culorile. Înseamnă asta că acel sens e asemeni gravitației ori vitezei luminii, adică neschimbat, ca o axiomă, pînă la sfîrșitul lumii? Da, știu ce-i aia dogmă. Știu că e un fundament al credinței. Și al failibilității ei, din punctul meu de vedere ateu. Dacă o să puteți trece peste sfînta indignare, veți putea observa, de exemplu, că reformarea dogmei creștine a început, în mod fundamental, aproape imediat după Isus. Și a fost făcută de marele Pavel, „securistul” ajuns apostol creștin, care a schimbat radical ceea ce spusese Isus: creștinismul e numai pentru evrei, poporul lui Dumnezeu. După o polemică, acum clasică, cu „biserica din Ierusalim”, Pavel a reformulat în mod esențial regula de bază lăsată de Isus: creștinismul e pentru toți, a spus călătorul spre Damasc. Și așa a rămas. Și e foarte bine că a rămas așa.

Dar, dacă citim onest Biblia, vedem ceea ce e evident: că însuși Isus a schimbat radical principiile de bază ale iudaismului pe care spunea că doar îl reformează. Și despre asta e vorba, de fapt, atunci cînd, după două mii de ani, neofariseii privesc

încrunțați, de după zidurile sumbre ale presupuselor precepte cristice: Isus a fost numele unei schimbări fundamentale, revoluționare, civilizatoare și avantgardiste. Al unei schimbări care a fost dusă mai departe și revizuită esențial de Pavel. Apoi confiscată de papi, de Constantin și Elena, de Teodosie și Co, și redată înapoi oamenilor, după mult timp, parțial, de Luther și co.

„Schimbare”, acesta e unul dintre atributele esențiale ale lui Isus. Schimbare radicală. Și permanentă, cred eu, nu osificată într-o ramă din vremea lui Caiafa. Da, sînt convins că Isus, dacă s-ar întoarce, așa cum a promis, ar fi primul care ar începe o nouă revoluție, împotriva neocaiafilor care au pus mîna, demult, pe moștenirea lui. Și cred că ar face asta revizuindu-și, după două mii de ani, multe din propriile precepte.

Desigur, vă puteți amuza de aceste presupuneri ale mele, stimați creștini ma-

goritari. Eventual, mă puteți și afurisi, e în regulă, nu mă supăr. Fiindcă, pe lângă alte raționamente de ateu, mai am un mic motiv de liniște: dacă presupus-existentul Dumnezeu n-a trimis ploaie de foc asupra unui eretic precum Luther, care a pus la îndoială puterea trimisului divin pe Pământ, papa, plus alte blăstămății eretice, iar turma protestantă s-a tot mărit de atunci, în prosperitate și civilizație... e clar că unul ca mine n-are a se teme de vreo ploaie cu pucioasă ori de altă pedeapsă divină.

Pace vouă, deci. Și, dacă tot ziceți că țineți la Isus, citiți-i cu atenție spusesele. Eventual. Ați putea afla lucruri absolut interesante. Shalom.

Valeriu Gafencu, sfântul meu personal (*mărturisirea unui ateu ; despre false odăjdii, curățenie adevărată, hiene de salon și numele Răului*)

Repet: sînt ateu de cînd mă știu, și nu cred că sînt șanse prea mari să mor altfel. N-am fost niciodată fan al lui Corneliu

Valeriu Gafencu (1921-1952)

Zelea-Codreanu sau al organizațiilor de tipul Mișcării Legionare. Cred însă că și Codreanu, și mișcarea lui sînt diabolizați excesiv, incorect și contra-productiv, din punctul de vedere al intereselor democrației românești și al unei analize oneste, *sine ira et studio*. Dar asta e altă discuție.

Am amintit toate acestea doar pentru a lămuri poziția de pe care vreau să spun câteva vorbe despre un mort mult prea scui-pat, în ultima vreme, de tot felul de lefegii cleioși, slinoși și cu pretenții de procurori ai poporului. Mulți dintre ei cu leafă de la buget. Al statului „românez”, bugetul, cel puțin în cazul unor caiafi ca Al. Florian și Adrian Cioflîncă, tovarăși cu funcții și lefuri babane de la stat, care vin de mulți ani în fața prostimii care îi plătește, scui-pînd, cu tupeu dezgustător, o binecuvîntare indirectă și grotescă a crimelor regimului comunist.

Fiindcă despre asta e vorba, atunci cînd tovarășii procurori științifici și de stat Florian, Cioflîncă și Co ne spun că un om ca Valeriu Gafencu e un criminal odios, a cărui amintire merită acoperită de rușine. Despre mizerie toxică e vorba, atunci cînd niște scursuri morale ne latră, din capul mesei, pe banii noștri, ce corectă era justiția unui regim declarat, oficial, drept „ilegitim și criminal”.

Tupeul floriano-cioflîncilor e monstruos de grotesc. Pe de o parte, ei recunosc că regimurile lui Antonescu și cel comunist au fost dictatoriale, iar justiția lor n-a fost deloc una independentă, ci comandată politic. Cu toate acestea, caiafii băloși ne latră că Valeriu Gafencu a fost condamnat pe drept de justiția antonesciană și cea comunistă, deci putem scuipa în voie pe mormîntul lui.

Dar, de fapt, ce crime a comis acest „odios bandit”, numit Valeriu Gafencu? Pe cine a omorît el? Unde a pus bombe? Pe cine a rănit? Pe cine a schilodit, bătut, scui-pat, înjurat? Pe nimeni. Iar asta n-o spune

doar cartea răposatului Paul Miron, băiatul de liceu arestat odată cu Valeriu Gafencu, în vile de la marginea Iașului, în timp ce spuneau o rugăciune, înaintea unei mese pe câmp. Admit, bătrînul profesor de la Freiburg putea fi subiectiv față de un episod din tinerețea lui. Deși mărturiile lui sînt mai mult decît plauzibile.

Dar exact asta ne spune și sentința justiției regimului de dictatură a lui Antonescu, sentință fluturată cleios de floriano-cioflînci: Valeriu Gafencu n-a omorît pe nimeni, n-a pus nicio bombă, n-a rănit pe nimeni, n-a bătut pe nimeni, n-a scuipat pe nimeni, n-a înjurat pe nimeni. Pur și simplu, el n-a fost de acord cu un regim politic și a avut o funcție de conducere locală în organizația de tineret a Mișcării Legionare. Iar sentința justiției dictatoriale a lui Antonescu a fost dusă mai departe de justiția regimului stalinist de ocupație, numit Partidul Comunist Român.

Partidul Comunist Român a fost multe zeci de ani o organizație trădătoare, impusă la conducerea țării, în 1944, prin forță armată, de o putere străină – URSS. Apoi, după decenii de trădare, a rămas doar o organizație dictatorială. Care a făcut un rău enorm României, de zeci de ori mai mult decît Mișcarea Legionară. Înainte de 1990, Mihai-Răzvan Ungureanu a avut o funcție importantă în conducerea națională a organizației de tineret a Partidului Comunist Român. După 1990, M.-R. Ungureanu a fost secretar de stat în Ministerul de Externe, ministru de externe, director al serviciului de spionaj, SIE, senator, consilier prezidențial. Acum e, a doua oară, director al SIE. Și tuturor li se pare că asta e în regulă. Dar pentru o funcție mult mai mică în Mișcarea Legionară și pentru condamnări politice, pronunțate de două justiții dicta-

toriale, unora li se pare în regulă ca Valeriu Gafencu să fie scuipat și după moarte. Și condamnat încă o dată, în frumoasa noastră democrație, de niște procurori grețoși, care n-au nicio rușine să se țină de mîna cu călăii staliniști.

Despre asta e vorba. Iar gestul făcut de Valeriu Gafencu în închisoare, de a-și ceda medicamentele unui coleg, celebrul pastor protestant Richard Wurmbbrand, îl puteți socoti, asemeni scursurii numite A. Cioflîncă, doar o ipoteză neprobată. În timp ce, evident, crimele înfiorătoare ale banditului Gafencu sînt indubitabile și trebuie băgate în mintea tuturor, a tinerilor mai ales.

Nefiind creștin, iert doar atunci cînd rațiunea îmi spune că e cazul. Așa că le urez tuturor scursurilor floriano-cioflîncice să le iasă pe nas (și pe unde le-or mai ieși) arginții cleioși pentru care vomează mizerii despre oameni ca Valeriu Gafencu. Fiindcă acești caiafi grețoși fac exact lucrul cancerigen despre care ne spunea Hanna Arendt: banalizează Răul. Agitînd spectrul unui virus deja vaccinat, ei perpetuează de fapt, în mod perfid, un virus încă viu, care încă produce efecte grave. Ne sperie cu poliomielita, dar ajută, de fapt, SIDA.

Despre asta e vorba: de sanitarii murdari pe mîini și pe pîini, care ne fac reguli și ne dau amenzi. Dar, cum a zis un învățător din Galileea, ajunge zilei răutatea ei. Așa ateu cum sînt, o să-mi fac o cruce, în gînd, în amintirea sfîntului meu personal – dreptul întru pomenire Valeriu Gafencu. Și a tuturor celor ca el. Cine are ceva împotrivă, e rugat să poftască în ogradă. Precum v-am zis, nu sînt prea dus la biserică, și nici n-am de gînd.

Lucian POSTU

DEBUT LA „BIBLIOPOLIS”

ADMIRABILĂ SENSIBILITATE
ȘI MATURITATE ADOLESCENTINĂ

„Spun și mărturisesc”: am citit cu emoție, extrem de plăcut surprins, eseurile Mariane Dumitraș, elevă la Liceul „Ion Creangă” din capitală. M-au copleșit de la chiar primele alineate citite, iar la citirea ultimelor fraze mi-am zis că această adolescentă tănuiește germenii unui incontestabil dar literar și filosofic. Și acest dar nu o lasă în pace, îmbind-o să persevereze pe o cale luminoasă, mai bine zis – luminată de frumusețea cuvintelor, a gândurilor, a faptelor.

Dacă mi s-ar cere să dau o notă pozițiilor Mariane, aș spune fără ezitare că sunt impecabile în ceea ce privește corectitudinea ortografică și construcția, fluența frazei, iar logica expunerii este uimitoare pentru vârsta ei. Impresionantă este și documentarea pe care o arată tână autoare, și mă întreb: oare câți liceeni, de la noi, pot face trimitere, ușor și firesc, la atâtea versuri din marii poeți români? Și câți ar analiza prozele fantastice ale lui Mihai Eminescu, fără teamă, ba chiar cu o vădită siguranță, prin prisma credinței budiste și a filosofiei lui Schopenhauer?

Este firesc să vă întrebați: cine-i domnișoara Mariana Dumitraș? Nu vă pot furniza prea multe informații, cum nu am avut ocazia de a o cunoaște decât episodic, când, nu prea de mult, rugat de părinții ei, i-am împrumutat, pentru lectură (sau poate pentru studiu), câteva cărți pe care nu le putea găsi în biblioteca de acasă, nici în cea de la liceu, nici în biblioteca românească din sectorul unde locuiesc. Știu cu certitudine că e fiica unor intelectuali de marcă, ambii – profesori universitari, ambii având un autentic cult al

cărții și lecturii, al limbii române, al istoriei naționale (și universale!), ca și pentru teatru, muzică, pictură, alte arte. Paradoxul e că părinții Mariane nu au nici o tangență cu filologia; dimpotrivă, activează în domenii apropiate ale științelor exacte sau ale naturii. Altfel spus, reprezintă acea specie tot mai rară de intelectuali sadea, „clasici”, exact așa cum ar trebui să fie majoritatea (dacă nu toți) cei care au obținut sau își etalează statutul de reprezentant al coortei intelectuale.

Într-un fel sau altul, Mariana Dumitraș este o mare pasionată de poezie, de literatură artistică și de alte sfere ce derivă din acestea sau se îngemănează cu ele. Pasiunea aceasta cu certitudine s-a născut acasă, fiind stimulată de atmosfera din familie, evident, și de la liceu, apoi. Însă au ghidat-o spre reflecție și scris, nu mai puțin, cărțile, lecturile. Sau poate – dacă e să ne amintim de filozofia „Sărmanului Dionis”, despre care Mariana scrie cu atâtea pătrundere – să fie la mijloc o reincarnare a unui talent literar-filosofic din cine știe care secol?!...

Inserăm, la rubrica DEBUT LA „BIBLIOPOLIS”, două eseuri din mai multe scrise în ultimul timp de Mariana Dumitraș, altfel zis, le punem la judecata cititorilor noștri. Totodată, însă, le publicăm convinși că astfel oferim niște exemple demne de urmat – în ale scrisului, ale reflectării, ale pasiunii pentru magia literaturii – pentru semenii Mariane, care bat încă timid, nesigur, la ușa creației.

Domnișoară Mariana Dumitraș, să-ți fie într-un ceas bun acest debut.

Vlad POHILĂ

VIZIUNI ESTETICE ASUPRA VIEȚII NOASTRE

**„Dacă lumea este un vis,
de ce n-am putea să coordonăm
șirul fenomenelor cum voim noi?”**

*(Reflecții pe marginea nuvelei
Sărmanul Dionis de Mihai Eminescu)*

Crezând că existăm într-un spațiu 3D (adică tridimensional), mândrindu-ne că putem privi filme în 3D, imagini în 3D, că avem deja imprimante 3D, deseori uităm de a patra dimensiune – timpul. Mă întreb: cum poate să fie timpul o dimensiune? Are timpul, ca și celelalte trei dimensiuni (lungimea, lățimea, înălțimea), un început, un sfârșit, se mișcă oare într-o direcție?

Mai mult decât atât, descoperirile științifice din ultimele trei secole au demonstrat faptul că lumea pe care o vedem, o auzim, o simțim, este produsul creierului uman și că alte specii biologice, de exemplu, albinele, nu pot percepe lumea în culori, ci numai în alb-negru. Această idee se regăsește în lucrările marelui filosof german, admirat de Mihai Eminescu, Arthur Schopenhauer, conform căruia „lumea exterioară există numai în măsura în care

este percepută și prezentă în conștiința omului, deci ca reprezentare”.

Cred că viața cu multe dificultăți și capacitatea de meditație profundă au făcut din personajul Dionis un filosof, care, pe marginea reflecțiilor sale, exclamă: „Dacă lumea este un vis, de ce n-am putea să coordonăm șirul fenomenelor cum voim noi?”. Din această frază deduc cel puțin două idei, ambele retorice sau, de vreți, interogative: prima – este viața un vis sau nu, și a doua – este posibil sau nu controlul timpului?

Conform concepțiilor budhiste, studiate și admirate de Eminescu, existența unui individ nu este altceva decât una din posibilele reîncarnări, și că în viața trecută am fi putut fi oricine, inclusiv animale, păsări, insecte... Atunci, cum să interpretăm starea de somn, de vis? Este visul o realitate? Se egalează visul cu o halucinație? În acord cu scriptele indiene-budhiste, starea de somn nu este altceva decât o stare transcendentă, în care este posibilă legătura între prezent și viitor. Mai mult decât atât, se șterg granițele între trecut, prezent și viitor, rămânând numai timpul universal. Ecoul acestei idei este întâlnit într-o însemnare a lui Eminescu: „Numai în somnul adânc, în visul clar, asemenea vederii obiectelor sub apă, asemenea orașului pe care, după povești, îl vezi cu case, strade, biserici, oameni, în fundul unui lac limpede – numai în somn suntem activi – de aceea visul are atâta dramacitate. Altfel, suntem pasivi.”

Cealaltă întrebare pe care mi-am pus-o este despre posibilitatea de a controla timpul. Ideea insolită din nuvela eminesciană *Sărmanul Dionis* reflectă starea de spirit din secolul al XIX-lea, când se vehicula ideea călătoriei în timp. Astăzi, în prima jumătate a secolului XXI, majoritatea teoriilor fizice susțin că ideea precum

că timpul se scurge ireversibil, zi cu zi, este complet greșită și că în curînd vom avea instrumente teoretice și practice necesare descoperii adevăratei naturi a timpului. De fapt, deja dispunem de unele posibilități de control al timpului.

Se știe că timpul psihologic nu este la fel de obiectiv ca și timpul fizic. Pentru aceasta avem la dispoziție cel puțin ceasul mecanic, electronic, clepsidra. Mai putem controla timpul într-un mod indirect. Cu alte cuvinte, pentru a comunica cu cineva aflat la distanță, în loc să călătoresc spre persoana respectivă sau să-i trimit o scrisoare obișnuită, recurg la telefonul fix (descoperit la începutul secolului al XX-lea de Bell), la telefonul mobil (al cărui concept este pus în practică de suedezul Lars Magnus Ericson) sau la internet, ale cărui începuturi pornesc din anii '60 ai secolului al XX-lea.

Mai mult decât atât, timpul, conform lui Albert Einstein, este relativ și intervalul de timp între două puncte stabile nu este fix, ci depinde de contextul în care este măsurat, de exemplu, de forța de gravitație. Dacă am deține vehicule care ar depăși viteza luminii, am putea călători cu o rachetă timp de doi ani până la cea mai apropiată stea, urmînd ca mai apoi să ne întoarcem pe Pămînt, unde i-am găsi pe cei dragi mai bătrîni cu paisprezece ani, decât i-am lăsat. În știință aceasta se numește „efectul gemenilor”: dacă un membru al unei perechi de gemeni ar pleca în asemenea călătorie, la întoarcere cei doi nu ar mai avea aceeași vîrstă.

După părerea mea, această călătorie virtuală se desfășoară în visul lui Dionis, în care gemenele său, Dan, ajunge la Lună și, crezându-se divinitatea supremă, este izgonit și trimis pe Pămînt, asemeni lui Hyperion (un demon, care cîndva a fost înger; cunoscut la noi, datorită lui Eminescu, și ca Luceafărul).

Teoria lui Einstein creează premise de călătorie în timp. Această dorință este clar

sesizată în starea lui Dionis privind portretul tatălui său decedat și dorind, cu tot dinadinsul, ca sticla portretului care îi desparte să dispară.

Dar nu reprezintă oare, pentru oameni, un pericol fenomenul „călătoriei în timp”? Dacă e să analizăm atent această posibilitate de a ne transpune în trecut sau viitor, ne dăm seama că astfel s-ar putea crea un mare haos. Apoi, e foarte posibil că oamenii ar deveni și mai puțin responsabili pentru faptele pe care le comit și ar căuta mereu să evadeze într-un alt timp și spațiu pentru a da uitării celor întîmplate și a repara greșeala făcută.

La ce e bună poezia?

Poezia este alături de om de la începutul civilizației umane. Poezia este pretutindeni, nu doar în cuvinte, dar și în diferite sunete, pe care le aud, de exemplu, în poezia lui Nichita Stănescu:

„Marea se va preface-n
păsări străvezii,
câte le încap ochii spre ea,
și vor zbura fâlfâind, cînd ai să vii,
până în piscul văzduhului cu o stea.”

Poezia este în zâmbetul oamenilor dragi, în freamătul frunzelor la început de vară (citez din Mihai Eminescu):

„Adormind din armonia
Codrului bătut de gânduri,
Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rînduri-rînduri.”

Faptul că poezia a supraviețuit peste veacuri, demonstrează cert forța, dar și utilitatea ei. Este vorba nu numai de înfrumusețarea oricărui eveniment din viața omului, societății, a omenirii în general. Doar, grație poeziei, se nasc imnurile, odele, sonetele, dedicațiile etc., în ultimă instanță – și cântecele. Pe lângă toate

acestea, poezia, cu siguranță, are ceva ce nu putem descrie în cuvinte, dar este, probabil, un element, care ridică sufletul pe treptele dezvoltării spirituale (citez din Leonida Lari):

„La fel și noi ne vom supune
Unui vânt cosmic dinspre creste,
Acolo unde nu se spune
Decât prorocilor ce este.”

Și aici mă refer la creațiile universale, înțelese de orice popor, capabil să citească și să asculte. În primul rând, vorbesc de posibilitatea, de a reflecta, prin intermediul poeziei, pe tema dragostei, fericirii, dar și a tristeții, singurătății; a bucuriei de a trăi și a speranței, dar și a durerii și deznădejzii (citez din Veronica Micle):

„Foc ce arde în tăcere
Și-i ascuns în pieptul meu,
Unde jalnica durere
Picurând amara fiere
Așezat-a jugul greu.”

Cred că poezia îl sensibilizează pe om la durerea altuia. Prin „altul” subînțelegem nu atât ființa omenească, omul, cât, mai ales, ramul, floarea, pădurea cu păsările și animalele ei, lacul, soarele, norii, iarba, exact ca la Grigore Vieru:

„Tu, iarbă, tot ai mamă?

De ai – de bună seamă:
Atunci când înverzești,
De ea îți amintești.”

Astfel, poezia ne face să ne simțim un tot întreg cu natura și Universul. Pentru mine personal, poezia, cea care mă impresionează, îmi place, este un prilej de revelație, bucurie, emoție, reflecție... Și viceversa: dacă nu o gust sau nu o înțeleg, acea poezie îmi provoacă disconfort. Prin urmare, poezia contribuie la dezvoltarea gustului estetic și, în unele cazuri, te face să scrii tu însuși poezii.

Poezia, până la urmă, e capabilă să cuprindă toate anotimpurile vieții. Ea este vara, deoarece cântă bucuria, căldura, fericirea. Ea este toamna, pentru că descrie liniște, tristețe, împlinire. Ea este iarna, atunci când pune în evidență singurătatea, disperarea, durerea. Dar, în primul rând, poezia este primăvara, semnificând renașterea, dragostea, speranța și nemurierea. Poezia, așadar, este o veșnică primăvară a sufletului.

*Mariana DUMITRAȘ,
clasa a X-a „B”, Liceul Teoretic
„Ion Creangă”, Chișinău*

(Profesoară de limba și literatura română:
dna Silvia Braguță)

„DOLIU PENTRU CULTURĂ”: GÂNDURI LA MOARTEA LUI UMBERTO ECO

Cu această frază – „Doliu pentru cultură” – își începeau jurnalele de știri mai multe posturi de televiziune din Italia, anunțând pe 19 februarie a.c. că scriitorul italian Umberto Eco, unul dintre cei mai importanți autori ai epocii contemporane, a murit la vârsta de 84 de ani.

A încetat din viață la domiciliul său, după agravarea maladiei – cancer, de care suferea de mai mult timp.

Celebru pentru romanele sale *Numele trandafirului* și *Pendulul lui Foucault*, Umberto Eco a fost un autor prolific, dar și unul dintre cei mai buni specialiști în semiotică și teorie literară. A scris și cărți pentru copii.

Umberto Eco s-a născut la Alessandria, în Piemont, în 1932. Doctor în filologie și litere, a predat la mai multe universități din Italia – Torino, Florența, Milano, Bologna – și este autorul a numeroase romane și lucrări eseistice, studii biblice și medievale, lucrări despre comunicare, pentru care a fost recompensat cu premii și distincții în Italia, Franța, Spania, Germania, Austria etc.

Iată o listă, nici pe departe completă, a onorurilor, de care s-a bucurat U. Eco în ultimele decenii de viață: *Legiunea de Onoare* în grad de Ofițer; *Comandor al Artelor și al Leterelor*; *Ordinul pentru Merit* în domeniul Științei și Artelor; Premiul de Stat al Austriei pentru literatură europeană; *Marele Ordin pentru Merite* al Republicii Federale Germania; Premiul *Médicis*; Premiul *Strega* ș.a.

A fost Doctor Honoris Causa a zeci de universități din Europa, Asia, SUA.

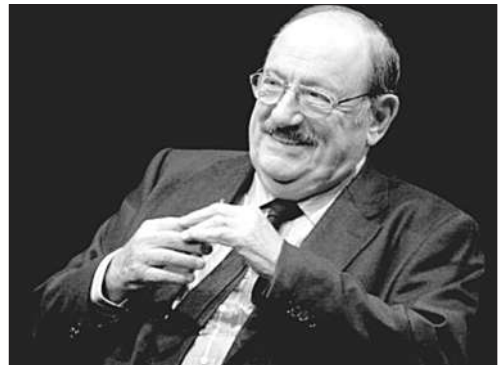
Primul roman l-a publicat la aproape 50 de ani. *Numele trandafirului* (1980) i-a adus însă și cel mai mare succes. Tradus

în milioane de exemplare, în peste 40 de limbi, ecranizat ulterior, este cartea care i-a permis lui Umberto Eco să facă avere. Este un thriller intelectual, care combină în ficțiune semiotica, analiza biblică, studiile medievale și teoria literară.

Romanele lui Umberto Eco: *Pendulul lui Foucault* (*Il pendolo di Foucault*, 1988); *Insula din ziua de ieri* (*L'isola del giorno prima*, 1994); *Baudolino* (2000); *Misterioasa flacăra a reginei Loana* (*La misteriosa fiamma della regina Loana*, 2004); *Cimitirul din Praga* (*Il cimitero di Praga*, 2010); *Numărul zero* (*Numero zero*, 2015) etc.

Ultimul roman al lui Umberto Eco, *Numărul zero*, a apărut anul trecut. Acțiunea se petrece în 1992 și este narată de Colonna, un jurnalist care lucrează pentru un ziar din Milano. Cartea, tradusă și în românește, este o satiră a culturii corupției din Italia, dar și a moștenirii fasciste.

Tot anul trecut, scriitorul a provocat o polemică după ce, într-un discurs public, și-a expus teoria despre proliferarea internetului. „Rețelele de socializare au dat posibilitatea disidenților din China sau

Umberto Eco (5.I.1923 – 19.II.2016)

Turcia să prindă voce, au devenit un spațiu al diversității și al schimbului de opinii. Dar și locul unde legiuni de imbecili au primit dreptul la cuvânt”, afirma filosoful.

Operele lui Umberto Eco ilustrează conceptul de intertextualitate, iar scriitorul mărturisea că James Joyce și Jorge Luis Borges au fost autorii contemporani care l-au influențat cel mai mult. „Cărțile întotdeauna vorbesc despre alte cărți și fiecare poveste spune o poveste care deja a mai fost spusă”, afirma Umberto Eco. Nu se definea însă ca romancier. „Sunt un filosof, romane scriu numai în weekend”, declara el într-un interviu.

Era un bibliofil și avea 30 000 de titluri în ediții rare, dar nu a fost tipul intelectualului închis în turnul de fildeș. Ca orientare, era de stânga, un înverșunat adversar al lui

Silvio Berlusconi. A lucrat pentru televiziunea publică RAI, prilej de a observa modul în care cultura este tratată de media, dar și de societatea în ansamblu.

Însă Eco era deja celebru în mediile intelectuale înainte de acest roman. Este considerat unul dintre pionierii semioticii, știința care analizează semnele și care a luat naștere la sfârșitul anilor '50. Un foarte bun orator, era invitat adesea să țină discursuri în fața studenților, în diferite cluburi și societăți intelectuale.

În aceeași zi (19 februarie 2016), lumea literară a mai pierdut un nume mare. **Haper Lee**, autoarea romanului *Să ucizi o pasăre cântătoare*, câștigătoare a unui Premiu Pulitzer, a încetat din viață la vârsta de 89 de ani.

PLASTICIANUL CARE A ELABORAT STEMA DE STAT A FOST CONDUS PE ULTIMUL DRUM

S-a stins din viață Gheorghe Vrabie, cunoscut artist plastic, autor al Stemei de Stat a Republicii Moldova, al stemei și drapelului municipiului Chișinău, precum și al designului pentru valuta națională – leul moldovenesc.

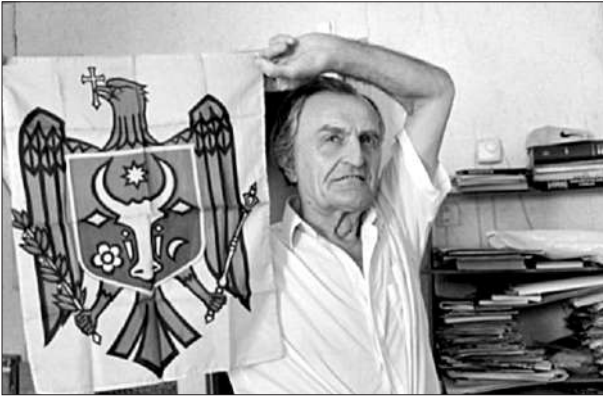
Gheorghe Vrabie s-a născut la 21 martie 1939, în localitatea Călinești, județul Bălți. Studiile de specialitate le-a făcut în anii 1962-1967, la Academia de Pictură, Arhitectură, Sculptură, „I. Repin” din Leninigrad, actualmente Sankt Petersburg. Debutul său a avut loc în anul 1961.

Pe parcursul anilor a ilustrat mai multe volume din literatura națională și universală, interesul lui fiind îndreptat spre creația lui Mihai Eminescu, Ion Druță, Grigore Vieru, Longos, Dante Alighieri, Paul Valéry. Grafica sa de carte se caracterizează prin siguranța liniei, precizia reflectării subiectului și rafinamentul executării.

Gheorghe Vrabie a realizat ciclul de lucrări intitulat *Hipism*. Împreună cu soția sa, Dorina Cojocar, face mai multe lucrări în mozaic.

Artist plastic de valoare, Gheorghe Vrabie a participat la expoziții de prestigiu în București, Moscova, Sankt Petersburg, Bratislava, Viena, Washington, Almatî, Plovdiv, la diverse tabere de creație, ateliere, simpozioane din România, Federația Rusă, Letonia, Lituania, Ungaria.

A vernisat expoziții personale în R. Moldova, organizate în incinta Uniunii Scriitorilor, la Muzeul Național de Istorie și Arheologie, în Casa Naționalităților, la Ambasada României în Republica Moldova, Biblioteca Națională a RM, Centrul de Expoziții „Constantin Brâncuși” etc. Și-a expus creația și peste hotare – la Galeria de artă de la „Casa Cărții” din Iași, în Casa Centrală a Scriitorilor din Moscova, în Sala

Centrală a Uniunii Artiștilor Plastici din Odesa ș.a.

A scris eseuri despre artă, iar în ultimul timp a publicat și poezii. În anul 2011, Gheorghe Vrabie a lansat cartea *Simbolica. Symbolismul heraldic din Moldova*, în care a abordat fenomenul general al simbolisticii și simbolistica de stat a Republicii Moldova, în particular.

Pentru activitatea sa prodigioasă, Gheorghe Vrabie s-a învrednicit de înalte distincții de stat, devenind, în 1998, Maestru în Artă, iar în anul 2000 – deținător al Medaliei *Mihai Eminescu*. În anul 2010 i se decernează distincția supremă – Ordinul Republicii.

„Pentru cei care vor să își ia rămas bun de la maestrul Gheorghe Vrabie, vă așteptăm astăzi, începând cu ora 18:00 la Biserica «Sfânta Teodora de la Sihla», și mâine, 2 aprilie, începând cu orele 10:00 la Teatrul de Opera și Balet, după care cortegiul funerar se va îndrepta spre Cimitirul Central

de pe strada Armenească”, a scris fida regretatului artist plastic.

Deputații în Parlamentul R. Moldova au început ședința din 1 aprilie, prin păstrarea unui moment de reculegere în memoria lui Gheorghe Vrabie, autorul Steimei de Stat și al leului moldovenesc.

Numeroși oameni au venit să-și ia rămas bun de la Gheorghe Vrabie la Biserica „Sfânta Teodora de la Sihla”, seara târziu și noaptea.

Apoi, sicriul cu trupul neînsuflit al maestrului a fost depus la Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu”, unde rudele, dar și toți cei care l-au cunoscut și apreciat, i-au adus un ultim omagiu. Regretatul plastician a fost înmormântat cu onoruri militare la Cimitirul Central din strada Armenească din capitală.

Colegii de breaslă ai maestrului susțin că Republica Moldova a pierdut nu doar un artist de valoare, dar și un mare patriot.

Gheorghe Vrabie va rămâne în memoria conaționalilor și în istoria țării prin picturi, grafică, mozaicuri, dar și prin simbolurile naționale create, care reprezintă o sinteză perfectă dintre materie și spirit. El a fost un model atît prin calitățile sale profesionale, cât și prin înalta valoare umană. Semnificativă este și chemarea maestrului Gh. Vrabie din sonetul asociat simbolurilor naționale: „Vrem să fim la noi acasă liberi și stăpâni, vrem să fim stăpâni într-o țară suverană.”

„HORA” LUI ION BAZATIN LA 50 DE ANI: UN ANSAMBLU FOLCLORIC DE EXCEPȚIE

(O scurtă istorie subiectivă
scrisă cu multe emoții, dar cu puține speranțe)

După ocuparea Basarabiei, sovieticii au adus pe tancuri nu doar naționalizarea economiei, colectivizarea forțată și foametea organizată, deportările în masă, închiderea bisericilor, dar și rusificarea culturii naționale. Pe tancuri au adus și balalaika, baiianul, pleaska. În colectivele coregrafice se monta cadrilul, hopakul, kazaciokul, mazurca ș.a., dar și de-ale noastre, zise populare, folclor cules cu sânguință pe asfaltul Chișinăului. Cel mai popular dintre acestea era *Moldoveneasca*, un dans artificial în ritm de sârbă, care avea puțin comun cu sârbele de la Vatra horelor, dans „nou” pe care kulturnicii îl impuneau tuturor colectivelor artistice, de la Ansamblul profesionist „Joc” până la cele de artiști amatori. Fustele fetelor dansatoare la acest dans trebuiau să fie de culoarea drapelului bolșevic, purpuriu. Din repertoriul colectivelor de dansatori pentru turneele din străinătate nu putea lipsi această *Moldovenească* și cel puțin o plească rusească.

Prin anii '60 ai secolului trecut au început să apară în rândurile muzicienilor și artiști autohtoni, curajoși și buni patrioți, care și-au riscat libertatea și cariera, punând în pericol destinele familiilor lor, oameni care au putut mișca lucrurile în bine, aducând rând pe rând la catedre și pe scene: acordeonul, vioara, cobza, țambalul, naiul, alte instrumente populare românești, înlocuindu-le pe cele aduse pe tancuri.

Tot din rândul acestora s-au găsit oameni care au readus pe scenele basarabe-

ne și adevăratele perle folclorice ale dansului popular autentic. În aceste condiții deveni iminentă apariția unei formații de dansuri populare cu un repertoriu exclusiv de la vatra horelor românești. Cel care veni cu ideea fondării, încă în toamna anului 1964, a unei astfel de formații folclorice, a fost muzicianul Alexandru Pihut, un adevărat profesionist al genului și neînfricat patriot al acestui plai, care în primăvara lui 1965 deja anunțase un concurs pentru viitorii muzicanți, vocaliști și dansatori.

În luna mai 1965 A. Pihut l-a convins pe coregraful Ion Bazatin de la Orhei să pregătească o echipă de dansatori pentru viitorul Ansamblu cu poeticul nume „Alunelul” (în mai 1969 i-au schimbat denumirea în „Hora”) de la Casa de cultură a raionului Frunze din Chișinău (azi sectorul Buiucani). Ion Bazatin deja fondase la Orhei și conducea cu succes Ansamblul de cântece și dansuri populare „Codru”, făcând o bună perioadă de timp, de trei ori pe săptămână, naveta Orhei-Chișinău, până la momentul transmiterii formației orheiene altui conducător iscusit, Tudor Cecati...

Au trecut doar doi ani de zile și tânărului ansamblu de dansuri folclorice, care avea deja un repertoriu bogat de cântece și dansuri populare, adevărate perle folclorice, descoperite în satele Basarabiei sovietizate, de harnicul și talentatul coregraf Ion Bazatin, i s-a conferit titlul onorific de ansamblu popular.

* * *

În anul 2015 „Hora” regretatului Ion Bazatin a ajuns „cu bine” la jubileul său de 50 de ani. Am luat „cu bine” în ghilimele pentru că o jumătate din aceste cinci decenii de activitate artistică „Hora” a existat și a activat în condiții insuportabile: fără sediu, fără condiții elementare de repetiție, fără posibilitatea de a crește o generație tânără de dansatori, fără orchestră, fără măcar un acordeonist pentru repetiții, cu costumele naționale și încălțămintea procurate din propriile resurse ale dansatorilor. Transportul pentru concertele din R. Moldova, pentru turneele în străinătate, participările la Festivaluri naționale și internaționale, apărând onoarea R. Moldova (!), majoritatea s-au făcut cu bani scoși din bugetele mici ale celor îndrăgostiți la nebunie de dansul popular... Cel mai dureros e că acei 25 de ani de condiții insuportabile au coincis cu o altă aniversare, cea de 25 de ani de la proclamarea independenței R. Moldova, stat care nu a favorizat în acești ani nici măcar cultura națională și folclorul autentic. Mai marii zilei, responsabilii de cultură, bătându-se cu pumnul în piept că-s patrioți și iubitori de Neam, n-au catadicsit să coboare de la înaltele tribune ale congreselor partinice sau din fotoliile minis-

teriale la nivelul acestor oameni, de parcă au avut indicații de la șefii lor să lichideze ce a mai rămas din patrimoniul coregrafic național. Grăitor este în acest sens exemplul Ansamblului „Joc”, cel de neîntrecut în domeniu, care a stat ani de zile fără mișcare din lipsă de bani pentru supraviețuire și dezvoltare.

Nici până la independența Ansamblul „Hora” nu strălucea la capitolul „condiții de muncă”, era asigurat cel mai prost... Și după proclamarea independenței Ansamblul „Hora” a fost uitat de regimul zis democratic și național, neasigurându-i nici cele mai elementare condiții... „Cui-bușorul de nebunii” al „Horei”, așa-zisa Casă de cultură a raionului Frunze, o fostă o biserică de pe Calea Ieșilor. După ce a fost demolată pentru construcția unui bloc locativ, „Hora” a trecut în multe alte sedii temporare, ajungând o vreme într-o clădire pe malul Lacului „La izvor”, apoi la Casa de cultură din Strășeni, mai apoi la Liceul „Prometeu” (director Aurelian Silvestru), în fine – ajungând în subsolurile Teatrului „Ginta Latină” (director – fostul dansator în „Hora” Tudor Țărnă). Este aproape incredibil faptul că printre primii dansatori-fondatori ai „Horei” a fost și re-

gretatul patriot Gheorghe Ghimpu, dar ale cărui rude, ajungând pe culmile puterii, n-au ridicat un pai de jos pentru ca să-i lungească zilele colectivului în care a dansat „Badea Gicu”...

* * *

Printre oamenii importanți pe care i-am întâlnit în viață și care și-au pus amprenta asupra personalității mele a fost și coregraful Ion Bazatin. Întâlnirea noastră a fost o întâmplare absolută. Dar poate a fost programată de Însuși Dumnezeu. S-a întâmplat aceasta în ianuarie 1969, ca după cinci luni de repetiții intense, inclusiv o lună de repetiții zilnice cu Vladimir Curbet, conducătorul Ansamblului „Joc”, să plec în primul turneu al ansamblului „Hora” în Italia, interpretând alături de alți colegi consacrați, nouă dansuri dificile pentru un novice în domeniu.

Acel turneu, acea primă trecere a cortinei de fier dinspre imperiul sovietic spre Vestul capitalist, mi-a dat cea mai bună lecție de economie politică, care a spulberat multe din noțiunile economiei politice marxist-leniniste despre socialismul atotbiruitor, care asigură un nivel de trai net superior celui capitalist.

Carierea mea de dansator s-a terminat după un fantastic turneu în SUA și Canada (1979). Revenind acasă, spre bucuria mea, am aflat știrea despre confirmarea mea în gradul științific de doctor în economie. Numai că la prima întâlnire cu rectorul instituției am fost prevenit că-mi va fi dificil să obțin titlul de conferențiar dacă voi continua să mă ocup cu lucruri neserioase precum este... dansul popular. Plecarea mea peste Atlantic l-a pus în mare dificultate pe șeful instituției, așteptând cu suflul la gură revenirea mea la Chișinău. Tremura sărmanului de frica neînținerii mele din SUA, care putea să-i creeze mari probleme în cariera administrativă și științifică. (Adevărul este că am avut în viață mai multe posibilități să fac acest pas, dar niciodată nu m-am gândit nici pentru o clipă să părăsesc această palmă de pământ unde mă simt cel mai bine.)

Părăsind atunci „Hora”, am trădat-o într-un fel. Parțial aș putea fi iertat pentru acea trădare după drumurile de sute de mii de kilometri pe care le-am făcut prin românie și lucrările pe care le-am publicat după aceste călătorii. Mai mult, consoarta mea, Maria, pe care am întâlnit-o

în „Hora” și mi-a devenit soție, și azi, după atâtea decenii, mai dansează, lipsind de la repetiții doar în timpul celor două sarcini pe care le-a purtat, precum și în scurtele perioade ale nașterii celor doi nepoței ai noștri...

„Hora”, desigur, nu s-a oprit la acel turneu fantastic în SUA și Canada. În următorii 36 de ani de activitate au mai avut loc încă 20 de turnee. În total, în cei 50 de ani de existență, Ansamblul „Hora” a avut mai bine de 30 de turnee pe patru continente ale Terrei: Europa, Asia, America și Africa.

În Ansamblul „Hora” am învățat nu doar a dansa horele. Aici am auzit pentru prima dată de glotonimul de limba română, de *Suita de dansuri de pe Valea Mureșului și Suita de dansuri ardelenne*, despre setea de muzică populară românească a instrumentiștilor tarafului, interesul față de Radio București, TVR și LP-urile cu muzică populară sau ușoară românească... Deși a trebuit să treacă ani buni până la prima lectură a *Istoriei românilor* de Constantin și Dinu Giurescu, a operei politice a lui Mihai Eminescu, care au ridicat procentul „românizării” mele până la cifra de 100... Și nu

numai mie... Noi am fost mulți, și cam toți am ieșit din Școala, numită „Hora” lui Ion Bazatin, români și punctum!

Acest articol este un fragment dintr-un studiu introductiv la albumul monografic *Ansamblul folcloric „Hora”: 50 de ani de istorie în imagini*, cu 300 de fotografii pe 144 de pagini, o lucrare dedicată memoriei fondatorilor Ansamblului „Hora”, dansatorilor și muzicanților, care au păstrat cu sfințenie folclorul autentic românesc, muzical și coregrafic, în Basarabia sovietizată, dar și în R. Moldova, zisă independentă...

Fiind limitat spațiul, voi prezenta în continuare doar numărul celor care au participat în colectivul de dansatori și în taraful / orchestra Ansamblului „Hora” („Alunelul”) în toți acești 50 de ani de istorie: numărul acestora a depășit cifra de 200 de oameni. Lista lor deplină poate fi consultată în albumul menționat. Mulți dintre cei care au stat la baza acestui ansamblu nu mai sunt în viață, îmbătrânind în așteptarea unei recunoașteri, a unei recunoștințe de la acest stat capturat de către oligarhii, „patrioții” și „naționaliștii” noștri nesătui... Au plecat la Domnul săturându-se de aș-

teptat niște condiții suportabile de repetiții pentru „Hora” lor scumpă, iar alții se află și azi pe baricade, ca pe vremea sovietelor, apărând folclorul nostru autentic de influența masivă a „zdupilor și zdupilor”, a manelismului coregrafic, asupra dansului nostru popular...

Aceste două sute de horeni, dar și alții ca ei, au făcut tot posibilul ca „Hora” lor iubită să supraviețuiască și să activeze cu succes și azi.

Dumnezeu să-i odihnească pe horeni trecuți în lumea celor drepti!

Dumnezeu să-i ocrotească pe cei care și azi continuă să promoveze adevăratele perle folclorice ale dansului popular românesc!

Vasile ȘOIMARU,
mândru că a făcut cândva parte
din colectivul de dansatori
ai Ansamblului folcloric „Hora” („Alunelul”)

CUM AM DEVENIT PRIETEN CU NICOLAE SULAC

Acum vreo 35 de ani, pe când îmi satisfaceam stagiul de elev marinar pe goeleta *Tinerimea Moldovei*, redactorul-șef Mihail Guzun m-a trimis la Palatul Octombrie (azi: Palatul Național „Nicolae Sulac”) să fac o cronică de la concertul de debut al orchestrei „Lăutarii” într-o formulă nouă, cu Nicolae Botgros în frunte. Se pare că am realizat un reportaj elogios, pe potri-va efortului de dăruire al protagoniștilor: Nicolae Sulac, Lidia Bejenaru, Vadim Gherghelaș, trompetistul Vladimir Dumnică, acordeonistul Petru Baronciuc, naistul Nelu Laiu ș.a.

Evident, cele mai multe superlative i-au revenit lui Nicolae Sulac. Totuși, spre sfârșit mi-am permis și unele observații critice, că doar nu suntem numai aplaudaci. Cam în felul următor: „Vocea ca un balsam a lui Nicolae Sulac a determinat asistența să epuizeze nebănuite rezerve de flori. Ofranda lor de culoare, aromă și gingășie a întregit plăcut recunoștința pe care i-o purtăm constant interpretului. Volubil, mereu încurajat de public, dumnealui a susținut un recital de o diversitate agreabilă. Avem însă și câteva obiecții care parcă se cer alăturate aici. Unele gesturi pe alocuri demonstrativ-teatral afișate, unele intervenții nemotivate în tex-

tul original al cântecelor sunt concesiile prea ușor făcute gustului de duzină, ca să apelăm la un eufemism. Orice s-ar spune și oricâte motive justificative s-ar inventa, cântecului popular întotdeauna i-a stat frumos însoțit cu discreția și simțul măsurii.”

După cum aveam să aflu ceva mai târziu, rândurile în cauză (au mai fost și alte note în răspăr) i-au provocat lui Nicolae Sulac o scurtă criză de mizantropie, cel puțin raportată la persoana mea.

Cronica cu pricina apăruse într-o miercuri. A doua zi sunt vizitat inopinat de către jurnalistul Serafim Belicov, pe atunci angajat la săptămânalul *Cultura*. Serafim mă sfătuiește, prietenește, ca pe viitor să fiu mai atent cu atitudinea față de... icoanele neamului... Ca și acum, încă de pe atunci în R. Moldova funcționa ireproșabil fabrica de confecționat sacralități. Sfinți în literatură și pictură, sfinți în muzică și politică... Ați observat, probabil: sfinți au numai comuniștii, creștinii și budiștii. Toți sunt genealoizi, maeștri, eroi, sacerdoți ai limbii române, arhitecți ai neamului, locomotive deschizătoare de drumuri... Mai pe scurt, excelențe cu dulceață de zmeură în pantofi. Oameni simpli, profesioniști, buni meseriași ca scriitorul Eugen Lun-

gu sau ca chirurgul Adrian Musteață, de exemplu, rar de tot o să găsești prin părțile noastre. Dacă toți sunt eroi și cavaleri ai Ordinului Republicii, atunci cine *dreacu* mai lucrează în țara celor șapte „F” (Fură, frate, fără frică, fincă fură fiecare)? Există semne clare că pe zi ce trece devenim tot mai mult o republică bananieră, *biensur* africană în toată regula. Judecați și singuri: la ora actuală avem 48(!!!) de formațiuni politice înregistrate la Ministerul Justiției. Mai este așa ceva în lume? Oare chiar atât de multe idei geostrategice și programe social-economice se ventilează prin tărtăcuțele moldovănașilor? Raportată la teritoriu și la numărul de populație, avem cea mai mare armată de generali, colonei, academicieni, doctori în științe, filozofi pe cap de locuitor. Asta ar trebui să ne dea de gândit... Însă noi nu prea cădem pe gânduri, probabil din teama de a nu ne sparge capul.

Pe la amiază sunt abordat de către impetuosul jurnalist Boris Marian de la revista *Moldova*. Sincer și tranșant, Marian îmi zice părintește: „Ești încă fraged, las-o mai moale... Sulac e supărat rău pe tine, am vorbit cu dânsul. Scurpă foc în toate cele patru puncte cardinale.”

Peste vreo săptămână de la apariția reportajului, ușa biroului meu de la Casa presei brusc se deschide larg-zgomotos și intră teatral, cu pas marțial însuși Nicolai Vasilevici Sulac – simbol, patriarh, întruchipare vie a durutului nostru folclor „popular” moldovenesc. Nici nu ne venea a crede ochilor. Se uită la noi la fel cum te-ai uita la niște găze printr-o lupă (Sulac a avut probleme cu vederea), apoi întreabă pe un ton insurgent-patetic: „Aici e cabinetul tovarășului Dinu Mihail?” „Aici!”, răspundem

noi cu voce gătuită, după ce în prealabil colegul meu de birou tinerimist reușise să-mi transmită cu privirea un mesaj foarte îmbucurător: „Articol cu note critice ți-a trebuit? Acuși te face salată!” „Dacă-i aici, apoi să știți voi, măi *pațanilor*, că taareee aș mai vrea să stau de vorbă cu dânsul”, cade ca un baros următoarea frază.

Instantaneu, ca într-o fulgurație, îmi trece prin cap avertismentul lui B. Marian: „Sulac e foarte supărat pe tine.” Da, situația e de cacao, frate iepure... Totuși, reușesc să-mi confecționez o mutră cât de cât senină, pentru ca peste o fracțiune de secundă să-l aud pe Viorel, colegul meu de birou, aruncând colacul de salvare: „Din păcate, acum nu o să puteți sta de vorbă, pentru că dumnealui e plecat în deplasare, ca tot ziaristul iute pe picior.” „Ahaaa, deci așa e povestea... Bine, măi băieți care put a castraveți, o să mai trec eu pe aici.” Apoi ușa se închide ca palmuită de o rafală de vânt, iar noi, revenindu-ne din sperietură, am plecat imediat la piață să cumpărăm păr de câine, ca să mă afume baba Anisăia din satul Crăcănații de pe Deal, județul Badea Mior și Ilea Cârłana.

Dinu MIHAIL

ALEEA DOMNITORILOR

Din strămoși ni s-a lăsat,
Din străbuni ne este dat
Vatra strămoșească de păstrat.
S-o cinstim, s-o ocrotim
Și în ea să investim.

La Cricova, în parc,
lîngă Curtea Domnească,
Aleea Domnitorilor e amenajată
Și de oaspeți este vizitată.

În orice timp din anotimp –
Fie soare, ploaie sau vînt –
Spre Alee cînd te-ndrepti
11 busturi din bronz te privesc.

Domnitorii noștri cu renume,
Care au dus faima prin lume,
Au știut cum să domnească
Țara noastră să-nflorească.

Stau la sfat și se gîndesc,
De anii vitregi ne feresc,
Vorbesc de glorie, de neam,
De urmașii lui Traian.

Neînfricații domnitori,
Mîndri sunt de faptele lor,
Tradiții și obiceiuri au promovat
Ce pînă-n zilele noastre s-au păstrat.

*Angela OLĂRESCU,
șef, Filiala „Hristo Botev”*

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rânduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
 - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
 - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
 - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 60 (2016) Nr. 1

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: 022 210 812; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>